η Μάχη

No 4



Ο κόσμος σήμερα - Κρίση, πόλεμος, επανάσταση

Η ΜΑΜΗ * Διμηνιαΐο περιοδικό τῆς ΟΣΕ *
Ἰδιοκτήτης : ΟΣΕ Μενάνδρου 50 Ὁμόνοια * Ἀθήνα 101 * 5241001
Ἐκδότης: Μαρία Στύλλου * Μενάνδρου 50 * Ἀθήνα 1ο1 * Τηλ. 5241001
Ἐκτύπωση: Α. Φλῶρος,Η. Ἀρχοντας * Βαλτετσίου 35,Ἐξάρχεια τηλ. 3613914
Κυκλοφορεῖ στά κεντρικά περίπτερα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

σελιδα

Εκλογές χωρίς νικητή....





Αποτελεί παράδοση στίς κάθε τύπου εκλογές πού γίνονται στήν Ελλάδα τό να προσπαθούν όλα τά κόμματα νά πείσουν τήν πελατεία τους ότι το καθένα απ΄αυτά αποτελεί τόν ουσιαστικό νικητή τών εκλογών. Η πρώτη εξαίρεση σ΄αυτό τόν κανόνα είναι οι Ευρωεκλογές του ΄84 : στή θέση τής παραδοσιακής πλειάδας νικητών κανένα μεγάλο κόμμα δέν τολμά νά ισχυρισθεί στά σοβαρά ότι είναι ικανοποιημένο απο τα αποτελέσματα.

Υπάρχει νικητής;

Το ΠΑΣΟΚ εξακολουθεί να είναι πρώτο κόμμα αλλά η απώλεια ενός ποσοστού στό ύψος του 6% δέν αφήνει περιθώρια γιά πανηγυρισμούς. Η δυσαρέσκεια σχεδόν ομολογείται ανοιχτά μιάς και απο την επομένη τών εκλογών άρχισε διαδικασία επαναπροσδιορισμού της πολιτικής ("πρός το κέντρο ή πρός τά αριστερά θα στρίψει το τιμόνι ο κ. Παπανδρέου;) αλλά και "αυτοκριτικών"και μεταθέσεων προσώπων και δυνάμεων.(Οχι "στην αλλαζονεία της εξουσίας","βελτιωση του στύλ διακυβέρνησης",διεύρυνση ΚΥΣΥΜ κλπ.)

Η Ν.Δ. κερδίζοντας γύρω στο 4% απο το ΠΑΣΟΚ θα μπορούσε να είναι ικανοποιημένη.Ομως το ότι δέν αναδεικνύεται σε πρώτο κόμμα ανοίγει και πάλι με νέα οξύτητα τα ερωτηματικά με τί πρόγραμμα και με ποιά ηγεσία θα μπορούσε να μεγιστοποιήσει τή φθορά του ΠΑΣΟΚ.

Το ΚΚΕ δείχνει τήν ανακούφισή τού πού κατώρθωσε να διατηρήσει τίς δυνάμεις του.Διαθέτει όμως αρκετή πείρα γιά νά ξέρει ότι άν σ΄αυτές τις συνθήκες δέν κατορθώνει να προχωρει "σταθερά μπροστά"-να εισπράτει ένα μέρος της φθοράς του ΠΑΣΟΚ—το να παραμένει στό σημειωτόν είναι προθάλαμος της επιστροφής πρός τα πίσω.Αλλωστε όλο και πληθαίνουν οι ειδικοί πού ασχολούνται μέ το πώς θα μετατρέψουν τούς οπαδούς του ΚΚΕ του κόμματος της "πραγματικής αλλαγής",σε ψηφοφόρους του ΠΑΣΟΚ,του πραγματικου κόμματος της Αλλαγής.

Ταυτόχρονα,τα καλά αποτελέσματα των "μικρών" κάνουν πιό έντονη τη δυσαρέσκεια των "μεγάλων" : Η ΕΠΕΝ έκοψε μιά καλή δαγκωνιά στίς ψήφους της Ν.Δ.
Τό ΚΚΕεσ,όχι μόνο απόφυγε το κλείσιμο της ταφόπλακας, αλλά κερδίζοντας αυτό κάποιες απο τις ψήφους διαμαρτυρίας στό ΠΑΣΟΚ,μπορεί να κάνει πιό έντονη τη παρουσία του στούς πονοκεφάλους προσανατολισμού του ΚΚΕ.

Ομως πιό χαρακτηριστικές είναι οι αντιδράσεις του Τύπου και των "υπερκομματικών" προσωπικοτήτων. Το ΕΘΝΟΣ ζητά το κεφάλι του Αρσένη. Η ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ ανοίγει σελίδα "Τι ζητά ο λαός απο την αλλαγή".

Ο Π. Κανελλόπουλος σε δηλώσεις του θεωρεί σημαντικό λάθος την ανάπτυξη της πόλωσης ανάμεσα σε ΝΔ– ΠΑΣΟΚ και προτείνει τροποποιήσεις στην πολιτική τους που να επιτρέψουν συνεργασία "ακόμα κ' σε κυβερνητικό επίπεδο" αν χρειαστεί. (Καθημερινή 20/7)

Ο Γ. Ράλλης σε συνέντευξή του στο Αντι εκφράζει την ανησυχία του για το πού βαδίζει η πολιτική κατάστασή και προτείνει "εξομάλυνση" των σχέσεων των δύο κομμάτων.

Η Καθημερινή κυκλοφορεί με τίτλο "Τα δύο κόμματα παγώνουν κάθε εξέλιξη –Κυβερνητική ή κομματική" εξηγώντας στο άρθρο ότι αυτή η τακτική είναι απαραίτητη για να μην ομολογηθούν ανοικτά τα αδιέξοδα.

Πριν προλάβει να στεγνώσει το τυπογραφικό μελάνι ξεσπά η "βόμβα Σοφούλη" και ο "κεραυνός Φωτήλα". Ακολουθεί η "έκρηξη Ρωμιοσύνης" και το σήριαλ συνομωσιών.

* * *



Είναι φανερό ότι τα κόμματα μπαίνουν σε βαθειά "διαδικασία εσωτερικής συζήτησης" με στόχο να εκτιμήσουν τις εξελίξεις στον κοινωνικό ιστό που υποδηλώνονται με τα αποτελέσματα αλλά και να αποφασίσουν τις απαραίτητες "αλλαγές" τόσο σε επίπεδο προγραμμάτων όσο και εκπροσώπησης και τακτικής.

Η ένταση και η κρισιμότητα αυτής της διαδικασίας απλώς υποδηλώνονται απο τις ως τα τώρα "βόμβες" και "συνομωσίες". Το γενικό κλίμα είναι ότι μπαίνουμε σε μια περίοδο πολιτικής αστάθειας. Γιατί άραγε;

Ποιός θα κυβερνήσει;

Το πρόβλημα που υπάρχει με τα αποτελέσματα των Ευρωεκλογών είναι ότι αν οι εκλογές της 17 Ιούνη είταν βουλευτικές κανένα κόμμα δεν θα μπορούσε να σχηματίσει αυτοδύναμη κυβέρνηση. Ταυτόχρονα, με τις σημερινές σχέσεις ανάμεσα στα κόμματα, καμμιά κυβέρνηση συνασπισμού δεν θα είχε την πολιτική ισχύ να στηρίξει τα αναγκαία μέτρα για την ομαλή συνέχεια της πορείας του ελληνικού καπιταλισμού μέσα στη δίνη της παρατεινόμενης κρίσης.

Βέβαια το πρόβλημα δεν είναι πρόβλημα αριθμητικής, ένα άσκημο παιχνίδι της τύχης που μοίρασε έτσι τα ποσοστά. Είναι οι ίδιοι χειρισμοί της κρίσης ως τα τώρα, οι διαφορετικές συνέπειες που είχαν τα κυβερνητικά μέτρα πάνω σε συγκεκριμένες κοινωνικές κατηγορίες, που οδήγησαν τα κόμματα στη σημερινή κατανομή επιρροής. Αυτή η διαπίστωση αποτελεί και το πλαίσιο των αναγκαίων αλλαγών στην τακτική των κομμάτων ώστε να μην επαναλείφθεί στις βουλευτικές το σημερινό εκλογικό αδιέξοδο:

–ΤΟ ΠΑΣΟΚ ΧΑΝΕΙ ΤΗΝ ΑΥΤΟΔΥΝΑΜΙΑ. Το Πασοκ απο τον πρώτο χρόνο που βρέθηκε στην εξουσία προσανατολίστηκε σε μια ήπια διαχείριση της κρίσης. Απ' τη μια προώθησε όλα τα σκληρά μέτρα πού είχαν ανάγκη οι καπιταλιστές υποσκάπτοντας το βάρος της εργατικής τάξης στις εξελίξεις (Υποτίμηση της δραχμής– Πάγωμα μεροκάματου– Συνδικαλιστικοί φραγμοί– Ιδεολογική περιθωριοποίηση και πολιτική απομόνωση των εργατικών αγώνων). Απ' την άλλη μέσα απ' την παρέμβαση του κράτους και των τραπεζών φρόντισε αυτή η διαχείριση να διατηρεί ήπια χαρακτηριστικά αποκλείοντας μέχρι τώρα την απότομη κλιμάκωση της ανεργίας και την κάθετη πτώση του εργατικού εισοδήματος που θα σήμαινε μια νεοφιλελεύθερη πολιτική. Γύρω απ' αυτή την επιλογή συγκεντρωνόταν στο "μπλόκ της αλλαγής" η εμπιστοσύνη της αστικής τάξης, η αγωνία για επιβίωση των μικροαστών της πόλης και της υπαίθρου, οι αυταπάτες κομμάτων της εργατικής τάξης.

Το πρόβλημα είναι ότι αυτή η πολιτική αποδεικνύεται αναποτελεσματική στο να βγάλει τον ελληνικό καπιταλισμό απο την κρίση. Στο ισοζύγιο πληρωμών, παρά τις ευνοϊκές επιδράσεις της υποτίμησης, το έλλειμμα συνεχίζει να αυξάνει. Η απειλή του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου γίνεται όλο και πιο σοβαρή. Η αντοχή των Τραπεζών στη στήριξη των δεκάδων προβληματικών μοιάζει να εξαντλείται. Σ' αυτές τις "εσωτερικές" δυσκολίες το βάρος του ανταγωνισμού με την Τουρκία δημιουργεί όλο και μεγαλύτερες πιέσεις ("αγορά του αιώνα, ετοιμότητα για Κύπρο ...).

Η ανάδειξη αυτής της αναποτελεσματικότητας είναι η βάση της φθοράς του ΠΑΣΟΚ. Η εμπιστοσύνη των αστών γίνεται αβεβαιότητα, οι ελπίδες των μικρομεσαίων πανικός και συντηρητικοποίηση, οι αυταπάτες όλο και πιό φανερή απάθεια ή εκφρασμένη δυσαρέσκεια.

–Η ΝΔ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΕΤΟΙΜΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΑΛΛΑΓΗ. Η ΝΔ ξεκίνησε την προεκλογική περίοδο φλερτάροντας με την ιδέα της "νεοφιλελεύθερης" κριτικής στην πολιτική του ΠΑΣΟΚ.

Στη διαδρομή προσγειώθηκε σ' ένα κράμα κριτικής "νοικοκυρεμένης διαχείρησης" και επιβίωσης παρωχημένων ΕΡΕτζήδικων επιχειρημάτων αντιμαρξιστικού αγώνα.

Αυτή η διαδρομή καθρεπτίζει απ' τη μια την αβεβαιότητα των καπιταλιστών για το πού βρίσκεται η διέξοδος και ταυτόχρονα το πόσο έχει καθυστερήσει ο οργανωτικός και ιδεολογικός εκσυγχρονισμός που είναι απαραίτητος στη ΝΔ για να μπορέσει να διαδεχθεί το ΠΑΣΟΚ.

Είναι λάθος να πιστεύει κανείς σήμερα ότι η αστική τάξη έχει ενοποιηθεί στην προοπτική μιας νεοφιλελεύθερης μετωπικής αντιπαράθεσης με το εργατικό κίνημα. Σ' αυτή την προοπτική υπάρχουν δύο ερωτήματα:

Απ' τη μια το αν έχει υποσκαφθεί το βάρος του εργατικού κινήματος σε τέτοιο βαθμό ώστε μια "Θατσερική" πολιτική να μπορεί να επιβληθεί χωρίς σοβαρές περιπέτειες. Απ' την άλλη το ποιό κόμμα μπορεί να παίξει στην Ελλάδα το ρόλο μιας Θάτσερ: να μπορεί να μετατρέψει την απελπισία των μικρομεσαίων απο τη συνθλιβή τους μέσα στις διαδικασίες της κρίσης, σε μια σταθερή συμμαχία με τους καπιταλιστές στη χωρίς προσχήματα αντιπαράθεση με το εργατικό κίνημα.

Και στα δύο ερωτήματα η απάντηση είναι σήμερα απροσδιόριστη.

Γιά τους ίδιους λόγους είναι λάθος να πιστεύει κανείς σήμερα ότι η αστική τάξη απέσυρε συνολικά την εμπιστοσύνη της απο το ΠΑΣΟΚ και έδωσε συντεταγμένα μάχη υπέρ της ΝΔ. Αν η δύναμη του αστισμού στην Ελλάδα ήταν αυτή που υποδηλώθηκε στη πλατεία Κολοκοτρώνη, ο καπιταλισμός μάλλον θα είχε ανατραπεί απο καιρό.

Το πραγματικό βάρος αυτών των ερωτηματικών είναι που μειώνει τη σημασία της εκλογικής ανόδου της ΝΔ και θέτει θέμα ηγεσίας και προσανατολισμού της: η ΝΔ για να κυβερνήσει πρέπει να εξασφαλίσει τις απαντήσεις και τα χαρακτηριστικά που θα της επιτρέψουν να τις επιβάλλει.

–Η "ΠΟΛΩΣΗ" ΑΠΕΤΥΧΕ. Σε πείσμα των "πολιτισμένων" και γενικά συμπαθητικών, αλλά συνήθως λίγων, αντι– πολωτικών ηγετών, η πόλωση δ ε ν α π ο τ ε λ ε ί π α ρ ά γ ο ν τ α α σ τ ά θ ε ι α ς κ΄ α π ε ι λ ή ε κ τ ρ ο π ή ς τ η ς π ο λ ι τ ι κ ή ς κ α τ α σ τ α σ ή ς.

Αντίθετα είναι το σύνολο των πολιτικών χειρισμών που, λειτουργώντας σαν μαγνήτης πάνω στις "αναποφάσιστες" μάζες των μικρομεσαίων εξασφαλίζει αναμφισβήτητο νικητή, ηττημένο και θεατές για τη συνέχεια των πολιτικών εξελίξεων. Εξασφαλίζει δηλαδή σταθερή κυβέρνηση, ισχυρή αλλά προσωρινά ηττημένη αντιπολίτευση και μια σειρά κόμματα, "γνώμης" σε συμβουλευτικό ρόλο. Μ΄ αυτή την έννοια η πόλωση αποτελεί παράγοντα σταθερότητας, που, σε συνδυασμό με την επιβολή του σεβασμού στις κοινοβουλευτικές ισορροπίες και την υψηλή εποπτεία του Προέδρου συνθέτουν τη διατήρηση του λεγόμενου "ήπιου κλίματος".

Αυτή τη φορά η πόλωση δεν δούλεψε. Οχι βέβαια κάτω απο τις εκκλήσεις των αντι– πολωτικών και τις ψήφους που πήγαν στα μικρά κόμματα. Αλλά γιατί η μάζα των μικρομεσαίων διασπάστηκε. Το πιό χαρακτηριστικό σημείο αυτής της διάσπασης είναι ο διαφορετικός τρόπος έκφρασης του μικρομεσαίου κομματιού της υπαίθρου απ΄ αυτό των μεγάλων πόλεων.

Στις πόλεις το μικροαστικό κομμάτι, δεμένο με το εμπόριο τη βιοτεχνία και το κράτος, ρημάχτηκε απο τον πληθωρισμό και την υποτίμηση. Η παλινόστηση του στους "παληούς και δοκιμασμένους" πολιτικούς εκφραστές ήταν η κύρια μετακίνηση που έθρεψε την άνοδο της ΝΔ.

Αντίθετα στην ύπαιθρο τα νεα μικροαστικά κομμάτια δεμένα με τους συνεταιρισμούς και τη Κοινή Αγροτική Πολιτική της ΕΟΚ βρίσκονται ακόμα σε ανάπτυξη. Ο πληθωρισμός επέτρεψε μεγάλες αυξήσεις στις τιμές των αγροτικών προϊόντων στην εσωτερική αγορά,η υποτίμηση της δραχμής τόνωσε τις εξαγωγές και οι επιδοτήσεις της ΕΟΚ κάλυψαν πολλά απο τα κενά. Ο Γ. Ράλλης εξηγεί την αποτυχία της ΝΔ στο να αναδειχθεί πρώτο κόμμα, σαν αποτυχία του να εξηγήσει τη σχετική ευμάρεια στην ύπαιθρο σαν αποτέλεσμα της ΕΟΚικής και όχι της ΠΑΣΟΚικής πολιτικής. Το κατά πόσο αυτή η διάσπαση μπορεί να μονιμοποιηθεί αποτελεί σήμερα ερωτηματικό. Γιατί τα κονδύλια της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής μπαίνουν στην πρέσσα των περικοπών, αλλά και γιατί ο αέρας του νικητή, που τα μεσοστρώματα της πόλης μπορούν να δώσουν στη ΝΔ, μπορεί να παρασύρει τους μικρομεσαίους της υπαίθρου που άλλωστε δεν φημίζονται για την πολιτική τους σταθερότητα.

–ΠΩΣ ΘΑ ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΘΕΙ Η ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑ; Πριν τις εκλογές η "Καθημερινή" έβαζε σαν όρο πολιτικής σταθερότητας τη συγκέντρωση από ΠΑΣΟΚ και ΝΔ του 80%. Αυτός ο όρος εκπληρώθηκε. Οι (θεωρητικά) ανεξέλεγκτες δυνάμεις της ρεφορμιστικής αριστεράς περιορίζονται σε ένα 15% μαζί. Παρόλα αυτά καμμία πλευρά των αστικών πολιτικών δυνάμεων δεν είναι ικανοποιημένη απο τα αποτελέσματα. Με δεδομέ-



νο ότι κανείς συνασπισμός δεν είναι δυνατός (ούτε ΝΔ–ΕΠΕΝ ούτε ΝΔ–ΠΑΣΟΚ, ούτε ΠΑΣΟΚ–ΚΚΕ) απ' ότι φάνηκε είχε σημασία και τ ο π ώ ς θα κατανεμηθεί το ποθητό 80%.

Αυτή η αριθμητική παρουσίαση του ζητήματος υποδηλώνει και το πραγματικό πρόβλημα της πολιτικής κατάστασης που έρχεται στο φως με τα αποτελέσματα: Η αστική τάξη σήμερα είναι αναποφάσιστη και αβέβαια, ταλαντεύεται ανάμεσα σε διαφορετικές επιλογές για τον προσανατολισμό της μέσα στη κρίση. Ταυτόχρονα οι διαφορετικές επιπτώσεις της κρίσης πάνω στα μικροαστικά κομμάτια δημιουργούν τη βάση της διάσπασής τους σε διαφορετικές πολιτικές εκφράσεις και συμπεριφορές. Ο συνδυασμός αυτών των δύο παραγόντων προσδιορίζει την αδυναμία των καπιταλιστών να παρασύρουν το μεσόστρωμα σε μια νέα αστική εξόρμηση που πολιτικά να εκφράζεται με μια κυβέρνηση σταθερή και πάνω απο αμφισβητήσεις. Αδυναμία που δεν προέρχεται απο μια ανάπτυξη του εργατικού κινήματος που έτσι κι αλλιώς παραμένει στη γωνία , αλλά απο το βάρος και τα διλλήματα που τοποθετεί η χωρίς φανερή διέξοδο παράταση της κρίσης.

Αδιέξοδο

Από τα αποτελέσματα των δημοτικών εκλογών και σ' όλη την περίοδο μέχρι και το άρθρο 4, το ΚΚΕ είχε ελπίσει ότι η πολιτική της αντιπολιτευόμενης στήριξης του ΠΑΣΟΚ ήταν δυνατόν να του εξασφαλίσει διπλό όφελος : Ρόλο πιό ενεργού συμμετοχής στις πολιτικές εξελίξεις μέσα απο τη σχέση με το ΠΑΣΟΚ. Ανάπτυξη της δικιάς του αυτόνομης επιρροής, μέσα από κέρδισμα της προς τ' αριστερά φθοράς του ΠΑΣΟΚ.

Οι δύο αυτοί παράγοντες αλληλοτροφοδοτούμενοι θα συνέκλιναν στην , γαλλικής έμπνευσης , κεντρική πολιτική προοπτική του ΚΚΕ : να εξαναγκάσει το ΠΑΣΟΚ σε κλιμάκωση της σχέσης με το ΚΚΕ μέχρι και σε κυβερνητικό επίπεδο.

Αντίθετα η περίοδος που ακολούθησε το άρθρο 4 με αποκορύφωμα τα αποτελέσματα των εκλογών, είναι συντριπτική γι' αυτή την τακτική. Το ΠΑΣΟΚ απέδειξε σ' όλη αυτή την περίοδο την αποφασιστικότητα αλλά και την δυνατότητά του να ελαχιστοποιεί τα ανταλλάγματα που παρέχει στο ΚΚΕ για την υποστήριξη. Τα αποτελέσματα των εκλογών αποδεικνύουν ότι αυτή τη δυνατότητα το ΠΑΣΟΚ τη συνδυάζει όχι μόνο με το να μην παραχωρεί ψήφους στο ΚΚΕ αλλά και με το να το εξαναγκάζει να συμμερίζεται τη φθορά του.

Το ΚΚΕ στους εργατικούς χώρους για πρώτη φορά δεν έχει εκλογική ανάπτυξη. Αντίθετα αντιμετωπίζει μικρή αριθμητικά (0,5–0,8 %) , αλλά σημαντική πολιτικά, πτώση. Πρόκειται για διαρροή που σχετίζεται με τα φαινόμενα απάθειας και δυσφορίας που κυριαρχούν στις εργατικές συνοικίες. Στο μεσόστρωμα των πόλεων, οι μεγάλες ελπίδες που άνθισαν μετά τις Δημοτικές (17% στο Δήμο Αθήνας) αποδείχθηκαν μάταιες : είναι πολύ πιο εύκολο οι συντηρητικοί πατριώτες να επιστρέψουν στη ΝΔ παρά να "στηρίξουν" σημαντική μεταστροφή υπέρ του ΚΚΕ. Τις απώλειες σ' αυτούς τους δύο χώρους το ΚΚΕ τις κάλυψε με σχετική άνοδο στην ύπαιθρο : οι διαδικασίες σύνδεσης με τα νέα μεσοστρώματα (συνεταιριστικά, γραφειοκρατία, επιρροή αγροτικών συλλόγων) είναι ακόμα ανοικτές.

Το ΚΚΕ εσ. εισπράττοντας , κάτω απο τις πιο αλλοπρόσαλλες συλλογιστικές, ψήφους διαμαρτυριας τοσο απεναντι στο ΠΑΣΟΚ όσο και ψήφους που επιδίωκαν να διατηρηθεί ανοιχτό το θέμα της έκφρασης της αριστεράς, αποκτά τη δυνατότητα να παίξει και στον επόμενο γύρο.



Ομως η απειλή και για τα δύο ΚΚ είναι άμεσα ορατή. Η πρώτη δεξαμενή απ' όπου ο Παπανδρέου θα αντλήσει ψήφους για την κάλυψη της απο δεξιά διαρροής στις βουλευτικές, θα είναι η "ανεξάντλητη" μάζα των οπαδών της ρεφορμιστικής αριστεράς.

Το πρόβλημα και για τα δύο ΚΚ είναι πρόβλημα πολιτικής και κρίσης του παραδοσιακού τους ρόλου και λιγότερο πρόβλημα ποσοστών μιάς και έτσι κι αλλιώς βρίσκονται εγκλωβισμένα στην υγειονομική ζώνη του 15%. Και αυτό το πρόβλημα είναι φ α ι ν ό μ ε ν ο π α ν ε υ ρ ω π α ϊ κ ό.

Μετά τη διάλυση του Ισπανικού, η συντριβή του Γαλλικού ΚΚ αναδεικνύει τ η ν ι σ τ ο ρ ι κ ή ή τ τ α τ ω ν ε υ ρ ω π α ϊ κ ώ ν ΚΚ α π ό τ η Σ ο σ ι α λ δ η μ ο κ ρ α τ ί α σ τ η π ε ρ ί ο δ ο τ η ς κ ρ ί σ η ς. Στη περίοδο όπου η αναθέρμανση της αγοράς με μια πολιτική αυξήσεων και παροχών δεν έχει κανένα νόημα, σε μια περίοδο όπου ο Κευνσιανισμός

επιστρέφει στα ράφια των βιβλιοθηκών, τα ΚΚ μένουν χωρίς πολιτική, χωρίς άποψη για την αντιμετώπιση της κρίσης. Στην ίδια περίοδο ο παραδοσιακός ρόλος των κομμάτων που στηρίζονται στη συνδικαλιστική γραφειοκρατία και μπορούν να εξασφαλίζουν τη συμμαχία της με τους καπιταλιστές υποβαθμίζεται ταχύτατα : η αστική τάξη δίνοντας άμεση προτεραιότητα στα μέτρα σωτηρίας της, αδιαφορεί για τη τύχη ολόκληρων κομματιών της εργατικής τάξης και βέβαια των παληών της συμμάχων, της γραφειοκρατίας των συνδικάτων. Ετσι στις περισσότερες χώρες τα ΚΚ βρίσκονται πια ανάμεσα στη σύγκρουση συνδικάτων—καπιταλιστών χάνοντας και κοινωνική επιρροή και πολιτικό βάρος.(Χαρακτηριστική περίπτωση οι συγκρούσεις μεταλλουργών —κυβέρνησης μετά το κλείσιμο των χαλυβουργίων της Λωραίνης).

Αυτή η εξέλιξη των ευρωπαϊκών ΚΚ σε αριστερή πτέρυγα της Σοσιαλδημοκρατίας και μάλιστα κάτω από όρους ήττας μοιάζει να έχει εξαίρεση την Ιταλία. Πρόκειται όμως για εξαίρεση που επιβεβαιώνει τον κανόνα μιας και το ΚΚΙ διατηρείται σε υψηλά επίπεδα επιρροής, χάρις στην έγκαιρη εγκατάλειψη βασικών παραδοσιακών χαρακτηριστικών των ΚΚ, τη μετατροπή του ίδιου του ΚΚΙ σε κόμμα σοσιαλδημοκρατικού τύπου. Πρόκειται για διαδικασία που προχώρησε σε μεγάλο χρονικό διάστημα και σε περίοδο άνθησης και όχι κρίσης. Ετσι όσο κι αν τη ζηλεύουν σήμερα διάφοροι "σκληροί δογματικοί" (ΚΚΕ, Πορτογαλικό ΚΚ) δεν μπορούν να την πραγματοποιήσουν χωρίς τριγμούς και διασπάσεις.

* * *

Αυτό το γενικό αδιέξοδο στην Ελλάδα εκφράζεται με την οριστική αγκίστρωση και των δύο ΚΚ σε οποιαδήποτε πολιτική επιλέξει το ΠΑΣΟΚ. Σήμερα οι παληές κριτικές έχουν δώσει τη θέση τους στην υποστήριξη του Αρσένη κάτω απο την απειλή "κεντρώας" στροφής στην οικονομία. Ομως και τα δύο κόμματα ξέρουν ότι όσο δεξιά και αν αποφασίσει νά στρίψει το ΠΑΣΟΚ είναι υποχρεωμένα νά έσιω "κριτικά". Γιατί άν δέν το κάνουν,αφου είναι ανίκανα να προβάλλουν μιά μιά συνολικά διαφορετική προοπτική,θά ακολουθήσουν το ΠΑΣΟΚ οι οπαδοί τους χωρίς αυτά.

Συμπερασματικά

α) Η ρευστότητα πού χαρακτηρίζει τη περίοδο θά εκφραστεί και στό επίπεδο αποφασιστικότητας της κυβερνητικής πολιτικής. Η ΠΑΣΟΚική διαχείρηση βγαίνει αρκετά μαδημένη από τις Ευρωεκλογές και θα χρειαστεί περίοδο αναπροσαρμογών γιά να βαδίσει με άλλες προοπτικές -πρός τίς Βουλευτικές.Ταυτόχρονα η καταγραφή τής υπαρκτής και φανερής πιά δυνατότητας εναλλαγής ΠΑΣΟΚ—Ν.Δ. στήν εξουσία κλονίζει το ιδεολογικό βάρος του "σοσιαλιστικού μετασχηματισμού" του ΠΑΣΟΚ,τουλάχιστον στούς εργατικούς χώρους. Αυτά τα στοιχεία σε συνδιασμό με τις συσωρευμένες πιέσεις στά εργοστάσια είναι δυνατόν να ανοίξουν ρωγμές γιά τήν αναθέρμανση των εργατικών αγώνων.

β) Ενοποιητικό στοιχείο οποιασδήποτε επιλογής του ΠΑΣΟΚ θα είναι η "αντιδεξιά πάλη".Ετσι τα πιό σκληρά μέτρα διαχείρησης της κρίσης θα προβάλλονται σαν προοδευτικά,μιάς και θα επιδιώκουν να εντάσουν νέα κοινωνικά στρώματα στό "μπλοκ της αλλαγής",δηλαδή να στερούν ψήφους από τη Ν.Δ.,νά τείνουν να διατηρήσουν το ΠΑΣΟΚ στην κυβέρνηση μέσα από την ανάδειξή του σε κυρίαρχο οργανωτή της αστικής πολιτικής. Η αντιδεξιά πάλη ταυτίζεται όλο και περισσότερο με "κεντρώα" πολιτική.

Γιά τις δυνάμεις του κινήματος μιά τέτοια προοπτική δέν έχει κανένα νόημα.Τό ζητούμενο είναι μιά πολιτική πού, στά διλλήματα της κρίσης,θα αντιπαραθέτει λύσεις υπεράσπισης των συμφερόντων των εργαζομένων,λύσεις πού ναπροωθούν τη μαζικοποίηση,την οργανωτικότητα,τη πολιτικοποίηση των κοινωνικών αγώνων. Μιά αντικαπιταλιστική πολιτική, πού δεν μπορεί σήμερα να είναι το ψάξιμο της επόμενης κυβερνητικής μορφής πού θα στηρίξει την "αλλαγή",αλλά της ενίσχυσης της οργανωμένης δύναμης του μαζικού κινήματος. Σάν όρο για τη μετατροπή της όποιας πολιτικής κρίσης σε κρίση καθεστώτος.Σάν όρο για την επανεμφάνιση του Σοσιαλισμού,την ανάδειξή του σε μιά από τις πιθανές εκδοχές στα αδιέξοδα της κρίσης.

Σ'αυτή τη προοπτική για το κίνημα σήμερα,ο "φραγμός στη δεξιά" ταυτίζεται με τη πάλη ενάντια στη πολιτική του ΠΑΣΟΚ.

γ) Η αναγκαστική πρόσδεση του ΚΚΕ και ΚΚΕεσ στην ουρά των ελιγμών του ΠΑΣΟΚ,μεταφέρει τίς δυσκολίες και τη φθορά της κυβέρνησης μέσα καί στά δύο κόμματα. Η κρίση της ρεφορμιστικής αριστεράς αναδεικνύεται με όρους πολύ πιό συγκεκριμένους και πολιτικούς απο κάθε άλλη φορά.Πού σημαίνει τη δυσκολία προσανατολισμού των κομμάτων μέσα στη περίοδο και γι'αυτό μια παρέμβαση αποσπασματική,μη αποτελεσματική και ευάλωτη.Πού σημαίνει ταυτόχρονα τη δυνατότητα αποδέσμευσης κομματιών της επιρροής τους σε αριστερή κατεύθυνση..



Η συστηματική κριτική του ρεφορμισμού γίνεται ένας από τούς όρους για την επανεμφάνιση μιας ισχυρής επαναστατικής αριστεράς.

δ) Σέ μιά τέτοια περίοδο ο ρόλος πού έχουν να παίξουν οι αριστερά απο τα ΚΚ οργανώσεις,ομάδες,συσπειρώσεις, έντυπα και πολιτικές παρέες,είναι αντιστρόφως ανάλογος από το δυναμικό τους. Το πρόβλημα είναι λιγότερο αριθμητικό και πρόβλημα προσβάσεων σε κοινωνικούς χώρους,μιάς και ,κατά τη γνώμη μας, η περίοδος δίνει αρκετές ευκαιρίες ανάπτυξης.

Το πρόβλημα είναι κυρίως πρόβλημα πολιτικής συγκρότησης όλου αυτου του χώρου: Σήμερα η "εφ'όλης της ύλης" αντιπαράθεση έχει τη προτεραιότητα και ισοπεδώνει πρακτικές επιβίωσης που στηρίζονται σε επιμέρους διαφοροποιήσεις.

Η προσπάθεια συνολικοποίησης των προτάσεων,των απόψεων,της τακτικής,παρ'όλες τις δυσκολίες και τις προστριβές πού εμπεριέχει γίνεται κεντρικό σημείο της διαδικασίας ανασύνθεσης.

Η τάση ανάδυσης απο την ιδιώτευση,η τάση επιστροφής στη πολιτική,που εμφανίζεται στο διάχυτο "χώρο" είναι απο τα πιό ευχάριστα προμηνύματα για μια νέα πορεία της επαναστατικης αριστεράς.



Ο νέος ανένδοτος των φοιτητών;

Μ'αυτό τον τίτλο υποδέχτηκαν οι "προοδευτικές" εφημερίδες την τελευταία απόφαση του Συμβουλιου της Επικρατείας. Η ΕΦΕΕ, οι πρύτανεις, οι πρόεδροι τμημάτων, όλοι μαζί ενωμένοι διατράνωσαν και πάλι την αντιθεσή τους στά "σχέδια της αντίδρασης" και τη σταθερή προσύλωση στό "δημοκρατικό νόμο-πλαίσιο".

Λόγια χιλιοειπωμένα σ' ενα καυγά "προοδευτικών-αντιδραστικών" που ο κοινός του τόπος είναι η λειτουργικότητα των ΑΕΙ, η επίλυση της κρίσης τους και οχι το τυπικό της κουκούλωμα με διοικητικές μεθόδους οπως υποστηρίζει οχι μόνο η "αναχρονιστική" πλευρά, αλλά και μια ισχυρή τάση της κυβέρνησης (Παπαθεμελής κ.α).

Αμέσως λοιπόν μετά την απόφαση του Α' τμήματος του Αρείου Πάγου που θεωρεί τον νόμο κατ' ολοκληρίαν Συνταγματικό, έρχεται η ολομέλεια του Σ.τ.Ε να μετριάσει την προηγούμενη απόφαση του Γ' τμήματος της (αντισυνταγματικές οι διατάξεις που αφορούν την συμμετοχή των φοιτητών, την μή υπεροχή των καθηγητών συγκριτικά μέ τις άλλες βαθμίδες κλπ), δεχόμενη αυτή την φορά την συνταγματικότητα τους. Τα σημεία που συνιστούν την διαφοροποίηση της από κείνη του Αρείου Πάγου είναι:

* η ενοποίηση των λεκτόρων (πρώην βοηθοί,επιμελητές) στο ίδιο σώμα με τους καθηγητές.

*η ακύρωση της εκλογής των πρυτανικών αρχών που έγινε με την παραπάνω συνθήκη, και

* η παρότρυνση για την ψήφιση νόμου που θα διασφαζει την πλήρη αντιπροσωπευτικότητα του φοιτητικού σώματος.

Και εκεί που οι δυό (;) αντιμαχόμενες παρατάξεις, στο όλο διάστημα της εκκρεμότητας που μεσολάβησε, έπαιρναν θέσεις μάχης, οι φόρμουλες βρέθηκαν τόσο εύκολα και με κόσμιο τρόπο μάλιστα. Το "καθηγητικό κατεστημένο" μπορεί να αισθάνεται τώρα ανακούφισή γιά την εγγύηση οτι τα πεδία εξουσίας που κατείχε δεν θα χαθούν σ' ενα διευρυμένο καθηγητικό σώμα, αλλά επιτέλους οριοθετούνται, ενω οι έπτωτοι πρυτάνεις καλύφτηκαν αμέσως από τις συγκλήτους τους που τους επανεξέλεξαν.

Ετσι αφού ολοι ρίξαν νερό στο κρασί τους, ο τελικός πλέον παραλήπτης της ολης δικαστικής διαμάχης, το Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο, καλείται τωρα να επικυρώσει οριστικά μια κατάσταση προσαρμογών που ήδη εχουν συμβεί στην υπ' αριθμό ενα θεσμική αλλαγή της κυβέρνησης.

* * *

Και το Φ.Κ; "Ηλθε η ώρα των φοιτητών" μας διαβεβαίωνε η ΕΦΕΕ. Μόνο που η πενιχρότατη συγκέντρωση και πορεία υπεράσπισης του νόμου,με κεντρικό ομιλητή τον .....Πρύτανη του Πολυτεχνείου Βουδούρη (πιθανό αρχηγό του νέου ανένδοτου;), αποτελούμενη από Κνίτες...κάποιας ηλικίας, μαρτυρούσε το ακριβώς αντίθετο.

Ο Κακλαμάνης μπορεί άνετα να δηλώνει οτι "η κυβέρνηση και όλες οι προοδευτικές δυνάμεις στά Παν/μια προχωρούν στο χτίσιμο ενός Ελληνικού Παν/μιου προσιτό στο λαό, στην υπηρεσία του λαού και του τόπου". Ο φοιτητικός συνδικαλισμός να συμπαρατάσσεται πλήρως μαζί του και οί μάσκες της κριτικής υποστήρηξης του νόμου να πέφτουν από τα πρόσωπα των δυο ΚΚ, που γίνονται οσο ποτέ άλλοτε, οι χειρότεροι ουραγοί των αστικών επιλογών στα ΑΕΙ.

Ετσι το σύνθημα "Κάτω τα χέρια από τους συλλόγους" βρήκε και πάλι την θέση του. Ομως η παρότρυνση του ΣτΕ γιά την ψήφιση νόμου που θά κανονίζει "τα της φοιτητικής αντιπροσώπευσης", έρχεται σαν φυσικό επακόλουθο να παγιώσει μιά κατάσταση που οι ίδιοι οι ρεφορμιστές έχουν δημιουργησει στο Φ.Κ. Ερχεται να βάλει το ζήτημα οτι οι αντιπρόσωποι των φοιτητών που μετέχουν στα όργανα διοίκησης, πρέπει να ακολουθούν ελεγχόμενες διαδικασίες κοινοβουλευτικού τύπου, ώστε να αποκλεισθεί η οποιαδήποτε δυνατότητα μεταφοράς των φοιτητικών αντιθέσεων εκεί μέσα.

Είναι αστείο, αλλά η προσπάθεια των ρεφορμιστών να εξασφαλίσουν τη συνδιοίκηση μέσα από μιά ταχτική που εκμηδένισε τις σχέσεις τους με τον κόσμο στίς σχολές, να γίνεται σήμερα παράγοντας γιά την παρέμβαση του κράτους στον φοιτητικό συνδικαλισμό.Ο Κακλαμάνης μπορεί να τους έδωσε τις απαραίτητες διαβεβαιώσεις, ομως η υποκρισία γιά το "Κάτω τα χέρια από τους Συλλόγους" (αλήθεια πιούς συλλόγους;)είναι προφανής. Γιατί είναι σίγουρο οτι αν τό πράγμα κριθεί σε "επίπεδο κράτους" οπως με τόν εργατικό συνδικαλισμό (ν.1264, άρθρο4)οι αντιπρόσωποι των φοιτητών και οι "προοδευτικοί" καθηγητές δέν αρκούν.

* * *

Το πρόβλημα ομως που εξακολουθεί να παραμένει παρά τις σχετικές νίκες τών εκσυγχρονιστών στα ΑΕΙ είναι η αποδοτικοτητά τους. Η τελευταία αντίθεση που εκδηλώθηκε κύρια μεταξύ των περιφερειακών πανεπιστημίων και του Υπουργείου Παιδείας είναι χαρακτηριστική. Οι μέν πρώτοι (από τον Πρύτανη ως τους γραφειοκράτες του φοιτητικού συνδικαλισμού) κατέθεταν προτάσεις γιά την δραστική μείωση των εισακτέων στις σχολές τους, που δεν γίνονταν αποδεκτές από το Υπουργείο μόνο και μόνο γιά το πολιτικό κόστος μιάς τέτιας αντιμετώπισης.

Η φυσική επιλογή της ελεύθερης αγοράς αφήνεται λοιπόν να κάνει και πάλι το θαύμα της, μόνο που αυτή τη φορά ο πληθωρισμός των πτυχίων μπορεί να βρεί διέξοδο...στίς ή-

δη κατηλειμένες πιάτσες της ανεργίας.

Ετσι η θεσμική ολοκλήρωση του εκσυγχρονισμού των ΑΕΙ, είναι σίγουρο οτι τη νέα περίοδο θα στραφεί με μεγαλύτερη ένταση στην προσαρμογή των μηχανισμών της κρίσης. Οι μεταπτυχιακές σπουδές για το ξεμπλοκάρισμα από τις αντιφάσεις των μαζικοποιημένων ΑΕΙ, θα ανοίξουν τη συζήτηση, φέρνοντας μαζί τους τις πιό σκληρές επιλογές γιά τους εκπαιδευόμενους και μιά σειρά κριτήρια... διά τους αναμένοντας διορισμόν εις το δημόσιον.



Ολυμπισμός - Αθληθείτε ελληνικά

"Χαρακτηριστικό του σύγχρονου Ολυμπισμου είναι οτι πρόκειται γιά μιά αριστοκρατία,μιά ελίτ.Μιά αριστοκρατία πού ξεκινάει από μιά εξισωτική βάση μιάς και καθορίζεται μόνο από σωματική ανωτερότητα καί τίς μυϊκές δυνατότητες του κάθε ατόμου.Αυτή η αριστοκρατία πρέπει να είναι μια ιπποσύνη.Οι ιππότες είναι πρώτα απ'όλα αδελφοί υπό τα όπλα, άνδρες γενναίοι και ενεργητικοί πού συνδέονται μ'έναν δεσμό πολύ πιό ισχυρό απ'αυτόν της συντροφικότητας: στήν ιδέα τής αλληλοβοήθειας πού είναι η βάση της συντροφικότητας,ο ιππότης αντιπαραθέτει τήν ιδέα τής κατάκτησης και τής προσπάθειας. Ο σύγχρονος Ολυμπισμός είναι μια ιερή Ακρόπολις όπου ενώνονται γιά να αναμετρηθούν οι κατακτητές,οι άριστοι τών σύγχρονων σπόρ..." (Βαρώνος Πιέρ ντε Κουμπερτέν "Οι βάσεις του σύγχρονου Ολυμπισμού". Απόσπασμα από το λόγο που εκφώνησε στην Ολυμπιάδα του Βερολίνου το 1936,στό πλευρό του Αδόλφου Χίτλερ).

Ο Βαρώνος είχε δίκιο,αυτό ήταν κι αυτό παραμένει ο Ολυμπισμός:μιά ακρόπολις αναμέτρησης των ιπποτών-κατακτητών. Η διαφορά μ'εκείνη την εποχή είναι ότι τότε η "ακρόπολις"συνολικά,είχε αντίπαλο :το εργατικό επαναστατικό κίνημα. Ξεκινόντας απ'τη βάση—τούς μικρούς αθλητικούς συλόγους,άντρα των φασιστικών συμμοριών και κέντρα παραστρατιωτικής διαπαιδαγώγησης τής νεολαίας—ως την κορυφή —τις Ολυμπιάδες—το εργατικό κίνημα αντιπαράθετε τίς δικές του αντιλήψεις γιά το παιχνίδι και τη χαρά,αλλά και τη δύναμη-του όποτε χρειαζόταν,στούς "ιππότες-κατακτητές".

Στα εργοστάσια και τις γειτονιές,έξω απο τις επίσημες αθλητικές ενώσεις,αναπτύσσονταν τα "κόκκινα σπόρ".Ενώσεις εργατών για το παιχνίδι αλλά και γιά την αντιμετώπιση του μιλιταρισμού και του σωβινισμού.Το 1921 στο 3ο Συνέδριο της Διεθνούς στη Μόσχα ιδρυόταν η "Ενωση Σπόρ και Γυμναστικής"ή "Κόκκινη Αθλητική Διεθνής": "Ενάντια στίς αστικές ή κρατικές αθλητικές ενώσεις πού έχουν σαν στόχους:Την προετοιμασία της νεολαίας για τον αστικό στρατό.Τήν εξάπλωση του εθνικισμού και του σωβινισμού. Την δημιουργία μαχητικων στελεχών ενάντια στο προλεταριάτο...η "αθλητική Διεθνής"... δρά στό πεδίο των σπόρ με βάση τις αρχές της επαναστατικής πάλης των τάξεων..."

Τό 1936, αν καί με την επικράτηση του Σταλινισμού οι απόψεις για τον αθλητισμό είχαν αρχίσει να αλλάζουν, οργανώθηκε σαν απάντηση στην Ολυμπιάδα του Βερολίνου διεθνής αθλητική "συνάντηση εργατών" στην επαναστατημένη Βαρκελώνη.

* ** *

Από εκείνη την εποχή έχει περάσει πολύς καιρός. Σ' Ανατολή και Δύση αθλητισμός και σπόρ δεν έχουν τίποτα κοινό με τις ανάγκες των ανθρώπων για παιχνίδι, χαρά, αλληλοβοήθεια, συντροφικότητα. Σέ κάθε χώρα ο αθλητισμός αποτελεί μιά προσεκτικά οργανωμένη απο το κράτος πυραμίδα. Καί σαν κοινή κορυφή, κάθε τέσσερα χρόνια οι Ολυμπιακοί Αγώνες, συναντήσεις κρατών "αδελφών υπό τα οπλα", οπου θα αναμετρηθούν συγκρίνοντας τις δυνατότητες τους για νέες κατακτήσεις. Κάθε τέσσερα χρόνια θά φτάνει, μέσω τηλεόρασης και εφημερίδων, σε κάθε χωριό και στην πιό άθλια παραγκογειτονιά, στά ματια του πιό απελπισμένου εργατόπαιδου, το μήνυμα του Βαρώνου: Στο όνομα της συναδέλφωσης των λαών ο πιό απροκάλυπτος σωβινισμός. Στο όνομα της "ευγενούς αμιλλας" ο πιό άγριος ανταγωνισμός.Στό όνομα του παιχνιδιού και της χαρας, η ανάγκη της σκληρης πειθαρχίας και προσπάθειας "για να είσαι ο πρώτος". Στο όνομα και την δόξα του καθε γελοίου σούπερ-στάρ, οι νέες νόρμες στο κορμί και στο μυαλό.

Πρόκειται για "όπιο του λαού" τεράστιας εμβέλειας.Που οσο ξεφτάνε τα προγονικά του υποκατάστατα —η εκκλησία, η πατρίδα, η οικογένεια— τόσο θα χρησιμοποιείται ολο και πιό συστηματικά. Γιά την "αποτοξίνωση" απο την θλίψη της αγριας καθημερινότητας και την απελπισία μπροστά στά αδιέξοδα της κρίσης, τίποτα καλύτερο από ένα "τριπάκι" στους χρόνους και τα άλματα του Λιούις, στο ακόντιο της Βερούλη, στα φάουλ του Πλατινί, στις βολές των Σέντυλ και Λιντίνωφ. Γιά τους καπιταλιστές ένα μίνιμουμ ψυχικής ισορροπίας των μαζών είναι πάντα απαραίτητο.

* * *

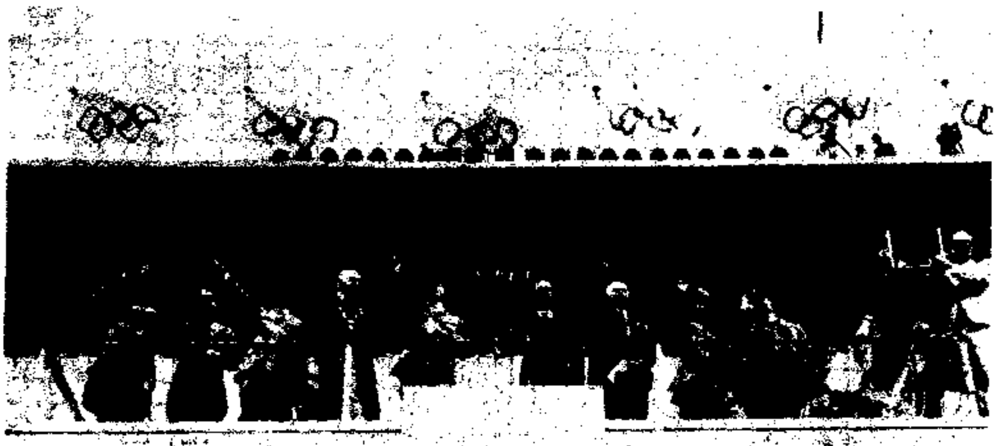
Ομως μέσα σ' αυτή την εφτάψυχη κρίση τίποτα δεν δουλεύει ρολόϊ.Και να που οι Αμερικάνοι μποϊκοτάρουν τους Ολυμπιακους της Μόσχας, διαμαρτυρομενοι "για τα ανθρώπινα δικαιώματα". Τα ΚΚ ολου του κόσμου ανατριχιάζουν:πρόκειται για προφανή ανάμειξη του αθλητισμού με την πολιτική. Και ο Ολυμπισμός γίνεται παντιέρα Ευρωκομμουνιστών και σοβιετόφιλων.

Τέσερρα χρόνια αργότερα οι Σοβιετικοί μπουκοτάρουν τους Ολυμπιακούς του Λός-Ατζελες χωρίς να ενδιαφέρονται να προβάλλουν στοιχειωδώς πειστικούς τυπικούς λόγους.



σχολια...σχολιά...σχολια...σχολια...

OLYMPICS







ΠΑΝΩ: Έναρξη τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων τοῦ 1936 στή Ναζιστική Γερμανία.
ΔΕΞΙΑ: Ὁ νέγρος δρομέας Τόνι Σμίθ χαιρετίζει μέ τήν γροθιά τῶν Μαύρων Πανθήρων στούς ἀγῶνες τοῦ 1968 στό Μεξικό.

Στό προοδευτικό στρατόπεδο πέφτει γενική αμηχανία. Παρόλα αυτά το συμπέρασμα είναι γενικό: Οι Ολυμπιακοί αγώνες κινδυνεύουν από την αφρονα πολιτική των Υπερδυνάμεων.

Ομως οι "μεγάλοι"δέν είχαν υπολογίσει την παρέμβαση της μικρής αλλά τίμιας Ελλάδας και ιδίως του Προέδρου της.

* * *

Η πρόταση Καραμανλή να γίνονται οι Ολυμπιακοί μόνιμα στην Ολυμπία φαίνεται να κερδίζει έδαφος..

Είναι φανερό οτι οι κυβερνήσεις ολων των χωρών αναμετρούν το κατά πόσο συμφέρει η διατήρηση του κύρους των Ολυμπιακών από τους άμεσους πολιτικούς ανταγωνισμούς ή η διατήρηση των Ολυμπιακών κύρια σαν πεδίο άμεσων πολιτικών ανταγωνισμών.Ετσι ο κίνδυνος να γίνει δεκτή η πρόταση Καραμανλή είναι πιά υπαρκτός.

Πίσω απ' αυτή την προοπτική αναπτύσεται στην Ελλάδα μια πρωτοφανής σύγκλιση ολων των πολιτικών δυνάμεων:

*Γιατί η πρόταση αυτή μυρίζει συνάλλαγμα οπως άλλωστε και τα φιλιά στον Αραφάτ ή τα αποπυρηνικοποιημένα Βαλκάνια και οι άλλες ευγενικές ιδέες της μοναχικής Ελλάδας που αντιστέκεται ελπίζοντας πως ολο και κάτι θα βγάλει για τον κόπο της.

*Γιατί η πρόταση αυτή θα σημάνει μιά καταπληκτική αναβάθμιση του ρόλου των ελλήνων καπιταλιστών στο παγκόσμιο διπλωματικό παιχνίδι.

*Γιατί αν αυτή η πρόταση γίνει δεκτή, αντε μετά η Τουρκία να τα βάλλει με την αθλητική Ελβετία, την παγκόσμια Τράπεζα του Ολυμπιακού πνεύματος.

Είναι φανερό πως αυτή την πρόταση μόνο ο χώρος της επαναστατικής αριστερας θα μπορούσε να κοντράρει..

* * *

Ετσι και έγινε.. Η σωστή γραμμή πρωτοεμφανίστηκε στο περιοδικό Κριτική:"Να γίνουν οι Ολυμπιακοί στην Βηρυττό". Σωστό. Ετσι και αλλοιώς εκεί "συμμετέχουν"πιό πολλές εθνικές αντιπροσωπείες από οσες θα πάνε στό Λός-Ατζελες.;

Λαϊκισμός και ΚΚΕ

"Ηταν που ήτανε το κλίμα στραβό, το 'φαγε και η ΕΟΚ και έγινε κούτσουρο". Κάπως έτσι άρχισε η προεκλογική μάχη του ΚΚΕ, δια στόματος Χαρίλαου Φλωράκη στην συγκέντρωση της Λάρισας. Τα επιχειρήματα πρέπει νά γίνονται κατανοητά απο τον λαό, η εκλαίκευση της πολιτικής γραμμής πρέπει να καταλήγει στο παράδειγμα, στην παροιμία, στη λαϊκή ρήση.

Το παράδειγμα είναι απαραίτητο να συνδυάζει τήν κομματική προτροπή για τον απαιτούμενο στόχο και η οπτική του πλαισίωση, η αθάνατη ελληνική λεβεντιά. Πρέπει νά ηχεί δυνατά για την μάχη, την οποιδήποτε μάχη, της αφίσας, του Ρίζου, του πλάνου, των ευρωεκλογών.

Μπροστά! Πάντα μπροστά! Με το βλέμα των ανθρώπων της αφίσας να ατενίζουν το μέλλον με αισιοδοξία, νοιώθοντας ότι ό ποθούμενος στόχος είναι κοντά, αψηφώντας τις αντίξοες συνθήκες. Απαραίτητη προυπόθεση γι' αυτό βέβαια, η λήθη του στόχου που δεν εκπληρώθηκε, π.χ. 17%.

Οι απαντήσεις στις προκατασκευασμένες ερωτήσεις χρειάζεται νά είναι καταλυτικές. "Δημοκράτη, μήπως η ψήφος-σου μπορεί να μείνει χωρίς αντίκρυσμα; Ναι! Αυτό θα γίνει αν

σχολια...σχολια...σχολια...σχολια...

ψηφίσεις κόμματα όπως το ΚΟΔΗΣΟ, το εσωτερικό κλπ. Η ψήφος-σου δεν πρέπει να γίνει χαρτοπόλεμος, να ψηφίζεις αριστερά και να την πηγαίνει ο αέρας δεξιά. Πρέπει να ψηφίσεις ΚΚΕ (απο προεκλογικό φυλλάδιο).

Ο αγκιτάτορας του μπαλκονιού, σ' ένα πλήρες συνδυασμό της ηλικίας με το απαραίτητο κουστούμι και γραβάτα, δείγμα της σοβαρότητας των προτάσεων του κόμματος, περιστοιχιζόμενος απο σπουδαίους ανθρώπους, ποιητές, μουσικοσυνθέτες κλπ, πρέπει να φαντάζει ώς ο νέος νεφεληγερέτης Ζεύς, οταν επαναλαμβάνει το Μπροστά! Πάντα Μπροστά!

Ομως οι διαυγείς και κρυστάλλινες θέσεις του κόμματος δεν χαρίζονται σε κανένα. Λειτουργούν απαγορευτικά σ' αυτούς που θέλουν πισωγυρίσματα και βολτώματα. "Οχι πίσω! Ούτε σημειωτόν!" Με τα κατάλληλα χρώματα που θα βοηθήσουν τις μάζες (τι ισοπεδωτική φράση!) "στο μυστήριο της αποκάλυψης".

Οι αλλαγές στην πολιτική κατάσταση, η είσοδος της Ελλάδας στην ΕΟΚ πρέπει να συμπηκνώνονται σε απλουστευτικά σχήματα όπως: "Γιατί τώρα έφυγε ο μπάρμπα—Σάμ και ήρθε ο Ευρω—Σάμ" (απο την ομιλία του Φλωράκη στην Λάρισα). ή όπως διαβάσαμε σε προεκλογικό φυλλάδιο: "Αν σήμερα δεν φτιάχνεται το σπίτι της αλλαγής, δεν πρέπει να πισωγυρίσεις στην παράγκα της δεξιάς, πρέπει να βρεθεί ένας οικοδόμος δουλευταράς, έμπειρος, με γερά μπράτσα για να βάλει το χέρι-του".

Ο μπρατσαράς λοιπόν οικοδόμος για το μεγάλο άλμα προς τη νοικοκυροσύνη υπάρχει. Η πολιτική γραμμή όμως για να πείθει χρειάζεται ως ακλόνητο αποδεικτικό στοιχείο την αρμονία με τον αντίστοιχο προβληματισμό του λαού. Ο κομματικός τύπος επιστρατεύεται και η επιχείριση "Νιόπαντροι" μπαίνει σε δράση. "Εξω απο το εκλογικό τμήμα, στον Ταύρο, βγαίνει ένα ζευγάρι νέων. Κρατιούνται απο το χέρι και στα πρόσωπά-τους είναι ζωγραφισμένη η ευτυχία. Αυτός φοράει αυτοκόλλητο του ΠΑΣΟΚ και εκείνη κονκάρδα του ΚΚΕ.

—Είμαστε νιόπαντροι, λέει η κοπέλα, και όπως βλέπετε υποστηρίζουμε διαφορετικά κόμματα. Εχουμε δεχτεί ο ένας τον άλλο και ζούμε ομοσφα.

—Μάλλον, όμως, θα ήταν αλλιώς τα πράγματα αν ο ένας ψήφιζε δεξιά...

—Αυτό εννοείται. Εμείς ξέρουμε ότι και τα δυό κόμματα είναι προοδευτικά. Κουβεντιάζουμε, αλλά δεν τσακωνόμαστε. Ετσι θέλουμε να είναι και τα δυό κόμματα. Με καλές σχέσεις και στενή συνεργασία" (Ριζοσπάστης 19/6)

Ετσι το Κόμμα και βαθειά ριζωμένο είναι στα προβλήματα του λαού και αφουγκράζεται τους παλμούς-του και οι ρεαλιστικές θέσεις της Κεντρικής-του Επιτροπής δεν αεροβατούν, υποσχόμενες... το αδιαμφισβήτητο αλάθητο.

Η παραβολική όμως αυτή απεύθυνση του ΚΚΕ στην "κοινή λογική", που απ' αυτή άλλωστε τρέφεται, στην λογική που ο αστικός τρόπος ζωής έχει διαμορφώσει, τονίζοντας τις αξίες-της, τις ιδέες-της, την αντίστοιχη στάση ζωής, χωρίς την παραμικρή αμφισβήτησή-τους, προδικάζουν και τα όρια της λαϊκίστικης του ιδεολογίας. Μιας ιδεολογίας που είναι ανίκανη να αντιπροτείνει ένα διαφορετικό τρόπο οργάνωσης της κοινωνίας απ' αυτή του αστισμού, καταδικασμένη να εξαντλείται στην εφεύρεση στόχων, που οι "υγιείς δυνάμεις του έθνους", θα καθορίζουν το διαρκές σημειωτόν-τους.

Ευρωεκλογές και Επαναστατική Αριστερά

Περίπου τέσσερεις μήνες πριν τις Ευρωεκλογές ξεκίνησε μέσα στο χώρο της Επαναστατικής Αριστεράς η συζήτηση για την αντιμετώπιση των εκλογών.

Η συζήτηση αναπτύχθηκε σε ανοιχτές διαδικασίες με άξονα την δημιουργία της "Πρωτοβουλίας Παρέμβασης στις Ευρωεκλογές". Στην "Πρωτοβουλία" συμμετείχαν το ΚΚΕμ-λ (Πολιτική), η Κ.Ο. Μαχητής, η Ρήξη, σύντροφοι απο την Α—συνέχεια και η Ομάδα Ζωγράφου.

Η ΟΣΕ αρνήθηκε απο την αρχή τη συμμετοχή στην "Πρωτοβουλία" και την προοπτική του κατεβάσματος στις εκλογές. Οι λόγοι που προβάλαμε γι αυτή την άρνηση ήταν ότι δεν πληρούνται στοιχειώδεις όροι για την στήριξη ενός κατεβάσματος στις εκλογές με ξεκάθερα αριστερό χαρακτήρα: Η σύνδεση της Επαναστατικής Αριστεράς σήμερα με τις αυθόρμητες κοινωνικές αντιστάσεις είναι πολύ περιορισμένη. Ετσι δεν υπάρχει η δυνατότητα ενός ψηφοδέλτιου στηριγμένου στην άμεση προβολή και στήριξη κάποιων κεντρικών αγώνων της περιόδου. Ταυτόχρονα σήμερα μέσα στο "χώρο" δεν υπάρχουν κάποιοι καταξιωμένοι, κοινά αποδεκτοί, άξονες, που θα συγκροτούν ένα μίνιμουμ πλαίσιο απάντησης στα κεντρικά ερωτήματα της συγκυρίας. Ετσι δεν υπάρχει ενιαία ούτε η δυνατότητα έμμεσης έκφρασης των αντιστάσεων, μέσα απο ένα ψηφοδέλτιο που θα στηριζόταν σε μια ικανοποιητική πολιτική πρόταση για τον προσανατολισμό των αγώνων.

Αυτό που απέμενε ήταν η προοπτική μιας επιφανειακής εκλογικής ενοποίησης κάποιων, περισσότερο ή λιγότερο συγκροτημένων, πολιτικών ομάδων του "χώρου", στην βάση ενός πετσοκομμένου "προγράμματος" κοινών τόπων. Η επανάλειψη δηλαδή μιας "εκλογικής παρέμβασης" σαν αυτές που έχουν δοκιμαστεί και παλιότερα απο κάποιες οργανώσεις του χώρου και που δεν έκφρασαν τίποτα περισσότερο απο τον υποκειμενισμό και τον μιρκομεγαλισμό όσων τις υλο-



σχολια...σχολια...σχολια...σχολια.

ποίησαν. Μια τέτοια "παρέμβαση" για μας δεν παρουσίαζε κανένα ενδιαφέρον.

Αυτή η στάση της ΟΣΕ κριτικάριστηκε απο αρκετούς σ. της "Πρωτοβουλίας" σαν σεχτεριστική, σαν εκδήλωση έλλειψης διάθεσης για συνεργασία με τις υπόλοιπες δυνάμεις του "χώρου". Αν τα πράγματα είχαν έτσι το πρόβλημα δεν θα ήταν σοβαρό για την προοπτική του κατεβάσματος στις εκλογές: Οι "σεχταριστές" θα έμεναν στο περιθώριο —η "Πρωτοβουλία" θα προχωρούσε. Η κατάσταση στην Ε.Α. σήμερα είναι τέτοια που η υλοποίηση μιας καλής ιδέας δεν εξαρτάται απο την συμμετοχή μιας πολιτικής ομάδας (της ΟΣΕ ή οποιας άλλης). Ομως η "Πρωτοβουλία" μετά απο ένα δίμηνο συζητήσεων και επαφών διάλυσε.

Η Ρήξη κάποια στιγμή ανακάλυψε επιχειρήματα ανάλογα μ' αυτά "των σαμποτεριστών της ενότητας" κι αποχώρησε απο την "Πρωτοβουλία". Οι υπόλοιποι σ. δεν κατάφεραν να συννενοηθούν και τελικά η "εκλογική παρέμβαση" ακυρώθηκε. Χαρακτηριστική για την κατάσταση πνευμάτων είναι η συνέντευξη 4 βασικών στελεχών της "Πρωτοβουλίας στον Σχολιαστή στον Ιούνη:
"Εμείς δεν ξεκινήσαμε για να ξαναχτίσουμε (μέσω της παρέμβασης στις εκλογές) αυτόν τον χώρο αλλά για να τον διαλύσουμε ολοκληρωτικά(!). Δεν πιστέψαμε ότι θα ήταν κατορθωτή αυτή η κάθοδος στις εκλογές"(Γ.Κ.). "Η "Πρωτοβουλία για τις ευρωεκλογές προσπάθησε να συνδεθεί μ' ότι κινήθηκε στην νέα αυτή φάση στους κοινωνικούς χώρους. Απέτυχε να δώσει απτό αποτέλεσμα αλλά ο διάλογος που προκάλεσε ήταν κέρδος" (Ν.Γ.). "Θεωρώ πως η αρχική αντιπροσωπευτικότητα της "Πρωτοβουλίας" και η εκπροσώπιση των ενεργών κοινωνικών ομάδων στο διάλογο ήταν επαρκής(!) για την συμμετοχή στις εκλογές" (Τ.Χ.). Τρείς απαντήσεις που περιγράφουν ολόκληρο το φάσμα των στόχων αλλά και των προυποθέσεων που έβλεπε κάθε πλευρά σαν όρους για την παρέμβαση στις εκλογές. Οσο για τα πολιτικά σημεία πάνω στα οποία θα μπορούσε να στηριχτεί η παρέμβαση το φάσμα παραμένει εξίσου πλατύ αν και γίνεται σκοτεινότερο: Απο την "Ευρώπη ενωμένη ενάντια στους Συνασπισμούς" της Ρήξης μέχρι κάποιες ομιχλώδεις αναφορές στον εκσυγχρονισμό και την κατάκτιση "της απόρριψής της αντίληψης της οργάνωσης για τον εαυτό-της"

Στη συνέχεια ένα μέρος της "Πρωτοβουλίας" έδωσε ένα καλό δείγμα του ξεπεράσματος "της αντίληψης της οργάνωσης για τον εαυτό-της" (για την ακρίβεια τα δείγματα ήταν δυό). Η "Κίνηση για μια Επαναστατική Αριστερά" παρόλο που απο καιρό δηλώνει πως έχει διαλυθεί και παρόλο που δεν θα κατέβαινε στις εκλογές, διεκδίκησε "έξυπνα" χρόνο στην τηλεόραση. Το αιτιολογικό ήταν "να πούμε κάποια πράγματα που δεν θα πεί κανείς". Ο απογοητευτικός λόγος που ακολούθησε διαβάστηκε απο δυό εκπροσώπους και αποτελούνταν απο τον πρόλογο ενός λόγου και απο τον επίλογο ενός άλλου: Απο μια γενικόλογη ανάλυση της κρίσης απο το ΚΚΕμ–λ και μια ποιητική αναφορά στην δυνατότητα επαγγελίας της επανάστασης απο την Κ.Ο. Μαχητής. Η κάθε μια απο τις δυό συνιστώσες της πρώην Κίνησης δικδίκησε για τον εαυτό-της) την προβολή απο την τηλεόραση. Εστω και χωρίς λόγο και χωρίς αποτέλεσμα.

Εκτός όμως απο την αποτυχημένη υπάρχει και η "επιτυχημένη" εκδοχή της παρέμβασης της Ε.Α. Αυτής που πραγματοποιήθηκε απο το Ε.Κ.Κ.Ε. και την ΕΔΕ, τις πιο απομονωμένες και αλλοπρόσαλλες οργανώσεις.

Πρόκειται για παρέμβαση που αν και δέν απασχόλησε προεκλογικά (με τις θέσεις και τήν κινητοποίησή-τους) απασχολεί μετεκλογικά: Με το ερώτημα "πού βρήκαν 23.000 ψήφους το ΕΚΚΕ και η ΕΔΕ" .. την διάχυτη εντύπωση ότι αφήσαμε το ΕΚΚΕ και τήν ΕΔΕ "να μας κλέψουν τους ψήφους του χώρου".

Το αριθμητικό πρόβλημα δεν είναι σοβαρό: Απ' τη μια ο "αριστερισμός" με την πιο διάχυτή-του μορφή σίγουρα ξεπερνά κατά πολύ αυτόν τον αριθμό, άλλωστε δεν είναι μακρυνή η εποχή όπου οι 25.000 ήταν πανελλαδικά δύναμη συμμετοχής σε διαδηλώσεις. Ταυτόχρονα σ' αυτές τις εκλογές το κομμάτι των "απελπισμένων αριστεριστών" που δεν ήταν δυνατόν να εκφραστεί απο κανένα κόμμα ήταν σημαντικό. Ετσι πιστεύουμε ότι οί ψήφοι στο ΕΚΚΕ και στην ΕΔΕ ήταν απλά "υβριστικά ψηφοδέλτια" και μπορούν να μετρηθούν μαζί με σημαντικό μέρος των άκυρων των λευκών και τής αποχής. Μ' αυτή την ένοια εμάς μας χαροποιούν και δεν θα είχαμε αντίρρηση να ήταν και πολύ περισσότερα.

Τό πρόβλημα αρχίζει από τη στιγμή πού αρχίζει η "εξαγωγή συμπερασμάτων" απ' αυτό τον αριθμό. Εδώ πρέπει να γίνουν κάποιες παρατηρήσεις: Το ΕΚΚΕ και η ΕΔΕ αγνοούν παντελώς το από που πήραν αυτούς τους ψήφους (και με την έννοια των φυσικών προσώπων και απο ποιές πολιτικές διεργασίες αυτά τα πρόσωπα ψήφισαν ΕΚΚΕ ή ΕΔΕ).Ταυτόχρονα είναι εντελώς ανίκανοι να αποκαταστήσουν οποιαδήποτε πολιτική σχέση μ' αυτούς τους ψηφοφόρους.(χαρακτηριστικό το "περάστε για ένα κρασί"του ΕΚΚΕ από τίς εφημερίδες). Μ' αυτη την έννοια πρόκειται γιά το πιό "κοινοβουλευτικό ποσοστό απ' όλα τα άλλα.
Σίγουρα η σχέση του ΚΚΕ και του ΠΑΣΟΚ με τους ψηφοφόρους τους είναι και πιό οργανωμένη και πιό πολιτική.
Ετσι δέν υπάρχει καμμιά περίπτωση αυτός ο αριθμός να έχει οποιαδήποτε θετική αντανάκλαση στη παραπέρα πορεία του ΕΚΚΕ και της ΕΔΕ. Αυτό θα ίσχυε και όποιον άλλο είχε πάρει αυτές τις ψήφους στη θέση του ΕΚΚΕ και της ΕΔΕ. Γιατί η σχέση μ' αυτό το κομμάτι δεν καθορίζεται απο το "πρόγραμμα"ή τον "τίτλο" του συνδιασμού που ψήφισε αλλά από τα βασικα δικά του χαρακτηριστικά: Τη σχέση του με τη πολιτική,τα όργανα του κινήματος,τη διάχυτη και ευμετάβλητη "υβριστική"του διάθεση. Το να προσπαθεί κανείς να συνδεθεί μ' αυτο το κομμάτι είναι απολύτως το ίδιο με το να προσπαθει να συνδεθεί με το άκυρο το λευκό ή τμήμα της αποχής. Δηλαδή με τη κοινωνική δυσαρέσκεια που για να μεταβληθεί σε πολιτική δύναμη θέλει πολλές προυποθέσεις και διεργασίες.

Στο Σχολιαστή του Ιούλη υπάρχει άρθρο της σ.Τ.Χ. με αφορμή αυτη την έκφραση της κοινωνικής δυσαρέσκειας μέσα από τα ποσοστά. Το άρθρο αφού διαπιστώνει ότι "πάνω από 50.000 ψηφοφόροι αποτελούν στη δυναμική τους ακροατήριο—και ένα μεγάλο κομμάτι απ' αυτούς φορέα—των ιδεών μιάς άλλης αριστεράς" υπογραμίζει τον κίνδυνο να μην "στρογγυλοκαθήσουμε ξανά στη μακαριότητα της επαναστατικής μας αυταρέσκειας".

Αν η σ. εννοεί ότι πρέπει να καταπιαστούμε με το σύνολο των διεργασιών πού μπορούν να κάνουν αυτό το κομμάτι πολιτική δύναμη της Επαναστατικής Αριστεράς,καμμιά αντίρρηση. Αυτή η διαπίστωση βγαίνει και απο τα αποτελέσματα και απο άλλες πλευρές της πολιτικής κατάστασης.(κρίση, εθνικά κ.ά.). Πρόκειται για διεργασία μακρόχρονη,βασανιστική,με προυποθέσεις,με αναγκαίες ενότητες και αναγκαίους καυγάδες,όπου η συμβολή του καθενός είναι σεβαστή. Αν όμως πίσω απ' τη διατύπωση,"λανθάνει" η κριτική "αφήσαμε το ΕΚΚΕ και μας έφαγε τους ψήφους" έχοντας κατά νού μια νέα άρπα-κόλα προεκλογική "Πρωτοβουλία" στίς βουλευτικές, έχουμε κάτι να θυμίσουμε από το παρελθόν.

Τούς ψήφους του ΕΚΚΕ πολλοί ζηλέψανε,την πορεία του όμως κανείς.

Κρίση της Αριστεράς

ή

Κρίση του Ρεφορμισμού;



Το πιο σημαντικό ίσως θέμα που ανάδειξαν τα αποτελέσματα των ευρωεκλογών είναι το στρατηγικό αδιέξοδο που αντιμετωπίζουν τα ευρωπαϊκά ΚΚ σήμερα.

Η καθήλωση του ΚΚΕ που δεν κατάφερε να τραβήξει προς τα αριστερά την φθορά του ΠΑΣΟΚ, αλλά και η επιβίωση του ΚΚΕεσ που ξανάφερε στο προσκήνιο όλα τα αγωνιώδη ερωτήματα της αποτυχημένης "ανανέωσης" της παραδοσιακής αριστεράς εντάσσονται σ' ένα ευρύτερο πλαίσιο κρίσης και αδιεξόδου των κομμουνιστικών κομμάτων σ' όλη την Ευρώπη.

Δεν είναι μόνο η καταστροφική συρρίκνωση του Γαλλικού ΚΚ που ύστερα απο αλλεπάλληλες στροφές ανάμεσα σε ευρωκομμουνιστικά ανοίγματα και σταλινική ντουράδα κατάντησε σκιά του παλιού εαυτού του. Ακόμα και η νίκη του Ιταλικού ΚΚ επισκιάστηκε απο τις ανησυχίες για τα προβλήματα που έχει να αντιμετωπίσει ο διάδοχος του Μπερλινγκουέρ για να καλύψει το κενό στρατηγικής μετά την αποτυχία του "ιστορικού συμβιβασμού". Την εικόνα συμπληρώνουν τα ΚΚ της Ιβηρικής που περιπλέκουν ακόμα πιο πολύ το ζήτημα, γιατί δεν ταιριάζουν στην απλοϊκή ερμηνεία ότι ανεβαίνουν οι "ανανεωτές" και πέφτουν οι "δογματικοί". Στην Ισπανία το άλλοτε πιο τολμηρό ευρωκομμουνιστικό ΚΚ σπαράσσεται σήμερα απο τις συγκρούσεις ανάμεσα σε κάθε είδους τάσεις που αναζητούν τα αίτια της περιθωριοποίησής-τους. Ενώ στην γειτονική Πορτογαλία το πιο σοβιετικό απο όλα τα ΚΚ, που ύστερα απο την συρρίκνωση του γαλλικού κατέχει τη θέση του δεύτερου σε εκλογική δύναμη ΚΚ πίσω απο το ιταλικό, συμμερίζεται την αγωνία του ιταλικού στην αναζήτηση πειστικής πολιτικής πρότασης απέναντι στον συνασπισμό των σοσιαλιστών με την δεξιά.

Ηδη πριν ακόμα οι εκλογές φέρουν το θέμα στο προσκήνιο, αποκαλύπτοντας και τις ευρύτερες διαστάσεις-του, τα σημάδια της κρίσης είχαν αρχίσει να φαίνονται με μια σειρά αποχωρήσεις απο την ΚΝΕ και κάποιες διαγραφές απο το ΚΚΕ. Η εκλογική μάχη πάγωσε τις εξελίξεις, αλλά τα αποτελέσματα ξανανοίγουν τις διεργασίες, ιδιαίτερα μάλιστα καθώς το ΚΚΕεσ φιλοδοξεί να προβληθεί σαν "ανερχόμενος πόλος".

Αυτή η κινητικότητα που διαφαίνεται στο χώρο της ρεφορμιστικής αριστεράς μοιραία θα αντικαθρεπτιστεί και προς τα αριστερά της. Για όλους όσους τοποθετούν την πολιτική δράση-τους στα αριστερά των δυό ΚΚ ανοίγει μια συζήτηση που δεν μπορούν να την αγνοήσουν. Είτε πρόκειται για τις διαρροές απο το ΚΚΕ, είτε για την "κρυφή γοητεία" που ασκεί το εσωτερικό σε ολόκληρα κομμάτια του χώρου (πρώην Πανελλαδική, διάφορες συσπειρώσεις) είτε τέλος το κρίσιμο ερώτημα μέχρι που μπορούν κάποιοι αγώνες να ξεφύγουν απο τους ασφυκτικούς έλεγχους των "μορατόριουμ", η επαναστατική αριστερά έχει σήμερα –περισσότερο απο ποτέ– ανάγκη απο συγκροτημένη θεωρητική άποψη και συγκεκριμένη εκτίμηση για τον ρεφορμισμό.

Αυτή η ανάγκη, βέβαια, διαπιστώνεται εύκολα αλλά κάπως δύσκολα καλύπτεται. Η προηγούμενη εμπειρία του χώρου εξαντλείται είτε σε αστυνομικού τύπου πρακτορολογίες (κύρια για τη σχέση ΚΚΕ–ΕΣΣΔ) είτε σε μια διαλυτική άρνηση του διαχωρισμού ρεφορμιστική–επαναστατική αριστερά στο όνομα μιας γενικής "κρίσης της αριστεράς". Τα δυό σκέλη μάλιστα αλληλοτροφοδοτούνται καθώς οι οπαδοί της άρνησης του διαχωρισμού δικαιολογούν την στάση τους επικαλούμενοι τον πρωτογονισμό αυτών που "φαντάζονται ότι ο κόσμος χωρίζεται σε αγνή και άδοξη επαναστατική βάση και σε προδοτικές ηγεσίες" (οι ειρωνικές αυτές διατυπώσεις ανήκουν στην ομάδα του Πολίτη και συγκεκριμένα στον Αγγ. Ελεφάντη, που ποτέ δεν τοποθετήθηκαν πέρα απο το ΚΚΕεσ. Ωστόσο καλύπτουν και όλο το φάσμα της παλιάς Πανελλαδικής που ποτέ δεν απόκτησε μια ανάλυση για τον ρεφορμισμό). Ομως, ο ρεφορμισμός δεν είναι ούτε πρακτόρευση ούτε άθροισμα "λαθών" ή έστω κάποια λαθεμένη τακτική. Είναι φαινόμενο δεμένο με την ηγεμονία της αστικής τάξης πάνω στο προλεταριάτο και μια ριζοσπαστική κριτική για τα αδιέξοδα της παραδοσιακής αριστεράς πρέπει να ξεκινάει απο αυτή την αφετηρία.

Α΄ Το ρεφορμιστικό φαινόμενο. Ρίζες, μορφές, χαρακτήρες.

Η εργατική τάξη μέσα στο καπιταλισμό είναι τάξη που κυριαρχείται απο την αστική σ' όλα τα επίπεδα: οικονομικό, πολιτικό ιδεολογικό. Ταυτόχρονα με την οικονομική εκμετάλευση και την πολιτική καταπίεση, οι εργάτες αντιμετωπίζουν και την ιδεολογική ηγεμονία των αστών. Σε κανένα επίπεδο η νίκη του προλεταριάτου δεν συνίσταται σε μια απλή προέκταση και εξάπλωση της σημερινής ύπαρξής του, αλλά αντίθετα σημαίνει το ξεπέρασμα του ίδιου του εαυτού του. Σε αντίθεση με τις προηγούμενες επαναστάσεις όπου "όλες οι προηγούμενες τάξεις που κατέλαβαν την εξουσία επεδίωκαν να εδρεώσουν την κατάσταση που είχαν ήδη κατακτήσει ... οι προλετάριοι δεν μπορούν να πάρουν στα χέρια τους τις κοινωνικές παραγωγικές δυνάμεις παρά μόνο καταργώντας τον τρόπο ιδιοποίησης που ίσχυε γι αυτούς μέχρι τώρα και κατα συνέπεια όλο τον παλιό τρόπο ιδιοποίησης" (Κομμουνισιτκό Μανιφέστο). Ο σοσιαλισμός δεν αναπτύσεται σαν νησίδες που σιγά-σιγά μεγαλώνουν μέσα στο καπιταλισμό, γιατί το ίδιο το υποκείμενο της σοσιαλιστικής επανάστασης είναι υποχρεωμένο να προχωρήσει σε ένα συνειδητό μετασχηματισμό της κοινωνίας και όχι απλά και μόνο να επιβάλει τα άμεσα βραχυπρόθεσμα συμφεροντά-του. Αρκεί να σκεφτούμε την απόσταση που χωρίζει το άμεσο αίτημα για αυξήσεις των μισθών απ' το στρατηγικό αίτημα για την κατάργηση της μισθωτής εργασίας.

Στηριγμένος σ' αυτές τις διαπιστώσεις ο Λούκατς μιλάει για την αντιφατικότητα της ταξικής συνείδησης του προλεταριάτου υπογραμμίζοντας ότι η πάλη για τον σοσιαλισμό

> "δεν είναι μόνο πάλη ενάντια στον εξωτερικό εχθρο, τους αστούς, αλλά είναι ταυτόχρονα και πάλη του προλεταριάτου ε ν ά ν τ ι α σ τ ο ν ε α υ τ ό τ ο υ: ενάντια στις καταστροφικές και εκφυλιστικές επιδράσεις του καπιταλιστικού συστήματος στην ταξική του συνείδηση"(1).

Για τον Λούκατς η ταξική συνείδηση του προλεταριάτου δεν ταυτίζεται με την ψυχολογική συνείδηση του κάθε προλετάριου ή έστω με την μαζική ψυχολογική συνείδηση του συνόλου-τους. Η πρώτη είναι ικανή να κατανοήσει την κίνηση της κοινωνίας και της ιστορίας στο συνολό-της και να την αλλάξει ενώ η δεύτερη είναι κατακερματισμένη κάτω απο την πίεση της καπιταλιστικής μυθοποίησης των κοινωνικών σχέσεων και την κυριαρχία της αστικής ιδεολογίας.

Αυτό δεν σημαίνει ότι υπάρχει μία αξεπέραστη αντίφαση στην συνείδηση του προλεταριάτου. Αντίθετα, κάτω και απο την πιο απόλυτη κυριαρχία της αστικής ιδεολογίας υπάρχει μέσα στο προλεταριάτο η κίνηση για το ξεπέρασμά-της. Οπως παρατηρεί ο Γκράμσι που μιλάει κι αυτός για την αντιφατικότητα της εργατικής συνείδησης,

> "Ο ενεργός άνθρωπος των μαζών αναπτύσει μια πρακτική δραστηριότητα, αλλά δεν έχει καθαρή θεωρητική συνείδηση για την πρακτική-του δράση, η οποία όμως εξυπονοεί κάποια αντίληψη για τον κόσμο στον βαθμό που τον μετασχηματίζει. Η θεωρητική συνείδησή-του μάλιστα, μπορεί ιστορικά να βρίσκεται σε αντίθεση με την δράση-του. Θα μπορούσε σχεδόν να πεί κανείς ότι έχει δυό θεωρητικές συνειδήσεις (ή μια αντιφατική συνείδηση): μιά που εξυπονοείται απο τη δράση-του και που στην πραγματικότητα τον ενώνει μαζί μ' όλους τους άλλους εργάτες στον πρακτικό μετασχηματισμό του πραγματικού κόσμου. Και μια δεύτερη —επιφάνειακά ρητά διατυπωμένη ή προφορική— που την έχει κληρονομήσει απο το παρελθόν και την έχει αφομοιώσει άκριτα.
>
> Αυτή η προφορική αντίληψη δεν μένει χωρίς συνέπειες: λειτουργεί συνεκτικά για κάθε συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα, επηρεάζει την ηθική συμπεριφορά και την κατεύθυνση της βούλησης με κυμαινόμενη αποτελεσματικότητα, αλλά συχνά με αρκετή δύναμη ώστε να δημιουργεί καταστάσεις όπου η αντιφατική κατάσταση της συνείδησης δεν επιτρέπει καμμιά δράση, καμμιά απόφαση ή επιλογή και οδηγεί σε κατάσταση ηθικής και πολιτικής αδράνειας. Η κριτική αυτογνωσία, επομένως, επιτυγχάνεται μέσα απο μια πάλη πολιτικών "ηγεμονιών" και αντίθετων κατευθύνσεων, πρώτα στο ηθικό πεδίο και στην συνέχεια στο πεδίο της πολιτικής αυτής καθ' αυτής, για να καταλήξει στην διαμόρφωση μιας αντίληψης για την πραγματικότητα σε ανώτερο επίπεδο"(2).

Η αντιφατικότητα της εργατικής συνείδησης, λοιπόν, δεν είναι στατική, προχωράει προς το ξεπερασμά της με τους αγώνες. Η άλλη όψη αυτής της διαπίστωσης, βέβαια, είναι το πόσο καταστροφική θα ήταν μια στατική αντιμετώπιση αυτής της αντίφασης, ένα πάγωμά-της. Σύμφωνα με τον Λούκατς:

> "Η πηγή κάθε οπορτουνισμού... είναι το να συγχέεται η κατάσταση της πρακτικής ψυχολογικής συνείδησης των προλετάριων με την ταξική συνείδηση του προλεταριάτου"(3).

Εδώ ακριβώς έχουμε την θεωρητική θεμελίωση του ρεφορμιστικού φαινόμενου μέσα στο εργατικό κίνημα. Πρόκειται για την εμφάνιση εκείνων των πολιτικών δυνάμεων που πατώντας πάνω στην αντιφατικότητα της εργατικής συνείδησης μέσα στον καπιταλισμό την παγώνουν και την διαιωνίζουν. Η ίδια η ηγεμονία της αστικής τάξης ανοίγει τα περιθώρια για την ύπαρξη ρεφορμιστικών φορέων που αναπαράγουν την διάσπαση ανάμεσα στους οικονομικούς και πολιτικούς αγώνες, ανάμεσα στα άμεσα αιτήματα και την ιστορική προοπτική, ανάμεσα στα γεωγραφικά, χρονικά και φυλετικά (απο άποψη φυλής και φύλου) κατεσπαρμένα κομμάτια του προλεταριάτου.

Αυτή η γενική θεωρητική διαπίστωση δεν σημαίνει, ωστόσο, ότι ο ρεφορμισμός εμφανίζεται παντού και πάντα ομοιόμορφα ή ότι οργανώνεται απο τους ίδιους τους αστούς. Η ανάπτυξη ενός ρεφορμιστικού φορέα βασισμένου πάνω στην θεωρητική δυνατότητα που ανοίγει η αστική ηγεμονία είναι πάντοτε συγκεκριμένα προσδιορισμένη ιστορικά απο τις παραδόσεις, τις συμμαχίες, τις κατακτήσεις και τις ήττες της εργατικής τάξης σε κάθε συγκεκριμένη κοινωνία και σε κάθε συγκεκριμένη περίοδο. Οπως παρατηρεί ο Πουλαντζάς:

> "Ενα κόμμα σοσιαλδημοκρατικού τύπου δεν μπορεί να χρησιμοποιείται απο την αστική τάξη σε οποιαδήποτε στιγμή ή με οποιοδήποτε τρόπο, σαν απλό "όργανο" για κάθε χρήση, αλλά παραμένει ένας θεσμός συνδεμένος με μια πολύ συγκεκριμένη κοινωνική λειτουργία"(4).

δηλαδή την αναπαραγωγή της κυριαρχίας της αστικής ιδεολογιας μέσα στην εργατική τάξη.

Ετσι, ενώ μπορούμε να εντοπίσουμε κάποια γενικά χαρακτηριστικά των ρεφορμιστικών κομμάτων η συγκεκριμένη ανάλυση για το ρόλο ενός τέτοιου κόμματος δεν προκύπτει απο κάποια στατική συγκρισή-του με ένα αφηρημένο μοντέλο. Αντίθετα χρειάζεται μια εξέταση των κοινωνικών διαδικασιών που δημιουργούν κάθε φορά συγκεκριμένα τη βάση για την ανάπτυξη τέτοιων κομμάτων μέσα στην εργατική τάξη. Χρειάζεται πρώτα απ' όλα μια εξέταση των "χιλιάδων δεσμών που συνδέουν την εργατική τάξη με τον πρώτο προς τα δεξιά γείτονά-της, τους μικροαστούς" (Λένιν) γιατί εκεί ανθεί φυσιολογικά η ιδεολογία της συνεργασίας

των τάξεων. Οι μικροαστοί απο την φύση-τους επιδιώκουν "όχι την κατάργηση των δυό πόλων, κεφάλαιου και μισθωτής εργασίας αλλά την μείωση της αντίθεσής-τους και την μετατροπή-της σε αρμονία" (Μάρξ). Τέτοιοι δεσμοί είναι η κοινωνική κινητικότητα (προλεταριοποίηση αγροτικών και μικροαστικών στρωμάτων), η διαστρωμάτωση μέσα στην εργατική τάξη (εργατική αριστοκρατία, χαρτογιακάδες και μη παραγωγική εργασία) η διαμόρφωση συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας κλπ. Η εξέλιξη της πάλης των τάξεων και η επίδραση όλων αυτών των δεσμών πάνω σε πολιτικά ρεύματα και οργανώσεις της εργατικής τάξης διαμορφώνει συγκέκριμένα την ανάπτυξη κάποιου ρεφορμιστικού φορέα. Μ' αυτόν τον τρόπο μπορούμε να δούμε την πορεία της σοσιαλδημοκρατίας και του σταλινικού ρεφορμισμού.

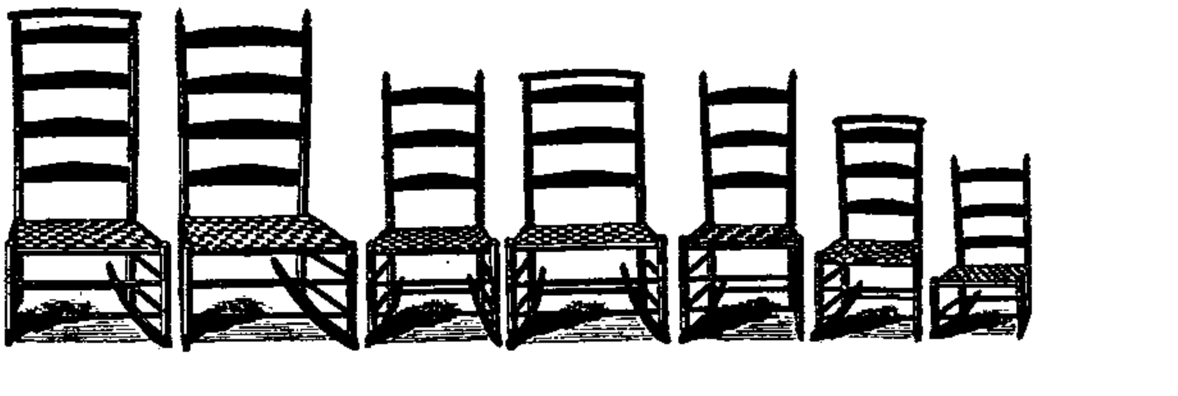
Απ' αυτή την οπτική μπορούμε να προσδιορίσουμε και ορισμένα γενικά χαρακτηριστικά αυτών των κομμάτων: τις αντιλήψεις-τους για το εργατικό κίνημα σαν εφαλτήριο, το αστικό κράτος σαν εργαλείο, το μεταρρυθμιστικό πρόγραμμα σαν ιδιαίτερη εκδοχή της καπιταλιστικής διαχείρισης.

Το πρώτο χαρακτηριστικό είναι και το πιο σημαντικό γιατί αφορά την ειδική σχέση των ρεφορμιστικών κομμάτων με την εργατική τάξη. Ο Πουλαντζάς (όπου και πιο πάνω) τονίζει την διάκριση ανάμεσα σε κόμμα σοσιαλδημοκρατικού τύπου και σε κόμμα αστικό με εργατική εκλογική πελατεία. Η διάκριση έχει σημασία. Ενας ρεφορμιστικός φορέας δεν περιορίζεται μόνο σε ένα δίκτυο εκλογικής πελατείας απο την εργατική τάξη αλλά στηρίζεται σ' αυτήν, στον έλεγχο των οργανώσεων της και στην επάνδρωση των δικών-του οργανώσεων απ' αυτήν. Είναι ένα κόμμα εργατικό ως προς την σύνθεσή-του και την ιδιαιτερότητα των δεσμών-του με την εργατική τάξη. Ταυτόχρονα, αυτοί οι δεσμοί κι ο έλεγχος πάνω στην τάξη είναι χαρακτηριστικά γραφειοκρατικοί (τόσο στην δομή του ίδιου του κόμματος όσο και των μαζικών οργανώσεων που ελέγχει), αντανακλώντας την γραφειοκρατική-ιεραρχική δομή του αστικού κράτους που φιλοδοξεί να διαχειριστεί.

Δεμένη μ' αυτά τα χαρακτηριστικά είναι η ρεφορμιστική στρατηγική που βλέπει το αστικό κράτος σαν ένα εργαλείο που μπορεί να κατακτηθεί και να προσαρμοστεί στις ανάγκες μιας φιλεργατικής πολιτικής, δηλαδή μιας σειράς απο μεταρρυθμίσεις σε όφελος των εργαζομένων αλλά και της "οικονομίας συνολικά". Το ρεφορμιστικό πρόγραμμα, επομένως, μπορεί να έχει σάν βάση την διαχείριση του αστικού κράτους αλλά δεν είναι μια οποιαδήποτε εκδοχή αυτής της διαχείρισης: Είναι υποχρεωμένο να παίρνει υπ' όψη του τα στηρίγματα του συγκεκριμένου φορέα και τίς σχέσεις του με την εργατική τάξη.

Ιστορικά το ρεύμα που πρώτο ανάδειξε τέτοιούς φορείς στις αναπτυγμένες καπιταλιστικές χώρες της Ευρώπης ήταν η σοσιαλδημοκρατία. Ομως οι ήττες του επαναστατικού εργατικού κινήματος του μεσοπολέμου, η επικράτηση του φασισμού στην Γερμανία και του σταλινισμού στην ΕΣΣΔ, η υποταγή της Κομιντέρν στις ανάγκες της εξωτερικής πολιτικής της ΕΣΣΔ και η προσαρμογή των ΚΚ στις αντίστοιχές συμμαχίες έφεραν στο προσκήνιο ένα δεύτερο ρεύμα —το σταλινικό ρεφορμισμό. Σε ορισμένες χώρες βέβαια (κύρια τις αγγλο-σαξωνικές) οι ανάγκες της "αντιφασιστικής συμμαχίας" εξαφάνισαν ουσιαστικά τα ΚΚ. Σε άλλες χώρες, όμως, είναι αδύνατο να μιλήσει κανείς για το ρεφορμιστικό έλεγχο της εργατικής τάξης χωρίς να αναφερθεί στα ΚΚ (Ιταλία, Γαλλία). Στην μακρόχρονη μεταπολεμική περίοδο ανθισης του καπιταλισμού τα κόμματα αυτά αναπτύσουν όλα τα χαρακτηριστικά που παρατηρήσαμε προηγούμενα και προσπαθούν να διαμορφώσουν τη συγκεκριμενοποίηση της στρατηγικής-τους που θα τους επιτρέψει να φτάσουν στην εξουσία.

Στην Ελλάδα, με τον εμφύλιο και την δικτατορία, το ΚΚΕ δεν είχε την δυνατότητα να περάσει σε μια τέτοια φάση της οικοδόμησής ρεφορμιστικού φορέα παρά μόνο με την νομιμοποίησή-του το 1974 στα πλαίσια της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας της μεταπολίτευσης.



Β' ΚΚΕ, 1974-84. Τα αδιέξοδα της οικοδόμησης *ενός ρεφορμιστικού φορέα*

Στα 10 χρόνια που έχουν κυλήσει το ΚΚΕ έχει να επιδείξει —με τα δικά-του κριτήρια— μεγάλες επιτυχίες. Οταν νομιμοποιήθηκε το 1974 ξεκινούσε απο τις ίδιες περιορισμένες βάσεις μαζί με το ΚΚΕεσ και την ΕΔΑ για να διεκδικήσει τον ίδιο χώρο της προδικτατορικής αριστεράς, στον οποίο τώρα πραγματοποιούσε επιδρομές και το ΠΑΣΟΚ. Οι συνδικαλιστικές οργανώσεις ηταν σε κατάσταση διάλυσης και ο κρατικός συνδικαλισμός σε κατάσταση ασφυκτικής απομόνωσης. Ο έλεγχος που δόθηκε στο ΚΚΕ σ' ορισμένες θέσεις αυτής της γραφειοκρατίας με τους διορισμούς συνδικαλιστικής ηγεσίας με το διάταγμα 42/74 ήταν αστείος σε σύγκριση π.χ. με τον έλεγχο του γαλλικού ΚΚ πάνω στην γαλλική εργατική τάξη μέσα απο την CGT. Με άλλα λόγια το ΚΚΕ ξεκινούσε χωρίς αυτό που ονομάσαμε "εφαλτήριο" για ένα ρεφορμιστικό κόμμα και μάλιστα αντιμετωπίζοντας τον συναγωνισμό κι άλλων διεκδικητών που εποφθαλμιούσαν τα ίδια στηρίγματα. Στα χρόνια που μεσολάβησαν το ΚΚΕ ξεπέρασε αυτή την κατάσταση, έτσι ώστε να μπορεί να συγκριθεί με τα "αδελφά κόμματα" που είχαν ένα προβάδισμα 30 χρόνων.

Τα δεκάχρονα αυτής της πορείας, όμως, συμπίπτουν με την αποκάλυψη των ορίων αυτών των "επιτυχιών" του ΚΚΕ. Η ανοδική πορεία του στομώνει, η καθήλωση δεν εκφράζεται μόνο με το εκλογικό ποσοστό, τα αδιέξοδα της ρεφορμιστικής στρατηγικής γίνονται πιο αισθητά. Πιο κάτω θα εξετάσουμε πώς τα όρια αυτά ενυπήρχαν μέσα στις ίδιες τις "επιτυχίες" του ΚΚΕ στον έλεγχο της συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας, στον έλεγχο των αγροτών και στην επιρροή-του στα μικροαστικά στρώματα.

ΚΚΕ και συνδικαλιστική γραφειοκρατία

Οι προσπάθειες του ΚΚΕ να οικοδομήσει τις προσβάσεις-του στο συνδικαλισμό γίνονται σε μια περίοδο που χαρακτηρίζεται απο τις απόπειρες μεταρρύθμισης και εκσυγχρονισμού της συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας. Όλα τα κόμματα που φιλοδοξούν να παίξουν ρόλο σ' αυτό το χώρο προβάλλουν τις δικές τους στρατηγικές για τον "εκδημοκρατισμό" της ΓΣΕΕ, που είναι η άλλη όψη της προσπάθειας του κρατικού εργατοπατερισμού να ενσωματώσει και να ελέγξει την μαζικοποίηση των συνδικαλιστικών οργανώσεων που έφερε η κατάσταση της ελεύθερης συνδικαλιστικής δράσης με την πτώση της δικτατορίας. Με την ανάπτυξη του εργοστασιακού συνδικαλισμού ανοίγει ένα χάσμα ανάμεσα στον επίσημο και στον ανεπίσημο συνδικαλισμό που απειλεί με απομόνωση τον παλιό εργατοπατερισμό.

Τα δυό ΚΚ ρίχνουν τις δικές-τους γέφυρες πάνω απ' αυτό το χάσμα. Το μεν ΚΚΕεσ υποστηρίζει τα εργοστασιακά σωματεία ενώ ταυτόχρονα συγκροτεί μαζί με την εκσυγχρονιστική πτέρυγα του εργατοπατερισμού κοινή παράταξη (την ΑΣΔΗΣ) για τον έλεγχο των Εργατικών Κέντρων και της ΓΣΕΕ στις στημένες εκλογές του νόμου 6/75. Στηρίζεται δηλαδή σ' ένα συνδυασμό μαζικής επιρροής στον ανεπίσημο και συμμαχιών στον επίσημο συνδικαλισμό για μια προσέγγιση των δυό μέσα απο κατάλληλα δημοκρατικά ανοίγματα (εγγραφές σωματείων κλπ.). Αντίθετα το ΚΚΕ ρίχνει το βάρος-του στον έλεγχο των κλαδικών σωματείων, στην ξαναενεργοποίησή-τους και την δραστηριοποίησή-τους με στόχο την άλωση των Ομοσπονδιών και την υποταγή των εργοστασιακών σωματείων. Το ΚΚΕ, δηλαδή, προωθεί ένα συγκεκριμένο οργανωτικό κρίκο για την γεφύρωση του χάσματος επίσημου—ανεπίσημου συνδικαλισμού, που έχει το πλεονέκτημα να του εξασφαλίζει δική του ανεξάρτητη βάση απο την οποία να διαπραγματεύεται συμμαχίες και συνεργασίες στα ανώτερα όργανα.

Ο νόμος 330 έρχεται να ευνοήσει τις επιλογές του ΚΚΕ κτυπώντας τα εργοστασιακά σωματεία και μετατοπίζοντας το κέντροβάρους των νόμιμων συνδικαλιστικών δραστηριοτήτων προς τα κλαδικά και τις Ομοσπονδίες (δικαίωμα κήρυξης απεργίας, υπογραφή συλλογικής σύμβασης κλπ.). Η συντηρητική πολιτική του ΚΚΕεσ αδυνατεί να υπερασπίσει τα εργοστασιακά, φθείροντας ταυτόχρονα και την αξιοπιστία-του σαν δύναμη στ' ανώτερα όργανα. Οι προτιμήσεις του εκσυγχρονιστικού εργατοπατερισμού μετατοπίζονται προς τις συνεργασίες με την ΕΣΑΚ αντί το ΑΕΜ (κοινό ψηφισμα με τον Καρακίτσο την Πρωτομαγιά του 1977). Είναι η περίοδος των μεγάλων επιτυχιών (κέρδισμα Ομοσπονδίας οικοδόμων) που αναδεικνύουν την ΕΣΑΚ σε πρώτη δύναμη στον συνδικαλισμό.

Ωστόσο η ίδια η σταθεροποίηση της συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας που συνοδεύει αυτές τις επιτυχίες ανοίγει τα περιθώρια για την ανάδειξη ενός νέου διαχειριστή του εκσυγχρονισμού-της —την ΠΑΣΚΕ— που έρχεται να βάλει φρένο στην ανάπτυξη της ΕΣΑΚ. Όσο περισσότερο καταφέρνει η ΕΣΑΚ να μετατρέπει την σχέση των συνδικάτων με τους χώρους δουλειάς σε μηχανισμό κινητοποίησης ψηφοφόρων για τις αρχαιρεσίες, τόσο πιο εύκολο γίνεται για την ΠΑΣΚΕ να την συναγωνίστεί, να την φτάσει και να την ξεπεράσει σε ψηφοθηρία. Όσο στα συνδικάτα παγιώνονται μηχανισμοί που κάνουν τις διαδικασίες-τους να μοιάζουν με κοινοβουλευτική εκπροσώπηση, τόσο η κατανομή της επιρροής ανοίγει ακόμα και σε δεξιούς εργατοπατέρες που επανεμφανίζονται κι αυτοί αναδιοργανωμένοι.Δεν είναι τυχαίο ότι μ' αυτές τις συνθήκες την εποχή της ανόδου του ΠΑΣΟΚ στην εξουσία η ΠΑΣΚΕ σαρώνει ακόμα και σε σωματεία που κυριαρχούσε η ΕΣΑΚ. Ενώ στην συνέχεια όταν αρχίζει η φθορά του ΠΑΣΟΚ εμφανίζουν άνοδο οι δεξιοί εργατοπατέρες.



Ραφτόπουλος, Παπανδρέου, Κωστόπουλος.
Η τακτική του "εκδημοκρατισμού" της ΓΣΕΕ εξάντλησε τα όριά της.

Οι "επιτυχίες" του ΚΚΕ στον συνδικαλισμό στηρίχτηκαν σε μια χαρακτηριστικά ρεφορμιστική τακτική προσαρμογής των προσδοκιών της εργατικής τάξης στις επιλογές της αστικής πολιτικής για εκσυγχρονισμό της συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας. Τα όρια της κατάχτησης θέσεων μέσα απο αυτές τις αλλαγές σήμερα πια εξαντλούνται καθώς το ΠΑΣΟΚ ολοκλήρωσε το γεφύρωμα επίσημου—ανεπίσημου συνδικαλισμού και (με τη βοήθεια της γραφειοκρατικοποίησης που προώθησε η ίδια η ΕΣΑΚ) κράτησε για τον εαυτό του τη μερίδα του λέοντος στον έλεγχό-του. Απο δώ και πέρα το ΚΚΕ είναι υποχρεωμένο να αναζητήσει νέους στόχους για την συνδικαλιστική γραφειοκρατία και να προβάλει ένα αντίστοιχο πρόγραμμα διεκδικήσεων.

Σ' αυτή την αναζήτηση σκοντάφτει μπροστά σε δυό εμπόδια. Πρώτο, ότι το ΠΑΣΟΚ του έχει αφαιρέσει την πρωτοβουλία των κινήσεων στον τομέα της διεύρυνσης των αρμοδιοτήτων της συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας μέσα απο συμμετοχικές διαδικασίες. Εποπτικά Συμβούλια, Επιτροπές Κοινωνικοποίησης, Γνωμοδοτικές Επιτροπές για την διαμόρφωση "πραγματικού τιμάριθμου", Τριμερείς Επιτροπές για την "προστασία των συνδικαλιστών", εκπροσώπηση στις διοικήσεις των προβληματικών επιχειρήσεων, σ' όλους τους τομείς το ΚΚΕ βρίσκεται στην ουρά ζητώντας την υλοποιηση μέτρων που έχουν καταγραφεί σαν πρόγραμμα του ΠΑΣΟΚ.

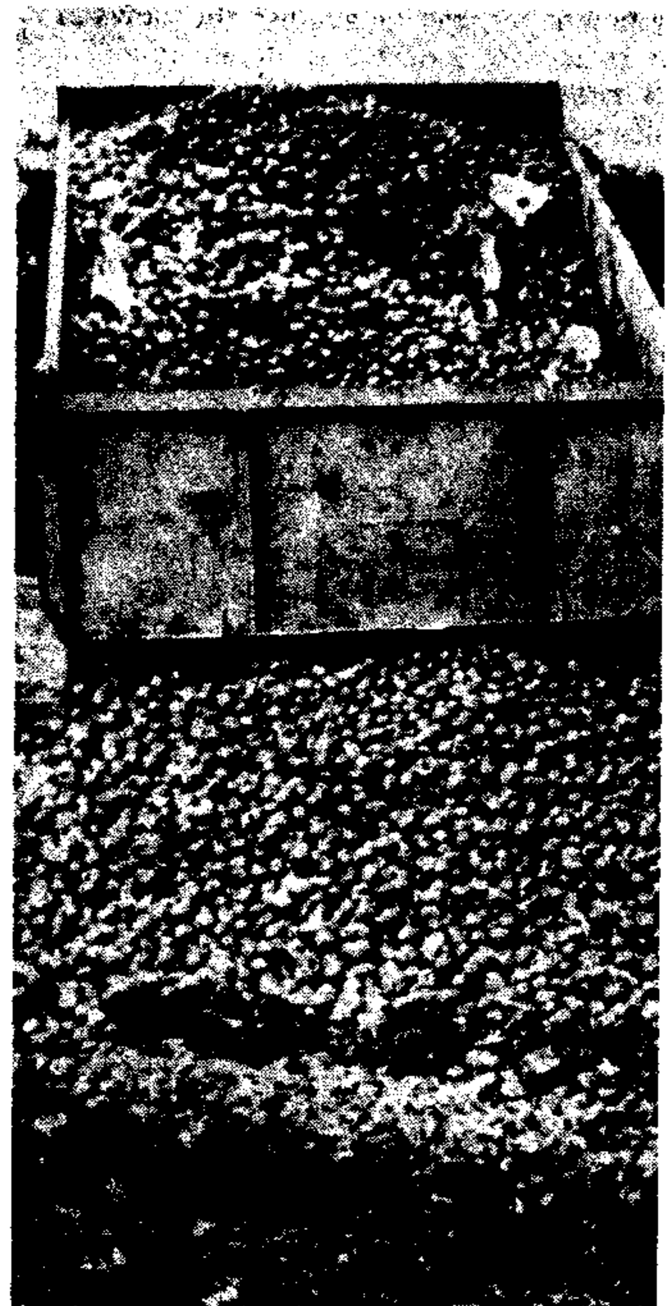
Και δεύτερο, εκτός απο τις διαδικαστικές προτάσεις της "συμμετοχής", το ΚΚΕ δεν έχει εναλλακτική πρόταση ούτε στην ουσία, δηλαδή την οικονομική πολιτική. Σ' αυτό το ζήτημα θα ξαναγυρίσουμε πιο κάτω, γιατί η αδυναμία προβολής εναλλακτικής διαχείρισης είναι γενικά πρόβλημα της ρεφορμιστικής αριστεράς σ' όλη την Ευρώπη. Αυτό που χρειάζεται να σημειώσουμε εδώ είναι ότι όχι μόνο η τακτική του "εκδημοκρατισμού" εξάντλησε τα όριά-της, όχι μόνο το ΚΚΕ βρίσκεται ουρά στην τακτική της "συμμετοχής" αλλά και η ίδια η συμμετοχική δυναμική κινδυνεύει να εξαντληθεί πρίν καλά-καλά ξεκινήσει γιατί αντί για παροχές σήμερα πια συμβαδίζει με περικοπές (στα μεροκάματα, στην απασχόληση σε κάθε κατάκτηση). Δεν είναι παράξενο, λοιπόν, ότι τη στιγμή ακριβώς που το ΚΚΕ φτάνει στο μάξιμουμ των κατακτήσεων-του μέσα στην συνδικαλιστική γραφειοκρατία, η επιρροή-του στις εργατογειτονιές παθαίνει καθίζηση.

ΚΚΕ και αγρότες

Ενας άλλος τομέας όπου το ΚΚΕ είχε να δείξει επιτυχίες μέσα στην δεκαετία της μεταπολίτευσης είναι η επιρροή-του μέσα στους αγρότες, ο έλεγχος των κινητοποιήσεών-τους και η ανάπτυξη αγροτικών συλλόγων κάτω απο την επίδραση του ΚΚΕ

Η κρίση της μικροκαλλιέργειας στην ελληνική ύπαιθρο έχει τις ρίζες-της πολύ πίσω, αλλά τα πρώτα χρόνια της μεταπολίτευσης εκφράστηκε με τις απανωτές δυναμικές κινητοποιήσεις των αγροτών. Στην κινητικότητα αυτή το ΚΚΕ έδωσε οργανωτική μορφή με την προώθηση των αγροτικών συλλόγων αλλά ταυτόχρονα έδωσε και μια προοπτική που συμβάδιζε με τη δική-του ρεφορμιστική στρατηγική: Εκδημοκρατισμός και ανάπτυξη των συνεταιρισμών. Και εδώ έχουμε να κάνουμε με μια χαρακτηριστικά ρεφορμιστική πολιτική που προσβλέπει στην κατάκτηση θέσεων στον κρατικό μηχανισμό προσαρμόζοντας τις μαζικές διεκδικήσεις στις αστικές επιλογές. Γιατί απο μια περίοδο και πέρα η "αναμόρφωση του συνεταιριστικού κινήματος" είναι η αιχμή της πολιτικής του Υπ. Γεωργίας και της Αγροτικής Τράπεζας για την αντιμετώπιση των διαφοροποιήσεων μέσα στους αγρότες. Πρώτα η Ν.Δ., διστακτικά και καθυστερημένα, και ύστερα το ΠΑΣΟΚ,πολύ πιο αποφασιστικά και δυναμικά, τροποποιούν το νομοθετικό πλαίσιο και τις σχέσεις των συνεταιρισμών με τις Τράπεζες σε μια προσπάθεια να τους μετατρέψουν απο απονεκρωμένο μηχανισμό υπερχρέωσης των αγροτών σε ζωντανό παράγοντα συγκεντροποίησης της αγροτικής παραγωγής.

Μάταια σήμερα διαμαρτύρεται το ΚΚΕ ότι το ΠΑΣΟΚ κρατικοποιεί τους αγροτικούς συλλόγους με τα τελευταία νομοσχέδιά-του. Η επιλογή κι ο προσανατολισμός αυτός ανήκε στο ΚΚΕ και τώρα φτάνει κι εδώ στα όριά-του. Φτάνει στα όριά-του με διπλή έννοια: Απο την μια μεριά γιατί στην κυβέρνηση βρίσκεται το ΠΑΣΟΚ του οποίου η αγροτική πολιτική ενσωματώνει τις προγραμματικές διεκδικήσεις του ΚΚΕ. Και απο την άλλη, γιατι οι συνέπειες και οι επιπτώσεις μιας τέτοιας αγροτικής πολιτικής πάνω στους αγρότες τώρα θ' αρχίσουν να φαίνονται. Η ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ ήταν ευνοϊκή για τις αστικές επιλογές στην ελληνική ύπαιθρο, γιατί η Κοινή Αγροτική Πολιτική επιδοτεί κι ενισχύει τις διαφοροποιήσεις μέσα στους αγρότες και βοηθάει στην ενσωμάτωσή-τους. Η ΚΑΠ ταίριαξε σαν γάντι στο ελληνικό κράτος γιατί ήταν σχεδιασμένη με στόχο την αργή και σταθερή (χωρίς κοινωνικούς κλυδωνισμούς) διαφοροποίηση της μικροκαλιέργειας. Ομως ηδη η ΚΑΠ βρίσκεται σε κρίση και αναθεώρηση καθώς η κ. Θάτσερ αρνείται να επιδοτεί την κοινωνική γαλήνη στη γαλλική και ιταλική ύπαιθρο (πολύ περισσότερο στην ελληνική σήμερα και ισπανική και πορτογαλική αύριο). Η κρίση της μικροκαλλιέργειας δεν ξεπεράστηκε, αλλά απλά απαλύνθηκαν οι ρυθμοί-της και ήδη διαγράφεται η προοπτική να οξυνθούν ξανά. Το ΚΚΕ, καθηλωμένο πίσω απο την πασοκική διαχείριση και σ' αυτόν τον τομέα, δεν μπορεί να δώσει μια προοπτική διέξοδου απο την κρίση για τους φτωχούς αγρότες. Το "Οχι στην ΕΟΚ" χωρίς σύγκρουση με τις αστικές επιλογές και στην ύπαιθρο δεν διαμορφώνει εναλλακτική πολιτική.



ΚΚΕ και μικροαστοί

Αν η σχέση με την εργατική τάξη είναι το "εφαλτήριο", τα μικροαστικά στρώματα είναι το κύριο πεδίο απεύθυνσης της ρεφορμιστικής πολιτικής πρότασης στην προσπάθειάτης να οικοδομήσει συμμαχίες με την αστική τάξη. Ιδιαίτερα για μια χώρα σαν την Ελλάδα με το μεγάλο κοινωνικό βάρος των στρωμάτων αυτών και σε μια περίοδο ανακατατάξεων όπου παραδοσιακά κομμάτια φθείρονται ενώ αναδεικνύονται νέα.

Εδώ χρειάζεται να υπογραμμίσουμε δυό στοιχεία που βοηθούν στην κατανόηση της έκτασης αλλά και των ορίων της επιρροής του ΚΚΕ σ' αυτά τα κομμάτια. Πρώτο τη ρευστότητα μέσα στα μικροαστικά κομμάτια τη τελευταία δεκαετία: Είναι η περίοδος της κρίσης της οικοδομής, της εμφάνισης του "υπερεμπορισμού" και της μετατροπής του "μεσάζοντα" σε βρώμικη λέξη. Εργολάβοι και μηχανικοί, καταστηματάρχες και έμποροι βλέπουν τις σχέσεις-τους με τις Τράπεζες, το

κράτος και το μεγάλο κεφάλαιο να τροποποιούνται και να τους πιέζουν να προσαρμοστούν. Ιδιαίτερα, κι εδώ ερχόμαστε στο δεύτερο στοιχείο, βλέπουν να ενορχηστρώνει αυτές τις πιέσεις η κρατική πολιτική, απο τη ρυθμιστική παρέμβαση της οποίας είναι εξαρτημένα παραδοσιακά. Οι μεταρρυθμίσεις στις σχέσεις τους με το κράτος βρίσκονται στην ημερήσια διάταξη και το ΚΚΕ έχει να τους απευθύνει τη δική του πρόταση: Είναι η υπόσχεση του κρατικού καπιταλισμού στην "υπηρεσία των μικρών".

Απέναντι στις μικροαστικές ανασφάλειες και αβεβαιότητες αυτής της περιόδου το ΚΚΕ είχε να προτείνει ένα μίγμα απο Κέυνς και Στάλιν για "εθνικά ανεξάρτητη αναπτυξιακή προσπάθεια με μοχλό το κράτος". Είναι ένα μίγμα που όταν πάρουμε υπ' όψη το παραδοσιακό βάρος του κρατικού παρεμβατισμού στην Ελλάδα και την μεγάλη επέκτασή-του τα τελευταία 10 χρόνια (κρατικοποιήσεις Εμπορικής Τράπεζας, Διυλιστήριων, Ναυπηγείων κλπ) μέσα απο τις ίδιες ανάγκες του ελληνικού καπιταλισμού καταλαβαίνουμε ότι απευθύνεται πολύ πέρα απο τους μικροαστούς. Πρόκειται ουσιαστικά για μια εκδοχή του κυρίαρχου οικονομικού προσανατολισμού της περιόδου, στην οποία το ΚΚΕ προσπαθεί να δώσει την ιδιαιτερότητα μιας δικής του στρατηγικής. Σ' αυτό χρησιμοποιεί σαν ατού τον φιλοσοβιετισμό-του και τους δεσμούς-του με την ΕΣΣΔ. Η προβολή των δεσμών με την ΕΣΣΔ χρησίμεψε στο ΚΚΕ και σαν "ειδοποιός διαφορά", σαν στοιχείο διαφοροποίησης του δικού-του σταλινο-κευνσιανού μείγματος απο το αντίστοιχο του ΠΑΣΟΚ. Μια διαφοροποίηση που είχε επι πλέον το πλεονέκτημα να φαίνεται ρεαλιστική σε μια περίοδο όπου τα "πολυδιάστατα ανοίγματα" μπήκαν στο λεξιλόγιο όλων των κομμάτων. Οι σχέσεις της Ελλάδας με τις ανατολικές χώρες περνούν "μήνα του μέλητος" σε όλο αυτό το διάστημα και το ΚΚΕ προσφέρει "εθνικές υπηρεσίες" συμβάλοντας στην αναπτυξή-τους.

Δεν είναι, λοιπόν, παράδοξο που το ΚΚΕ έφτασε στις τελευταίες δημοτικές εκλογές να φιλοδοξεί να τραβήξει ακόμη και "συντηριτικούς ψηφορόρους". Στα ανοίγματά-του αυτά δεν δίστασε να χρησιμοποιήσει τον έλεγχό-του σε κομμάτια της εργατικής τάξης για "παρά φύση" συμμαχίες, όπως τους οικοδόμους σε κοινή συντονιστική επιτροπή με τους εργολάβους κατασκευαστές ή τους εμποροϋπάλληλους μαζί με τους καταστηματάρχες στο θέμα του ωράριου.

Παρ' όλα αυτά κι εδώ τα όρια των "επιτυχιών" άρχισαν να φαίνονται

Πρώτα απ' όλα σε περίοδο οικονομικής κρίσης η πειστικότητα μιας διεξόδου "με μοχλό το κράτος" άρχισε να φθείρεται. Δεν είναι μόνο οι αστοί που εγκαταλείπουν τον Κέυνς για να στραφούν προς την περικοπή των δημοσίων δαπανών. Οι μικροαστοί αρχίζουν κι αυτοί να αναρωτιούνται μήπως η επέκταση του δημόσιου τομέα δεν σημαίνει πια ότι "θ' ανοίξουν οι δουλειές", αλλά αντίθετα ότι θα αυξηθούν οι φόροι για την καλυψη των ελειμάτων. Η εμπειρία της ΠΑΣΟΚικής διαχείρισης εντείνει αυτές τις ανησυχίες καθώς πραγματικά συσσωρεύει νέα βάρη πάνω σ' αυτά τα στρώματα. Το άνοιγμα του προυπολογισμού επιβάλει νέους φόρους. Η "διάσωση" των προβληματικών επιχειρήσεων οδηγεί τις κρατικές τράπεζες σε πιο αρπακτική συμπεριφορά (μεγαλύτερες προμήθειες κλπ), για να καλύψουν τα "παγωμένα" δάνειάτους. Το ακριβό χρήμα διευρύνει τα ελλείματα των δημοσίων επιχειρήσεων (ΔΕΗ, ΟΤΕ, Συγκοινωνίες) που πληρώνουν δισεκατομμύρια για τόκους και προσπαθούν να τα μαζέψουν ανεβάζοντας το κοστολόγιο. Οι μικρομεσαίοι αισθάνονται περισσότερο σαν υπομόχλιο παρά σαν παραλήπτες των πλεονεκτημάτων του κρατικού παρεμβατισμού. Η Ν.Δ. δεν έχει ξεκαθαρίσει ακόμα αν η κατάσταση είναι ώριμη για μια απόπειρα συπείρωσης της μικροαστικής δυσαρέσκειας γύρω απο μια στροφή των αστών προς τον "νεοφιλελεύθερο αντικρατισμό". Ωστόσο η απειλή φάνηκε στον ορίζοντα και επιρρεάζει την πολιτική και των άλλων κομμάτων. Το ΠΑΣΟΚ προσπαθεί να ξεφύγει απο τις φορομπηχτικές συνέπειες της πολιτικής-του εντείνοντας τις πιέσεις στους εργαζόμενους του δημόσιου τομέα για περιορισμό των ελλειμάτων. Οι "τελευταίοι Κέυνσιανοί" του ΠΑΣΟΚ στηρίζουν την "προοδευτικότητα" της πολιτικής-τους στην εντατικοποίηση και στην ανάγκη του ΚΚΕ να στηρίξει το "τελευταίο οχυρό" πριν επικρατήσουν οι Θατσερικοί. Απ' αυτή τη θέση απελπισμένης άμυνας το ΚΚΕ δεν έχει να κερδίσει επιρροές ούτε στους εργάτες ούτε στους μικροαστούς. Η υποτιθέμενη δυναμική πρότασή-του για ανάπτυξη με κινητήρια δύναμη το κράτος αποδεικνύεται αδύναμη μπροστά στις πιέσεις της κρίσης και το οδηγεί στην κατεύθυνση να απολογείται για μια διαχείριση που υποθάλπει την συντηριτικοποίηση των μεσοστρωμάτων.

Η απάντηση του ΚΚΕ για την ώρα περιορίζεται σε αναιμικές προσπάθειες να πείσει το μικροαστικό ακροατήριό-του ότι δεν φταίει το κράτος αλλά η ιδιωτική πρωτοβουλία ζητώντας "δημοκρατικούς διαχειριστικούς έλεγχους" στις προβληματικές. Ομως η μικροαστική αγανάχτιση για τις πιέσεις που βάζει η σημερινή διαχείριση δεν ξεπερνιέται με καταγγελίες για το πόσα φάγανε οι Τσάτσοι, οι Μποδοσάκηδες, οι Στράτοι. Το θέμα είναι να υπάρξει μια πολιτική που δεν βάζει νέους "χαλίφηδες στην θέση του χαλίφη", μια πολιτική που σπάει τηνκαπιταλιστική λογική της "βιωσιμότητας" και αρχίζει να οργανώνει την παραγωγή με κριτήριο τις ανάγκες. Διαφορετικά οι καυγάδες για το ποιός φταίει για το χάσιμο της βιωσιμότητας μοιάζουν με τις δικαιολογίες των αστών, το "χάος που παρέλαβε απο τη χούντα" ο Καραμανλής ή την "καμένη γή της δεξιάς" που βρήκε ο Παπανδρέου. Αυτές οι δικαιολογίες δουλεύουν μόνο βραχυπρόθεσμα. Οσο το ΚΚΕ θα υποστηρίζει μια πολιτική που κρατάει τους εργάτες υποταγμένους στις επιταγές της ανταγωνιστικότητας και ζητάει απο τους μικροαστούς να κάνουν θυσίες, τόσο θα συμμερίζεται τη φθορά του ΠΑΣΟΚ.



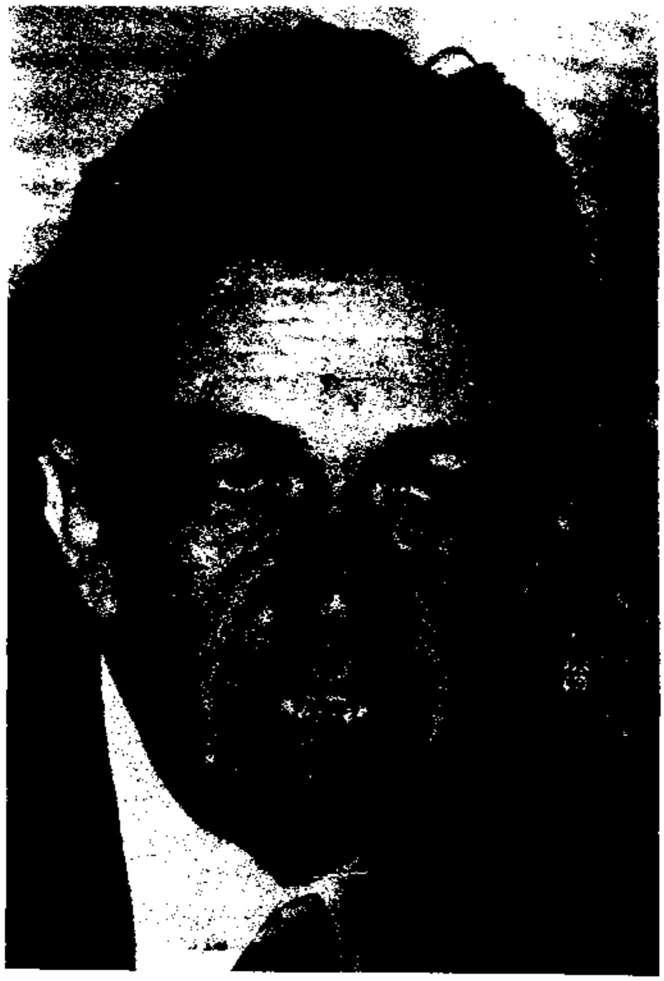
Γ' Διέξοδο στην «ανανέωση»;

Μέσα σ' αυτές τις συνθήκες όπου η παραδοσιακή αριστερά ανακαλύπτει πώς αντί να δώσει αυτή "νέα ορμή στην αλλαγή", στην πραγματικότητα τα αδιέξοδα της αλλαγής καθηλώνουν και την ίδια, το ΚΚΕεσ προβάλει την εκλογική ανάκαμψη του σαν σημάδι μιας νέας ελπίδας. Πόσο βάσιμος είναι αυτός ο χαρακτηρισμός;

Πρώτ' απ' όλα πρέπει να θυμιθούμε ότι το ΚΚΕεσ έδωσε κι έχασε τη μάχη να αναδειχτεί σε κύριο φορέα της ρεφορμιστικής στρατηγικής εδώ και χρόνια. Δεν ενοούμε απλά και μόνο τα περιορισμένα εκλογικά ποσοστά του αλλά την ίδια την σχέση του ΚΚΕεσ με την εργατική τάξη. Στο καθοριστικό αυτό πεδίο του "εφαλτήριου", το ΚΚΕ έχει εκτοπίσει το ΚΚΕεσ πολύ περισσότερο απο το 11,7% προς 3,4% που δείχνουν τα εκλογικά ποσοστά (5). Αυτός ο συσχετισμός δεν ήταν δοσμένος απο την αρχή, απο την διάσπαση του ενιαίου ΚΚΕ. Αντίθετα το ΚΚΕεσ είχε αρχικά πολύ πλατύτερη επιρροή απο τους ασφυκτικά απομονωμένους τότε "κολλιγιανικούς". Ωστόσο, σε πείσμα του μύθου που το ίδιο καλλιεργεί ότι τάχα εκφράζει την απαλλαγή απο τον "δογματισμό" του παρελθόντος, το ΚΚΕεσ αποδείχτηκε η πιο δογματική πολιτική δύναμη της παραδοσιακής αριστεράς. Δογματική με την εννοια ότι η πολιτική-του στηρίχτηκε στα πιο αφηρημένα μοντέλα συμμαχιών που έπεσαν τελείως έξω στην εκτίμηση των εξελίξεων. Τα κρίσιμα πρώτα χρόνια της μεταπολίτευσης το ΚΚΕεσ με την ΕΑΔΕ-του ακολούθησε μια πολιτική στήριξης των εκσυγχρονιστικών ανοιγμάτων του Καραμανλή προβάλοντας τον εαυτό-του σαν την δύναμη που θα τα διευρύνει ενώ κατάγγελνε το ΠΑΣΟΚ και το ΚΚΕ για τα αδιέξοδα που υποτίθεται ότι καλλιεργούσε η "τυφλή αντιεκσυγχρονιστική πολιτική-τους". Η τύφλα βέβαια ανήκε στο ΚΚΕεσ που δεν έβλεπε ποιός έβαζε τις βάσεις για την συνέχιση του αστικού εκσυγχρονισμού. Ενώ το ΠΑΣΟΚ κληρονομούσε τό Κέντρο καί διεκδικούσε τη διαδοχή της Δεξιάς,τό ΚΚΕ(εσ) διακήρυχνε ότι "έφτασε η ώρα των συμμαχικών κυβερνήσεων" καί έφτιαχνε σενάρια συνεργασιών της "φωτισμένης δεξιάς με τις δημοκρατικές δυνάμεις".Στην πραγματικότητα,δηλαδή,οι γενναίοι "ανανεωτές" είχαν το πιό συντηρητικό σενάριο γιά τη διεύρυνση των εκσυγχρονιστικών μεταρρυθμίσεων του ελληνικού αστισμού και αυτή την ατολμία την πλήρωσαν με την σχετική περιθωριοποιηση τους μπροστά στην άνοδο τού ΠΑΣΟΚ και του ΚΚΕ.Αδικα διαμαρτύρεται το ΚΚΕ(εσ) ότι δεν του αναγνωρίζεται η πατρότητα όλων των "νέων στρατηγικών συλλήψεων" στο ελληνικό κίνημα: του "δημοκρατικού δρόμου", των "βαθειών διαρθρωτικών αλλαγών" κλπ.Στην πραγματικότητα το ίδιο άργησε πολύ να ανακαλύψει ότι το ΠΑΣΟΚ και το ΚΚΕ χειρίστηκαν πολύ πιο αποτελεσματικά τις ανακατατάξεις που έφεραν οι εκσυγχρονισμοί μέσα στη συνδικαλιστική γραφειοκρατία και τα μικροαστικά στρώματα.

Σήμερα, που το ΠΑΣΟΚ αντιμετωπίζει τις δυσκολίες της διαχείρισης και το ΚΚΕ φτάνει στα όρια των επιτυχιών-του, το ΚΚΕεσ διαθέτει πολύ στενή πλέον βάση για να παίξει αυτόνομο ρόλο. Σήμερα, το μέλλον που προτείνει για την παραδοσιακή αριστερά είναι να προσαρμοστεί στο ρόλο μιας μειοψηφικής αριστερής πτέρυγας του ΠΑΣΟΚ. Αυτή η προσαρμογή είναι εύκολη κι ίσως αποδοτική για ένα μικρό κόμμα με κύριο ακροατήριο τα νέα μικροαστικά στρώματα, όπως είναι πια το ΚΚΕεσ. Ομως για την ευρύτερη παραδοσιακή αριστερά και ειδικά για το ΚΚΕ δεν λύνει τίποτα.

Στο σημείο αυτό αξίζει τον κόπο να δούμε τα προβλήματα των ευρωπαϊκών ΚΚ στις σχέσεις-τους με την σοσιαλδημοκρατία.



Γαλλικό και Ιταλικό ΚΚ: Το 11% στην κυβέρνηση, το 33% στην αντιπολίτευση

Οι δυσκολίες και τα προβλήματα της προσαρμογής του ΚΚ στο πίσω κάθισμα ενός συνασπισμού που κυριαρχείται απο το Σοσιαλιστικό Κόμμα φαίνονται ανάγλυφα στην περίπτωση της Γαλλίας.

Για να χαράξει μια "στρατηγική εξουσίας" το ΓΚΚ προχωράει το 1972 στη δημιουργία της Ενωσης της Αριστεράς μαζί με το Σοσιαλιστικό Κόμμα, απέναντι στο οποίο εμφανίζεται όχι μόνο πιο οργανωμένο αλλά και ισχυρότερο εκλογικά. Σε μια προσπάθεια να κρατήσει την ηγεμονική θέση στον συνασπισμό, το ΓΚΚ μπαίνει στην ευρωκομμουνιστική περίοδό-του με αποστασιοποίηση απο την ΕΣΣΔ, ανοίγματα στους διανοούμενους, κριτική στο "σταλινικό φαινόμενο", εγκατάλειψη της "δικτατορίας του προλεταριάτου" και δηλώσεις πίστης στο Κοινό Πρόγραμμα που έμελλε να αποτελέσει τήν πλατφόρμα της νίκης του Μιτεράν. Παρ' όλα αυτά η πορεία του συσχετισμού μέσα στην Ενωση της Αριστεράς ευνοεί το Σοσιαλιστικό Κόμμα και το 1977 ο Μαρσαί επιχειρεί να καλύψει το χαμένο έδαφος με μια "αριστερή" στροφή που συμπεριλαμβάνει μια επαναπροσέγγιση στη Μόσχα στα πλαίσια της "διαφοροποίησης απο την σοσιαλδημοκρατία". Ωστόσο η νίκη του Μιτεράν το 1981 έρχεται να υπενθυμίσει στο ΓΚΚ τα όρια αυτής της διαφοροποίησης, δηλαδή, ότι δεν διαθέτει άλλη προοπτική εξουσίας έξω απο τον συνασπισμό με τους σοσιαλιστές. Ο Μαρσαί υποχρεώνεται να επιστρέψει αλλά τώρα πια καθαρά σαν ο συνεταίρος δεύτερης κατηγορίας. Στα τρία χρόνια που πέρασαν απο τότε παραπαίει ανάμεσα στην προσαρμογή σ' αυτή την κατάσταση και στις



Στην προεκλογικη εκστρατεια του '81 το Γ.Κ.Κ. εκανε ανοιγματα στις ρατσιστικες προκαταληψεις με το συνθημα "Οχι στα γκετο των μεταναστων" και συνδεοντας τα ναρκωτικα με τους αφρικανους μεταναστες. Φετος οι ρατσιστες του Λε Πεν πηραν 11%.

απόπειρες ανατροπής-της. Το αποτέλεσμα είναι η νέα καταστροφική πτώση στις Ευρωεκλογές της 17 Ιούνη.

Στις εργατικές συνοικίες του Παρισιού, όπου το 1981 το ΓΚΚ είχε κάνει ανοίγματα στις ρατσιστικές προκαταλήψεις ξεκινώντας καμπάνιες κατά της "υπερβολικής συγκέντρωσης μεταναστών", τώρα εμφανίζουν ραγδαία άνοδο οι γνήσιοι ρατσιστές του Λε Πέν. Στις περιοχές όπου ο Μιτεράν κλείνει ολόκληρα εργοστάσια (Λονγκβύ, Λωραίνη) ανεβάζοντας μαζικά την ανεργία, το ΓΚΚ δυσκολεύεται να εξηγήσει τι απέγιναν οι υποσχέσεις-του όταν έμπαινε στην κυβέρνηση ότι "δεν θα ανεχτεί ούτε έναν παραπάνω άνεργο". Οπως ομολογεί ο ίδιος ο Μαρσαί στην διάρκεια της προεκλογικής εκστρατείας αντιμετώπισε ερωτήσεις όπως: "Το 1981 είχα δουλειά και ψήφισα την αριστερά. Σήμερα είμαι άνεργος. Δεν φαντάζομαι να περιμένετε να σας ξαναψηφίσω;"(6). Τι να απαντήσει ένα κόμμα που δοκίμασε την σύμπλευση, την διαφοροποίηση και τώρα την διαφοροποιημένη σύμπλευση με τους διαχειριστές της κρίσης;

Η γραμμή του ΓΚΚ στην κυβέρνηση συνοψίζεται σε μια φόρμουλα που την ακούμε συχνά και στην Ελλάδα: "Βγάζουμε το καπέλο μπροστά στις δημοκρατικές μεταρρυθμίσεις της κυβέρνησης αλλά αποδοκιμάζουμε την οικονομική πολιτική-της". Πρόκειται για μια φόρμουλα που εκφράζει τα μπερδέματα ενός κόμματος που έχει σοσιαλδημοκρατικοποιηθεί αρκετά ώστε να εκπροσωπείται απο τεχνοκρατικά στελέχη τύπου Ανισέ Λε Πορ(7) στην κυβέρνηση αλλά δεν έχει αντιπρόταση οικονομικής πολιτικής μπροστά στην κρίση.

Αυτή η έλλειψη αντιπρότασης είναι το κύριο πρόβλημα σε μια διέξοδο των ΚΚ προς την σοσιαλδημοκρατικοποίηση γιατί βασανίζει και την ίδια την σοσιαλδημοκρατία. Ολα τα κόμματα που χαρακτηρίζονται απο τις στενές σχέσεις-τους με την συνδικαλιστική γραφειοκρατία είχαν όλα τα μεταπολεμικά χρόνια ένα σημαντικό ατού εξ' αιτίας αυτών των σχέσεων: ακόμα και η οικονομική πολιτική των δεξιών κυβερνήσεων περνούσε μέσα απο ένα "κονσένσους", μια "ομοφωνία" με τα συνδικάτα, αναγνωρίζοντάς-τους το ρόλο ενός προνομιακού συνομιλητή. Το πιο συνηθισμένο παζάρεμα ήταν η παραχώριση αυξήσεων στους μισθούς με αντάλλαγμα την αύξηση της παραγωγικότητας. Ακόμα κι όταν άρχισαν οι πιέσεις για Περικοπές των μισθών μετά την κρίση του 1973-74, η πολιτική λιτότητας περνούσε μέσα απο την συνδικαλιστική γραφειοκρατία με ανταλλάγματα θεσμικές κατοχυρώσεις του ρόλου-της. Σήμερα, όμως, η κατάσταση αρχίζει ν' αλλάζει καθώς οι πιέσεις της κρίσης απαιτούν υπονόμευση του ίδιου του ρόλου της συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας με μαζικές απολύσεις και κλεισίματα ολόκληρων κλάδων.

Το πρόβλημα για τα σοσιαλδημοκρατικά κόμματα είναι πώς να διαμορφώσουν ξανά ένα πρόγραμμα που να προωθεί τους αναγκαίους καπιταλιστικούς εξορθολογισμούς χωρίς να κλυδωνίζει τα ιδιαίτερα στηρίγματά-τους. Ούτε οι σοσιαλδημοκράτες του Βορά ούτε οι σοσιαλιστές του Νότου έχουν βρεί τις απαντήσεις. Στην Αγγλία το Εργατικό Κόμμα βλέπει με αμηχανία τον ηγέτη των ανθρακωρύχων να παίζει ξύλο με την αστυνομία. Στην Γερμανία το SPD υποστήριξε το αίτημα του 35ωρου στην απεργία των εργατών μετάλλου αλλά δεν έπεισε ούτε την ίδια την βάση-του να συσπειρωθεί γύρω απο αυτό. Στην Γαλλία ο "αριστερός" Σεβενεμάν (που αρνήθηκε να παραμείνει στην κυβέρνηση Μιτεράν μετά την στροφή στην λιτότητα) αποκήρυξε το 35ωρο δηλώνοντας ότι "η κρίση απαιτεί να δουλεύουμε πιο πολύ και πιο σκληρά, όχι να δουλεύουμε λιγότερο"... Και τα κομμουνιστικά κόμματα βλέπουν με αγωνία να καθηλώνονται στο ρόλο της αριστερής πτέρυγας της σοσιαλδημοκρατίας τη στιγμή ακριβώς που ξεδιπλώνεται αυτή η κρίση.

Απ' αυτό το δίλλημα δεν ξεφεύγει ούτε ο θριαμβευτής των ιταλικών εκλογών, το ΙΚΚ. Το κόμμα του Μπερλινγκουέρ κατόρθωσε να παραμείνει ηγεμονικό στην ιταλική αριστερά "κλέβοντας τα ρούχα" των σοσιαλιστών. Ενώ τ' άλλα ευρωκομμουνιστικά κόμματα ταλαντεύτηκαν και αναζήτησαν την διαφοροποίηση απο τα σοσιαλιστικά σε νεοσταλινικές κατευθύνσεις ("Αφγανοί" στο Ισπανικό, ζιγκ-ζαγκ Μαρσαί όπως είδαμε πιο πάνω), το ιταλικό ΚΚ συνέχισε την ίδια πορεία ξεπερνώντας τα αντίστοιχα δικά-του φαινόμενα (περίπτωση Κοσιούτα). Επαψε να μιλάει για ευρωκομμουνισμό κι άρχισε να μιλάει για ευρωαριστερά καλλιεργώντας τις σχέσεις-του με τα σοσιαλιστικά και σοσιαλδημοκρατικά κόμματα, ιδιαίτερα το Γερμανικό. Υπογράμμισε έμπρακτα αυτή τη προσέγγιση με τη στάση-του στο θέμα των πυραύλων, προχώρησε την απαλλαγή-του απο άχρηστες ιδεολογικές αποσκευές που είχε ήδη αρχίσει ("δικτατορία του προλεταριάτου", "προλεταριακός διεθνισμός") συνεχίζοντας με την αποκήρυξη της ιδέας της επαναστατικής ανατροπής (η δυναμική της Οκτωβριανής Επανάστασης εξαντλήθηκε) και ξεκαθαρίζοντας την αποστασιοποίησή-του απο την ΕΣΣΔ που κατοχυρώθηκε και με το συνέδριο της ρήξης (strappo) του 1983.

Με δυό λόγια το ιταλικό ΚΚ αυτοτοποθετήθηκε σαν αριστερή πτέρυγα της "ευρωαριστεράς" σε πανευρωπαϊκό επίπεδο για να διατηρήσει την ηγεμονία του σε ιταλικό επίπεδο. Ωστόσο αυτό δεν το έχει απαλλάξει απο το πρόβλημα όλης της "ευρωαριστεράς", δηλαδή της εναλλακτικής πρότασης. Η τακτική της "δημοκρατικής αλτερνατίβας" που διαδέχτηκε την τακτική του "ιστορικού συμβιβασμού" δεν έχει πρόγραμμα διαφορετικής διαχείρισης να αντιπαραθέσει στην πενετακομματική κυβέρνηση Κράξι για να πείσει τους σοσιαλιστές να αποδεχτούν αυτοί την πίσω θέση σ' ένα συνασπισμό της αριστεράς. Είναι χαρακτηριστική η στάση του ιταλικού ΚΚ στην πρόσφατη επίθεση του Κράξι κατά της ΑΤΑ στην Ιταλία. Η



Τα διληματα της συμμετοχης στην κυβερνηση των διαχειριστων της κρισης. Ο Μαρσαι "ειναι στο πλευρο" των εργατων μεταλλου της Λωραινης αλλα μενει στην κυβερνηση.

τιπολιτευτική στάση του ΚΚ στηρίχτηκε σε διαδικαστικούς λόγους (απόπειρα του Κράξι να αγνοήσει τις διαβουλεύσεις με τα κόμματα και τα συνδικάτα) και καθορίστηκε απο τις έντονες πιέσεις απο τα κάτω. Τελικά στο δεύτερο συμβιβαστικό διάταγμα Κράξι που έκοψε την ΑΤΑ για λιγότερο χρονικό διάστημα, το ιταλικό ΚΚ υποχώρησε. Χαρακτηριστικό της αμηχανίας που κατέχει το Κόμμα είναι και η εκλογή του Νάτα σαν διάδοχο του Μπερλινγκουέρ. Η εκλογή αυτού του άχρωμου απαράτσικου που το Μανιφέστο αποκαλεί "Παπόκιο" (ο μπασμένος Πάπας) είναι κατα γενική ομολογία μεταβατική ως το συνέδριο του 1987 και πρόκειται να συμπληρωθεί με την εκλογή αναπληρωτών γραμματέων.

Στη συζήτηση που άνοιξε στο γαλλικό ΚΚ μετά τις ευρωεκλογές, ένα μέλος του Πολιτικού Γραφείου αναρωτιέται απο τις στήλες της Ουμανιτέ "μήπως το Ιταλικό ΚΚ προηγείται κατά 20 χρόνια απο το γαλλικό ΚΚ" που μόλις το 1976 άρχισε να διακηρύσει τις απόψεις που διαμόρφωσε ο Τολιάτι ήδη απο το 1956 (διάβρωση του αστικού κράτους απο τα μέσα , διαφοροποίηση απο την ΕΣΣΔ, πολυκεντρισμός και αυτονομία των ΚΚ). Το ίδιο το ΙΚΚ δεν μοιάζει να αισθάνεται και τόσο πολύ σαν φάρος—οδηγός. Παρόλα αυτά στο ΚΚΕεσ, σίγουρα, και ίσως και στο ΚΚΕ, φαντάζονται ότι εκεί υπάρχει μια διέξοδο. Στην πραγματικότητα τα μηνύματα απο την Ευρώπη επιβεβαιώνουν ότι τα αδιέξοδα του ρεφορμισμού είναι γενικευμένα.

Σήμερα η "ανανεωτική" διέξοδο για την ρεφορμιστική αριστερά σημαίνει αναγνώριση της πρωτοκαθεδρίας του ΠΑΣΟΚ, ομαλοποίηση της συνεργασίας μαζί-του αντί για την σύναψη αποσπασματικών "μορατόριουμ", αποδοχή των συμμαχιών που έχει σύναψει για να φτάσει στην πλειοψηφία, όσο δεξιά κι αν ανοίγονται. Αυτές οι επιλογές διαφαίνονται ήδη στον ορίζοντα και των δυό ΚΚ. Αλλά μαζί-τους διαφαίνονται και τα όριά-τους. Η κρίση του ρεφορμισμού δεν αναγνωρίζει περίοδο χάρητος για όσους νομίζουν ότι βρίσκονται 30 ή έστω 20 χρόνια πίσω.

Δ΄ Ρεφορμιστές και επαναστάτες



Οταν σήμερα διαπιστώνουμε τα αδιέξοδα του ρεφορμισμού φυσικά δεν διεκδικούμε βραβείο πρωτοτυπίας για την ανακάλυψη. Είναι αδύνατο να μιλήσει κανείς για την πορεία του εργατικού κινήματος —τουλάχιστον για τον 20ο αιώνα— χωρίς να αναφερθεί στην σύγκρουση ανάμεσα στην επαναστατική και τη ρεφορμιστική αριστερά. Ολοι οι μεγάλοι αγώνες, οι επαναστάσεις, οι νίκες και οι ήττες της εργατικής τάξης είναι σημαδεμένοι απ' αυτή την αντιπαράθεση.

Ισως η πιο παραστατική παραβολή για τα αδιέξοδα του ρεφορμισμού ανήκει στον Γκράμσι που στο Passato e presente παρομοιάζει τον ρεφορμισμό μ' ένα σκίουρο που τον καταδιώκουν κυνηγοί για να του πάρουν τ' αρχίδιά-του γιατί περιέχουν κάποια πολύτιμη φαρμακευτική ουσία. Μετά απο προσπάθειες, τον στριμώχνουν και τότε ο σκίουρος για να σώσει τη ζωή-του κόβει τ' αρχίδια-του μόνος-του και τους τα δίνει.(8)

Πέρα απο παραστατικές παραβολές, όμως η ιστορία των αντιπαραθέσεων ανάμεσα στους ρεφορμιστές και στους επαναστάτες έχει να μας δώσει την εξέλιξη της επαναστατικής θεωρίας και πρακτικής στην αντιμετώπιση του ρεφορμιστικού φαινομένου.

Ρόζα Λούξεμπουργκ και γραφειοκράτες

Η πρώτη ολοκληρωμένη κριτική για τον ρεφορμισμό ανήκει στην Ρόζα Λούξεμπουργκ και τις περίφημες διαμάχες-της πρώτα με τον Μπερνστάιν (ακριβώς στην στροφή απο τον 19ο στον 20ο αιώνα.) και στην συνέχεια με την ηγεσία των συνδικάτων για το ζήτημα της μαζικής απεργίας (1905).

Ηδη στο "Μεταρρύθμιση ή Επανάσταση" η Ρόζα εντοπίζει τη ρίζα των θεωριών του Μπερνστάιν σε "μια θεωρητική γενίκευση που επιχειρείται απο τη σκοπιά του μεμονωμένου καπιταλιστή".

Ο μεμονωμένος καπιταλιστής ζεί, υφίσταται και συνειδητοποιεί τις πιέσεις του ανταγωνισμού σαν εξωτερικούς νόμους σταθερούς και αναλλοίωτους σαν τους νόμους της Φυσικής. Σε κάθε περίοδο ανάκαμψης του καπιταλισμού βλέπει το ξεπέρασμα των κρίσεων, στην συγκέντρωση και συγκεντροποίηση της παραγωγής βλέπει το ξεπέρασμα της αναρχίας του καπιταλισμού, στα κέρδη-του βλέπει την δίκαιη ανταμοιβή του κεφάλαιου που ρισκάρει. Ο ρεβιζιονισμός αναπαράγει

αυτή τη στατική, κατακερματισμένη και μυθοποιημένη θεώρηση της πραγματικότητας μέσα στο εργατικό κίνημα, ανακαλύπτωντας το "ξεπέρασμα των αντιφάσεων" του καπιταλισμού (9) και καλώντας το προλεταριάτο να προσαρμοστεί σε "ρεαλιστικούς στόχους" ή "κατακτήσεις εδώ και τώρα".Ωστόσο η Λούξεμπουργκ δεν περιοριστηκε στην διαπιστωση οτι οι ρεφορμιστές αντανακλούσαν τις αστικές ιδέες και αντιλήψεις. Προχώρησε και στον εντοπισμό του στρώματος που εξασφαλίζει την αναπαραγωγή-τους, αναλύοντας το ρόλο της συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας και στιγματίζοντας τον συντηρητισμό-της.

Γράφει η Λούξεμπουργκ στο κειμενό-της "Η Μαζική Απεργία, Το Πολιτικό Κόμμα και τα Συνδικάτα":

> "Για την ακρίβεια, ο διαχωρισμός του πολιτικού και του οικονομικού αγώνα και η ανεξαρτησία του καθένα δεν είναι παρά ένα τεχνητό κατασκεύασμα της κοινοβουλευτικής περιόδου, έστω κι αν έχει καθοριστεί ιστορικά. Απο την μια μεριά, στην ειρηνική "κανονική" πορεία της αστικής κοινωνίας, ο οικονομικός αγώνας κατακερματίζεται σε ένα πλήθος επι μέρους αγώνων σε κάθε επιχείριση και διαλύεται στους επι μέρους κλάδους της παραγωγής. Απο την άλλη μεριά, ο πολιτικός αγώνας δεν διευθύνεται απο τις ίδιες τις μάζες με την άμεση δράση, αλλά σύμφωνα με την μορφή του αστικού κράτους, με αντιπροσωπευτικότητα, με το θεσμό της νομοθετικής εκπροσώπισης. Μόλις ξεκινήσει μια περίοδος επαναστατικών αγώνων, δηλαδή μόλις εμφανιστούν οι μάζες στο προσκήνιο της σύγκρουσης, ο κατακερματισμός του οικονομικού αγώνα αλλά και η έμμεση κοινοβουλευτική μορφή του πολιτικού αγώνα εξαφανίζεται. Στην επαναστατική μαζική δράση τα τεχνητά όρια ανάμεσα στον συνδικαλσιμό και την σοσιαλδημοκρατία εξαφανίζονται.
> ... Η εξειδίκευση των ηγετών των συνδικάτων σε επαγγελματικά στελέχη, καθώς κι ο φυσιολογικά περιορισμένος ορίζοντας που συνδέεται με τους κατακερματισμένους οικονομικούς αγώνες σε ειρηνική περίοδο οδηγεί πολύ εύκολα σε γραφειοκρατισμό και στενότητα αντιλήψεων ανάμεσα στους αξιωματούχους των συνδικάτων."

Ρεφορμιστές πολιτικοί και γραφειοκράτες συνδικαλιστές συγκλίνουν σ' ένα καταμερισμό καθηκόντων όπου οι μέν προωθούν την πολιτική-κοινοβουλευτική εξυπηρέτηση και οι άλλοι την οικονομική εξυπηρέτηση των άμεσων συμφερόντων της εργατικής τάξης, διαιωνίζοντας τον παραγκονισμό των μαζών απο το προσκήνιο της ιστορίας.



Τορίνο 1920.

Γκράμσι: Κόμμα, Συνδικάτο, Εργατικά Συμβούλια

Η ανάλυση αυτού του φαινόμενου, δηλαδή να μετατρέπονται οι εργατικές οργανώσεις (συνδικάτα, κόμματα) σε θεσμούς στήριξης της αστικής κυριαρχίας, βρίσκει την πιο ολοκληρωμένη και συγκλονιστική διατύπωσή-της στον Γκράμσι.

Για το Γκράμσι το κόμμα και τα συνδικάτα είναι μορφές οργάνωσης που αναγκάζεται να υιοθετήσει η εργατική τάξη για να αντιμετωπίσει τις συνθήκες ανταγωνισμού που επιβάλει η καπιταλιστική κοινωνία. Το συνδικάτο οργανώνει την εργατική τάξη για να συμμετάσχει στον οικονομικό ανταγωνισμό, το κόμμα για τον πολιτικό ανταγωνισμό. Ούτε το ένα ούτε το άλλο είναι μορφές οργάνωσης που αντανακλούν την μελλοντική κοινωνία, αλλά αντίθετα αντανακλούν τις συνθήκες κάτω απο τις οποίες αναπτύσσεται το εργατικό κίνημα, δηλαδή τον καπιταλιστικό ανταγωνισμό την αστική δημοκρατία. Είναι μεταβατικές μορφές οργάνωσης που θα φθίνουν με το ξεπέρασμα του αστικού καθεστώτος. Η μορφή οργάνωσης που ανταποκρίνεται στην οργάνωση της κοινωνίας απο την εργατική τάξη σαν κυρίαρχη τάξη είναι τα εργατικά συμβούλια, γιατί εκεί οι εργάτες οργανώνονται σαν παραγωγοί και όχι σαν "μισθωτοί" (όπως στην αγορά για να πουλήσουν όσο το δυνατό πιο ακριβά την εργατική τους δύναμη σαν εμπόρευμα) ούτε σαν"πολίτες" (όπως στη κοινοβουλευτική σύγκρουση με τους αστούς). (10)

Υπάρχει λοιπόν, μια ενδογενής δυνατότητα για αστικό εκφυλισμό αυτών των εργατικών οργανώσεων: για την ανάπτυξη μιας συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας που συναλλάσεται με τους καπιταλιστές εγκαθιδρύοντας ένα καθεστώς "βιομηχανικής νομιμότητας" και για τη μετατροπή ενός εργατικού κόμματος σε ρεφορμιστικό που σέβεται και διαιωνίζει την αστική νομιμότητα. (Τα εργατικά συμβούλια, αντίθετα, δεν διαβρώνονται αλλά καταστρέφονται από την κυριαρχία των αστων. Η "ομαλή" καθημερινή πορεία της καπιταλιστικής κοινωνίας δεν τα θεσμοθετεί αλλά τα διαλύει).

Ολά αυτά δεν σημαίνουν, βέβαια, οτι ο Γκράμσι ηταν κάποιος αφελής οπαδός των συμβουλίων που τα περίμενε να ξεφυτρώσουν σάν μανιτάρια αγνοώντας τους εργατικούς αγώνες στό μεταξύ διάστημα.Δείχνουν ομως, πόσο μακριά βρίσκεται η σκέψη του Γκράμσι από τις καρικατούρες που ζωγραφίζει γιά λογαριασμό του ο Ευρωκομμουνισμός.Ο Γκράμσι, που τον εκχυδαΐζουν σαν "πνευματικό πατέρα" της μετεξέλιξης του Ιταλικού Κ.Κ. σε κόμμα του "ιστορικού συμβιβασμού", ειναι ο θεωρητικός που διατύπωσε την πιό ριζική σύλληψη γιά το φαινόμενο του ρεφορμισμού και αφιέρωσε την ενεργή πολιτική ζωή του στή σύγκρουση μαζί του.

Ο Λένιν και η αυτονομία των επαναστατών

Αν η Λούξεμπουργκ καί ο Γκράμσι έχουν την πρωτοκαθεδρία στόν εντοπισμό καί την ανάλυση του ρεφορμισμού, στό άνοιγμα του μετώπου εναντίον του καί στήν διεύρυνση της κριτικής του, ο Λένιν αναμφισβήτητα είναι αύτός που διαμόρφωσε την πιο ολοκληρωμένη ρήξη με τον ρεφορμισμό.

Ισως οι αναλύσεις του να μην έχουν την ομορφιά των κειμένων της Ρόζας ή του Γκράμσι . Και σίγουρα οι εκτιμήσεις του γιά την σύνδεση του ρεφορμισμού της Δεύτερης Διεθνούς με την εργατική αριστοκρατία χρησιμοποιήθηκαν από τούς επιγονους στατικά , σάν η κοινωνική βάση του ρεφορμισμού να ήταν μόνο ενα λεπτό προνομιούχο στρώμα και οχι η κυριαρχία της ρεφορμιστικής συνείδησης πλατειά μέσα στην τάξη. Ομως ο ίδιος ο Λένιν ποτέ δεν υποτίμησε τον ρεφορμισμό, αντίθετα είναι αυτός που ανάδειξε την αντιρεφορμιστική πάλη σε βασικό στοιχείο της επαναστατικής πρακτικής , προβάλοντας στη θεωρία και στην πράξη την αναγκαιότητα της πολιτικής και οργανώτικής αυτονομίας των επαναστατών.

Στη σύγκρουση με τους οικονομιστές , στή διάσπαση με τους Μενσεβίκους, στην αναμέτρηση μέ τους σοσιαλπατριώτες ο Λένιν δεν δίστασε να βαδίσει στην έρημο της απομόνωσης από τις λογικοφανείς αντιλήψεις που κυριαρχούσαν γύρω του, για να κτίσει και να διαφυλάξη αυτή την αυτονομία. Και δικαιώθηκε όταν την στιγμή της επαναστατικής κρίσης οι ρώσοι επαναστάτες βρέθηκαν να διαθέτουν τους δικούς τους δεσμούς με την εργατική τάξη, εξω και ενάντια στούς ρεφορμιστές, καθορίζοντας ετσι την έκβαση της αναμέτρησης , ενώ οι Γερμανοί και Ιταλοί σύντροφοι τους χρειάστηκε να θρηνήσουν τη δολοφονία της Λούξεμπουργκ και την συντριβή των συμβουλίων.

Στη σταλινική κωδικοποίηση του "μαρξισμού-λενινισμού" το " Ενα βήμα μπροστά δυό βήματα πίσω" έχει αναχθεί σε οργανωτικό τσελεμεντέ γεμάτο νεκρές και ανούσιες συνταγές. Στη ζωντανή πορεία της ανάπτυξης του επαναστατικού κινήματος ήταν η πρώτη διακήρυξη ανεξαρτησίας απέναντι στην διάβρωση των εργατικών οργανώσεων απο την αστική ηγεμονία αυτή που επέτρεψε στους Μπολσεβίκους να κερδίσουν την αναγνώριση, την παραδοχή και την συσπείρωση ολων των επαναστατών της εποχής τους, ακόμα και οσων είχαν διαφωνίες μαζί τους οπως η Ρόζα Λούξεμπουργκ, που κλείνει την γνωστή σκληρή κριτική της γιά την Ρωσική επανάστασης με τα λόγια :

> "Οι Μπολσεβίκοι εδειξαν οτι είναι ικανοί γιά κάθε συμβολή πού μπορεί νά προσφέρει ενα γνήσιο επαναστατικό κόμμα μέσα στά όρια των ιστορικών δυνατοτήτων. Δέν περιμένει κανείς να κάνουν θαύματα. Γιατί μια προτυπη και αλάνθαστη προλεταριακή επανάσταση σε μια απομονωμένη χώρα, εξαντλημένη από τον παγκόσμιο πόλεμο, πνιγμένη από τον ιμπεριαλισμό, προδομένη από το διεθνές προλεταριάτο, θα ήταν ενα θαύμα... Στή Ρωσία το πρόβλημα μπορούσε μόνο να τεθεί. Δεν μπορούσε νά λυθεί στή Ρωσία. Και με αυτή την εννοια το μέλλον παντού ανήκει στό "μπολσεβικισμό"".



Η συμβολή του Τρότσκι

Στη διαμόρφωση αυτού του "μπολσεβισκισμού" κατέχει μια ξεχωριστή θέση ο Τρότσκι, έστω κι αν υποτίμησε την οργανωτική αυτονομία των επαναστατών με την εμμονή του στην ανασυγκόληση των δυό πτερύγων της ρώσικης σοσιαλδημοκρατίας. Γιατί στον Τρότσκι ανήκει η πρώτη ολοκληρωμένη διατύπωση της στρατηγικής που σημάδεψε την διαχωριστική γραμμή ανάμεσα στους επαναστάτες και τους ρεφορμιστές στην ρώσικη επανάσταση. Μιλάμε για την στρατηγική της Διαρκούς Επανάστασης.

Αναπόσπαστο κομμάτι της ρεφορμιστικής υποταγής στη στατικότητα, στον κατακερματισμό και μυθοποίηση της πραγματικότητας απο την αστική ιδεολογία είναι και η σαλαμοποίηση της δυναμικής του προλεταριάτου σε ξεχωριστά στάδια. Ακριβώς επειδή δεν έχουν σαν αναφορά-τους την κίνηση της εργατικής τάξης, αλλά το δικό-τους ρόλο σαν διαχειριστές των "σωστών" μεταρρυθμίσεων, οι ρεφορμιστές υψώνουν σινικά τείχη ανάμεσα στις άμεσεςεργατικές διεκδικήσεις και στα επόμενα βήματά-τους. Χαρακτηριστικό δείγμα είναι η αλυσίδα των σταδίων του ΚΚΕ που έχει καταλήξει να έχει χάσει ακόμα και το ίδιο τη σειρά-τους: Αλλαγή, πραγματική αλλαγή, αντιιμπεριαλιστική-αντιμονοπωλιακή αλλαγή, νέα δημοκρατική, προθάλαμος της σοσιαλσιτικής αλλαγής. Σήμερα είμαστε στο στάδιο της στήριξης της αλλαγής και δεν μπορούμε να προβάλουμε άκαιρες διεκδικήσεις που την υπονομεύουν. Αντίστοιχα η "ανανεωτική" στρατηγική των "βαθειών διαρθρωτικών αλλαγών" καθορίζει το επιτρεπτό βάθος κάθε φορά σαν μέγεθος αντιστρόφως ανάλογο της αμεσότητας: όσο πιο κοντά, τόσο πιο ρηχά. Αν μιλάτε για οράματα, σας προσφέρουμε αυτόνομα κινήματα με ελευθερία και δημοκρατία. Αν ζητάτε δουλειά ή αύξηση, σας προσφέρουμε ΠΑΣΟΚ.

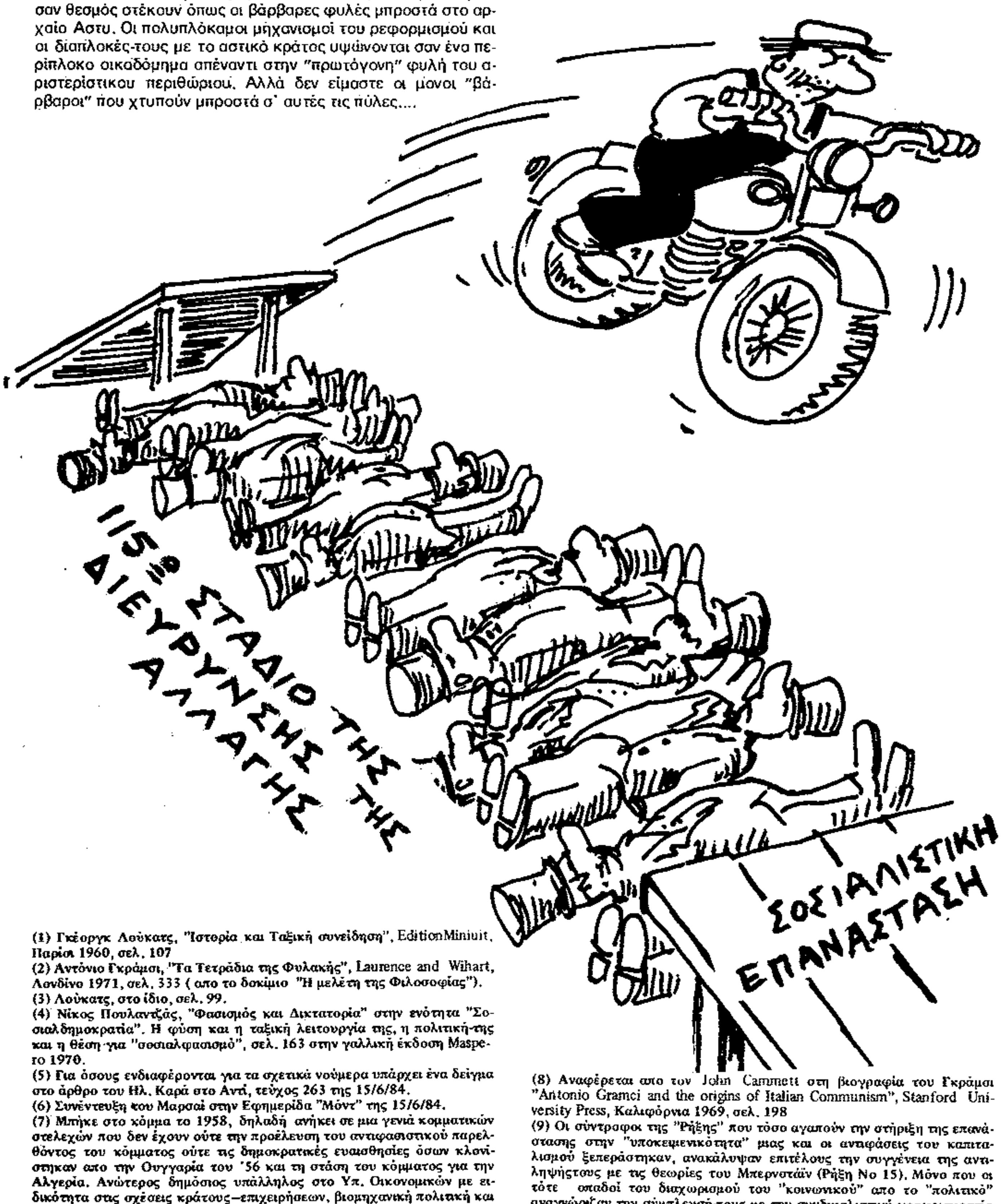
Σε αντίθεση μ' αυτή την μυωπία ο Τρότσκι διατύπωσε στο "Αποτελέσματα και Προοπτικές" αμέσως μετά την επανάσταση του 1905 τον κορμό της ανατρεπτικής διαλεκτικής. Μιλώντας για τα αστικοδημοκρατικά καθήκοντα της ρώσικης επανάστασης και τον πρωτοπόρο ρόλο της εργατικής τάξης στη διεκπαιρέωσή-τους προβλέπει ότι οι εργάτες όταν μπουν σε κίνηση τόσο ενεργητικά ώστε να ανατρέψουν την απολυταρχία του Τσάρου δεν πρόκειται να σταυρώσουν στην συνέχεια τα χέρια-τους και να παραδώσουν την ηγεμονία στους καπιταλιστές. Η ίδια η δυναμική τους οδηγεί στο ξεπέρασμα των ορίων του αστικού σταδίου της επανάστασης και στο "ξεχύλισμά"-της σε σοσιαλιστική. Ο Τρότσκι είχε ήδη αποκρυπτογραφήσει την δυναμική που συμπύκνωσε μέσα σε λίγους μήνες του 1917 το πέρασμα απο την αστική στην προλεταριακή επανάσταση. Ηταν ο πρώτος που την αντιπαράθεσε στον ρεφορμισμό της σοσιαλδημοκρατίας και έμελλε να γίνει ξανά ο πρώτος υπερασπιστής-της απέναντι στην νέα, σταλινική εκδοχή του ρεφορμιστικού φαινόμενου

* * * *

Στήριξη στην κίνηση της εργατικής τάξης και όχι στην ψεύτική "ρεαλπολιτίκ" των σταδίων, ανάπτυξη της πρωτοβουλίας και τής μαχητικότητας της εργατικής βάσης σε αντιπαράθεση με τον συντηρητισμό της συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας , επαναπροσδιορισμός του κομμουνισμού σαν κοινωνία της εργατικής δημοκρατίας των συμβουλίων, αναδόμηση της πολιτικής και οργανωτικής αυτονομίας των επαναστατών —να οι βάσεις για το διαχωρισμό-μας απ' τη ρεφορμιστική αριστερά και τα αδιέξοδά-της.

Σίγουρα, απο το ύψος των δικών τους γραφειοκρατικών μηχανισμών ελέγχου της εργατικής τάξης οι ρεφορμιστές μπορούν να καγχάζουν με το θράσος των αριστεριστών που τολμούν να μιλούν για αδιέξοδα. Ο καγχασμός-τους μοιάζει με την έπαρση του πρώτου Πάπα του ιταλικού ρεφορμισμού Φίλιπο Τουράτι που στις παραμονές της "Κόκκινης Διε-

τίας" (1919-20) έλεγε ότι μπροστα στο κοινοβούλιο, τα σοβιέτ σαν θεσμός στέκουν όπως οι βάρβαρες φυλές μπροστά στο αρχαίο Αστυ. Οι πολυπλόκαμοι μηχανισμοί του ρεφορμισμού και οι διαπλοκές-τους με το αστικό κράτος υψώνονται σαν ένα περίπλοκο οικοδόμημα απέναντι στην "πρωτόγονη" φυλή του αριστερίστικου περιθώριου. Αλλά δεν είμαστε οι μόνοι "βάρβαροι" που χτυπούν μπροστά σ' αυτές τις πύλες...



(1) Γκέοργκ Λούκατς, "Ιστορία και Ταξική συνείδηση", EditionMiniuit, Παρίσι 1960, σελ. 107
(2) Αντόνιο Γκράμσι, "Τα Τετράδια της Φυλακής", Laurence and Wihart, Λονδίνο 1971, σελ. 333 (απο το δοκίμιο "Η μελέτη της Φιλοσοφίας").
(3) Λούκατς, στο ίδιο, σελ. 99.
(4) Νίκος Πουλαντζάς, "Φασισμός και Δικτατορία" στην ενότητα "Σοσιαλδημοκρατία". Η φύση και η ταξική λειτουργία της, η πολιτική-της και η θέση για "σοσιαλφασισμό", σελ. 163 στην γαλλική έκδοση Maspero 1970.
(5) Για όσους ενδιαφέρονται για τα σχετικά νούμερα υπάρχει ένα δείγμα στο άρθρο του Ηλ. Καρά στο Αντί, τεύχος 263 της 15/6/84.
(6) Συνέντευξη του Μαρσαί στην Εφημερίδα "Μόντ" της 15/6/84.
(7) Μπήκε στο κόμμα το 1958, δηλαδή ανήκει σε μια γενιά κομματικών στελεχών που δεν έχουν ούτε την προέλευση του αντιφασιστικού παρελθόντος του κόμματος ούτε τις δημοκρατικές ευαισθησίες όσων κλονίστηκαν απο την Ουγγαρία του '56 και τη στάση του κόμματος για την Αλγερία. Ανώτερος δημόσιος υπάλληλος στο Υπ. Οικονομικών με ειδικότητα στις σχέσεις κράτους–επιχειρήσεων, βιομηχανική πολιτική και μετανάστες. Στην Κεντρική Επιτροπή απο 1977 συμβάλει στην διαμόρφωση των ελιγμών Μαρσαί. Στην κυβέρνηση Μωρουά παίρνει το Υπ. Προεδρίας όπου προωθεί παράλληλα τον εκδημοκρατισμό της Δημόσιας Διοίκησης και την μείωση των δαπανών-της προσφέροντας δικαιοδοσίες στα συνδικάτα με αντάλλαγμα την αποδοχή της λιτότητας...(παρουσίαση στην "Μόντ" 23/6/84)
(8) Αναφέρεται απο τον John Cammett στη βιογραφία του Γκράμσι "Antonio Gramci and the origins of Italian Communism", Stanford University Press, Καλιφόρνια 1969, σελ. 198
(9) Οι σύντροφοι της "Ρήξης" που τόσο αγαπούν την στήριξη της επανάστασης στην "υποκειμενικότητα" μιας και οι αντιφάσεις του καπιταλισμού ξεπεράστηκαν, ανακάλυψαν επιτέλους την συγγένεια της αντιληψήςτους με τις θεωρίες του Μπερνστάιν (Ρήξη Νο 15). Μόνο που οι τότε οπαδοί του διαχωρισμού του "κοινωνικού" απο το "πολιτικό" αναγνώριζαν την σύμπλευσή-τους με την συνδικαλιστική γραφειοκρατία και δεν της έβγαιναν απο τα αριστερά...
(10) Βλέπε σχετικά τα άρθρα του Γκράμσι στο Ορντινε Νουόβο "Η κατάκτηση του Κράτους", "Προλεταριακή Ενότητα", "Συνδικάτα και Συμβούλια" στο "Antonio Gramsci; Selected Political Writings 1910–1920", Lawrence and Wishart, Λονδίνο 1977.

Μια άλλη όψη της κρίσης του καπιταλισμού



Η ΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΚΑΙ Η ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ

Η Βολιβία αρνείται να πληρώσει τα χρέη-της στις τράπεζες. Το πραξικόπημα που γίνεται αποτυχαίνει. Η Αργεντινή αρνείται να εφαρμόσει τους όρους του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου. Αρχίζουν διαβουλεύσεις διαρκείας. Συνάντηση στην Καρθαγένη της Κολομβίας των 11 υπερχρεωμένων χωρών της Λ. Αμερικής. Κοινό ανακοινωθέν για μη-κοινή αντιμετώπιση.

Ταυτόχρονα ανοίγει περίοδος αστάθειας για διάφορα, μέχρι πριν απο λίγο, σταθερά δικτατορικά καθεστώτα της περιοχής. Στην Βραζιλία γίνονται διαδηλώσεις για την "άμεση" εκλογή προέδρου.Στη Χιλή τα εργατικά συνδικάτα κάνουν πια ανοικτές απεργίες ενάντια στον Πινοσέτ. Στην Κολομβία ο Μπετανκούρ υπόσχεται σύντομες εκλογές.

Πού βρισκόμαστε άραγε; Επανάληψη των αντιιμπεριαλιστικών κινημάτων του '50; Μόνο γι' αυτούς που αγαπάνε τα μετρό. Οι εξελίξεις στις ΗΠΑ επισημαίνουν πολύ καλύτερα τις αιτίες όλου αυτού του αναβρασμού.

Στο τέλος Απρίλη η Κοντινένταλ Ιλινόϊ, μια απο τις μεγαλύτερες αμερικανικές τράπεζες βρίσκεται στα πρόθυρα της πτώχευσης. Πανικός στο χρηματιστήριο. Η κυβέρνηση Ρήγκαν εγγυάται την ρευστότητα της τράπεζας και την τελευταία στιγμή η κρίση δεν παίρνει μεγαλύτερες διαστάσεις. Λίγες μέρες αργότερα κυκλοφορούν παρόμοιες φήμες για την Μανιουφακτσιουρερ Χανόβερ. Το δολλάριο δοκιμάζει μια κάθετη πτώση. Ανεβαίνουν προσωρινά ακόμα περισσότερο τα επιτόκια. Οι τράπεζες όλων των καπιταλιστικών κέντρων πέφτουν με τα μούτρα στην διάσωση του δολλάριου. Κι αυτή η κρίση δεν πήρε συνέχεια.

Ταυτόχρονα όμως μ' αυτό τον κίνδυνο κατάρευσης των μεγαλύτερων τραπεζών, τα κέρδη-τους αυτή την πε-

ρίοδο συνεχίζουν να είναι μεγαλύτερα απο κάθε άλλο κομμάτι του κεφάλαιου. Δισεκατομμύρια καταθέσεις σε δολλάρια γίνονται απο καπιταλιστές, τράπεζες και κράτη με στόχο το κέρδος απο τα μεγάλα αμερικανικά επιτόκια. Κι όμως την ίδια στιγμή τα κράτη της Λ.Αμερικής, υπερχρεωμένα, διαμαρτύρονται για τα ψηλά επιτόκια και δυσκολεύονται να πληρώσουν τα χρέη.

Τί παιχνίδι πια του καπιταλισμού είναι αυτό που βρίσκεται μπροστά-μας; Ποια διαλεκτική αντίφαση μετατρέπει τα κέρδη των καπιταλιστών σε βρόγχο που σφιχταγκαλιάζοντάς-τις τις φέρνει συχνά στο χείλος της κατάρευσης; Μέσα απο ποια διαδικασία δημιουργήθηκε μια τέτοια συγκυρία που ενώνει τις τύχες των μάνατζερ της Σίτυ Μπάνκ, της Κοντινένταλ, της Τσέηζ Μανχάταν με τους δικτάτορες ή κοινοβουλευτικούς της Βραζιλίας της Αργεντινής, του Μεξικού;

Η απάντηση σ' αυτά τα ερωτήματα δεν μπορεί να έρθει παρά μόνο εάν εξεταστούν τα εξής κύρια στοιχεία: Απο την μια η ιστορική συγκυρία και διαδικασία μέσα στις οποίες οι τράπεζες διεθνοποιήθηκαν, εγκαταλείποντας τα στενά πλαίσια του εθνικού καπιταλισμού. Κι απο την άλλη πώς σε μια περίοδο διεθνούς κρίσης μπλέκονται ακόμα περισσότερο οι αλληλοεξαρτήσεις και αλληλοεπιδράσεις μιας προηγούμενης περιόδου, με αποτέλεσμα να μην υπάρχει διέξοδος απο αυτή.

I. Ο καπιταλισμός της ανάπτυξης χρειάζεται τη χρηματαγορά.

Οι τράπεζες μετά τον πόλεμο μοιάζουν με την σκιά αυτών που ήσαν πριν την μεγάλη οικονομική κρίση του '30.

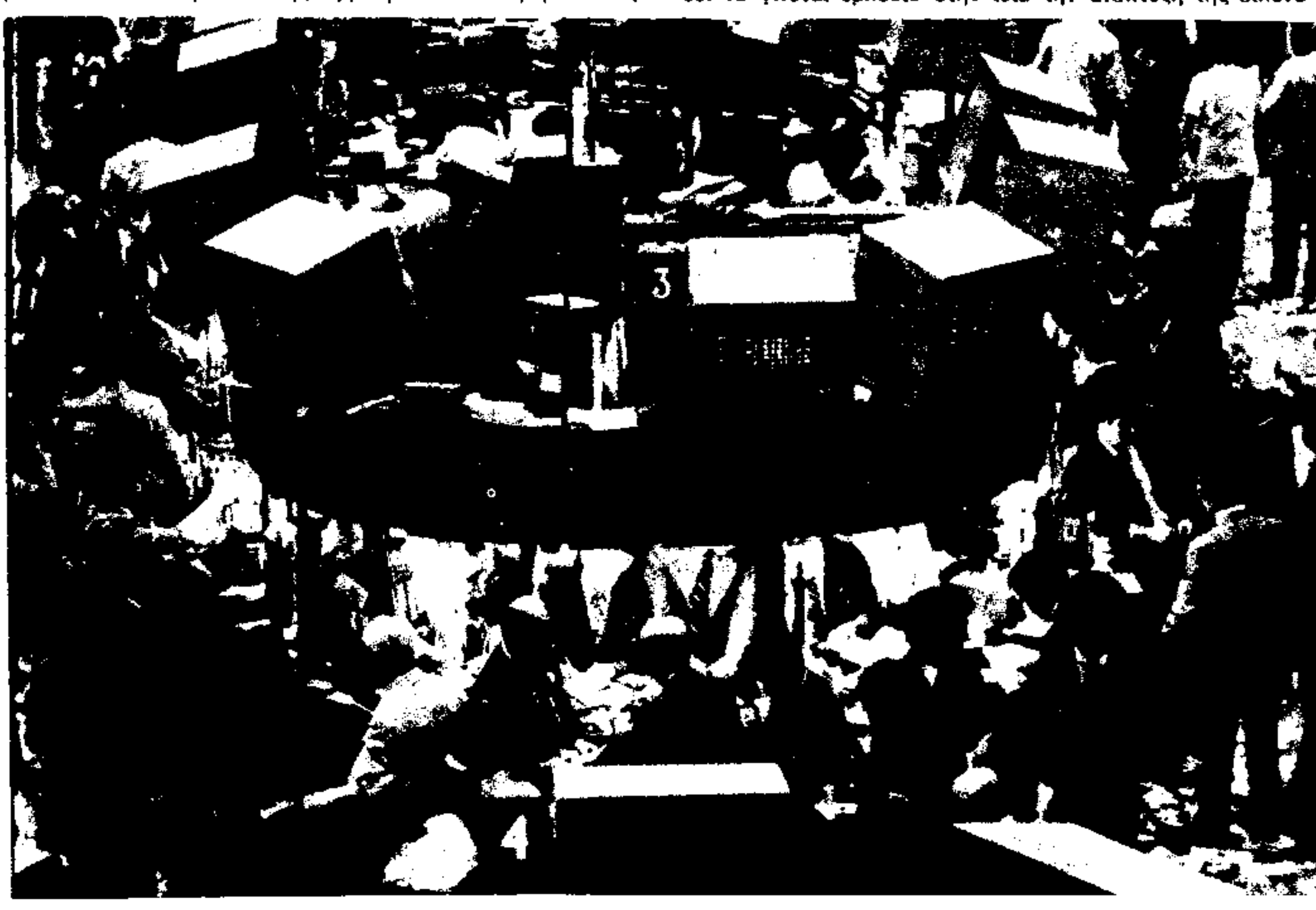
Ούτε το τέλος της κρίσης ούτε το τέλος του πόλεμου μπόρεσε να τους ξαναδώσει την δύναμη που είχαν πριν απο αυτά. Μετά την κρίση ήταν η πολεμική προετοιμασία που έβαλε τις τράπεζες κάτω απο τον έλεγχο των κυβερνήσεων και μετά τον πόλεμο τα προγράμματα "ανόρθωσης" που πάλι το κεντρικό-της βάρος το έφερναν τα κράτη.

Ετσι αμέσως μετά τον πόλεμο και για ολόκληρη την δεκαετία του '50, ο ρόλος των τραπεζών ήταν αρκετά περιορισμένος.

Τα δάνεια για τα "ανορθωτικά" προγράμματα της ευρωπαϊκής οικονομίας ήταν κύρια κρατικά. Το "Σχέδιο Μάρσαλ" χρηματοδοτήθηκε κύρια απο τον αμερικανικό προυπολογισμό με 13 δισ. δολλάρια εκείνης της περιόδου. Οι αμερικανικές τράπεζες μόνο συμπληρωματικά και μέσα στα πλαίσια αυτού του Σχέδιου μπορούσαν να κινηθούν.

Αυτή την κατάσταση την καθόρισαν διάφοροι λόγοι τόσο οικονομικοί όσο και πολιτικοί. Οι τράπεζες, αποδυναμωμένες απο τον πόλεμο, προσπαθούσαν ξανά να στήσουν την πελατεία-τους. Αρχισε ο μεγάλος ανταγωνισμός για καινούργιες καταθέσεις —προυπόθεση για το στήσιμο μιας νέας Χρηματαγοράς. Ταυτόχρονα τα κράτη (ιδιαίτερα στην Ευρώπη) θέλοντας να έχουν τον έλεγχο στο ξαναστήσιμο ενός ανταγωνιστικού καπιταλισμού, έβαλαν αρκετούς περιορισμούς στην ιδιωτική χρηματαγορά: Εθνικοποιήσεις τραπεζών, έλεγχο ρευστότητας και επιτοκίων, περιορισμός στα συναλλαγματικά αποθέματα κλπ.

Αυτό δεν μπορούσε να κρατήσει και πολύ, γιατι είχε αρχίσει να γίνεται εμπόδιο στην ίδια την ανάπτυξη της οικονο-



μίας. Οι ανάγκες για καινούργιες επενδύσεις δεν μπορούσαν πια να καλυφτούν με την αυτοχρηματοδότηση, οι επιχειρήσεις άρχισαν να καταφεύγουν στις τράπεζες. Ταυτόχρονα στις ίδιες τις τράπεζες είχαν μαζευτεί καταθέσεις που έψαχναν για διέξοδο.

Απο το '60 και πέρα η οικονομική έκρηξη παρασύρει μαζί-της και τις τράπεζες. Στη Γουώλ Στρήτ της Ν. Υόρκης και στο Σίτυ του Λονδίνου γίνονται συγχωνεύσεις τραπεζών με στόχο να αποκτήσουν τον έλεγχο πάνω στις όλο και αυξανόμενες καταθέσεις και στην όλο και μεγαλύτερη ζήτηση για δάνεια. Το 1961 οι πέντε μεγαλύτερες αμερικανικές τράπεζες* ελέγχουν το 75% των καταθέσεων. Είναι πια πανέτοιμες να συνοδεύσουν τις πολυεθνικές στο "μακρινό-τους ταξείδι" για την Ευρώπη.

Απο κει και πέρα το τραπεζικό κεφάλαιο μπαίνει σε μια νέα περίοδο χωρίς προηγούμενο στην ιστορία-του. Ακόμα και οι πιο περιπετειώδεις περιγραφές για την δύναμη των τραπεζών της δεκαετίας του '20 ωχριούν μπροστά στην εξαπλωσή-τους την καινούργια περίοδο.

Απαλλαγμένες απ' οποιουσδήποτε πια κρατικούς περιορισμούς (οι αμερικανικοί περιορισμοί δεν ισχύουν για τις δραστηριότητες των αμερικανικών τραπεζών στην Ευρώπη), μπασμένες μέσα σε μια δίνη συσσώρευσης χωρίς προηγούμενες συγκρίσεις, λειτουργώντας πια σαν μεσολαβητές κρατών κι όχι συγκεκριμένων βιομηχανιών, οι τράπεζες γράφουν την δική-τους ιστορία. Και μαζί μ' αυτήν των εξελίξεων στον καπιταλισμό όλη την επόμενη περίοδο.



Η άποψή-μας δεν είναι ότι το τραπεζικό κεφάλαιο, είναι ανεξάρτητο απο το βιομηχανικό κεφάλαιο, δηλαδή αυτό που μόνο μπορεί την εργασία των εργατών να την μετατρέψει σε υπεραξία, σε κέρδος, σε μεγαλύτερες και περισσότερες επενδύσεις. Αντίθετα οι τράπεζες έχουν ακριβώς να βοηθήσουν αυτή τη λειτουργία. Δηλαδή να λειτουργήσουν σαν ο συνδετικός κρίκος ανάμεσα σ' αυτούς που ζητάνε κεφάλαιο για επενδύσεις και σ' αυτούς που έχουν διαθέσιμο περισσότερο απ' ότι χρειάζονται. Ετσι ακολουθούν και επηρεάζονται απ' αυτά που συμβαίνουν στο παραγωγικό κεφάλαιο. Δηλαδή σε περιόδους ανάκαμψης, επέκτασης, μεγάλων κερδών, οι τράπεζες δίνουν ελεύθερα και φθηνά δάνεια. Αντίθετα σε περίοδους κάμψης και κρίσης, οι δυσκολίες που εμφανίζονται στο παραγωγικό κεφάλαιο έχουν την αντανάκλασή-τους και στις τράπεζες. Ψηλά επιτόκια, περιορισμοί στα δάνεια, προβλήματα ρευστότητας, κρίση και πτώχευση ακόμα και των ίδιων των τραπεζών.

Μέσα όμως σ' αυτά τα πλαίσια, ακριβώς επειδή το τραπεζικό κεφάλαιο στηρίζεται κι αυτό στο κέρδος, έχει μια δυνατότητα ανεξάρτητης λειτουργίας που πολλές φορές επενεργεί κι επηρεάζει, επιταχύνει ή επιβραδύνει, διαδικασίες που συμβαίνουν στο ίδιο το παραγωγικό κεφάλαιο. Ο βαθμός αυτής της ανεξαρτησίας εξαρτάται απο την οικονομική συγκυρία και απο την δυνατότητα που αυτή προσφέρει στις τράπεζες. Η περίοδος μετά το '60 χαρακτηρίζεται όπως θα δούμε απο διάφορα τέτοια στοιχεία.

II. Η διεθνοποίηση των τραπεζών

"Τα εθνικά όρια δεν μπορούν πια να προστατεύσουν απο την εισβολή της γνώσης, των ιδεών ή των οικονομικών δεδομένων. Το καταπληκτικότερο παράδειγμα οι αγορές για το ευρωνόμισμα. Κανένας δεν τις προετοίμασε, απο κανένα δεν πήραν την άδεια για να λειτουργήσουν, κανένας δεν τις ελέγχει. Ξεπήδησαν σαν αντίδραση στους περιορισμούς, αναπτύχθηκαν λόγω της τεχνολογίας και σήμερα λειτουργούν, ας πούμε, σαν φυγάδες απέναντι σε κάθε κρατική προσπάθεια που περιορίζει τις πιστώσεις και το κεφάλαιο, για λόγους που δεν έχουν τίποτα να κάνουν με την χρηματοδότηση και την οικονομία..."

Απόσπασμα απο την ομιλία του επι κεφαλής του ευρωπαϊκού τμήματος της Σίτυ Μπάνκ.

Στις αρχές της δεκαετίας του '60 ο ανταγωνισμός ανάμεσα στις διάφορες χώρες και κεφάλαια παύει πια να περιορίζεται στον εμπορικό πόλεμο και συγκεντρώνεται στις επενδύσεις. Ετσι ενώ στην δεκαετία του '50 η Αμερική έχει ένα τεράστιο πλεόνασμα στο εμπορικό-της ισοζύγιο και προσπαθεί να το ισοσκελήσει με τα "προγράμματα βοήθειας" προς τις χώρες που είχε μεγάλες εξαγωγές, την δεκαετία του '60 αυτή η εικόνα αλλάζει. Για πρώτη φορά το αμερικανικό ισοζύγιο είχε έλλειμα λόγω των άμεσων επενδύσεων στις χώρες της Ευρώπης. Τα παραρτήματα των αμερικάνικων τραπεζών στην Ευρώπη γίνονται οι πρώτοι αποδοχείς και διαχειριστές των δολλαρίων που κυκλοφορούν ελεύθερα μέσα στην ευρωπαϊκή αγορά.

Μέχρι τότε οι όροι λειτουργίας των τραπεζών ήταν καθορισμένοι απο την πολιτική του κράτους που ανήκαν. Μέσα απο την εμπειρία της οικονομικής κρίσης του '30, αλλά και την συντονισμένη προσπάθεια ανάκαμψης του καπιταλισμού μετα τον πόλεμο, τα κράτη είχαν ένα άμεσο έλεγχο πάνω στην ρευστότητα της χρηματαγοράς. Κι αυτό μπορούσαν να το εξασφαλίσουν με διάφορους τρόπους ελέγχου της λειτουργίας των τραπεζών όπως ήταν η αύξηση ή μείωση των υποχρεωτικών αποθεμάτων —καταθέσεων κάθε τράπεζας στην Κεντρική Τράπεζα, τα ποσοστά ανάμεσα στα ρευστά διαθέσιμα και στο τραπεζικό κεφάλαιο, οι περιορισμοί στα συναλλαγματικά αποθέματα και τελικά με το επίπεδο του επιτόκιου που καθόριζε πόσο φτηνό ή ακριβό γινόταν ένα δάνειο. Ετσι η ομαλή λειτουργία του τραπεζικού συστήματος κατοχυρώνονταν απο το ίδιο το κράτος που λειτουργούσε σαν ο "έσχατος" τραπεζίτης—δανειστής κάθε φορά που κάποια τράπεζα αντιμετώπιζε δυσκολίες.

Μολονότι αυτοί οι περιορισμοί εξασφάλιζαν το σύστημα απο απότομες πτωχεύσεις τραπεζών (σκληρή εμπειρία του '30), παρόλα αυτά έμπαιναν εμπόδιο στο τραπεζικό κεφάλαιο να προχωρήσει σε μεγαλύτερα κέρδη, ιδιαίτερα σε μια περίοδο οικονομικής ανάπτυξης σαν αυτή που αντιμετώπιζε τότε.

Οι αμερικανικές τράπεζες στην Ευρώπη δεν είχαν κανένα απ' αυτούς τους περιορισμούς. Βρέθηκαν με καταθέσεις δισεκατομμυρίων δολλαρίων που μπορούσαν να τα διαθέσουν όπως και όσο ήθελαν. Γύρω στα 1969 κυκλοφορούσαν στην ευρωπαϊκή αγορά 12,1 δισεκατομμύρια δολλάρια που προέρχονταν απο έλλειμα του αμερικανικού ισοζυγίου πληρωμών. Αυτό ήταν η αρχή για την αγορά ευρωδολλαρίων που αργότερα γενικεύτηκε σε ευρωαγορά κι άλλων νομισμάτων, γιατί εν τω μεταξύ είχε προχωρήσει η οικονομική ανάπτυξη κι επέκταση και των ίδιων των ευρωπαϊκών κρατών. Στο τέλος του 1978, δηλαδή μέσα σε 10 σχεδόν χρόνια, η ευρωαγορά έφτασε τα 900 δισεκατομμύρια δολλάρια απο τα οποία τα 2/3 ήταν σε δολλάρια και τo 1/3 σε άλλα νομίσματα (γερμανικό μάρκο, γιαπωνέζικο γιέν, αγγλική λίρα).

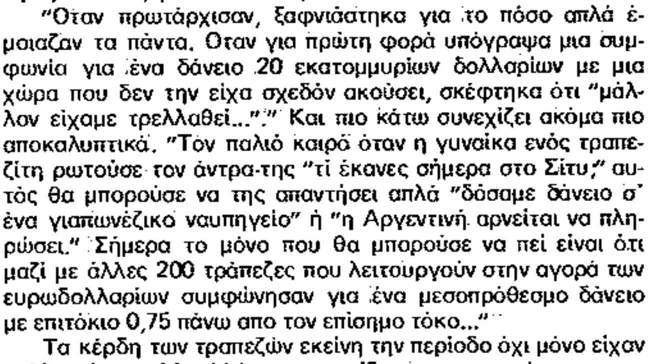
Τα ευρωδολλάρια

Η τρομερή αυτή ανάπτυξη της αγοράς ευρωδολλαρίων ενισχύθηκε απο τον πόλεμο στο Βιετνάμ και το έλλειμα στο αμερικάνικο ισοζύγιο (οι πληρωμές του πολέμου) και απο τους περιορισμούς που έβαλε το αμερικάνικο κράτος στην προσπάθεια να συγκρατήσει την τιμή του δολλάριου που είχε πια αρχίσει να πέφτει. (Το δολλάριο ήταν ακόμα συνδεδεμένο με τον χρυσό σαν νόμισμα διεθνών συναλλαγών). Μ' αυτούς τους περιορισμούς οι πολυεθνικές που βρίσκονταν στην Ευρώπη προτιμούσαν να έχουν τις καταθέσεις-τους σε ευρωδολλάρια παρά στην χώρα-τους.

Σ' αυτή την συσσώρευση ευρωδολλαρίων, δηλαδή δολλαρίων εξόριστων χωρίς τους περιορισμούς του κράτους-τους, οι τράπεζες απάντησαν πολλαπλασιάζοντας τα δάνεια, τις πιστώσεις-τους, την εισβολή-τους σε καινούργιες χώρες και ηπείρους. Στο βιβλίο του Αγγλου δημοσιογράφου Αντονυ Σάμπσον "Οι Τραπεζίτες"** ένας τραπεζίτης περιγράφει αυτή την καινούργια κατάσταση:

"Οταν πρωτάρχισαν, ξαφνιάστηκα για το πόσο απλά έμοιαζαν τα πάντα. Οταν για πρώτη φορά υπόγραψα μια συμφωνία για ένα δάνειο 20 εκατομμυρίων δολλαρίων με μια χώρα που δεν την είχα σχεδόν ακούσει, σκέφτηκα ότι "μάλλον είχαμε τρελλαθεί..."." Και πιο κάτω συνεχίζει ακόμα πιο αποκαλυπτικά. "Τον παλιό καιρό όταν η γυναίκα ενός τραπεζίτη ρωτούσε τον άντρα-της "τί έκανες σήμερα στο Σίτυ;" αυτός θα μπορούσε να της απαντήσει απλά "δόσαμε δάνειο σ' ένα γιαπωνέζικο ναυπηγείο" ή "η Αργεντινή αρνείται να πληρώσει." Σήμερα το μόνο που θα μπορούσε να πεί είναι ότι μαζί με άλλες 200 τράπεζες που λειτουργούν στην αγορά των ευρωδολλαρίων συμφώνησαν για ένα μεσοπρόθεσμο δάνειο με επιτόκιο 0,75 πάνω απο τον επίσημο τόκο..."

Τα κέρδη των τραπεζών εκείνη την περίοδο όχι μόνο είχαν ανέβει πάρα πολύ, αλλά και το μερίδιο που προερχόταν απο τις λειτουργίες-τους απο την χρηματαγορά των ευρωδολλαρίων ανέβαινε ακόμα περισσότερο. Ενδεικτική είναι η σύγκριση για τα κέρδη των πέντε μεγαλύτερων αμερικάνικων τραπεζών για τα χρόνια 1972 και 1976. Το 1972 το ποσοστό των κερδών-τους απο τις δραστηριότητες-τους στο εξωτερικό ήταν: Μπάνκ οφ Αμέρικα 21%, Σίτυ Μπάνκ 54%, Τσέηζ Μανχάταν 34%, Μανιουφάκτσιουρερς Χανόβερ 29% και Μόργκαν Γκαραντύ 35%. Το 1976 το ποσοστό για όλες τις τράπεζες





έχει ανέβει ως εξής: Μπάνκ οφ Αμέρικα 40%, Σίτυ Μπάνκ 72%, Τσέηζ Μανχάταν 78%, Μανιουφάκτσιουρερς Χανόβερ 56% και Μόργκαν Γκαραντύ 53%.

Το ξαφνικό αυτό ανέβασμα απο το '73 στο '76 οφείλεται κύρια σε δυό παράγοντες: Απο την μια στην διεθνή οικονομική κρίση που είχε αρχίσει να χτυπάει Αμερική και Ευρώπη και απο την άλλη την πετρελαιακή κρίση που διπλασίασε και τριπλασίασε την τιμή του πετρέλαιου, άρα και τα έσοδα για τις χώρες παραγωγής-του.

Τα πετροδολλάρια

Οι καταθέσεις πετροδολλαρίων στις 6 μεγαλύτερες αμερικάνικες τράπεζες απο τις χώρες της Μ. Ανατολής και της Β. Αφρικής ήταν 11,3 δισεκατομμύρια δολλάρια. Το ποσό αυτό αντιπροσώπευε το 6% των συνολικών καταθέσεων αυτών των τραπεζών. Διάφορες μεγάλες καταθέσεις έγιναν και σε ευρωπαϊκές τράπεζες, ιδιαίτερα αγγλικές και γερμανικές.

Η αντίδραση των κυβερνήσεων ήταν να μην δεχτούν τις καταθέσεις. Είχε ήδη αρχίσει η οικονομική κρίση και φοβόντουσαν ότι τα πετροδολλάρια θα όξυναν την κατάσταση αντί να την διευκολύνουν.

Η χρηματαγορά για επενδύσεις στις βιομηχανίες είχε ήδη στομώσει. Η κάμψη που ήδη υπήρχε δεν άφηνε τα περιθώρια για μεγάλες επεκτάσεις. Αντίθετα οι τράπεζες είχαν ήδη στραφεί στην χρηματοδότηση της κερδοσκοπίας, που εκείνη την περίοδο είχε πάρει κυρίως δυό μορφές: Η μια της γρήγορης μετακίνησης κεφαλαίων ανάμεσα στα διάφορα νομίσματα, στοχεύοντας στο κέρδος απο τις απότομες μεταβολές των ισοτιμιών. (Ηταν η περίοδος αποδέσμευσης του δολλάριου απο τον χρυσό και έτσι των πολλαπλων ανακατατάξεων στις ισοτιμίες). Η δεύτερη και πιο σημαντική μορφή κερδοσκοπίας ήταν η αγοραπωλησία γής και η οικοδομική δραστηριότητα. Ηταν η εποχή που η φυσιογνωμία των περισσότερων μεγάλων παλαιών πόλεων άλλαξε δραστικά (Λονδίνο, Ν. Υόρκη, Παρίσι κλπ)

Οι καταθέσεις των πετροδολλαρίων εκείνη ακριβώς την περίοδο, είχε για τις κυβερνήσεις τον κίνδυνο ότι οι τράπεζες θ' ανοιγόντουσαν ακόμα περισσότερο με διάφορα δάνεια στις παραπάνω κερδοσκοπίες. Αυτό συνδυασμένο με το γεγονός ότι το μεγαλύτερο μέρος απο τις καταθέσεις σε πετροδολλάρια ήταν πολύ βραχυπρόθεσμο (με ένα μήνα προθεσ-

μία), μπορούσε να δημιουργήσει ένα τραπεζικό κράχ χωρίς προηγούμενο. Μια γρήγορη ανάληψη απο κάποιο αραβικό κράτος ή μια απότομη πτώση στα κέρδη διαφόρων "νεοεμφανισθέντων" επιχειρήσεων ήταν αρκετή για να παρασύρει τις τράπεζες μαζί-τους.

Τελικά το προσωρινό διέξοδο για τις τράπεζες βρέθηκε: Μια χωρίς προηγούμενο εισβολή των τραπεζών σε διάφορες χώρες του "Τρίτου Κόσμου".

Ενας Αγγλος δημοσιογράφος θέλωντας να παρομοιάσει την επέκταση των τραπεζών αυτή την περίοδο με μια άλλη πριν απο 500 χρόνια θυμίζει ότι οι Μέδικοι είχαν τον ίδιο πειρασμό του μεγάλου τζόγου μπροστά-τους: "Οι Μέδικοι, αντί να αρνηθούν τις καταθέσεις, υποχώρησαν κάτω απο τον πειρασμό του πολύ μεγάλου κέρδους και τελικά άρχισαν να δανείζουν, παρόλο τον μεγάλο κίνδυνο, τους πρίγκηπες".

ΙΙΙ. Διέξοδος η Λατινική Αμερική

Ενώ οι χώρες του ανεπτυγμένου καπιταλισμού είχαν μπεί ήδη μέσα στην κρίση, οι τράπεζες συνεχίζοντας τον γύρο ανά την υφήλιο, πολλαπλασίαζαν συνεχώς τα κέρδη-τους. Οι τραπεζίτες της Ευρώπης διάλεξαν το δρόμο για την Αφρική και την Α.Ευρώπη, ενώ οι αμερικάνοι "συνάδελφοί"-τους προτίμησαν την Νοτιοανατολική Ασία και την Λ.Αμερική. (Οι δεσμοί μ' αυτές τις περιοχές υπήρχαν απο παλιά).

Σ' αντίθεση με την Ευρώπη ο "Τρίτος Κόσμος" συνέχιζε μια χωρίς προηγούμενο οικονομική ανάπτυξη. (κοίταξε πίνακες 1,2 και 3 για συγκρίσεις στην δεκαετία του '70 ανάμεσα στην οικονομική κατάσταση του ανεπτυγμένου καπιταλισμού και των χωρών του "Τρίτου Κόσμου"). Ο μέσος όρος αύξησης της συνολικής παραγωγής στις "αναπτυσσόμενες" χώρες στην δεκαετία του '70 ήταν τουλάχιστον 5%. Κι αυτό όταν στην Ευρώπη κι Αμερική είχε πέσει στο μηδέν και απο μια στιγμή και πέρα έγινε αρνητικός.

Τα δάνεια των τραπεζών προς τις διάφορες αναπτυσσόμενες χώρες δόθηκαν με διάφορα κριτήρια που κύριο χαρακτηριστικό-τους δεν είχαν το πολιτικό στοιχείο όσο το οικονομικό, δηλαδή την εγγύηση ότι θα μπορέσουν να ξεπληρώσουν αρκετά σύντομα τα δάνεια. Ετσι οι χώρες που κυρίως πήραν μεγάλα δάνεια ήταν είτε αυτές που είχαν ήδη μια ανάπτυξη (Χιλή, Αργεντινή) είτε αυτές που εκείνη την περίοδο παρουσιάζαν τεράστια δυναμική "ανάπτυξης" (Βραζιλία), είτε οι πετρελαιοπαραγωγές —η πιο σίγουρη εγγύηση, όπως τουλάχιστον φαινόταν τότε, ότι οι τράπεζες θα μπορέσουν να πάρουν πίσω τα δάνειά-τους (Μεξικό, Βενεζουέλα).

Ο τρόπος που η κάθε χώρα χρησιμοποίησε τα δάνεια, εξαρτήθηκε απο την συγκεκριμένη συγκυρία (οικονομική, πολιτική) που επικρατούσε σ' αυτές. Η Βραζιλία έχοντας σαν στόχο την όσο πιο γρήγορη ενσωμάτωση στην διεθνή αγορά, είχε ήδη προχωρήσει σε μεγάλες επενδύσεις —κύρια υποδομής— με προοπτική να τραβήξει όσο γινόταν περισσότερες ιδιωτικές επενδύσεις στην χώρα-της. Το κράτος, ελέγχοντας το 70% αυτών των επενδύσεων, είχε προχωρήσει στην κατασκευή πυρηνικών μονάδων ηλεκτρισμού, σε ναυπηγείο και χαλυβουργείο στην προοπτική στο να κατασκευάσει ακόμα και συνθετικό πετρέλαιο απο ζάχαρι κλπ. Τα δάνεια απο τις ξένες τράπεζες ήρθαν να βοηθήσουν αυτά τα προγράμματα, πράγμα που είχε σαν αποτέλεσμα οι επενδύσεις να είναι τόσο πολύ ακριβές ώστε απο μια στιγμή και πέρα να μην μπορούν να προχωρήσουν.

Το Μεξικό, είχε κι αυτό ανοιχτεί σε μακρόπνοα σχέδια, στηριγμένο πάνω στα τεράστια έσοδα που του είχε φέρει η πετρελαιακή κρίση του '73-'74. Επειδή τα προγράμματα αποδείχτηκαν πολύ ακριβά, κατέφυγε στον εξωτερικό δανεισμό για να μπορέσει να τα συνεχίσει. Το αποτέλεσμα ήταν να χρεώνεται και να ξαναχρεώνεται για να μπορέσει να καλύψει τις προηγούμενες ανάγκες του, νομίζοντας ότι τα δάνεια είναι απλή προκαταβολή για τα μελλοντικά έσοδα απο το πετρέλαιο και τις νέες επενδύσεις.

Αντίθετα με τις δυό προηγούμενες, η Αργεντινή και η Χιλή, πήραν τα δάνεια, όχι τόσο για να τα ρίξουν σε επενδύσεις όσο για να στηρίξουν τα εσωτερικά-τους νομίσματα που κινδύνευαν. Και οι δυό στρατιωτικές δικτατορίες, κληρονομώντας μια προηγούμενη περίοδο οικονομικής ανάπτυξης (απο τις πιο αναπτυγμένες βιομηχανικά χώρες της Λ.Αμερικής), θέλησαν να την συνεχίσουν στηριγμένες σε μια εσωτερική συσσώρευση (καταπιέζοντας την εργατική τάξη, κρατώντας πολύ χαμηλά τα μεροκάματα, ελέγχοντας τον πληθωρισμό, κρατώντας ένα ακριβό νόμισμα κλπ.). Αυτή η απόπειρα να εκμεταλλευτούν την εσωτερική αγορά σκόνταφτε στις πίεσεις απο τον διεθνή ανταγωνισμό που εκφραζόταν με συνεχείς κρίσεις στο ισοζύγιο τις οποίες προσπαθούσαν να αντισταθμίσουν με τα δάνεια απο τις ξένες τράπεζες.

Και συνεχίζοντας κανείς τον κατάλογο μπορεί να δεί πως ο τρόπος που χρησιμοποιήθηκαν τα δάνεια, δεν είναι αυτός που διάφοροι υποστήριζαν, δηλαδή για έργα βιτρίνας που μεγάλωναν την χλιδή και την διαφθορά αυτών των καθεστώτων. Μολονότι διάφορα χρήματα ξοδεύτηκαν και προς αυτή την κατεύθυνση, αυτό δεν ήταν το κύριο. Οι "υπανάπτυκτες" χώρες, δεν ήταν πια οι αγροτικές καταναλωτικές οικονομίες που πολλοί ακόμα φαντάζονταν. Αντίθετα η εκβιομηχάνισή-τους είχε προχωρήσει σε επίπεδα αρκετά ανταγωνιστικά με τα διεθνή κριτήρια. Για το δυνάμωμα αυτού του ανταγωνισμού ήταν που τα περισσότερα κράτη χρησιμοποίησαν τα δάνεια απο τις τράπεζες. Σίγουρα πολλοί στρατηγοί απόκτησαν καταθέσεις στην Ελβετία, αλλά ο μηχανισμός της υπερχρέωσης αυτών των χωρών δεν ήταν η διαφθορά. Ηταν η απόπειρα να ενσωματωθούν στην παγκόσμια αγορά σαν νέες βιομηχανικές δυνάμεις.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
Ποσοστιαία αύξηση του εθνικού εισοδήματος κατά περιοχές
1960–1975

	1960–70	60–65	65–70	71	72	73	74	75
Βιομηχανικές χώρες	4,8	5.1	4,5	3,7	5,7	6,0	0	–1,5
Λιγότερο αναπτυγμένες βιομηχανικά χώρες	5,8	5,9	5,8	5,7	5,6	6,2	4	1,6
Υπό ανάπτυξη χώρες	5,5	5,1	5,8	5,3	5,4	7,1	6,2	4,2

Πηγή Δ.Ν.Τ.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2
ποσοστιαία αύξηση των ακαθάριστων επενδύσεων κατά περιοχές.
1960–76

	1960–69	1970–73	1974–76
Βιομηχανικές χώρες	7,2	4,6	–2
Λιγότερο αναπτυγμένες βιομηχανικά χώρες			
Υπό ανάπτυξη χώρες	6,4	8,6	9

Πηγή Γκάττ

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

Ποσοστιαία αύξηση της Παραγωγής και της Απασχόλησης στην βιομηχανία κατα περιοχές

1960–76

	1960–69	1970–73	1974–76
Παραγωγή			
Βιομηχανικές χώρες	6,5	4,7	0,0
Υπο ανάπτυξη χώρες	6,2	8,2	6,1
Απασχόληση			
Βιομηχανικές χώρες	1,8	0,2	–1,7
Υπο ανάπτυξη χώρες	3,6	5,5	–

Πηγή Γκάττ

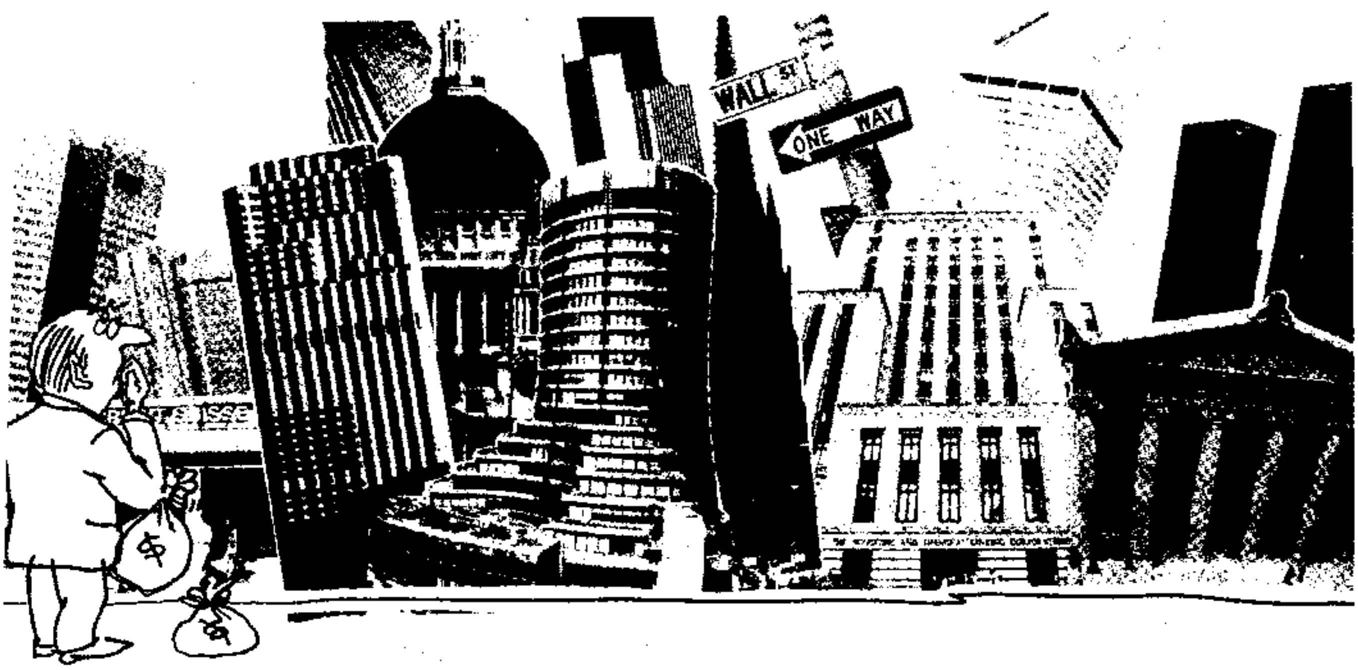
ΠΙΝΑΚΑΣ 4

Το εξωτερικό χρέος των 11 χωρών που πήραν μέρος στην συνάντηση της Καρθαγένης

(σε δισ. δολλάρια)

ΧΩΡΕΣ	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΧΡΕΟΣ
Βραζιλία	100
Μεξικό	94
Αργεντινή	43,8
Βενεζουέλα	34
Χιλή	21
Περού	12,7
Κολομβία	10,5
Βολιβία	5,3
Ισημερινός	6,85
Ουραγουάη	4,6
Δομινικάνη Δημοκρατία	3,5

Πηγή "Μόντ" 24–25 Ιούνης '84



IV. 1982, στο χείλος του κραχ.

Η οικονομική κρίση όμως δεν δίστασε να διαβεί και το κατώφλι της Λ. Αμερικής. Η συνολική αύξηση παραγωγής σ' αυτές τις χώρες το 1981 πέφτει στο 2,4% ενώ το 1982 πέφτει στο μισό-του δηλαδή 1,2%. Η τιμή των βασικών εξαγωγικών τους προϊόντων πέφτει γύρω στο 30%. Ο καφές της Βραζολίας απο 485 σέντς έχει τώρα 317 σέντς, ο χαλκός που εξάγουν Χιλή και Περού απο 260 σέντς μειώνεται στα 165 και το βοδινό της Αργεντινής πέφτει απο 218 σέντς το κιλό στα 160. Η τιμή του πετρέλαιου όχι μόνο μειώνεται κατακόρυφα αλλά πέφτουν και οι εξαγωγές των πετρελαιοπαραγωγικών χωρών.

Η πιο σημαντική όμως έκφραση της κρίσης είναι αυτή που επηρεάζει την βιομηχανία αυτών των χωρών: Οι μεγάλες επενδύσεις της Βραζιλίας δεν ολοκληρώνονται. Το υδροηλεκτρικό φράγμα μένει ατέλειωτο γιατι το κόστος-του όλο μεγαλώνει. Το χαλυβουργείο δεν μπορεί να λειτουργήσει, γιατί στην Ευρώπη τα χαλυβουργεία κλείνουν το ένα μετά το άλλο. Τα κρατικά ναυπηγεία κηρυσουν πτώχευση ενώ η κρατική σιδηροβιομηχανία δεν έχει που να κάνει εξαγωγές γιατι οι ΗΠΑ έχουν ήδη σηκώσει τα προστατευτικά τείχη.

Στην Αργεντινή το 1981 γίνονται οι μεγαλύτερες χρεοκοπίες επιχειρήσεων. Το κράτος επεμβαίνει συνέχεια και πληρώνει τα χρέη των βιομηχάνων στις ξένες και ντόπιες τράπεζες.

Σε κάθε κράτος τα αποτελέσματα της κρίσης είναι τα ίδια: Μείωση ή σταμάτημα της παραγωγής, αδυναμία εξόφλησης των χρεών προς τις ξένες τράπεζες. Ανάμεσα στο '80 και το '82 η κρίση με την μεγαλύτερή-της ένταση έχει αγκαλιάσει όλες τις χώρες. Το 1982 όλοι πια περίμεναν ότι η συνέχεια θα ήταν ή η πτώχευση του Μεξικού ή το κλατάρισμα της διεθνούς χρηματαγοράς. Τελικά μόνο χάρη στην συντονισμένη παρέμβαση όλων των καπιταλιστικών κυβερνήσεων οι συνέπειες της κρίσης απομακρύνθηκαν.

Το τραπεζικό κεφάλαιο δανείζοντας τα κράτη του "Τρίτου Κόσμου" όταν ακόμα η οικονομική κρίση ήταν περιορισμένη στις χώρες του ανεπτυγμένου καπιταλισμού, λειτούργησε επιταχυντικά στην γενίκευση αυτής της κρίσης και στην επεκτασή-της σε παγκόσμιο επίπεδο. Οσο τα δάνεια διευκόλυναν τους καπιταλιστές της Λ.Αμερικής στο να προχωράνε σε μεγαλύτερες, πιο σύγχρονες και πιο ανταγωνιστικές βιομηχανίες, τόσο αυτό τους έκανε να εξαρτώνται όλο και περισσότερο απο την παγκόσμια αγορά. Η ελευθερία εισαγωγών και εξαγωγών εξομοίωνε τα ποσοστά των κερδών σε διεθνές επίπεδο κι έτσι οι πιέσεις πάνω στο κεφάλαιο της Λ. Αμερικής γινόνταν πολύ πιο έντονες απο την προηγούμενη περίοδο. Για

να μπορέσει δηλαδή να επιβιώσει η σιδηροβιομηχανία ή τα ναυπηγεία της Βραζιλίας, όταν τα αντίστοιχα της Ευρώπης έκλειναν, θα έπρεπε οι καπιταλιστές αυτής της χώρας να παράγουν με συγκριτικά μικρότερο κόστος απ' ότι οι Ευρωπαίοι (χαμηλά μεροκάματα, ψηλή τεχνολογία, φτηνα κεφάλαια) ώστε να βγάλουν κέρδος εκεί που όλοι οι άλλοι είχαν ζημιά. Ομως για να γίνει κάτι τέτοιο χρειάζονταν ακόμα μεγαλύτερα κεφάλαια που θα στήριζαν τις επενδύσεις στην προχωρημένη τεχνολογία, την εισαγωγή μηχανημάτων και πρώτων υλών και ό,τι άλλο χρειαζόνταν σ' αυτή την διαδικασία. Τελικά όμως αυτό ανέβαζε φοβερά το κόστος των επενδύσεων και χρέωνε ακόμα περισσότερο αυτές τις χώρες στις ξένες τράπεζες.

Ετσι το κυνήγι του κέρδους στα πλαίσια πια της διεθνούς αγοράς, έφτασε όχι μόνο μεμονωμένους καπιταλιστές αλλά και ολόκληρα κράτη να είναι υπερχρεωμένα στις διεθνείς τράπεζες. Κάθε προσπάθεια που απο κεί και πέρα γίνεται για να ξεχρεωθούν αυτά τα δάνεια, μπάζει αυτά τα κράτη ακόμα πιο βαθειά στο χρέος.

Τα επιτόκια

Την κατάσταση αυτή έρχονται να επιδεινώσουν τα ανεβασμένα επιτόκια των αμερικανικών τραπεζών πράγμα που έκανε ακόμα πιο ακριβά τα δάνεια και πολύ δύσκολη την εξόφλησή-τους.

Τα δάνεια αυτά είχαν γίνει σε μια περίοδο πληθωρισμού και φτηνού δολλάριου. Δηλαδή σε μια περίοδο που η εξόφληση των τόκων και των δανείων φαινόταν εύκολη υπόθεση. Ομως όσο προχωρούσε η κρίση και των δυό η κατάσταση αντιστρέφονταν. Τα επιτόκια των τραπεζών ανέβηκαν μέσα απο δυό βασικά πιέσεις. Η πρώτη ήταν η πίεση της αγοράς όπου υπερχρεωμένοι καπιταλιστές ντόπιοι και ξένοι είχαν ανάγκη απο δάνεια Απο την άλλη ήταν η πολιτική της αμερικάνικης κυβέρνησης που τα τελευταία χρόνια επιδίωξε να ακριβήνει το δολλάριο, σαν τρόπος ελέγχου της ίδιας της οικονομίας της.

Για τις χρεωμένες στην τράπεζα χώρες αυτή η εξέλιξη ήταν καταστροφική. Τώρα πια ζητούσαν δάνεια όχι για επενδύσεις, αλλά για την εξόφλιση των τόκων απο τα προηγούμενα δάνεια. Το συνάλλαγμα απο τις εξαγωγές δεν κάλυπτε παρά μόνο πολύ μικρό κομμάτι απ' αυτές τις ανάγκες. Το 1982 το Μεξικό θα μπορούσε να πληρώσει τις τράπεζες μόνο αν οι εξαγωγές του ήταν 30% παραπάνω απο ό,τι ήταν, η δε Αργεντινή έπρεπε να έχει εξαγωγές 80% μεγαλύτερες απο ό,τι είχε.

Τ' αποτέλεσμα ήταν οτι όλες οι χώρες έπαψαν να πληρώνουν τα χρέη-τους. Ο πανικός σε καπιταλιστές και κυβερνήσεις ήταν τεράστιος. Οι τράπεζες βρέθηκαν μπροστά στο δίλημμα: Ή να κηρύξουν τα διάφορα κράτη σε πτώχευση ή να δώσουν κι άλλα δάνεια. Η πρώτη λύση δεν προτιμήθηκε γιατί δεν θ' άφηνε στην πορεία-της τίποτα όρθιο. Και μαζίτης θα παρέσυρε και τις ίδιες τις τράπεζες που ήταν μέσα σ' αυτή την ιστορία.

Οι 9 πιο μεγάλες αμερικάνικες τράπεζες είχαν δεσμευμένο το 50% του κεφαλαίου-τους και των αποθεμάτων-τους σε μια και μόνη χώρα, το Μεξικό. Τα χρέη των τριών χωρών μαζί —Μεξικού, Βραζιλίας και Αργεντινής— ήταν αρκετά για να καταστρέψουν οικονομικά τους μετόχους των μεγαλύτερων αμερικανικών τραπεζών. Η επιλογή ήταν σαφής. Οπως είπε κι ένας Ελβετος τραπεζίτης: "η διάσωση είναι απαραίτητη για να μπορέσει να συνεχίσει ομαλά η διεθνής χρηματαγορά".

Μολονότι στην πραγματικότητα η ομαλότητα στην χρηματαγορά δεν αποκαταστάθηκε τελείως, τουλάχιστον προσωρινά κατάφεραν να διασώσουν μερικούς τραπεζίτες.

V. ΔΝΤ, ο επόπτης των κανόνων



Για τους καπιταλιστές η κρίση του '82 δεν έπρεπε να επαναλειφθεί. Οι προσωρινές ρυθμίσεις για να αποφύγουν την πτώχευση, ανέβασαν ακόμα περισσότερο τα χρέη των χωρών της Λ. Αμερικής προς τις τράπεζες. Ο μόνος τρόπος για να πάρουν πίσω τα χρέη, ήταν ο σκληρός έλεγχος των οικονομιών των χρεωμένων χωρών. Το ρόλο αυτό ανάλλαβε να παίξει το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (Δ.Ν.Τ.).

Οργανο βγαλμένο μέσα απο την συμφωνία του Μπρέττον Γούντς (1945), το Δ.Ν.Τ. εξασφάλιζε την κυριαρχία του δολλάριου σαν νόμισμα συναλλαγών, σε μια περίοδο εξάπλωσης του διεθνούς εμπορίου κάτω απο την κυριαρχία της αμερικάνικης οικονομίας. Το Δ.Ν.Τ. δεν ήταν τράπεζα, απλά είχε ένα κεφάλαιο απο τις συνδρομές των μελών-του. Σε μια αρχική περίοδο μέλη-του ήταν οι χώρες της Ευρώπης και οι ΗΠΑ. Οι συνδρομές ήταν ένας συνδυασμός απο τα διάφορα νομίσματα των κρατών—μελών και τα ποσοστά συμμετοχής καθορίζονταν απο την οικονομική δύναμη της κάθε χώρας στον διεθνή καταμερισμό.

Το Δ.Ν.Τ. παρέμβαινε κάθε φορά που το έλλειμα των διεθνών συναλλαγών μιας χώρας απειλούσε το δολλάριο. Στόχος του ήταν με διάφορα μέτρα όπως εγγυήσεις, δάνεια, μέχρι και υποτιμήσεις νομισμάτων, να αποκαταστήσει ξανά την σταθερότητα των διεθνών συναλλαγών και μέσα σ' αυτές την κυριαρχία του δολλάριου.

Με το άνοιγμα των συναλλαγών, μεγαλώνει και η συμμετοχή στο Δ.Ν.Τ. Τώρα πια γίνονται μέλη-του οι πετρελαιοπαραγωγικές χώρες, οι χώρες της Λ. Αμερικής και της Νοτιανατολικής Ασίας και πρόσφατα διάφορες χώρες της Α. Ευρώπης. Οσο ανεβαίνουν οι συναλλαγές αυτών των χωρών με τις τράπεζες και την παγκόσμια αγορά τόσο μεγαλώνει ο ρόλος του Δ.Ν.Τ. σαν επόπτη των κανόνων της αγοράς και συντονιστή των τραπεζικών επεμβάσεων.

Ο ρόλος του Δ.Ν.Τ. στην Λ. Αμερική δεν είναι αυτός του τραπεζίτη. Ετσι κι αλλιώς το κεφάλαιο απο τις συνδρομές των μελών-του φτάνει μόνο τα 90 δισεκατομμύρια δολλάρια, ενώ τα χρέη των λατινοαμερικανικών χωρών στις τράπεζες είναι 340 δισ. δολλάρια. Παρά τα προσωρινά μικρά δάνεια που μπορεί να κάνει στις διάφορες χώρες η ουσιαστική-του παρέμβαση είναι η εγγύηση ότι οι υπερχρεωμένες χώρες θα ξεπληρώσουν τα χρέη-τους. Κι αυτό προσπαθεί να το πετύχει βάζοντας σ' εφαρμογή τα προγραμμάτά-του για τον έλεγχο της οικονομίας αυτών των χωρών.

Τα προγράμματα του Δ.Ν.Τ. είναι αρκετά ομοιόμορφα: Ανάπτυξη των εξαγωγών της χώρας για να βρεθεί το απαραίτητο συνάλλαγμα για να ξεπληρωθούν τα δάνεια. Συμπίεση του κόστους παραγωγής στο εσωτερικό, δηλαδή φτηνά μεροκάματα, υποτίμηση του νομίσματος, μείωση των κρατικών δαπανών έτσι ώστε τα προϊόντα που προορίζονται για εξαγωγές να μπορούν να ανταγωνιστούν στην διεθνή αγορά. Ταυτόχρονα το Δ.Ν.Τ. επιδιώκει το σπάσιμο των στεγανών

ανάμεσα στις υπο την προστασία-του οικονομίες και τις υπόλοιπες χώρες. Γι' αυτό ζητάει την κατάργηση κάθε περιοριστικού μέτρου που μπαίνει σαν φραγμός στην ολοκλήρωση των χρεωμένων χωρών με την διεθνή αγορά.

Το Μεξικό δεν επαναλαμβάνεται

Η σκληρότητα των προγραμμάτων του Δ.Ν.Τ. δεν ήταν και το απαραίτητο στοιχείο για την επιτυχία-τους. Ενώ στην αρχή όταν μπήκαν σε εφαρμογή, φάνηκε ότι μπορούσαν να δουλέψουν, όσο περνούσε ο χρόνος άρχισαν να φαίνονται οι πρώτες αποτυχίες. Τον Αύγουστο του '83 το Μεξικό (έρχεται δεύτερο στα χρέη στις αμερικάνικες τράπεζες), αποδέχτηκε, μετά απο μια δραματική διασωσή-του τις παραμονές της χρεωκοπείαςτου, να βάλει σε εφαρμογή το πρόγραμμα του Δ.Ν.Τ. Η κυβέρνηση του Μιγκέλ ντε λα Μαντρίντ, με την ανοχή των συνδικάτων, κατάφερε να επιβάλει ένα απο τα πιο απάνθρωπα προγράμματα λιτότητας και διάλυσης της εργατικής τάξης. Το πέσος υποτιμήθηκε στο 1/6 της προηγούμενης αξίας-του, ενώ όλα τα είδη πήγαν τουλάχιστον 6 φορές επάνω. Τα μεροκάματα δεν πήραν αύξηση ούτε ένα πέσος. Η κυβέρνηση σταμάτησε όλα τα κρατικά έργα που γίνονταν εκείνη την περίοδο, και μείωσε τις κρατικές δαπάνες στο μισό έτσι ώστε να περιορίσει τον δημόσιο δανεισμό. Η ανεργία κι ο πληθωρισμός ανέβηκαν στα ύψη.

Μετά απο αυτή την επιτυχία το Δ.Ν.Τ., και η αμερικανική κυβέρνηση παρουσιάζαν το Μεξικό σαν το καλύτερο παράδειγμα προς μίμηση. Αυτό όμως δεν κράτησε για πολύ. Φέτος, ένα χρόνο αργότερα το Μεξικό μαζί με άλλες 10 λατινοαμερικανικές χώρες, στη συνάντηση της Καρθαγένης, προειδοποιούν τις τράπεζες ότι πολύ σύντομα θα βρεθούν στην ανάγκη να σταματήσουν να πληρώνουν τα χρέη-τους. (βλ. πίνακα αρ. 4, όπου υπάρχουν αναλυτικά τα χρέη των 11 λατινοαμερικάνικων χωρών προς τις διεθνείς τράπεζες).

Τα προγράμματα του Δ.Ν.Τ. δεν περιορίστηκαν μόνο στο Μεξικό. Ταυτόχρονα υπήρξαν κι άλλες χώρες (πχ. Αργεντινή, Βραζιλία κλπ) που είχαν μπεί στην ίδια διαδικασία. Ομως πολύ γρήγορα οι διεθνείς οικονομικές εξελίξεις περιόρισαν κατά πολύ την αποτελεσματικότητα αυτών των προγραμμάτων.

Οι εξαγωγές ποτέ δεν μπόρεσαν να φτάσουν στο ύψος που να καλύπτουν την ανάγκη για να πληρωθούν τα χρέη. Τα προστατευτικά μέτρα που είχαν επιβάλει ήδη οι αναπτυγμένες καπιταλιστικές χώρες για να βοηθήσουν την δική τους οικονομία περιόριζαν την δυνατότητα για αγορές. Τα επιτόκια των τραπεζών ανέβαιναν συνεχώς, κάνοντας την πληρωμή των χρεών ακόμα πιο δύσκολη. Στο πρώτο εξάμηνο του '84 υπολογίζεται ότι το επιτόκιο έχει ανέβει 3%, δημιουργώντας έτσι για τις χώρες που συμμετείχαν στην Καρθαγένη μια επιπλέον αύξηση άλλων 4 δισ. πάνω απο το χρέος που μέχρι τώρα είχαν.

Το άλλο που επηρέασε και δυσκόλεψε την εφαρμογή αυτών των προγραμμάτων ήταν οι πολιτικές-τους συνέπειες. Εάν το Μεξικό, φάνηκε ότι για μια αρχική περίοδο μπορούσε να ξεπεράσει το πρόβλημα, αυτό δεν συνέβηκε και με τις άλλες χώρες. Στην Βολιβία τα εργατικά συνδικάτα απαιτούν άμεση απόρριψη των όρων του Δ.Ν.Τ. Στην Αργεντινή, ο Αλφοσίν δεν τολμάει να προχωρήσει σε μια κατά μέτωπο επίθεση με την εργατική τάξη και γι' αυτό ζητάει να αλλάξουν οι όροι του Δ.Ν.Τ.

Η Αργεντινή βρίσκεται εδώ και καιρό σε άσκημη οικονομική κατάσταση. Το πρώτο τρίμηνο του '84 ο πληθωρισμός έφτασε το 58%. Η κυβέρνηση αποφάσισε να περιορίσει τις αυξήσεις στα μεροκάματα, να μειώσει τις δημόσιες δαπάνες κατά 30% και ν' αυξήσει διάφορους φόρους. Τον Γενάρη του '83 η στρατιωτική δικτατορία της Αργεντινής είχε δεχτεί τους όρους του Δ.Ν.Τ. Η κυβέρνηση του Αλφονσίν τρέμει ότι "ο λαός θα γυρίσει εναντίον-του και η δημοκρατική κυβέρνηση θα ανατραπεί", εάν εκτός απο τα μέτρα που ο ίδιος έχει πάρει, προχωρήσει σ' αυτά που του ζητάει το Δ.Ν.Τ. Η επίσκεψη της Περόν στην Αργεντινή και η προσπαθειά-της να πείσει τα εργατικά συνδικάτα να δεχτούν μια σκληρή πολιτική λιτότητας δεν φαίνεται ότι απέδωσε.

Ετσι ένα χρόνο μετά τις τυμπανοκρουσίες για την επιτυχία του Δ.Ν.Τ. στο Μεξικό, τα προγραμματά-του δεν φαίνεται ότι εξασφαλίζουν την πληρωμή των χρεών στις τράπεζες. Οικονομικά αντιμετωπίζουν δυσκολίες λόγω της κρίσης, πολιτικά δημιουργούν αντιδράσεις και επιταχύνουν εκρήξεις που συνταράζουν αυτή την περίοδο την Λ. Αμερική.



VI. Μια μακρόσυρτη κρίση

Οι τράπεζες υπολογίζεται ότι είχαν ζημιά το πρώτο τρίμηνο του '84 γύρω στα 200 εκατομμύρια δολλάρια και ταυτόχρονα μια μείωση στο ενεργητικό-τους λόγω της μη-εξόφλησης των τόκων απο τις διάφορες χώρες που χρωστούσαν. Αυτό είχε άμεσα τις συνεπειές-του στο Χρηματηστήριο, όπου φέτος το Φλεβάρη οι μέτοχές της Μανιουφάκτσιουρερς Χανόβερ έχασαν 13,5% απο την αξία-τους, ενώ της Μόργκαν Γκαραντύ 12,4%.

Το ερώτημα που μπαίνει είναι πρoς τα πού πηγαίνει αυτή η κατάσταση. Τι κάνουν οι καπιταλιστές για να αποτρέψουν την επανάλειψή του 1982; Γιατί τα επιτόκια αυξάνονται δυσκολεύοντας ακόμα περισσότερο την εξόφληση των χρεών;

Για μια ολόκληρη περίοδο (προεδρία Κάρτερ) το δολλάριο ήταν αρκετά φτηνό νόμισμα και ιδιαίτερα σε σχέση με τα γερά νομίσματα (μάρκο, γιέν), η αξία-του συνεχώς έπεφτε. Η προσπάθεια της αμερικάνικής κυβέρνησης να βγάλει τους δικούς-της καπιταλιστές απο την κρίση, έστω και σε βάρος των συμμάχων-της, ήταν αυτό που απο μια στιγμή και πέρα ανέβασε την τιμή του δολλάριου και ταυτόχρονα αύξησε τα επιτόκια.

* Η κυβέρνηση Ρήγκαν στήριξε αυτή την προσπάθεια ανάκαμψης μ' ένα μεγάλο έλλειμα στον κρατικό προυπολογισμό. Οι τεράστιες στρατιωτικές δαπάνες για τους εξοπλισμούς, απαραίτητες στον ανταγωνισμό-της με τους Σοβιετικούς, χρηματοδοτήθηκαν κύρια απο αυτό το έλλειμα. Ούτε η μείωση των κοινωνικών δαπανών ούτε τα χαμηλά μεροκάματα ήταν αρκετά για να το καλύψουν. Μόνη διέξοδος τα δάνεια απο τις τράπεζες.

Κάθε χρόνο το έλλειμα του κρατικού προυπολογισμού στις ΗΠΑ είναι γύρω στα 200 δισ. δολλάρια και απο αυτό το 40% περίπου καλύπτεται απο τις τράπεζες. Εάν αυτός ο ρυθμός συνεχιστεί τα επόμενα χρόνια, τότε, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των τραπεζιτών, το 1/4 απο αυτά που δανείζεται το κράτος κάθε χρόνο θα πρέπει να επιστρέφει πίσω στις τράπεζες για να πληρώνονται τα χρέη.

* Σε μια περίοδο που οι καταθέσεις στις τράπεζες είναι αρκετά χαμηλές, ο μόνος τρόπος για να τραβηχτούν καινούργιες είναι τα ψηλά επιτόκια. Η κυβέρνηση Ρήγκαν προσπάθησε, ανεβάζοντας τα επιτόκια, να προσελκύσει στις αμερικάνικες τράπεζες κεφάλαια απο τις τράπεζες της Ευρώπης και τις χώρες του Κόλπου (Σαουδική Αραβία, Κουβέϊτ). Ελπιζε ότι αυτό θα λειτουργούσε σαν κίνητρο, έστω και προσωρινό, σε μια περίοδο όπου τα κέρδη απο τις βιομηχανίες είναι αρκετά χαμηλά. Μετά απο αυτή την πρωτοβουλία οι διαφωνίες με τους Ευρωπαίους συμμάχους-της ήταν αρκετά έντονες.

* Η προηγούμενη περίοδος του φτηνού δολλάριου ήταν ευκαιρία για διάφορες άλλες καπιταλιστικές χώρες να κάνουν επενδύσεις μέσα στην ίδια την Αμερική (παράδειγμα η Ιαπωνία και η Γερμανία). Σε μια περίοδο οικονομικής ανάπτυξης αυτό δεν δημιουργούσε πρόβλημα σε κανένα, αντίθετα μάλιστα διευκόλυνε το μεγάλωμα της συσσώρευσης και ανέβαζε το ποσοστό κέρδους για τους καπιταλιστές. Μέσα όμως σε περίοδο κρίσης, οι ανταγωνισμοί δεν αφήνουν περιθώρια για αβρότητες και τα επι μέρους κεφάλαια απαιτούν ιδιαίτερα μέτρα προστασίας. Ετσι για την αμερικάνικη κυβέρνηση το ακριβό δολλάριο και τα ψηλά επιτόκια ήταν ένας ακόμα συγκεκριμένος τρόπος για να αποθαρυνθούν οι ξένες επενδύσεις μέσα στις ΗΠΑ.

Αρχικά το πρόβλημα των ψηλών επιτοκίων φάνηκε ότι δημιουργούσε δυσκολίες μόνο για τους ευρωπαίους και τους γιαπωνέζους. Οι προηγούμενες ευκαιρίες για επενδύσεις που τώρα πια περιορίστηκαν, η διαρροή κεφαλαίου-τους προς τις αμερικάνικές τράπεζες και η πίεση που αυτή η κατάσταση δημιουργεί στα δικά-τους νομίσματα, όξυνε πολλές φορές το κλίμα στις σχέσεις-τους και απασχόλησε επανειλλημένα τις διεθνείς συνδιασκέψεις-τους.

Ομως απο μια στιγμή και πέρα το προσωρινό διέξοδο των ψηλών επιτοκίων φανέρωσε τα προβλήματα και μέσα στις ίδιες τις ΗΠΑ. Οι αμερικάνικές εξαγωγές έγιναν ακριβότερες, το κόστος των επενδύσεων μέσα στην χώρα ανέβηκε φοβερά, και τέλος τα χρέη των χωρών του "Τρίτου Κόσμου" προς τις τράπεζες έπαψαν πια να πληρώνονται.

Αυτός ήταν κι ένας δρόμος χωρίς επιστροφή! Κάθε πρωτοβουλία για να βελτιωθεί αυτή η κατάσταση, όπως π.χ. η μείωση των επιτοκίων, διέτρεχε τον κίνδυνο να κλονίσει την εμπιστοσύνη αυτών που είχαν τις καταθέσεις-τους στις αμερικανικές τράπεζες. Η κρίση άλλωστε γύρω απο τις διάφορες τράπεζες τους τελευταίους μήνες, δεν είναι παρά μια ένδειξη του πόσο εκρηκτική μπορεί εύκολα να γίνει η κατάσταση γύρω απο ένα τέτοιο πρόβλημα. Η διστακτικότητα π.χ. της Αργεντινής να δεχτεί τους όρους του Δ.Ν.Τ. ήταν αρκετή για να κόψει την ανάσα των τραπεζιτών εκείνες τις μέρες.



Κρατική παρέμβαση: Ο τετραγωνισμός του κύκλου

Ο μόνος τρόπος για να κρατιέται και η εμπιστοσύνη στο δολλάριο και να μην κινδυνεύει με καταρρευση το τραπεζικό σύστημα κάθε φορά που μια τράπεζα αντιμετωπίζει δυσκολίες, είναι η παρέμβαση και η βοήθεια απο το ίδιο το κράτος. Ετσι ενώ απο την μια μεριά η αμερικανική κυβέρνηση δανείζεται για να καλύψει τις δικές-της ανάγκες, απο την άλλη χρειάζεται να βρίσκεται συνεχώς σε ετοιμότητα για να προλαβαίνει τις ανάγκες που δημιουργούνται στις ίδιες τις τράπεζες όταν αυτές αντιμετωπίζουν οποιοδήποτε πρόβλημα ρευστότητας.

Οταν πριν λίγους μήνες η Αργεντινή δεν μπορούσε να πληρώσει τον τόκο που χρωστούσε (300 εκατομμύρια δολλάρια), η Κεντρική Τράπεζα των ΗΠΑ εγγυήθηκε το έκτακτο δάνειο που τέσσερεις λατινοαμερικανικές χώρες (Μεξικό, Βενεζουέλα, Βραζιλία και Κολομβία) έδωσαν στην Αργεντινή.

Οταν η Κοντινένταλ Ιλινόϊ βρέθηκε μπροστά στον κίνδυνο να μην μπορεί να πληρώσει τους καταθέτες-της, η κυβέρνηση έβαλε στην διάθεσή-της όσα ρευστά της χρειάζονταν για την περίσταση.

Πριν δυό χρόνια η κατάρευση του παγκόσμιου τραπεζικού

συστήματος διαγραφόταν αρκετά απειλητικά στον ορίζοντα. Ο τρόπος που αποφεύχθηκε ήταν μόνο μέσα απο την παρέμβαση των κυβερνήσεων και των Κεντρικών Τραπεζών. Αυτό όμως δεν διέγραψε το πρόβλημα απλώς το απομάκρυνε. Οταν το πρώτο εξάμηνο του '84 εμφανίζονται πάλι διάφορες δυσκολίες με τις τράπεζες, και μάλιστα σε πολύ σύντομα χρονικά διαστήματα η μια μετά απο την άλλη, είναι πάλι το κράτος που αναλαμβάνει το ρόλο της διάσωσης και εγγυάται τα χρέη προς κάθε κατεύθυνση.

Αυτό μολονότι σταματάει προσωρινά τις δραματικές εξελίξεις στην πραγματικότητα λειτουργεί αρνητικά για το ξεπέρασμα και την διέξοδο των καπιταλιστών απο την οικονομική κρίση. Αν ορισμένοι τραπεζίτες και καπιταλιστές έφευγαν απο την μέση, αυτό θα έκανε την ζωή ευκολότερη για τους υπόλοιπους. Αλλά καμμιά κυβέρνηση δεν τολμάει να αφήσει την κρίση να πάρει τέτοιες "καθαρτικές" διαστάσεις, ούτε η αμερικάνικη, ούτε οι κυβερνήσεις των ανταγωνιστών—συμμάχων-της. Γιατι κανένας δεν μπορεί να εγγυηθεί ότι η πτώχευση μιας τράπεζας θα περιοριζόταν μόνο σ' αυτήν μέσα στις σημερινές συνθήκες συγκέντρωσης και διεθνοποίησης της χρηματαγοράς. Η πτώση μιας μεγάλης αμερικανικής τράπεζας μπορεί εύκολα να μετατραπεί σε πανικό φυγής απο το δολλάριο με όλες τις καταστροφικές συνέπειες που θα είχε κάτι τέτοιο για όλο το διεθνές τραπεζικό σύστημα και τις πολυεθνικές επιχειρήσεις που εξυπηρετούνται απο αυτό.

Ετσι οι παρεμβάσεις των κυβερνήσεων μοιάζουν με προσπάθειες τετραγωνισμού του κύκλου. Απο την μια συγκρατούν την κατάσταση αλλά χωρίς να δίνουν διέξοδο, ενώ απο την άλλη παρατείνουν την μακρόσυρτη αυτή κρίση . Τα πολιτικά προβλήματα απο το "χάρτινο βουνό" των χρεών γίνονται ένας ατέλειωτος εφιάλτης για τις κυβερνήσεις σε Βορρά και Νότο.

Οι ηγέτες των επτά πιο πλούσιων χωρών στην τελευταία συνάντησή-τους στο Λονδίνο ουσιαστικά παραιτήθηκαν απο την προσπάθεια να παριστάνουν ότι έχουν κάποιο "σχέδιο" που λύνει το πρόβλημα. Περιορίστηκαν σε επίδειξη αμοιβαίας κατανόησης για τα μέτρα της κάθε κυβέρνησης. Οι Ευρωπαίοι κατανοούν ότι δεν είναι στο χέρι του Ρήγκαν να μειώσει τα επιτόκια και ψάχνουν να βρούν τρόπους να βοηθήσουν την "σταδιακή αποκλιμάκωση" των αμερικανικών επιτοκίων χωρίς κλυδωνισμούς και πανικούς. Σε αντάλλαγμα ζητούν μεγαλύτερη αμερικανική κατανόηση στον εμπορικό πόλεμο (προστατευτισμός, επιδοτήσεις κλπ) και περισσότερη συλλογικότητα στην διαχείρηση των ανταγωνισμών με την Σοβιετική Ενωση. Στο μεταξύ βέβαια, παρά τις φιλοφρονήσεις, τα χρέη που πίεζαν τις τράπεζες μεγαλώνουν.

Ούτε οι καπιταλιστές του Νότου έχουν "σχέδιο". Στην συνδιάσκεψη που έγινε στις 21 και 22 Ιουνίου στην Καρθαγένη της Κολομβίας οι κυβερνήσεις 11 χωρών της Λ. Αμερικής απέκλεισαν το ενδεχόμενο μιας κοινής άρνησης να ξεπληρώσουν τα χρέη-τους. Αυτή η ριζοσπαστική λύση στο πρόβλημα της υπερχρέωσης θα ήταν εξίσου καταστροφική για τους καπιταλιστές αυτών των χωρών όσο και για τις αμερικανικές τράπεζες. Οι βιομήχανοι της Βραζιλίας ή του Μεξικού, ιδιώτες και κρατικοί, αντιμετωπίζουν με δέος την περίπτωση να διακοπούν οι σχέσεις με τις τράπεζες δηλαδή να κλείσει η δυνατότητά-τους να κάνουν εξαγωγές. Ενα κλείσιμο στην εσωτερική αγορά των χωρών-τους θα σήμαινε καθαρή αυτοκτονία. Δεν είναι τυχαίο, λοιπόν, ότι το κοινό ανακοινωθέν της Καρθαγένης διακηρύσει την πίστη-τους στο διεθνές τραπεζικό σύστημα και την προθυμία να συνεργαστούν μαζί-του για την αντιμετώπιση της κρίσης. Ακόμα και η πιο μετριοπαθής πρόταση για τον σχηματισμό ενός "ΟΠΕΚ των χρεωμένων", δηλαδή για συλλογική διαπραγμάτευση των 11 χωρών με τις τράπεζες αποκλείστηκε για να μην εξαγριώσει τις τράπεζες και ανοίξει μια δυναμική στις εσωτερικές πολιτικές εξελίξεις που θα ήταν δύσκολο να ελεγχθεί. Ετσι στο τέλος έμειναν μόνο οι ευχές για μείωση των επιτοκίων, παράταση στις εξοφλήσεις και πιο μακροπρόθεσμα προγράμματα "προσαρμογής". Οι καπιταλιστές του Νότου προτιμούν την μακρόσυρτη αφαίμαξη της παρατεινόμενης κρίσης, ο καθένας-τους με την ελπίδα ότι θ' αντέξει πιο πολύ απο τους γείτονές-του, "προσαρμόζοντας" τη δική-του εργατική τάξη καλύτερα στις θυσίες της κρίσης.

* * *

Πριν 20 περίπου χρόνια, όταν ο πόλεμος στο Βιετνάμ ριζοσπαστικοποιούσε το κίνημα της νεολαίας στην Αμερική, οι χίππυς και οι γιππυς έκαιγαν δολλάρια μπροστά στο χρηματιστήριο της Ν. Υόρκης δείχνοντας συμβολικά την διάθεσή-τους να καταστρέψουν τον καπιταλισμό. Σήμερα κάποιος πρέπει να καταστρέψει στα σοβαρά αυτό το βουνό απο δολλάρια που πλακώνει μια ολόκληρη ήπειρο. Οι εργάτες της Λ. Αμερικής κρατούν τον δαυλό στα χέρια-τους......

*Σίτυ Μπάνκ, Τσέιζ Μανχάταν, Μπάνκ οφ Αμέρικα, Μανουφάκτσιουρερς Χανόβερ και Μόργκαν Γκαραντύ

**Το βιβλίο δεν έχει μεταφραστεί ακόμα στα ελληνικά. Ο αγγλικός-του τίτλος είναι "The Money Lenders".



ΒΟΛΙΒΙΑ:

Όταν οι εργάτες αρνούνται να πληρώσουν τα χρέη



Στις 30 Ιουνη, ενας υπολοχαγος της Στρατιωτικης Αστυνομιας οδηγει ενα αποσπασμα στρατιωτων μεσα στο προεδρικο μεγαρο.Ομαδα επιλεκτων κομμαντος απαγαγει τον προεδρο της Βολιβιας,τον σοσιαλδημοκρατη Σιλεζ Ζουαζο,και μετα απο εφταωρη κρατηση τον απελευθερωνει.Η τριτη αποπειρα πραξικοπηματος απο τοτε που η εξουσια περασε στα χερια μιας "αριστερης" συμμαχιας αποτυχαινει.Η ηγεσια του στρατου δηλωνει την εμπιστοσυνη της στη "δημοκρατικη νομιμοτητα"..

Το αποτυχημενο πραξικοπημα ξεσπασε σε μια περιοδο που κορυφωθηκαν οι πιεσεις της διεθνους οικονομικης κρισης πανω στη Βολιβιανη οικονομια.Οι εργατες με μια εκπληκτικη συνεχεια γενικων απεργιων δεν αφηνουν την "Λαικη Δημοκρατικη Ενωση"-τη μοναδικη λατινοαμερικανικη κυβερνηση στην οποια συμμετεχει και το φιλοσοβιετικο Κ.Κ. να τους φορτωσει τα βαρη μιας πολιτικης λιτοτητας και περικοπων που προτεινε το Δ.Ν.Τ.

Κατω απο τις πιεσεις των εργατικων κινητοποιησεων η κυβερνηση αναγκαζεται να ανακοινωσει οτι θα σταματησει "προσωρινα" να εκπληρωνει τις υποχρεωσεις της στις ξενες ιδιωτικες τραπεζες.

Για πρωτη φορα,στις υπερχρεωμενες χωρες της Λατ. Αμερικης,οι ανησυχιες των τραπεζιτων μετατρεπονται σε απειλητικους εφιαλτες απο ενα ισχυρο κινημα των Βολιβιανων εργατων που δεν αφηνει τα περιθωρια ελιγμων στους καπιταλιστες για μια ευκολη διεξοδο απο την κριση.

Το ξεσπασμα της εργατικης ταξης της Βολιβιας ερχεται να προσθεσει ακομα περισσοτερα στο ενεργητικο που απο χρονια ολοκληρα αρνειται να σπασει την αυτονομη οργανωση και μαχητικοτητα του.

Η δύναμη των εργατών

Τα Βολιβιανα συνδικατα (C.O.B.) εχουν μια μακρα παραδοση απεργιων και επιδειξης δυναμης που ομοια της δεν εχει γνωρισει καμμια αλλη χωρα της Λατ. Αμερικης. Ειναι η χωρα για την οποια ακομα και ο ιδιος ο Ντεμπραι παραδεχονταν στα 1952 -χρονια που ξεσπαει η βολιβιανη επανασταση -εμοιαζε αρκετα με τη συμβουλιακη Ρωσια το 1905 ωστε να μην επιτρεπει τη δημιουργια ανταρτικου, ενω ο Τσε αντιμετωπισε ο ιδιος με τραγικο τροπο την αποδειξη, αυτου του υπερβολικου ισχυρισμου.

Ηταν η εργατικη ταξη και η C.O.B. που ανταποκριθηκε στο καλεσμα του M.N.R.(αστικο ριζοσπαστικο κομμα), για την ανατροπη της κυβερνησης των στρατιωτικων στα 1952 και οχι κομματια του στρατου οπως προσδοκουσε το ιδιο. Καπως αναπαντεχη και παραλογη η ανταποκριση, εκφραζε ομως τις ριζοσπαστικες διαθεσεις της μικρης (αριθμητικα) εργατικης ταξης της Βολιβιας να παρει την οριστικη ρεβανς για την καταστολη των απεργιων των ορυχειων, οταν 400 εργατες εχασαν τη ζωη τους απο τα πολυβολα του στρατου, αρνουμενοι να αυξησουν την παραγωγη τους για χαρη της πολεμικης στρατηγικης των Συμμαχων. Η δυαδικη εξουσια τοτε δεν μετατραπηκε σε εργατικη γιατι τα μεν συνδικατα ποτε δεν προβαλλαν ζητηματα τσακισματος του παλιου αστικου μηχανισμου, οι σταλινικοι προτιμουσαν ανοιχτα τις συμμαχιες με τις αστικες πολιτικες δυναμεις, οι τροτσκιστες προβαλλοντας στο συνδικατο το προγραμμα τους περιμεναν την αυτοματη καταρρευση του συστηματος.. Το ιδιο το συνδικατο με ηγετη τον Λεχιν, τελικα υποστηριξε την κυβερνηση του M.N.R. που προωθησε την κρατικοποιηση των ορυχειων (με συνδιαχειριση των συνδικατων), την αγροτικη μεταρρυθμιση και τον ελεγχο του εμποριου. Ομως, αργοτερα το ιδιο το M.N.R. στραφηκε εναντια στην C.O.B. εχοντας προωθησει την ανασυγκροτηση του ξεχαρβαλωμενου στρατου ,τον αφοπλισμο των εργατων. Το προγραμμα Οικονομικης Σταθεροποιησης δεν ηταν μονο ο τροπος ενσωματωσης του βολιβιανου στον παγκοσμιο καπιταλισμο με αναπτυξη βιομηχανιων στις πολεις αλλα και ενα ισχυρο χτυπημα στο κινημα των μεταλλωρυχων. Η αγροτικη μεταρρυθμιση εβαλε τις βασεις για μια συμμαχια αστων-μικροαστων, που επιχειρηθηκε να στραφει εναντια στους μεταλλωρυχους, ακομα και με οργανωση ενοπλων τμηματων εναντια στους "υπονομευτες" απεργους.

Ακομα και στην περιοδο των στρατιωτικων δικτατοριων ποτε δεν ειχε σβησει η δυναμη και η μαχητικοτητα των συνδικατων. Ο ρολος τους στη διαμορφωση των οποιων πολιτικων λυσεων και ισορροπιων ηταν παντα σημαντικος.

Η «Δημοκρατία του λευκοσίδηρου» πνίγεται στα χρέη

Το βαθαιμα της κρισης της δημοκρατιας του λευκοσιδηρου " ηταν αυτο που οδηγησε το δικτατορα Μπαντσερ να παραδωσει την εξουσια στα χερια των αστων πολιτικων. Μια

διαδικασια ομαλοποιησης που κρατησε μια πενταετια (1977-1982) και οι οποιες εξελιξεις επηρεαζοντουσαν αποφασιστικα απο τη σταση του εργατικου κινηματος. Η δημοκρατικη Βολιβια μπορεσε να διακυβερνηθει απο την U.D.P. αμετα απο δυο μαζικες γενικες απεργιες, που την στηριξαν εναντια στην προοπτικη επαναφορας των δικτατορων. Η συμμαχια που κυβερνα την Βολιβια συγκροτηθηκε κατω απο την αιγιδα του M.N.P.I." του Ζουαζο, με συμμετοχη ενος αλλου δυνατου αστικου ριζοσπαστικου κομματος του M.I.R. και του βολιβιανου Κ.Κ.

Τα προβληματα που ειχε να αντιμετωπισει η κυβερνηση του Ζουαζο ηταν το εξωτερικο χρεος,ενα ισχυρο εργατικο κινημα που ναι μεν ειχε εναποθεσει τις ελπιδες του για βελτιωση των αθλιων ορων ζωης και "αποτροπη του πραξικοπηματος" στην U.D.P., απο την αλλη ομως ουδεποτε ιστορικα του ελειψε η μαχητικοτητα. Και απο την αλλη, το προβλημα των στρατιωτικων και δεμενο με αυτο ο ελεγχος της παραγωγης και του εμποριου της κοκαινης που σαυτο η Βολιβια διατηρει τα πρωτεια.

Οταν, ανελαβε ο Ζουαζο η οικονομια της Βολιβιας κυριολεκτικα παραδερνε στην δινη της κρισης. Πληθωρισμος εξω απο καθε ελεγχο, ανεργια μαζικη, οι αγορες του διεθνους καπιταλισμου κλεισμενες γαι τον λευκο χρυσο, το νομισμα να χανει συνεχως την αξια του.

Ενα πακετο απο οκικονομικα μετρα συνοδευει την ανοδο των σοσιαλδημοκρατων με στοχο να αποφευχθει προσωρινα μια παταγωδης καταρρευση.Τον Νοεμβριο του82 γινονται μεγαλες ανατιμησεις σε διαφορα προιοντα, διακοπτονται οι επιδοτησεις και το παγωμα των τιμων διαφορων ειδων βασικης διατροφης, οι εισαγωγες ειδων "πολυτελειας" απαγορευονται.

Ολα αυτα συνοδευονται απο μια σειρα πολιτικων μετρων -θεσμικων αλλαγων-για να αποτραπουν οι οποιες αντιδρασεις απο τη μερια της C.O.B. Πρωτο μετρο, η δημιουργια οργανων συνδιαχειρησης στις κρατικοποιημενες επιχειρησεις. Αλλωστε το ιδιο τοΚ.Κ.Β. που μπηκε στην U.D.P. το 1978 εχοντας σημαντικες προσβασεις στα ορυχεια και στα εργοστασια κραταει τα Υπουργεια Εργασιας και Ορυχειων. Τα ανταλλαγματα ειναι προφανη . Με το Κ.Κ. στην κυβερνηση και την "αυτοδιαχειρηση" στον κρατικο τομεα, ο ελεγχος στην C.O.B. και η εξασφαλιση της αποδοχης των σκληρων μετρων λιτοτητας απο τους εργατες γινεται πιο ευκολη . Απο την αλλη, οι επικρισεις των παραδοσιακων δεξιων για "υποταγη στους κομμουνιστες" αφηνουν αδιαφορους τους καπιταλιστες αφου βλεπουν τις δελεαστικες προτασεις για την ανοδο της παραγωγικοτητας απο τη μερια του Κ.Κ. Το ιδιο το Κ.Κ. δεν ισχυριζεται οτι θα ακολουθουσε μια διαφορετικη διαχειρηση αν το ιδιο ελεγχε την κυβερνητικη συμμαχια.

Μαζι με την εφαρμογη της συνδιαχειρισης,στην κρατικη βιομηχανια,προχωραει στη διαλυση της μυστικης αστυνομιας, εθνικοποιει το εξωτερικο εμποριο, ενω η επιχειρηση ηλεκτρισμου μπαινει και αυτη κατω απο κρατικο ελεγχο.

Φαινεται οτι ο Παπανδρεου δεν ειναι ο μονος που δεν σταθηκε τυχερος να δει συντομα να αποδιδουν οι θεσμικες του αλλαγες. Στη Βολιβια, πολυ γρηγορα, κουρελιαστηκαν απο το βαθαιμα της κρισης. Η περιοδος χαριτος που εδωσαν οι εργατες στον Ζουαζο φανηκε οτι θα εληγε νωρις στα 1983. Μετα απο μεγαλες ανατιμησεις 30% τα συνδικατα προχωρουν σε απεργιες.

Η επιροη του τροτσκιστικου Επαναστατικου Εργατικου Κομματος δεν ειναι αρκετη για να αντισταθμιστει η μετριοπαθης πολιτικη του Κ.Κ. Το απεργιακο κυμα υπονομευεται απο τα μεσα σε ενα κλιμα κινδυνολογιων: "οι απεργιες θα φερουν πισω τους στρατηγους". Η κριτικη των μετρων λιτοτητας καλυπτεται απο το αντιδικτατορικο μετωπο, την ομοψυχια με την κυβερνηση για "να αποτραπει η οπισθοδρομηση"...

Παραλληλα, ξεσπα μια ενδοκυβερνητικη διαμαχη και το M.I.R αποχωρει απο την κυβερνηση. Πισω απο ολα αυτα, η συζητηση για το προς τα που πρεπει να αναζητηθει διεξοδος για την ανακαμψη των κρατικων εταιριων. Ολα καταλογιζονται στα " λαθη " οικονομικης διαχειρησης των στρατηγων που υπερδιογκωσαν το κρατικο τερας. Χρειαζεται εξυγιανση αναδιαρθρωση κ.λ.π.Και αυτα για ενα στοχο, την ανοδο των κερδων που ποτε δεν αξιοποιηθηκαν παραγωγικα απο την



"εθνικη οικονομια" των βολιβιανων καπιταλιστων.Εξαλλου, ο στοχος της αυτοδυναμης απομονωμενης αναπτυξης ειναι εντελως παραλογος για το βολιβιανο καπιταλισμο που απο χρονια ειναι ανοιχτος στις λειτουργιες της παγκοσμιας οικονομιας. Ετσι πολυ γρηγορα η προτεραιοτητα δοθηκε στην προσαρμογη στις πιεσεις της διεθνους κρισης.

Γρηγορα τα μεγαλοπνοα προγραματα αναπτυξης (π.χ. κατασκευαζονταν για χρονια ενα τεραστιο διυλιστηριο) καταλογιζονται στα "λαθη" των στρατηγων για να επιχειρηθει η εφαρμογη των σκληρων μετρων λιτοτητας ,υποτιμησης του νομισματος κ.λ.π.δηλαδη η συνταγη του Δ.Ν.Τ. Τον Απριλη του 1984 το Δ.Ν.Τ. καθοριζει ολοκληρωτικα την οικονομικη ταχτικη της κυβερνησης.

Η κρισιμοτητα των περιστασεων φερνει ξανα στην κυβερνητικη συμμαχια το M.I.R. ,κομμα που πολυ δυσκολα διακρινει κανεις την διαφοροποιηση του απο το M.N.R.I , ενω απο την αλλη τα διασπασμενα συνδικατα, με πρωτοπορους ξανα τους μεταλλωρυχους, ενωνονται εναντια στην πολιτικη του Ζουαζο και απειλουν με γενικη απεργια.Η σοσιαλδημοκρατια για να σωσει την οικονομια απο την καταρρευση, αποσπωντας την πιο μεγαλη συναινεση απο τις συχνα αντιτιθεμενες πολιτικες μεριδες προωθει μια ανοιχτη συγκρουση με τα συνδικατα. Ο ιδιος ο Λεχιν, εκφραστης των πιο συντηρητικων τασεων της συνδικαλιστικης γραφειοκρατιας χαρακτηριζει τα μετρα "ροπαλο στο κεφαλι των εργατων" : αυξησεις των τιμων εως και 500%, υποτιμηση του νομισματος κατα 300%, παγωμα των μισθων. Απο την αλλη, η κυβερνηση θετει σε επιφυλακη το στρατο.

Αλλωστε ο ρολος των στρατηγων δεν θα μπορουσε νασταν διαφορετικος χωρις να βαζει σε κινδυνο τη σταθεροτητα του καθεστωτος απο τη σκοπια του κινηματος. Ομως, οπως και παλιοτερα, οταν καταρρεει ο ελεγχος των σοσιαλδημοκρατων τον λογο εχουν τα πολυβολα του στρατου.Δεν ειναι τυχαιο οτι οι ελαχιστες κινησεις επιδοξων δικτατορισκων δεν βρηκαν καμμια απηχηση μεσα στο στρατο (οποιες απο αυτες δημιουργησανκαποιες επιπλοκες ειχαν να κανουν με την προσπαθεια του κρατους να "σφετερισθει" για χαρη του τον ελεγχο της παραγωγης και του εμποριου της κοκαινης, στο οποιο πρωτοστατουν κομματια στρατιωτικων).

Γενική Απεργία

Απο τα μεσα του Απριλη μεχρι τα τελη του Μαη αυτο που κυριαρχουσε στη Βολιβια ηταν μια εκπληκτικη παραλυση των παντων. Μετα την γενικη απεργια για την οποια καθολου δεν περιμεναν οι εργατες να κυρηχτει επισημα για να ακολουθησουν , αρχισαν ολες οι μανουβρες για να αποφευχθουν επικινδυνες επιπλοκες.

Ο λαοφιλης Ζουαζο "απειλει" τους εργατες με παραιτηση της κυβερνησης του, ο Λεχιν απειλει με παραιτηση απο τη θεση του προεδρου των συνδικατων. Και ολα αυτα γιατι οι απειθαρχοι εργατες με τις απεργιες " υπονομευουν την εθνικη οικονομια και τη δημοκρατια". Οσο μακρια και αν αναπτυσσονται σοσιαλδημοκρατικες πολιτικες η μια απο την αλλη δεν μπορουμε παρα να δουμε ποσο μοιαζουν. Οταν το ΠΑΣΟΚ αντιμετωπισε το πρωτο απεργιακο ξεσπασμα μετα την αλλαγη στην κοινη ωφελεια και τις τραπεζες ειχε υπενθυμισει ακριβως τα ιδια διληματα: "θυμηθειτε τη Χιλη, οι απεργιες φερνουν τους στρατηγους", "οι απεργιες θα φερουν ξανα τη δεξια,υπονομευουν την αλλαγη"..

Για να ξεπεραστει η κριση ανοιγουν διαπραγματευσεις αναμεσα στην C.O.B. και στην κυβερνηση. Ολα τα αιτηματα των συνδικαλιστων απορριφτηκαν με την αιτιολογια οτι επιδεινωνουν το εξωτερικο χρεος.Μεσα στην C.O.B. το Κ.Κ.Β. υπερισχυει καταφερνοντας να περασει μια μετριοπαθη πολιτικη με κεντρικο σημειο την αποδοχη της ανακωχης που προτεινε η κυβερνηση.Ενω απο την αλλη, οι τροτσκιστες που υποστηριξαν γενικη απεργια διαρκειας μεχρι την πτωση της κυβερνησης εκδιωχθηκαν ξανα απο το συνδικατο. Στις αρχες του Μαη, η συμφωνια για την ανακωχη γινεται θρυψαλα. Με κεντρο τη Λα Παζ οπου αγνοηθηκαν απο τα συνδικατα οι κεντρικες αποφασεις ξεσπανε νεες απεργιες.Οι εργατες ζητανε αυξησεις στους μισθους 300% .

Γρηγορα, η κατασταση γινεται αρκετα ανεξελεγκτη.Συγρουσεις απεργων με την αστυνομια και το στρατο, οδοφραγματα στη Λα Παζ. Οι βολιβιανοι εργατες με τους αγωνες τους αρνουνται να υποταχτουν στις εκκλησεις για ακομα μεγαλυτερες θυσιες, για χαρη της εξοφλησης του εξωτερικου χρεους. Με μια καταπληκτικη αντιπαραθεση στην κυβερνηση που παιρνει ολες τις πιθανες μορφες αγωνα χαραζει μια νεα προοπτικη συγκρουσης με τις πολιτικες που εφαρμοζουν οι αστικες ταξεις της Λατινικης Αμερικης μπροστα στη παρατεταμενη κριση. Το παραδειγμα των τραπεζικων υπαλληλων ειναι ισως το πιο τρανταχο αυτης της πορειας στη Βολιβια. Οι τραπεζοϋπαλληλοι αρνηθηκαν να υλοποιησουν στην πραξη την πολιτικη για την υποτιμηση του νομισματος.Μια αποφαση που μπροστα στο χαος που εφερε στις συναλλαγες εκανε το στρατο να καταλαβει τις τραπεζες. Ομως τα οπλα και οι στρατιωτικες διαταγες ειναι αδυνατον να υποκαταστησουν τη λειτουργια οχι μονο των υπολογιστων που ειχαν στα χερια τους οι τραπεζουπαλλοι αλλα και ολοκληρου του τραπεζιτικου συστηματος. Οι τραπεζουπαλληλοι της Βολιβιας χρησιμοποιωντας το οπλο της αρνησης της υποτιμησης καταφεραν ενα ανεπαναληπτο και πρωτοτυπο χτυπημα στην κυβερνητικη πολιτικη.

Στις απεργιες συμμετεχουν οι εργατες των κρατικων διυλιστηριων, των συγκοινωνιων, ενω αρχικα 200 ατομα κανουν μαζικη απεργια πεινας, αργοτερα γινονται 6000 ! Ο ραδιοφωνικος σταθμος και η τηλεοραση της Λα Παζ περνανε στα χερια των εργατων.

Ομως παρα την καταπληκτικη αναπτυξη της μαχητικοτητας των εργατων επιτευχθηκε νεα συμφωνια για ανακωχη. Η προσπαθεια των Ζουαζο—Λεχιν—Κ.Κ.Β. να διατηρηθει η ανακωχη και η ταξικη ειρηνη ωστε να μπορεσουν να προχωρησουν σε εξοφληση του χρεους δεν φανηκε να βρηκε την πραγματικη συναινεση των εργατων.

Τι κερδισε λοιπον η C.O.B. απο τον Ζουαζο (η αντιστροφα) και τι "εχασαν" οι βολιβιανοι εργατες; Η συμφωνια Λεχιν—κυβερνησης περιλαμβανε: α) αναστολη των πληρωμων του εξωτερικου χρεους β) αναθεωρηση συμβολαιων εταιρειων πετρελαιου γ) ελεγχο εξωτερικου εμποριου δ) μερικη ικανοποιηση των αιτηματων των εργατων. Απο την αλλη, ομως,δεν δοθηκαν αυξησεις στους μισθους 300% αλλα υποσχεσεις για 130%,δεν κατοχυρωθηκε η ΑΤΑ ουτε παραχωρηθηκε "εργατικος ελεγχος" στις ιδιωτικες επιχειρησεις.

Ουσιαστικα, η εργατικη ταξη της Βολιβιας καλειται να στηριξει την προσπαθεια για επιβιωση της "εθνικης οικονομιας" μεσα στον τυφωνα της διεθνους κρισης. Ο Λεχιν δηλωνει οτι "δεν ειναι σωστο να χτυπαμε την κυβερνηση που αψηφα το Δ.Ν.Τ. "και οτι πρεπει να στηριχτει "για να αποφυγουμε καινουργια δικτατορια". Ακομα οτι η εναλλακτικη λυση απεναντι στο Ζουαζο " δεν ειναι η προλεταριακη επανασταση των διαφορων ρομαντικων, αλλα μοναχα η φασιστικη δικτατορια των στρατηγων. . . "!

Τελευταια αρχιζει να γινεται αδυνατος κρικος του διεθνους καπιταλισμου η αδυναμια των φτωχων λατινοαμερικανικων χωρων να ξεπληρωσουνε τα χρεη τους στις τραπεζες. Η Βολιβια μπορει να μη στοιχισε την καταστροφη τους αλλα σιγουρα "το βολιβιανο συνδρομο" θα κατατρεχει τους τραπεζιτες.

Μια διαρκης εργατικη ανοιξη στις χωρες που ανθει η κριση και η μιζερια θα ηταν η μονη ρεαλιστικη απαντηση στα καλεσματα για θυσιες και υποχωρησεις για να ξεπληρωθουν τα χρεη στις τραπεζες. Οι εργατες της Βολιβιας, της Βραζιλιας, της Αργεντινης και της Χιλης ,ολης της Λατινικης Αμερικης εχουν το κλειδι στα χερια τους.

Οσο και αν οι εθνοπατερες Ζουαζο—Λεχιν κινδυνολογουν για την απειλη των εθνοσωτηρων στρατηγων, αυτο που τους τρομαζει πιο πολυ ειναι η απειλη ενος εργατικου κινηματος που εχει αποδειξει σε ολες τις στιγμες του οτι ειναι ικανο να αντιστεκεται και να κατακτα κατω απο τις πιο δυσκολες καταστασεις. Οταν μαλιστα οι συμφωνιες για να ανακωχη αποτελουν μανουβρες του Ζουαζο, αργα η γρηγορα το ηφαιστειο θα εκραγει ξανα. . .

ΕΥΡΩΠΗ -

Η απόγνωση της κρίσης γυρνάει σε μαχητικότητα;



Μέχρι τις αρχές της φετεινής χρονιάς οπουδήποτε κι αν γύριζε κανείς το κεφάλι του στην Ευρώπη, αυτό που άκουγε ήταν μιά έκφραση που δεν χρειαζόταν κανένα συμπλήρωμα για να "τονώσει" την κατήφεια στα πρόσωπα των αγωνιστών της επαναστατικής αριστεράς : "Το εργατικό κίνημα βρίσκεται σε ύφεση". Γι' αυτούς που επέμεναν ακόμα στην κεντρικότητα της εργατικής τάξης αυτό σήμαινε ότι η ταξική πάλη παράδερνε σ' ένα έλος που τα λιμνάζοντα νερά του την έσερναν όλο και περισσότερο προς τα πίσω.

Επικρατούσε απογοήτευση. Ούτε απεργίες, ούτε διαδηλώσεις , ούτε κάν πικετοφορίες. Μόνο κινούμενος κανείς στο επίπεδο της γενικής πολιτικής μπορούσε να δραπετεύσει απ' αυτό το συναίσθημα της μιζέριας. Αν έριχνε μιά ματιά στην ταξική πάλη, καταλάβαινε αμέσως ότι αυτή δεν ήταν τίποτα περισσότερο απο μιά ιστορία αλεπάλληλων ηττών.

Και "ξαφνικά" στα τέλη του 1983 αρχίζει να συμβαίνει κάτι που ξαφνιάζει τους πάντες. Αρχικά στην Βρετανία, η από χρόνια στριμωγμένη στη γωνία εργατική τάξη άρχισε να κινείται διστακτικά. Κάποιες μικρές απεργίες (GCHQ) , κάποιες συγκρούσεις εργατών με την αστυνομία (Warrington), που ναι μεν καταλήγουν σε ήττα, αλλά που ταυτόχρονα αφήνουν να διαφανεί ότι η υπόθεση δεν θα μπεί στο αρχείο έτσι εύκολα. Αυτό που είχε σημασία δεν ήταν το μέγεθος των απεργιών από άποψη διάρκειας, αλλά το ότι οι απεργίες συμπαράστασης είχαν για πρώτη φορά κάποια αρκετά πλατειά ανταπόκριση. Οι μεταλλοβιομηχανίες που είχαν να απεργήσουν τουλάχιστον δέκα χρόνια, συμπαρίστανται στους δημόσιους υπάλληλους. Μέρη όπου κανείς δεν πίστευε ότι θ' απεργούσαν—όπως τα πυρηνικά εργοστάσια— κινητοποιήθηκαν. Υπήρξαν ακόμα και τόποι δουλειάς, όπου χωρίς καμμιά προηγούμενη συζήτηση οι εργάτες απλά δεν έμπαιναν στο εργοστάσιο, επειδή ένοιωθαν ότι έπρεπε ν' ανταποκριθούν στο κάλεσμα συμπαράστασης αυτών που απεργούσαν στον δημόσιο τομέα (περίπτωση GCHQ).

Και μετά απ' όλα αυτά ξεσπά η φανταστική απεργία των ανθρακωρύχων (που θα εξεταστεί αναλυτικότερα παρακάτω). Η πιό σημαντική απεργία απο το 1974. Μιά απεργία που ήταν κεντρικό θέμα κάθε εφημερίδας μέχρι να συμβούν οι ηλιθιότητες έξω από την Λιβυκή Πρεσβεία του Λονδίνου. Μιά απεργία που σήμερα έχει μπεί ήδη στην δέκατη έβδομη εβδομάδα.

Και για να ξεφύγουμε απ' την Βρετανία και να έλθουμε λίγο νοτιώτερα, είδαμε τους Γάλλους μεταλλουργούς να αποκλείουν ολόκληρη την Λωραίνη, να συγκρούονται με τους μπάτσους του Μιτεράν, τους συνδικαλιστές του Σοσιαλιστικού και Κομμουνιστικού Κόμματος , να σχίζουν δημόσια τις κομματικές τους ταυτότητες, τους σιδηροδρομικούς να απεργούν για 35/ωρο χωρίς μείωση μισθού κλπ κλπ.

Στην πιο δυνατή οικονομικά χώρα της ΕΟΚ, την Γερμανία, οι μεταλλεργάτες διεκδίκησαν το 35/ωρο προχωρώντας σε μια μαζική απεργία που όμοιά της είχε πολλά χρόνια να δεί η γερμανική κοινωνία. Το ίδιο συνέβη και με τους τυπογράφους, ενώ άλλα σωματεία σκεπτόντουσαν μιά κινητοποίηση με αίτημα τη μείωση του χρόνου συνταξιοδότησης στα 59 χρόνια.

Στο Βέλγιο, στη χώρα που πρωτοάνθισε ο καπιταλισμός τον 18ο αιώνα, η μαχητικότητα των εργατών μετάλλου φάνηκε καθαρά και μόνο απ' τις φωτογραφίες των συγκρούσεων με τους μπάτσους στους δρόμους των Βρυξελλών.

Στην Ιταλία , τέλος, η διαιτητική προσπάθεια του Κράξι να καταργήσει την Scala Mobile (την ΑΤΑ) , συνάντησε την εντελώς αυθόρμητη αντίδραση εκατομμυρίων εργατών και ανάγκασε εκ των υστέρων το ΙΚΚ να επισημοποιήσει τις κινητοποιήσεις που προηγήθηκαν.

Στο να αναλύσει κανείς όλη την παραπάνω κατάσταση χρειάζεται μια ιδιαίτερη προσοχή. Οχι, βέβαια, επειδή υπάρχει η δυνατότητα επηρρεασμού των απεργιών (πιθανότατα για τις οργανώσεις της Επαναστατικής Αριστεράς στην Ευρώπη να ισχύει και αυτός ο παράγοντας), αλλά γιατί προσδιορίζοντας τις αιτίες που οδήγησαν στις κινητοποιήσεις, τις σχετικές διαφοροποιήσεις κατά χώρα και κύρια τα όρια αυτής της απεργιακής έκρηξης μπορούμε να βγάλουμε τα κατάλληλα συμπεράσματα και για την παγκόσμια συγκυρία του εργατικού κινήματος και για τα πιθανά σενάρια που ίσως αντιμετωπίσουμε στην Ελλάδα.

Ποιό «κράτος πρόνοιας»;

Δεν θα φάμε το χρόνο μας με το να αντιπαρατεθούμε εφόλης της ύλης με όλους εκείνους που ανακάλυψαν ότι η εργατική τάξη είναι "τελειωμένη υπόθεση" και ότι "ο κευνσιανισμός και το κράτος προνοίας" είναι το μέλλον του καπιταλισμού που μπορεί να ενσωματώνει κάθε εργατική αντίσταση. Τα ίδια τα γεγονότα δείχνουν το πόσο ισχύει σήμερα ο κευνσιανισμός στην Βρετανία, στην Γαλλία , στην Γερμανία και πόσο ενσωματωμένη είναι η εργατική τάξη των χωρών αυτών. Ο καπιταλισμός είναι μιά κίνηση που δεν στοχεύει συνολικά παρά μόνο σε ένα πράγμα : Την αύξηση του μέσου ποσοστού κέρδους. Το πώς πετυχαίνεται αυτό κάθε φορά (κευνσιανισμός— μονεταρισμός— πόλεμος ή οτιδήποτε άλλο) είναι ο τρόπος προσσέγγισης τους στόχου και όχι κάποια αιώνια στατική κατάσταση που δίνει την "λυδία λίθο" για την εξήγηση των πάντων. Το γεγονός είναι , ότι αυτοί που κινούνται σήμερα στην Ευρώπη είναι πολύ περισσότερο "σκέτοι" παρά "κοινωνικοί" προλετάριοι. Και είναι ένα γεγονός ομολογουμένως πολύ πεισματάρικο. Σε τελευταία ανάλυση αξίζει να δεί κανείς ότι στην ΡΗΞΗ του Μάη σ' ένα άρθρο 11 σελίδων για την Ευρώπη αυτό που έχει να πεί είναι ότι "Η πολωνική Αλληλεγγύη (μήπως ήταν και λίγο εργατική;) , οι Πράσινοι, η αυτονομία και οι ιρλανδοί αγωνιστές , ορίζουν τα γεωγραφικά και ιδεολογικά όρια του κινήματός μας". Σε μιά Ευρώπη που η εργατική τάξη βγαίνει στο προσκήνιο και μάλιστα σε περίοδο εκλογικής φιέστας, η ΡΗΞΗ προτιμά να τιτλοφορήσει το άρθρο της "Ενωμένη Ευρώπη πέρα από τα μπλόκ". Για τους συντρόφους της "κομμουνιστικής επανάστασης που έχει ήδη αρχίσει", τα χαριτωμένα τριτοκοσμικά τσιτάτα της σκέψης του θείου Μάο δεν ξεχνιούνται εύκολα.

Η συνδικαλιστική γραφειοκρατία ξεπεράστηκε;

Στην αντίπερα όχθη βρίσκεται μιά άλλη αντίληψη που, ενώ σωστά δίνει την κεντρικότητα που ταιριάζει στην "εργατική άνοιξη της γηραιάς ηπείρου", αδυνατεί να δώσει ουσιαστικά εξήγηση και να προσδιορίσει τα όρια αυτής της έκρηξης πέρα από γενικολογίες για "αποβιομηχανοποίηση των καπιταλιστικών χωρών και νέες τεχνολογίες".

Διαβάζουμε στον Προλετάριο Μαχητή (Ιούνης) ότι "η απεργιακή έκρηξη πραγματοποιείται παρά και ενάντια στην θέληση της συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας . . ." φέρνοντας σαν παράδειγμα το γεγονός ότι στην Ιταλία οι συνδικαλιστικές οργανώσεις ακολούθησαν και δεν ξεκίνησαν τις κινητοποιήσεις. (Οντως στην Ιταλία αυτές που κινήθηκαν πρώτες ήταν οι "εργοστασιακές επιτροπές". Ομως , η συνέχεια είναι αρκετά διδακτική. Το ΙΚΚ και η συνομοσπονδία του "επισημοποίησε" την απεργία. Ο Κράξι πήρε πίσω το νόμο για κατάργηση της ΑΤΑ. Αργότερα , όμως, επανήλθε μ' ένα πιό "χαλαρό" νόμο που πάγωνε για ένα εξάμηνο τους μισθούς. Το ΙΚΚ τον δέχθηκε και έχοντας πια πρωτοβουλία κινήσεων "εξοστράκισε" τις εργοστασιακές επιτροπές. Αποτέλεσμα ήταν να μην κουνηθεί φύλλο).

Βέβαια, πάντα άρεσε στον χώρο της επαναστατικής αριστεράς να προβάλλει τον αυθόρμητο χαρακτήρα των αγώνων και μέχρις ενός σημείου καλά έκανε. Ομως, όταν, δεν εξηγεί κανείς τον ίδιο τον ρόλο και τη θέση της συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας, πέρα απο το γεγονός ότι είναι πιό συντηρητική απ' τη μάζα των μελών ενός συνδικάτου, τότε η ανάλυσή του παραμένει ανάπηρη και θυμίζει περισσότερο μιά παλιά θεωρία της φυσικής που εξηγούσε το βόρειο σέλας απ' την αντανάκλαση της ρέγγας. Μιά τέτοια λογική εύκολα μπορεί να καταλήξει ότι βρισκόμαστε μπροστά σε ένα καινούργιο Μάη '68.

Τί συμβαίνει στην Ευρώπη λοιπόν;

Αντί να ασχοληθούμε ένα προς ένα με τα επιχειρήματα που προβλήθηκαν παραπάνω, θα προσπαθήσουμε να δώσουμε μια όσο το δυνατόν συνολικότερη εικόνα και αντίληψη για το τι συμβαίνει σήμερα στο Ευρωπαϊκό εργατικό κίνημα, ειδικεύοντας αργότερα τις περιπτώσεις της Βρετανίας και της Γερμανίας.

Ενα στοιχείο που αξίζει να παρατηρηθεί, χωρίς να είναι οπωσδήποτε το κυρίαρχο , είναι το ζήτημα της σχετικής κοντοπρόθεσμης ανάκαμψης σε τομείς της οικονομίας καπιταλιστικών κρατών. Αυτός ο παράγοντας έχει δυό εντελώς διαφορετικές συνέπειες. Απο την μιά, και αυτή είναι η πρωταρχική συνέπεια, οι κυβερνήσεις αυτών των χωρών προσβλέποντας σε μιά περαιτέρω επέκταση βιάζονται να ξεμπερδέψουν σύντομα με εκείνα τα κομμάτια του εργατικού κινήματος που διατηρούν ακόμα λίγες σταγόνες αντοχής.

Από την άλλη , όμως, μεριά του νομίσματος η ανάκαμψη έχει σαν αποτέλεσμα την αύξηση της αυτοπεποίθησης στους χώρους δουλειάς. Απ' την στιγμή που οι εργάτες δεν αντιμετωπίζουν μαζικές απολύσεις, δεν ακούν κάθε μέρα στην τηλεόραση για κλεισίματα επιχειρήσεων η αυτοπεποίθηση αρχίζει ν' ανεβαίνει και μαζί της μπαίνουν οι βάσεις για μαχητικότερη δράση. Είναι χαρακτηριστικά δύο παραδείγματα. Στην ΦΟΡΝΤ (Βρετανία) ένα εργοστάσιο 3000 εργατών στο Longbridge, παρουσίασε ανάκαμψη εξαιτίας ενός "πετυχημένου" καινούργιου μοντέλλου που παρήγαγε. Δυό μήνες μετά οι εργάτες απείλησαν να κατέβουν σ' απεργία γι' αυξήσεις (πρωτοφανές για την Βρετανία του 1983) και μετά απο μιά μέρα κινητοποιήσεων νίκησαν. Το ίδιο και στην Γερμανική αυτοκινητοβιομηχανία που ήταν η πιό καίρια πληγμένη απ' την κρίση. Μετά την μικρή ανάκαμψη που παρουσιάστηκε τον τελευταίο χρόνο, οι εργαζόμενοι σ' αυτόν τον τομέα ήταν οι πρώτοι που κινητοποιήθηκαν.

Το επιχείρημα για την "ανάκαμψη", θέλουμε να τονίσουμε ότι σαφώς δεν είναι το κυρίαρχο. Απλά αποτέλεσε και αυτό ένα παράγοντα που οδήγησε στις απεργίες είτε σαν ένταση του χτυπήματος απ' τις κυβερνήσεις, είτε σαν δυνάμωμα της αυτοπεποίθησης στους τόπους δουλειάς.

Το δεύτερο βασικό στοιχείο είναι η ίδια η καπιταλιστική κρίση, πέρα απο κοντοπρόθεσμες και μερικές ανακάμψεις. Εχουμε τονίσει και παλιότερα ότι παρά τις ήττες και τις υποχωρήσεις του εργατικού κινήματος, τα βασικά προβλήματα του παγκόσμιου— και ειδικότερα του Ευρωπαϊκού— καπιταλισμού δεν λύθηκαν. Γιά παράδειγμα, κι ας προσέξουν λίγο την ουσία οι διάφοροι "αντιοικονομιστές", οι μισθοί θεωρούνται



υπερβολικά ψηλοί για το χαμηλό σήμερα μέσο ποσοστό κέρδους των καπιταλιστών. Το 1983, ο Economist έγραφε ότι "οι πραγματικοί μισθοί πρέπει να περικοπούν κατά 25% ! ακόμα για να υπάρξει κάποια στοιχειώδης λύση στο πρόβλημα της χαμηλής ικανότητας για κέρδος". Αυτό έβαλε μιά μεγάλη πίεση για άμεσες και ριζικές ενέργειες στους καπιταλιστές. Ετσι, αφού γονάτισαν την εργατική τάξη με την ανεργία και τα παγώματα, έψαχναν πια για την κατάλληλη περίοδο για να της καρφώσουν το μαχαίρι στο σβέρκο.

Μ' ένα πρώτο κύταγμα , λοιπόν, μπορούμε να αποδώσουμε την ένταση της ταξικής πάλης σε δύο παράγοντες : την αποσπασματικά αυξανόμενη αυτοπεποίθηση απο την μιά και στο ότι "έφτασε ο κόμπος στο χτένι" από την άλλη. Ουσιαστικά, είχαμε ένα συνδυασμό των παραπάνω καταστάσεων. Ομως, πρέπει να δώσουμε την ακριβή μορφή αυτού του συνδυασμού και πιό συγκεκριμένα πού βρίσκεται η κύρια πλευρά.

Και η κύρια πλευρά δεν βρίσκεται στην "ανάκαμψη", αλλά στην εξοντωτική επίθεση του κεφάλαιου, στο ότι η εργατική τάξη βρέθηκε με το μαχαίρι στο σβέρκο. Πριν μερικά χρόνια,




όλοι υποστηρίζαμε — και σωστά — ότι η άρχουσα τάξη δεν θα τολμούσε να επιχειρήσει μιά κατά μέτωπο επίθεση τουλάχιστον σε τομείς της εργατικής τάξης με παράδοση στην μαχητικότητα και μεγάλο ειδικό βάρος στην οικονομία.

Η στρατηγική που ακολουθήθηκε ήταν το χτύπημα της περιφέρειας του εργατικού κινήματος, των αδύνατων κομματιών του. Αυτό είναι χαρακτηριστικό στην Γαλλία και την Βρετανία. Μιά στρατηγική "σαλαμιού", όπου το ξεπάστρεμα των αντιστάσεων άρχιζε να κόβεται φέτα— φέτα μέχρι να φτάσει να χτυπήσει τους μεταλεργάτες της Γαλλίας ή τους ανθρακωρύχους της Βρετανίας (και όλοι υποψιάζονται ότι έρχεται η σειρά των λιμενεργατών).

Ετσι λοιπόν δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία ότι ο επιτιθέμενος είναι η άρχουσα τάξη και όχι το εργατικό κίνημα. Στην Αγγλία, η Κρατική Επιχείρηση Ανθρακα "προβοκάρισε" την απεργία πιστεύοντας ότι ήταν η κατάλληλη ευκαιρία να διαλύσει τους παντοδύναμους ανθρακωρύχους. Το ότι τα βρήκε σκούρα δεν αναιρεί το γεγονός του ποιός πήρε την πρωτοβουλία για σύγκρουση. Στην Γαλλία, ο Μιτεράν αποφάσισε να κλείσει τις χαλυβουργίες "σχολώντας" 20.000 εργάτες. Στην Ιταλία, ο Κράξι δοκίμασε να καταργήσει την ΑΤΑ. Στην Γερμανία, ο Κόλ περιέκοψε τις κοινωνικές δαπάνες, αποφάσισε "μηδενική αύξηση" (χυδαϊστί πάγωμα) των μισθών, συζητά τώρα το ύψος των συντάξεων καθώς και το ποσοστό συμμετοχής του μισθού των εργαζόμενων σ' αυτές και πιέζεται για αναπροσαρμογή του φορολογικού συστήματος με ένταση κύρια στα ατομικά εισοδήματα.

Και αυτή η επίθεση της άρχουσας τάξης δεν χτύπησε μόνο την ίδια την εργατική τάξη. Ηταν ταυτόχρονα και ένα "σπρώ-

Και αυτή η επίθεση της άρχουσας τάξης δεν χτύπησε μόνο την ίδια την εργατική τάξη. Ηταν ταυτόχρονα και ένα "σπρώ-
ξιμο" στην ίδια την συνδικαλιστική γραφειοκρατία, που κάθε άλλο παρά άσχετη είναι με τις απεργίες. Γιατί αυτή η συνδικαλιστική γραφειοκρατία είδε να χάνεται κάτω απ' τα πόδια της ο μοναδικός λόγος ύπαρξής της. Η δυνατότητά της να διαπραγματεύεται, χρησιμοποιώντας την πίεση του εργατικού κινήματος και εκπροσωπόντας το ρεφορμιστικό επίπεδο συνείδησης της εργατικής τάξης. Ο Αρθρουρ Σκάργκιλ, ο ηγέτης των ανθρακωρύχων, μπορεί να είναι "μαχητικός γραφειοκράτης", αλλά παραμένει γραφειοκράτης. Το ότι βρίσκεται στις αλυσίδες και τρώει ξύλο, σημαίνει ακριβώς ότι είναι το μοναδικό που έχει δυνατότητα να κάνει μπροστά στην επίθεση της Θάτσερ που βάζει σε κίνδυνο την ίδια την ύπαρξή του. Το ίδιο ισχύει και για τα ανώτερα στελέχη της CFDT και της CGT στην Λωραίνη που έσκισαν τις κομματικές τους ταυτότητες. Η πολιτική διαχείρισης της κρίσης των ίδιων των κομμάτων τους τους στριμώχνει, αναγκάζοντάς τους να "πλειοδοτούν" σε μαχητικότητα.

Αυτό δεν σημαίνει, βέβαια, ότι η αυθόρμητη αντίσταση των ανθρακωρύχων ή των μεταλλεργατών δεν είναι η ουσιαστική κινητήρια δύναμη της απεργιακής έκρηξης. Ομως, είναι σημείο— κλειδί σε μιά ουσιαστική ανάλυση να εντοπίζει κανείς το σύνολο των αλληλεπιδρόντων παραγόντων και όχι μόνο το θεαματικό "γιούργια και τους φάγαμε"!

Τέλος, υπάρχει και μια τρίτη αιτία για την αύξηση αυτή της κινητικότητας της εργατικής τάξης στην Ευρώπη. Θα μπορούσαμε να την χαρακτηρίσουμε σαν τον "πολιτικό παράγοντα". Αυτός έχει δύο πλευρές. Από την μιά, η συγκυρία των κυβερνητικών αλλαγών σε Βορρά και Νότο έπαιξε ρόλο στην αδρανοποίηση του εργατικού κινήματος. Στον Βορρά έχουμε την μονεταριστική Δεξιά η οποία επιβάλλει μέτρα που αποθαρύνουν, απογοητεύουν, τρομοκρατούν, θα λέγαμε την οποιαδήποτε απόπειρα για αντίσταση. Στον Νότο οι Σοσιαλδημοκρατικές κυβερνήσεις πήραν ένα αβάτζο άναμονής για ικανοποίηση των υποσχέσεών τους, ρίχνοντας έτσι το εργατικό κίνημα στην αδράνεια και την παθητικοποίηση.

Ομως, αυτά έγιναν πριν λίγα χρόνια και σήμερα η οικονομική πολιτική σοσιαλδημοκρατικών κυβερνήσεων και "Δεξιών", διαφέρει όσο δυό δίδυμοι μεταξύ τους. Τα μέτρα κεντρικής διαχείρισης, μείωσης της ανεργίας κλπ των Σοσιαλδημοκρατών έχουν, στην καλύτερη περίπτωση, πλησιάσει τον "νεοφιλελευθερισμό" του Ρήγκαν και της Θάτσερ. Γαλλία, Ισπανία, Ιταλία, Πορτογαλλία και Ελλάδα ακολουθούν μιά οικονομική πολιτική που με ελάχιστες διαφορές μεταξύ τους είναι κοντύτερα στον μονεταρισμό παρά στις αρχικές τους προεκλογικές διακηρύξεις.

Η μερική διάλυση των όποιων αυταπατών απ' την Σοσιαλδημοκρατία και τον μονεταρισμό έδωσε στο εργατικό κίνημα κάποια ώθηση που συνδυασμένη με τους άλλους παράγοντες που αναφέραμε συνέτεινε στην απεργιακή έκρηξη.

Ταυτόχρονα, διάφορα άλλα ζητήματα που πρόβαλλαν σαν κεντρικά την προηγούμενη περίοδο και ώθησαν σε κινητοποιήσεις (κύρια οι Ευρωπύραυλοι) φαίνεται να έχουν μπεί στην άκρη, καθώς, με δοσμένη την εγκατάσταση των πυραύλων, χάνεται η υλική βάση των άμεσων κινητοποιήσεων. Το ζητού-

μενο είναι σε ποιό βαθμό θα υπάρξει μια σύνδεση αυτών των κινημάτων με το φουντωμένο σήμερα εργατικό κίνημα. Κανείς δεν μπορεί να είναι σίγουρος, όμως , η εμπειρία μας λέει ότι μια τέτοια σύνδεση δεν φαίνεται καν να είναι μέσα στα προγράμματα των ομάδων που συγκρότησαν κύρια το αντιπολεμικό κίνημα.

Το αίτημα του 35/ωρου

Σ' αυτό το σημείο θα θέλαμε για λίγο να παραμείνουμε στο αίτημα του 35ωρου. Κι αυτό όχι μόνο γιατί είναι ένας απο τους συντελεστές του απεργιακού κινήματος, αλλά και γιατί έχει γενικότερη σημασία κύρια στον τρόπο με τον οποίο προβάλλεται σαν "επιθετικό" αίτημα από μόνο του, ακόμα και από κομμάτια της επαναστατικής αριστεράς στην Ελλάδα.

Θα ξεκινήσουμε απο τον τρόπο με τον οποίο προβάλλεται το 35ωρο απο την ίδια την συνδικαλιστική γραφειοκρατία στην Ευρώπη. Η κύρια δικαιολόγησή του είναι: "Με το 35ωρο, μειώνεται η ανεργία, δημιουργούνται νέες θέσεις εργασίας". Η δευτερεύουσα είναι : "Να δουλεύουν οι ήδη απασχολούμενοι λιγώτερο".

Το ζήτημα είναι ότι μπορεί το 35ωρο να γίνει πραγματικότητα στις συμβάσεις και τίποτα απο τα δύο παραπάνω να μην ισχύσει. Και αυτό για ένα απλό λόγο : Γιατί αμφότερα εξαρτώνται απο το σε τι είναι σε θέση να επιβάλλει το ίδιο το εργατικό κίνημα.

Αν ρίξουμε μια ματιά στις σκέψεις της άλλης πλευράς, της εργοδοσίας, των τεχνοκρατών, των κυβερνήσεων θα δούμε ακριβώς πώς αντιμετωπίζουν απ' την μεριά τους το 35ωρο.

Η πιό καθαρή αντιμετώπιση έρχεται απο το Ομοσπονδιακό Γραφείο Εργασίας στη Νυρεμβέργη, που απαριθμεί 21 λόγους για τους οποίους η μείωση του ωράριου δεν θα μειώσει την ανεργία, ενώ ακριβώς δίπλα συμπληρώνει ότι για τους ίδιους ακριβώς λόγους . . . μπορεί και να την μειώσει. Οι τεχνοκράτες του παραπάνω Γραφείου, δεν έχουν κανένα πρόβλημα στο να παραδεχτούν ότι , το τι ακριβώς θα γίνει εξαρτάται απο τις διαπραγματευτικές ικανότητες της εργοδοσίας να επιβληθεί. Με λίγα λόγια απο την δύναμη του εργατικού κινήματος.

Στην Le Monde (9/6/84) διαβάζουμε ότι η εργοδοσία της μεταλλουργίας (UIMM) δηλώνει: "Δεν υπάρχει περίπτωση να ανακατευτούμε στην ιστορία της μείωσης του ωράριου. Θα σημαίνει όχι μόνο θυσίες για μας, αλλά ούτε και καινούργιες θέσεις εργασίας". Αν μεταφράσουμε αυτή την πρόταση στην καθομιλουμένη, σημαίνει ότι "δεν θ' ανεχτούμε θυσίες δικές μας, απλά θ' αυξήσουμε το ποσοστό εκμετάλλευσης, ώστε να διατηρηθεί η παραγωγικότητα και ξεχάστε τα περί νέων θέσεων εργασίας".

Ο αρθρογράφος της Le Monde παραπέμπει στο γεγονός ότι , όταν νομοθετήθηκε στη Γαλλία το 40ωρο το 1936 το μόνο που είχε πρακτική συνέπεια ήταν η αύξηση των υπερωριών χωρίς να προσληφθούν νέοι εργαζόμενοι. Τελικά η ανεργία συνέχισε να αυξάνεται.

Οι εργοδότες της Γερμανικής μεταλλουργίας, στην διάρκεια των διαπραγματεύσεων υποστήριξαν ότι "αν θα πρέπει να πληρώσουν τους ίδιους μισθούς για λιγώτερες ώρες εργασίας, αυτό θα ήταν ένα θαυμάσιο κίνητρο για να εκσυγχρονίσουν την παραγωγική διαδικασία". Και συνέχισαν δηλώνοντας ξεκάθαρα στη συνδικαλιστική γραφειοκρατία της I G METAL ότι "αυτό θα προκαλούσε προφανώς μιά καθαρή μείωση παρά αύξηση των θέσεων εργασίας".

Με λίγα λόγια, το τι θα σημαίνει η εφαρμογή του 35ωρου είναι συνέπεια πολλών παραγόντων. Το αίτημα δεν είναι καμιά πανάκεια από μόνο του. Απ' το ίδιο το εργατικό κίνημα εξαρ-



τάται το τι θα γίνει.

Είναι λάθος να χαρακτηρίζουμε "επιθετική πολιτική" απ' τη μεριά της εργατικής τάξης το αίτημα του 35ωρου. Οχι, γιατί δεν μπορεί να είναι και τέτοια, αλλά γιατί αυτό εξαρτάται από το ποιός βάζει το αίτημα και κάτω από ποιές προυποθέσεις.

Στην περίπτωσή μας, το αίτημα μπαίνει απο την συνδικαλιστική γραφειοκρατία της IG METAL. Και μπαίνει για ένα και μόνο λόγο. Γιατί της δίνει την δυνατότητα να διαπραγματευτεί να το παίξει μιά ώρα πάνω – μιά ώρα κάτω (τελικά κατέληξε στις 38,5 ώρες). Αυτό δεν αναιρεί το γεγονός της πίεσης που δέχεται η γραφειοκρατία απο την βάση του συνδικάτου. Ομως, μέχρι ποιό βαθμό το εργατικό κίνημα είναι σε θέση να ξεπεράσει τα συνδικαλιστικά παζάρια σήμερα;

Η αποδοχή του αιτήματος σαν "επιθετικού" αφεαυτού, το μόνο που μπορεί να κάνει είναι να οδηγήσει τα μαχητικά κομμάτια της εργατικής βάσης και τους αγωνιστές της επαναστατικής αριστεράς στην συνεργασία με τους γραφειοκράτες, που αντικειμενικά στις σημερινές συνθήκες σημαίνει στην ουρά της συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας.

Ποιός «νέος Μάης»;

Για να εξηγήσουμε , λοιπόν, την απεργιακή έκρηξη πρέπει νάχουμε υπόψη μας τρία πράγματα: 1. Το ότι η άρχουσα τάξη είναι η επιτιθέμενη 2. Το ότι η επίθεση αυτή αναγκάζει την συνδικαλιστική γραφειοκρατία σε κινητοποίηση και 3. Η σχετική και αποσπασματική "ανάπαυλα" απο την κρίση αφήνει περιθώρια στό κεφάλαιο να χτυπήσει ακόμα δυνατότερα βασικούς τομείς της εργατικής τάξης, την συνδικαλιστική γραφειοκρατία να βρεί μιά ευκαιρία να σταθεί λίγο στα πόδια της προβάλλοντας κύρια το 35ωρο και την βάση του εργατικού κινήματος να εκφράσει την οργή της με μιά μαχητικότητα που θυμίζει – αλλά μόνο θυμίζει – την περίοδο 1968 – 1974.

Δεν έχουμε με τίποτα να κάνουμε με μιά επανάληψη του '68. Το γεγονός , όμως, της επανεμφάνισης της εργατικής τάξης μαζικά στο προσκήνιο , αφήνει πολλά περιθώρια για να υπάρξει μιά αρχή για την επαναδραστηριοποίηση της εργατικής βάσης, για την δημιουργία ενός στρώματος νέων συνδικαλιστών που θα έχουν τραφεί όχι μέσα στην αδράνεια της απογοήτευσης, αλλά στην φωτιά της απεργίας, της διαδήλωσης , της σύγκρουσης με το κράτος και το κεφάλαιο.

Κι αυτό με τη σειρά του σημαίνει ότι ανοίγονται νέες δυνατότητες για την Ευρωπαϊκή επαναστατική αριστερά να πλησιάσει, να επέμβει, ακόμα και να κεφαλαιοποιήσει οργανωτικά τα πολιτικά κέρδη που θα φέρει μιά τέτοια παρέμβαση.

Είναι χαρακτηριστικό το παράδειγμα του Socialist Workers Party (Βρετανία) που στις αρχές του Μάη είχε τυπώσει 500.000 προκηρύξεις και 100.000 αφίσσες για τους ανθρακωρύχους (και καμιά για τις Ευρωεκλογές) , τετραπλασιάζοντας ταυτόχρονα τις πωλήσεις της εφημερίδας του στις περιοχές που απεργούσαν.

Τη στιγμή που γράφεται αυτό το άρθρο , τα γερμανικά συνδικάτα συμφώνησαν στις 38,5 ώρες. Το ότι δεν κέρδισαν το 35ωρο (ό,τι και να σήμαινε κάτι τέτοιο) είναι η μιά πλευρά του ζητήματος . Το ότι απέργησαν και κινητοποιήθηκαν μετά απο δεκαετίες, είναι η άλλη πλευρά. Η απογοήτευση δεν είναι κάτι που διαλύεται μέσα σε λίγες βδομάδες. Το ότι, όμως, τώρα η επαναστατική αριστερά στην Ευρώπη έχει επιτέλους ένα μικρό, αλλά ουσιαστικό "ακροατήριο" μέσα στην εργατική τάξη, είναι το στοιχείο, που αργά – αργά θ' αρχίσει να δείχνει αν οι σπόροι θα βγάλουν βλαστάρια, αγκάθια, τριαντάφυλλα.

ΒΡΕΤΑΝΙΑ: Η ταξική πάλη προθερμαίνεται

Αν θέλουμε να δούμε στην πράξη όλα τα επιχειρήματα που αναφέρθηκαν παραπάνω για το μέγεθος και τις αιτίες της απεργιακής έκρηξης στην Ευρώπη, αρκεί να εξετάσουμε λίγο πιό προσεκτικά την απεργία των ανθρακωρύχων στην Βρετανία. (Βλέπε και το άρθρο για την απεργία στη Μαμή Νο 3).

Τι συνέβη στ' ανθρακωρυχεία ; Η Κρατική Επιχείρηση Ανθρακα αφού κατόρθωσε το 1982–83 να κλείσει χωρίς ιδιαίτερη αντίσταση μερικά ορυχεία στη Σκωτία και τη Νότια Ουαλλία, πίστεψε ότι θα μπορούσε να ξεμπερδέψει και με το δυναμικό Γυορκσάιρ και προκάλεσε μιά σύγκρουση. Το στόκ του διαθέσιμου άνθρακα ήταν αρκετό και σύμφωνα με τους υπολογισμούς του Economist θα έφτανε για 26 βδομάδες, χρόνο ικανό για να εξοντώσει τους ανθρακωρύχους . Ομως, η στροφή στις διαθέσεις τμημάτων της εργατικής τάξης,αυτή η μικρή αύξηση της αυτοπεποίθησης που αναφέραμε, είχε σαν αποτέλεσμα την αντίδραση δυό ορυχείων στο Γυορκσάιρ, που άρχισαν να κλείνουν με ανθρώπινες αλυσίδες – απεργιακές φρουρές κια τις στοές στην υπόλοιπη περιοχή. Αμέσως άρχισαν να κινούνται και τ' άλλα ορυχεία. Η ηγεσία του συνδικάτου, που κι αυτή χτυπιόταν, αφού η διαπραγματευτική της ικανότητα διαλυόταν, αναγκάστηκε να κινητοποιηθεί σε εθνικό επίπεδο και η απεργία ξαπλώθηκε.

Μπορεί κανείς εύκολα να δεί εδώ τον συνδυασμό των δυό παραγόντων . Ο δευτερεύων συντελεστής ήταν η άνοδος της





αυτοπεποίθησης της τάξης. Ο πρωτεύων ήταν οι αντικειμενικές ανάγκες του Βρετανικού καπιταλισμού που οδηγούσε ένα τμήμα της άρχουσας τάξης στη λήψη σκληρών μέτρων. Βλέποντας την κατάσταση απ' την οπτική γωνία της άρχουσας τάξης φαίνεται καθαρά ότι κάθε επίθεσή της (περιπτώσεις κλεισίματος ανθρακωρυχείων το 1982, χτύπημα δημόσιων υπαλλήλων το 1983, τμημάτων αυτοκινητοβιομηχανίας την ίδια χρονιά κλπ) , είχε σαν ανταποκριση αντιδράσεις , που όμως κατέληγαν σε ήττα για το εργατικό κίνημα.

Στους ανθρακωρύχους αυτό φαίνεται καθαρά. Αρκεί να ρίξουμε μια ματιά στον χρόνο της έναρξης της σύγκρουσης. Οποιοσδήποτε πιστεύει ότι η απεργία άρχισε απο κάποια συνδυασμένη κινητοποίηση του εργατικού κινήματος, θα πρέπει να πιστέψει ακόμα και ότι οι ανθρακωρύχοι ή έστω η συνδικαλιστική ηγεσία τους είναι τρελλοί. Γιατί τι άλλο θα μπορούσε να ήταν για να ξεκινήσουν μια απεργία τον Μάρτη; (Με δοσμένο ότι άνοιξη και καλοκαίρι οι ανάγκες για άνθρακα μειώνονται σε τεράστιο βαθμό).

Απ' την άλλη μεριά, έχουμε μόνο μιά μειοψηφία (μεγαλύτερη απο παλιότερα, αλλά μειοψηφία) της τάξης που έχει στραφεί σε μαχητικές μορφές πάλης. Είναι γεγονός ότι έχει υπάρξει μιά μεταστροφή στις διαθέσεις της εργατικής τάξης , αλλά είναι εντελώς αποσπασματική. Μερικές συγκρίσεις αποδείχνουν το παραπάνω γεγονός:

Το 1972 η συντριπτική πλειοψηφία των ανθρακωρύχων απεργούσε. Στην σημερινή απεργία, η Νότια Ουαλλία και η Σκωτία ακολούθησαν μετά απο αρκετούς δισταγμούς το Γυορκσάιρ, ενώ φτάνοντας στην δέκατη έβδομη βδομάδα της απεργίας το Νότιγχαμ δεν απεργεί καθόλου.

Το 1972 υπήρχαν 40.000 ανθρακωρύχοι στις απεργιακές φρουρές έξω απ' τις στοές. Σήμερα οι μαχητικοί ανθρακωρύχοι παραπονιούνται ότι δεν έχουν λεφτά για βενζίνη για να πάνε για απεργιακές φρουρές στα ορυχεία του Νότιγχαμ (Αυτό δεν σημαίνει βέβαια ότι δεν υπάρχουν απεργιακές φρουρές).

Το 1972 η συμπαράσταση από άλλα κομμάτια της εργατικής τάξης ήταν καθοριστικός παράγοντας που οδήγησε στην νίκη. Σήμερα υπάρχει μιά μειοψηφία που συμπαραστέκεται μαχητικά, ενώ μεγάλα κομμάτια εργαζόμενων είναι αδρανή ή ακόμα και εχθρικά προς την απεργία.

Αξίζει να αναλύσουμε αυτήν την αποσπασματικότητα ακόμα περισσότερο. Μπορούμε να πούμε ότι είναι συνέπεια δυό διαφορετικών συντελεστών: Από τη μιά αντικειμενικών και από την άλλη υποκειμενικών. Ας πάρουμε το παράδειγμα της διαφορποίησης ανάμεσα στο μαχητικό Γυορκσάιρ και το μετριοπαθές Νοτιγχαμσάιρ. Ως ένα σημείο αυτή είναι αποτέλεσμα αντικειμενικών παραγόντων. Το 1977 , ο υπουργός των Εργατικών "αριστερός " Τόνυ Μπεν, πέρασε ένα νόμο για την παραγωγικότητα που δημιουργούσε εξωφρενικές μισθολογικές διαφορές ανάμεσα στους ανθρακωρύχους διαφορετικών ορυχείων. Ετσι σήμερα στο Νοτιγχαμ σε πολλά ορυχεία οι εργάτες κερδίζουν τα διπλά απ' ότι στην Σκωτία, την Ν. Ουαλλία και σε μέρη του Γυορκσάιρ.

Από την άλλη μεριά, υπάρχει ο υποκειμενικός παράγοντας. Και αυτός έχει να κάνει με την ηγεσία των ανθρακωρύχων και κύρια με την Πλατειά Αριστερά (κάτι σαν "παράταξη" του ΚΚ και της αριστεράς των Εργατικών). Το ότι οι ανθρακωρύχοι από περιοχές που απεργούν είναι αναγκασμένοι να τρέχουν για απεργιακές φρουρές στο Νότιγχαμ , οφείλεται και στο γεγονός ότι η Πλατειά Αριστερά δεν έκανε τίποτε για να κινητοποιήσει τους 7000 ανθρακωρύχους του Νότιγχαμ που τάχθηκαν υπέρ της απεργίας , αλλά μειοψήφισαν.

Μιά ιδιαίτερη περίπτωση είναι ο πρόεδρος της NUM (Εθνικής Ενωσης Ανθρακωρύχων), ο Αρθουρ Σκάργκιλ. Οντας, ο ίδιος μαχητικός συνδικαλιστής στην απεργία του 1972, είχε δράσει πέρα και πολλές φορές ενάντια στην ηγεσία του συνδικάτου. Σήμερα, σαν πρόεδρος του συνδικάτου εξακολουθεί να είναι σαφώς πιό μαχητικός απ' τις διάφορες τοπικές ηγεσίες. Πρόσφατα μάλιστα κατώρθωσε να επιβάλλει την δημι-

ουργία μιάς Εθνικής Απεργιακής Επιτροπής παρά την θέληση των μετριοπαθών της Πλατειάς Αριστεράς. Ομως, ανήκοντας πια κι ο ίδιος στην συνδικαλιστική γραφειοκρατία , δεν μπορεί και δεν θέλει να έλθει σε ολοκληρωτική σύγκρουση με τους "συναδέλφους " του επαγγελματίες συνδικαλιστές ζητώντας απ' τους ανθρακωρύχους του Νότιγχαμ να ξεπεράσουν τους φραγμούς της ηγεσίας τους. Οι καλές διαθέσεις δεν μπορούν να ξεπεράσουν τα όρια της αντικειμενικής πραγματικότητας του ρόλου της — έστω και μαχητικής—συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας.

Ξαναγυρίζοντας στην ίδια την απεργία, βλέπουμε να έχουν υπάρξει ορισμένες διαφοροποιήσεις. Οπως είχαμε αναφέρει στη Μαμή Νο 3 απο την μεριά του κινήματος, δυό ήταν τα στοιχεία που θα καθόριζαν σε μεγάλο βαθμό την εξέλιξη της απεργίας. Απο την μιά οι "κινητές απεργιακές φρουρές", που κλείνουν ορυχεία που δεν απεργούν, αλλά και μπλοκάρουν την μεταφορά άνθρακα στη χαλυβουργία και τους ηλεκτρικούς σταθμούς, και απο την άλλη η συμπαράσταση απο άλλα κομμάτια της εργατικής τάξης και κύρια τους σιδηροδρομικούς , τους λιμενεργάτες και τους χαλυβουργούς.

Οσον αφορά τις "κινητές απεργιακές φρουρές" , αυτές φαίνεται να έχουν ενταθεί, πράγμα εξάλλου που γίνεται φανερό και απο τις καθημερινές συγκρούσεις με την αστυνομία. Ομως, δεν φαίνεται να ξεπερνούν το πρόβλημα του μεγάλου αριθμού των μη απεργούντων ανθρακωρύχων. (Σύμφωνα με τον Economist (29/6/84) δουλεύουν περίπου 50000 ανθρακωρύχοι, χωρίς φυσικά αυτό να σημαίνει ότι ο αριθμός ανταποκρίνεται ακριβώς στην πραγματικότητα).

Από την άλλη, η συμπαράσταση είναι ανάλογη της φοβερής διαφοροποίησης στο επίπεδο της αγωνιστικότητας των διάφορων κομματιών της τάξης. Ετσι, υπάρχουν κομμάτια που συμπαρίστανται ενεργητικά, ενώ άλλοι εργαζόμενοι του ίδιου κλάδου παραμένουν απαθείς μέχρι εχθρικοί στην απεργία. (Χαρακτηριστικό παράδειγμα οι σιδηροδρομικοί, που εξαρτάται ανά άτομο αν θα περάσουν ή όχι απο τις απεργιακές φρουρές που εμποδίζουν τη μεταφορά άνθρακα).

Στο μεταξύ οι ανθρακωρύχοι δεν υποχωρούν απο τα αιτήματά τους (Να μην κλείσει κανένα ορυχείο, 4 μέρες δουλειά την βδομάδα, μείωση στα 55 του όριου σύνταξης, αυξήσεις στις συντάξεις, αυξήσεις στους μισθούς και ενσωμάτωση του πριμ στο μισθό).

Και πραγματικά η μαχητικότητα που εμφανίζουν έξω από τα ορυχεία και τις χαλυβουργίες είναι εκπληκτική, μέχρι ηρωϊκή αν προσθέσουμε τον παράγοντα αστυνομική καταστολή.

Μέσα στον Μάη οργανώνεται διαδήλωση απεργοσπαστών με προστασία της αστυνομίας στο Νότιγχαμ. 3000 απεργοί ανθρακωρύχοι απ' την ίδια περιοχή τους επιτίθενται. Η ηγεσία των ανθρακωρύχων του Νότιγχαμ στην προσπάθειά της να ηρεμήσει τα πράγματα καλεί συνδικαλιστές απο άλλες περιοχές να τους μεταπείσουν. "Δεν ήλθα να εκπροσωπήσω τ' αφεντικά, αλλά τους απεργούς" φωνάζει απ' την ντουντούκα ένας αντιπρόσωπος απ' το Ολερτον κι αντί γιά ηρεμία οι συμπλοκές με την αστυνομία εντείνονται.

Την ίδια βδομάδα οργανώνεται "μέρα συμπαράστασης" στην Σκωτία. Μεταλλεργάτες, εργαζόμενοι στις μεταφορές και στις τηλεπικοινωνίες ανταποκρίνονται μαζικά. Συγκρούσεις με την αστυνομία. Λίγο αργότερα σε συγκέντρωση συμπαράστασης στο Κάρντιφ της Ουαλίας μαζεύονται 10.000 κόσμος. Η σύγκρουση με την αστυνομία μόλις αποφεύγεται.

Στο Εσσεξ φιλοξενούνται μέσα στο Πανεπιστήμιο ανθρακωρύχοι απ' το Κεντ που έρχονται για απεργιακές φρουρές. Στις συγκρούσεις της επόμενης μέρας συλλαμβάνονται πολλοί ανθρακωρύχοι και 25 σπουδαστές.

Στο Κοντγκρέϊβ του Νότινγχαμ , οι απεργοί σπάνε τον κλοιό της αστυνομίας και μπαίνουν σ' ένα λιβάδι, όπου βρίσκονται ένα κοπάδι αγελάδες, το στρέφουν με φωνές ενάντια στους μπάτσους που τους κυνηγούσαν.



Διαδήλωση συμπαράστασης πυροσβεστών

Στο Ντούραμ , οι δημοτικοί υπάλληλοι της περιοχής έδωσαν λεωφορεία στους απεργούς για τις μετακινήσεις τους στα ορυχεία της περιοχής και ανέλαβαν την διατροφή τους.

Στο Μάνσφηλν μιά πορεία συμπαράστασης από χιλιάδες εργαζόμενους καταλήγει σε σύγκρουση με την αστυνομία ενώ διαλυόταν.

Στις αρχές Ιούνη ένας μεγάλος αριθμός ανθρακωρύχων υπογράφει μιά ανοιχτή επιστολή στον Αρθουρ Σκάργκιλ που τον καλεί να πιέσει τις τοπικές ηγεσίες του Γιορκσάϊρ, Σκωτίας και Ουαλίας να διακόψουν εντελώς την παράδοση άνθρακα στις χαλυβουργίες. Αντίστοιχες επιστολές στάλθηκαν και στον πρόεδρο της NUM του τμήματος Σκωτίας που πρόσκειται στο Κομμουνιστικό Κόμμα, αλλά κινείται "δεξιότερα" απ' τον Σκάργκιλ.

Οι αποδείξεις της μαχητικότητας των ανθρακωρύχων είναι άφθονες και θα μπορούσαν να καλύψουν ολόκληρο το περιοδικό.

Από την μεριά της άρχουσας τάξης η τακτική της σκληραίνει όλο και περισσότερο. Είναι χαρακτηριστική η εξέλιξη των προτάσεων του Economist. Ξεκίνησε προτείνοντας στην Θάτσερ ν' αγνοήσει την απεργία, μετά ζήτησε κάποιες συνδιαλαγές, μετά πρότεινε στην Θάτσερ να χρησιμοποιήσει την TUC (Βρετανική ΓΣΕΕ), αργότερα ζήτησε κάποια παρέμβαση της αστυνομίας και κατέληξε να απαιτεί ενίσχυση της αστυνομικής καταστολής, και χρησιμοποίηση του ποινικού κώδικα ενάντια στην ηγεσία του συνδικάτου για "συνωμοσία ενάντια στο σύνταγμα " !!! Στο Νότιγχαμ έφτασε η αστυνομία να βγάλει ανακοίνωση που "συμβούλευε" τα παιδιά να κυκλοφορούν ανά ομάδες γιατί υπάρχουν "ξένοι κακοποιοί" που μπορεί να τα απαγάγουν. Ταυτόχρονα έγιναν ανακρίσεις σε σχολεία, όπου οι μπάτσοι ρωτούσαν τους μαθητές αν στο σπίτι τους φιλοξενείται κάποιος επισκέπτης κλπ κλπ.

Τελικά, είναι πραγματικά δύσκολο να έχει κανείς καθαρή άποψη για την εξέλιξη της απεργίας. Αυτό, όμως , που αρχίζει να εμφανίζεται είναι μιά κινητικότητα στην εργατική τάξη της Βρετανίας που δεν είναι άσχετη με την απεργία των ανθρακωρύχων, χωρίς να σημαίνει και συμπαράσταση στην απεργία. Οι δάσκαλοι τον Ιούνη, οι χαλυβουργοί,οι εργαζόμενοι στα νοσοκομεία και τμήματα της British Leyland θα αποφάσιζαν απεργία τώρα ή μετά το καλοκαίρι.

Η τύχη των ορυχείων είναι δύσκολο να προδιαγραφεί, απ' ότι φαίνεται , όμως , μέσα από τις στοές βγαίνουν κάποιες αχτίδες που ζεσταίνουν ολόκληρο το εργατικό κίνημα στην Βρετανία.

ΓΕΡΜΑΝΙΚΟ ΘΑΥΜΑ: Απότομη προσγείωση



Το 1967 η Γερμανική Βουλή ψήφισε το Νόμο Σταθερότητας και Ανάπτυξης που "αποφάσιζε" ότι όλοι όσοι συμμετέχουν στην οικονομία "θα διασφαλίζουν τους επιθυμητούς στόχους της σταθερότητας των τιμών, της ανάπτυξης, της απασχόλησης κλπ έτσι ώστε να προωθούνται όλοι ταυτόχρονα όσο το δυνατόν περισσότερο". Βέβαια, "ένας νόμος δεν φέρνει την άνοιξη", όμως τουλάχιστον μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του '70 όλοι οι παραπάνω στόχοι δεν απείχαν πολύ από την πραγματικότητα. Το κόστος των γερμανών καπιταλιστών σε μισθούς ήταν ψηλότερο από εκείνο των ανταγωνιστών τους, αλλά η παραγωγικότητα επίσης πολύ ψηλότερη, έτσι ώστε να μην δημιουργεί προβλήματα.

Ομως , η παγκόσμια κρίση δεν κάνει εξαιρέσεις. Ετσι, οι Γερμανοί καπιταλιστές ένοιωσαν ξαφνικά περίεργα, όταν ένας μεγάλος αριθμός επιχειρήσεων άρχισε να καταρρέει τα τελευταία χρόνια (συμπεριλαμβανομένων ονομάτων όπως η AEG–Telefunken, Korf Stahl και άλλες), ενώ ταυτόχρονα εμφανίστηκαν και οι πρώτοι Γιαπωνέζοι ανταγωνιστές μέσα στην ίδια την Γερμανία.

"Το παρατραβήξαμε με το κράτος πρόνοιας. Ο κόσμος έχει χάσει την ευελιξία του και την παλιά προσαρμοστικότητα". Η παραπάνω δήλωση ίσως φαίνεται το λιγότερο ηλίθια,όμως ακουγόταν συχνά στους κύκλους των Γερμανών επιχειρηματιών την εποχή της ανόδου των Χριστιανοδημοκρατών στην κυβέρνηση.

Και όντως , ο Κόλ αποφάσισε να βάλει ένα τέλος σ'όλα αυτά που χαρακτήριζαν το περίφημο "κράτος– πρόνοιας" του Γερμανικού – πάλαι ποτέ – οικονομικού θαύματος.

Στην προσπάθειά του να μειώσει το δημόσιο έλλειμα άρχισε να περικόβει τις κοινωνικές δαπάνες. Οι δηλώσεις για "πίστη στην ελεύθερη οικονομία" ακολουθούσαν η μία την άλλη. Φυσικά, το τέλος της στασιμότητας , της πτώσης των επενδύσεων και της αυξανόμενης ανεργίας που περίμεναν όλοι (;) το περασμένο καλοκαίρι δεν ήλθε. Και οι ακαθάριστοι μισθοί που άρχισαν να πέφτουν (ανά απασχολούμενο) μετά το 1982, συνέχισαν την κάθοδό τους, ενώ ο πληθωρισμός ανέβαινε (αν και όχι ραγδαία) και η παραγωγικότητα παρέμενε στάσιμη.

Μέσα σ' όλη αυτή την κατάσταση η κυβέρνηση Κολ άρχισε τις περικοπές στις κοινωνικές ασφαλίσεις επιδιώκοντας να μειώσει το χρέος του δημόσιου τομέα (38% του ΑΕΠ, ενώ το 1973 ήταν 18% του ΑΕΠ). Ταυτόχρονα – και πάντα σε σχέση με τον δημόσιο τομέα– παγώνει τους μισθούς το 1983, περικόβει και ζητά "συμμετοχή" από τους δημόσιους υπάλληλους στις συντάξεις.

Στον ιδιωτικό τομέα τα πράγματα είναι αντίστοιχα. Η Τράπεζα της Γερμανίας ανέφερε ότι τα ίδια κεφάλαια των μετοχικών εταιριών έπεσαν στο 18,5% απο 30% που ήταν το 1965. Μέσα σ' όλα αυτά οι βιομήχανοι "πιέζουν " την κυβέρνηση να επιβάλλει μιά φορολογική μεταρρύθμιση με νέες απαλλαγές για τις επιχειρήσεις και κατευθυνόμενη κύρια στα προσωπικά εισοδήματα. Ταυτόχρονα, οι αιτήσεις για επιχορηγήσεις πέφτουν σαν το χαλάζι. Τα ορυχεία, που ήδη πήραν 1,3 δις μάρκα, έχουν μειώσει το εργατικό δυναμικό τους από 230000 σε 180000. Η χαλυβουργία βρίσκεται , όπως παγκόσμια, σε ύφεση και η προσπάθεια να συγκροτηθούν δυό μόνο βιώσιμα γκρούπ (του Ρήνου από τις Thyssen & Krupp και του Ρουρ από τις Hoesch, Klockner & Salzgitter) απότυχε παρ'αυτα. Η κλωστουφαντουργία μείωσε το προσωπικό της στο μισό σε μιά δεκαετία.

* * *

"Ανεργος . Βοηθείστε παρακαλώ να θρέψω τον σκύλο μου και εμένα τον ίδιο". Αυτή η πινακίδα στα πόδια ενός πλανόδιου μουσικού στο εμπορικό κέντρο της Βόννης, θα ήταν

απίστευτη δέκα χρόνια πριν. Σήμερα είναι κομμάτι της καθημερινότητας. Ο αριθμός των άνεργων είναι 2,35 εκατομμύρια όταν το σύνολο του ενεργού πληθυσμού είναι 25 εκατομμύρια και οι κενές θέσεις εργασίας λιγότερες απο 100.000 (Δεκέμβρης 1983).

Σύμφωνα με την κυβέρνηση οι άνεργοι "στοιχίζουν" στο κράτος 55 δισ μάρκα (3,5 % του ΑΕΠ). Στα νέα μέτρα του Κολ περιλαμβάνονται μείωση του χρόνου επιδότησης καθώς και του ίδιου του επιδόματος. Ο αριθμός των 2,3 εκατομυρίων ανέργων (συν 800.000 που δεν είναι επίσημα γραμμένοι για άνεργοι) αρχίζει να παραλληλίζεται με την ανεργία στη Δημοκρατία της Βαϊμάρης του 1930. Πάντως, ο Economist με αρκετή χαιρεκακία παρατηρεί ότι οι ελάχιστες διαδηλώσεις ενάντια στην ανεργία επισκιάστηκαν απο τις κινητοποιήσεις ενάντια στους Ευρωπυραύλους.

* * *

Μέσα σ' αυτή τη συγκυρία, μπορούμε ξανά να εντοπίσουμε όλα εκείνα τα στοιχεία που αναφέραμε στην περίπτωση της Βρετανίας.

Από τη μιά έχουμε ένα εργατικό κίνημα που απογοητευμένο από τους Σοσιαλδημοκράτες, έχει παραδοθεί για ενάμιου χρόνο στα χτυπήματα των Χριστιανοδημοκρατών. Που βρίσκεται αντιμέτωπο με την επίθεση της άρχουσας τάξης που προσπαθεί να ξεφύγει από την κρίση αυξάνοντας το ποσοστό εκμετάλλευσης. Κι απ' την άλλη παρουσιάζεται η ίδια στροφή στις διαθέσεις κομματιών της τάξης κάτι που θα πρέπει να παρατηρήσουμε ότι δεν είναι ανεξάρτητο απο την σχετική "ανάπαυλα" της ύφεσης στην αυτοκινητοβιομηχανία.

Η απεργία των μεταλλεργατών (κύρια της αυτοκινητοβιομηχανίας) δεν έπεσε σαν κεραυνός εν αιθρία, όπως τουλάχιστον φάνηκε απ' την πληροφόρηση των εφημερίδων. Οι διαπραγματεύσεις για το 35ωρο είχαν αρχίσει απο τον Γενάρη με πρωτοβουλία της συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας της IG METAL.Είναι σημαντικό να παρατηρήσουμε ότι το 35ωρο δεν έμπαινε σαν αίτημα από όλα τα συνδικάτα. Υπέρ του 35ωρου ήταν τα συνδικάτα μεταλλουργών, εμποροϋπαλλήλων, τυπογράφων, ταχυδρομικών και πλαστικών. Αντίθετα η συνδικαλιστική γραφειοκρατία της χημικής βιομηχανίας, των ηλεκτρονικών, των κατασκευών (οικοδομές),των ορυχείων,της κλωστουφαντουργίας έβαζε σαν αίτημα την συνταξιοδότηση σε νεώτερη ηλικία, αίτημα σαφώς πιο μετριοπαθές απο το 35ωρο χωρίς μείωση μισθών.

Κατά τη γνώμη μας αυτή η διάκριση δεν είναι τυχαία. Οι κλάδοι που χτυπιούνται απο την κρίση, αλλά περνούν μιά στοιχειώδη ανάκαμψη (μέταλλο), κινιούνται πιό μαχητικά. Αντίθετα οι κλάδοι που δεν θίγονται τόσο πολύ από την κρίση (ηλεκτρονικά, χημική βιομηχανία) και οι κλάδοι που βρίσκονται στο τελευταίο σκαλοπάτι χτυπημένοι απο την κρίση (κλωστουφαντουργία, οικοδομές) κινούνται πιό συντηρητικά. Οπωσδήποτε, αυτός ο "αντικειμενικός" συντελεστής χωρίς να εξηγεί από μόνος του τα πάντα (όπως άλλωστε και στην Βρετανία), παίζει κάποιο ουσιαστικό ρόλο.

Ας ξανάλθουμε , όμως, για λίγο στο ρόλο της συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας, που ούτε "ξεπεράστηκε από το αυθόρμητο", ούτε τίποτα παρόμοιο έγινε.Μέσα στην συγκυρία που αναφέραμε, ο αριθμός των μελών των συνδικάτων έπεσε απο 7,95 εκατομμύρια το 1981 σε 7,8 εκατομμύρια το 1983. 150.000 μέλη λιγότερα μέσα σε δυό χρόνια δεν είναι και λίγα. Ο Ernst Breit, πρόεδρος της Γερμανικής ΓΣΕΕ δήλωνε τα τέλη του 1983 ότι "κάτι πρέπει να κάνουμε για να μη χάσουμε και άλλα μέλη και διαπραγματευτική ικανότητα". Και ήδη από τις αρχές του 1983 (!) ο Economist θεωρούσε βέβαιο ότι μέσα στο 1984 τα συνδικάτα των μεταλλεργατών θα "έδιναν την μάχη της επιβίωσής τους διεκδικώντας το 35ωρο".

Οσον αφορά την ίδια την απεργία, η πληροφόρηση είναι περιορισμένη (δεν κυκλοφορούσαν καν οι Γερμανικές εφημερίδες λόγω απεργίας των τυπογράφων). Σίγουρα το γεγονός ότι η απεργία ποτέ δεν ξέφυγε από τα χέρια της συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας (ο υπουργός εργασίας είναι κι' αυτός μέλος του συνδικάτου μεταλλεργατών), δεν σημαίνει ότι δεν παρουσιάστηκε μιά έντονη δραστηριοποίηση της εργατικής τάξης και μάλιστα σε μιά χώρα που οι μαχητικές κινητοποιήσεις σταματούν κάπου στα 1933.

Ομως σ' αυτό το άρθρο δεν προσπαθούμε κύρια να προβάλουμε την εκπληκτική σε μαζικότητα κινητοποίηση των μεταλλεργατών, αλλά να δώσουμε μερικά στοιχεία ανάλυσης που επιβεβαιώνουν την εκδοχή μας για την απεργιακή έκρηξη στην Ευρώπη, το χαρακτήρα και τις πραγματικές της διαστάσεις.

* * *

Τελειώνοντας θα θέλαμε να τονίσουμε κάτι: Η παρέμβαση των επαναστατών στους εργατικούς αγώνες χρειάζεται πολύ περισσότερο μιά ουσιαστική — έστω όχι και τόσο "ροδαλή" ανάλυση της συγκεκριμένης πραγματικότητας παρά ενθουσιώδεις διακηρύξεις περί "αυθορμητου ξεπεράσματος της συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας". Καλύτερα είναι να ξέρει κανείς πού πατάει, παρά να τρώει την απογοήτευση στο δειλινό των εργατικών κινητοποιήσεων, εκεί όπου η "ξεπερασμένη" γραφειοκρατία κυριαρχεί σ' όλα τα επίπεδα. Τα σενάρια που ξετυλίγονται είναι βέβαια έξω από τα σύνορα της Ελλάδας αλλά καλά θα είναι να ξέρουμε τι κρύβεται πίσω απ' αυτά, όταν η σύγκρουση χτυπήσει και τη δική "μας" εξώπορτα.

(Γιά το γράψιμο του άρθρου αυτού χρησιμοποιήθηκαν οι Economist του Μάη — Ιούνη, η εφημερίδα Socialist Worker Απρίλη — Μάη — Ιούνη, το περιοδικό Socialist Review του Μάη, και η εφημερίδα Le Monde, τεύχη τέλη Μάη).

Κώστας Π.



Φουκώ: Το μακρύ ταξείδι της Διαλεκτικής στη «Μικροφυσική της εξουσίας»

"Τό ἔργο του,πρωτότυπο,ἀναζητοῦσε μέσα στήν ἱστορία καί τήν κοινωνιολογία τίς ἑρμηνεῖες γιά τις ἀνθρώπινες συμπεριφορές,προσπαθώντας νά ἐπιτρέψει τήν κατανόηση,νά ἐξηγήσει ἀλλά καί νά διδάξει. Γιατί αὐτός ὁ μεγάλος ἐρευνητής ὑπῆρξε ἐπίσης παιδαγωγός,τοῦ ὁποίου ἡ διδασκαλία περνοῦσε κατά πολύ τά σύνορα τῆς χώρας μας."

Πιέρ Μωρουά.

"Γιά μένα καί ἀρκετούς ἀπό τούς συντρόφους μου ,ὁ Φουκώ δέν ἦταν μόνο ἕνας θεωρητικός.Τό ἔργο του ἦταν γιά μᾶς μιά ἐμπειρία,μιά στιγμή τρομερῆς ἔντασης στήν ἐπεξεργασία ἑνός νέου τρόπου τοῦ νά κάνουμε πολιτική.Καί μπορῶ να πῶ ὅτι αὐτό δέν ἰσχύει μόνο γιά τήν 'Ιταλία ἀλλά ἐπίσης,καί ἴσως περισσότερο, γιά τήν Γερμανία."

Τόνι Νέγκρι

Αὐτός ὁ ἀντιφατικός ἐπαινος ἀπό τά χείλη τῆς ἐξουσίας ἀλλά καί τοῦ ἀντιεξουσιαστή,πού συνόδεψε στίς γαλλικές ἐφημερίδες τήν εἴδηση τοῦ θανάτου τοῦ Φουκώ εἶναι ἴσως ὁ κατάλληλος χαρακτηρισμός γιά τό ἔργο πού ἀφήνει πίσω του.Ένα ἔργο ὅπου ἡ ἀποκαλυπτική ἀναλυση τῶν "τεχνικῶν τῆς ἐξουσίας" καταλήγει νά συνδυαστεῖ μέ μιά Σισσύφια ἀντίληψη γιά τήν δυνατότητα ἀνατροπῆς της καί μιά ἐχθρική ἀντιμετώπιση τοῦ Μαρξισμοῦ.

'Η περιπλάνηση αὐτή ἀρχίζει μέ τίς μελετες τοῦ Φουκώ σχετικά μέ τίς κοινωνικές ἀντιλήψεις γιά τήν τρέλλα,τήν ἐμφάνιση τῶν ψυχιατρίων καί τῆς ψυχιατρικῆς.Στήν "'Ιστορία τῆς τρέλλας" (1961)ὁ Φουκώ δίνει τήν ἱστορικότητα αὐτῶν τῶν ἀντιλήψεων ἐξετάζοντας τίς συγκεκριμένες συνθῆκες κάτω ἀπό τίς ὁποιές ἀναπτύχθηκε ὁ διαχωρισμός "φυσιολογικῆς" / "παθολογικῆς" συμπεριφορᾶς,ἡ κοινωνία ἔπαψε νά ἀνέχεται τούς τρελλούς νά κυκλοφοροῦν ἐλεύθερα καί ἄρχισε τήν πρακτική τοῦ ἐγκλεισμοῦ σέ εἰδικά ἱδρύματα.Μέσα σ'αὐτή τήν ἱστορική πορεία διαμορφώνεται καί ἡ ἀντίστοιχη ἐπιστημονική πρακτική καί ὁ ἀντίστοιχος "λόγος" τής,ἡ Ψυχιατρική. Τό ξεσκέπασμα αὐτό θά ἐπαναληφθεῖ στή συνέχεια καί γιά τήν Ιατρική ("'Η Γέννηση τῆς Κλινικῆς",1963) καί τίς 'Ανθρωπιστικές 'Επιστῆμες ("Οἱ Λέξεις καί τά Πράγματα",1966) γιά νά ὁλοκληρωθεῖ τό 1975 μέ τό "Πειθαρχία καί Τιμωρία" πού ἐξετάζει τήν ἱστορική ἐμφάνιση τῆς φυλακῆς σάν θεσμοῦ καί τόν ρόλο της στόν κοινωνικό ἔλεγχο.Στή φεουδαρχία ἡ κυρίαρχη μορφή ποινῆς ἦταν τά βασανηστήρια καί ἡ ἐκτέλεση σέ δημόσιο χῶρο.'Η Μοναρχία ἔκανε ἐπίδειξη τῆς δύναμης της νά συντρίβει ὅποιον παραβαίνει τούς νόμους.Μέ τήν ἀνάδυση τοῦ καπιταλισμοῦ ὁ διαφωτισ-



μός καταδικάζει αὐτές τίς βαρβαρότητες καί βάζει σάν στόχο τῆς φυλάκισης τήν "ἀναμόρφωση".'Ο στόχος δέν εἶναι πιά μόνο τρομοκράτηση τοῦ πληθυσμοῦ μέ τό παραδειγματισμό,ἀλλά καί ἡ πειθάρχιση μέ τή διαπαιδαγώγηση.Έτσι ἡ πειθαρχία καί ἡ τιμωρία κατοχυρώνονται σέ μιά σειρά θεσμούς πού ἀναπαράγουν τόν κοινωνικό ἔλεγχο.Φυλακές,σχολεῖα,νοσοκομεῖα,ἐργοστάσια,στρατῶνες.Τό ἀνθρώπινο σῶμα γίνεται στόχος μιᾶς ἀναπτυσόμενης "τεχνολογίας τῆς ἐξουσίας" πού διαμορφώνει πρακτικές καί θεωρίες γιά τήν"διαπλαση";ψυχική καί σωματική,ὑπάκουων καί χρήσιμων πολιτῶν.

Εἶναι ἡ ἐποχή πού ἡ διεισδυτική κριτική τοῦ Φουκώ γιά τούς θεσμούς αὐτούς συμβαδίζει μέ τή διείσδυση τῆς κριτικῆς τοῦ κινήματος μέσα στά πειθαρχικά ἐργαστήρια τοῦ καπιταλισμοῦ.'Ο ἴδιος ὁ Φουκώ συμμετέχει στήν 'Ομάδα Πληροφόρησης γιά τίς Φυλακές (GIP).Παρ'ὅλο πού ἀπό τό 1970 εἶναι καθηγητής στό College de France,δέν διστάζει νά μοιράζει προκηρύξεις ἔξω ἀπό τίς φυλακές.'Η Παρισινή διανόηση βρίσκεται στίς μεγάλες δόξες της,ἔχοντας

γύρω της τήν ἀτμόσφαιρα τοῦ Μάη 68.Οἱ "νέοι φιλό-σοφοι" δέν ἔχουν κάνει ἀκόμα τήν ἐμφάνιση τους.Ὡ-στόσο ἡ ἀμφισβήτηση τοῦ Μαρξισμοῦ ἔχει ἤδη ξεκινή-σει μέ τήν πρόκληση πού τοῦ ἀπευθύνει ὁ στρουκτου-ραλισμός:'Η Γλωσσολογία τοῦ Σωσύρ,'Η 'Ανθρωπολογί-α τοῦ Λεβύ Στρώς,'Η Ψυχανάλυση τοῦ Λακάν.

'Ο 'Αλτουσέρ θά προσπαθήσει νά διαμορφώσει μιά νέα ἀνάγνωση τοῦ Μαρξισμοῦ γιά νά καλύψει τίς

"Ολοι!!'Εκτός,φυσικά,ἀπό τούς ἐκκολαπτόμενους ΑΝΩΜΑΛΟΥΣ, τούς μελλοντικούς ΕΞΤΡΕΜΙΣΤΕΣ, τούς ὑποψήφιους ΑΝΤΙΡΡΗΣΙΕΣ. Αὐτοί θά πρέπει νά μάθουν μέ τό ζόρι νά μήν κινοῦνται.

Γιατί ὅταν μάθουν νά σέβονται τό ΚΟΥΔΟΥΝΙ,θά μάθουν νά σέβονται τά ΚΕΙΜΕΝΑ.Νά μήν ἀμφισβητοῦν τούς ΔΑΣΚΑΛΟΥΣ.



ρωγμές πού ἀποκάλυψε στόν "παραδοσιακό Μαρξισμό"ὁ στρουκτουραλισμός.'Ο Φουκώ ἀντίθετα,κινεῖται πρός τήν ἐγκατάλειψη τοῦ Μαρξισμοῦ.Καί οἱ δύο ἔχουν σάν ἀφετηρία τους,βέβαια,τόν σταλινικό "παραδοσιακό Μαρξισμό" τοῦ Γαλλικοῦ ΚΚ καί τήν Ὑποστήριξη του γιά τήν "προλεταριακή ἐπιστήμη" κατά τά πρότυπα τοῦ Λυσένκο.'Η ἀδυναμία ἐρμηνείας τοῦ σταλινισμοῦ ὁδηγεῖ στήν ταύτιση Μάρξ καί Στάλιν,στήν κοινή ἀ-ποδοχή τους ἤ στήν κοινή ἀπόρριψη τους.'Ο Φουκώ θά καταλήξη νά πεῖ (στό Νουβέλ 'Ομπσερβατέρ,9 Μάη 1977).

> " 'Ο Σταλινισμός ἦταν ἡ ἀλήθεια,"κάπως" γυμνή ὁμολογουμένως,ἑνός ὁλόκληρου πολι-τικοῦ λόγου πού ἀνῆκε στόν Μάρξ καί ἄλ - λους διανοουμένους πρίν ἀπ'αὐτόν.Μέ τό Γκουλάγκ,βλέπει κανείς μπροστά του τίς συνέπειες ὄχι ἑνός ἀτυχου σφάλματος,ἀλλά τόν πιό "ἀληθινῶν" θεωριῶν στό πεδίο τῆς πολιτικῆς.Αὐτοί πού ἐλπίζουν νά σωθοῦν ἀ ντιπαραθέτοντας τά πραγματικά γένεια τοῦ Μάρξ στήν φεύτικη μύτη τοῦ Στάλιν χανουν τό καιρό τους."(1).

'Ο Φουκώ καταλήγει ἐκεῖ,μέσα από τίς δικές του μεθολογικές ἀναζητήσεις.'Εχοντας ἐρυνήσει τή σχέση ἀνάμεσα στήν ἀνάπτυξη τῆς καπιταλιστικῆς ἐ-ξουσίας καί τήν ἀνάπτυξη τῆς Ψυχιατρικῆς,τῆς 'Ια-τρικῆς καί τῶν ἀνθρωπιστικῶν ἐπιστημῶν,ἀναζητάει ἕνα μονιμότερο δεσμό ἀνάμεσα στήν ἐξουσία καί στή γνώση καί ἀνάγει τή γνώση σέ ἔκφραση τῆς ἐξουσίας, τῆς κάθε ἐξουσίας.'Από τήν "'Αρχαιολογία τῆς Γνώ-σης" (1969),στή "Μικροφυσική τῆς 'Εξουσίας" (1977) περνώντας μέσα ἀπό τή "Θέληση τῆς Γνώσης" (1976-Α' Τόμος τῆς 'Ιστορίας τῆς Σεξουαλικότητας),ὁ Φουκώ ἐγκαταλείπει τήν εἰκόνα τῆς κοινωνίας σάν ἕνα σύ-νολο πού καθορίζεται ἀπό τήν συγκρουση κεφάλαιου καί ἐργασίας καί στρέφεται στήν εἰκόνα τῆς κοινω-νίας σάν ἕνα σύμπλεγμα ἀπό ἐξουσιαστικούς μικρόκο σμους.

> "Δέν ὑπάρχει σχέση ἐξουσίας χωρίς τήν ἀν τίστοιχη συγκρότηση ἑνός πεδίου γνώσης οὔτε γνώση πού νά μη προϋποθέτει ἤ νά μη συγκροτεῖ ταυτόχρονα σχέσεις ἐξουσίας.Αὐ τές οἱ "γνωσι-εξουσιαστικές" σχέσεις ἀ-ναλύονται,ἐπομένως,ὄχι στή βάση κάποιου ὑποκειμένου τῆς γνώσης πού εἶναι ἤ δέν εἶναι ἐλεύθερο σέ σχέση μέ τό σύστημα ἐ ξουσίας,ἀλλά ἀντίθετα,τό ἴδιο τό ὑποκεί μενο πού κατακτᾶ γνώση,τά ἀντικείμενα πού γίνονται γνωστικά ἀντικείμενα καί οἱ ρυθμοί καί τρόποι τῆς γνώσης πρέπει νά θεωροῦνται σάν ἀποτελέσματα τῶν θεμε λιακῶν ἐπιπλοκῶν τῆς ἐξουσίας-γνώσης καί τῶν ἱστορικῶν μεταμορφώσεων της".
> ("Πειθαρχία καί Τιμωρία")

'Αντίστοιχα ἀλλάζει καί ἡ ἀντίληψη γιά τό τί εἶναι ἡ ἐπανάσταση.'Η μαρξιστική εἰκόνα τῆς ἀνατ-ροπῆς τῆς ἀστικῆς κυριαρχίας μέ τή συντριβή τοῦ κράτους ἀπό τήν ἐργατική τάξη κρίνεται ὑπερβολικά συγκεντρωτική:ἔχει ἕνα ὑποκείμενο ἔχει ἕνα στόχο, ὁδηγεῖ κατ'εὐθεῖαν σέ νέες σχέσεις ἐξουσίας-γνώσης στόν Στάλιν.'Ο Φουκώ βλέπει,ἀντίθετα,πολλές διάχυ τες ἀντιστάσεις πού ξεκινοῦν ἀπό πολλά ὑποκείμενα καί δέν συγκεντρώνονται.Μαζί μέ τόν Ντελέζ καί τό Γκουανταρί,ὁ Φουκώ προβάλλει ἕνα "νομαδικό" πρότυ πο ἐπανάστασης ὅπου τά ὑποκείμενα ἀντιστέκονται σάν τούς νομάδες,σέ κλεφτοπόλεμο μέ τίς ἐξουσίες. Δικαιολογημένα ὁ Νέγκρι ἀναγνωρίζει τό χρέος τῆς ἰταλικῆς Αὐτονομίας στόν Φουκώ.

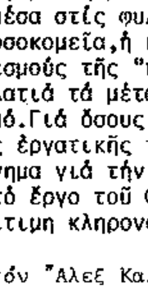
'Εστω,ὅμως,καί ἄν ὁ Φουκώ κατάληξε νά δεῖ τήν ἐργατική τάξη σάν τόν Σίσυφο καί νά προτείνει γιά διέξοδο τήν ἄρνηση τῆς κεντρικότητας της,βάζο ντας σέ ἴδια μοίρα τή σύγκρουση μέσα στό ἐργοστά-σιο μέ τίς συγκρούσεις μέσα στίς φυλακές,τά ψυχια τρεῖα,τά σχολεῖα ἤ τά νοσοκομεῖα,ἡ κριτική του γιά ὅλους αὐτούς τούς θεσμούς τῆς "πειθαρχημένης κοινωνίας" ἄνοιξε πιό πλατιά τά μέτωπα τῆς σύγκ-ρουσης μέ τόν καπιταλισμό.Γιά ὅσους συνεχίζουμε νά βλέπουμε τήν πάλη τῆς ἐργατικῆς τάξης γιά τήν ἀπελευθέρωση της σάν κίνημα γιά τήν ἀπελευθέρωση ὅλων τῶν καταπιεσμένων,τό ἔργο τοῦ Φουκώ σ'αὐτά τά μέτωπα εἶναι μιά πολύτιμη κληρονομιά.

(1).'Αναφέρεται ἀπό τόν 'Αλεξ Καλλίνηκος στό βιβλίο του "'Υπάρχει Μέλλον γιά τόν Μαρξισμό;" 'Εκδόσεις MacMillan,Λονδίνο 1982.Βλέπε ἐπίσηςτό βιβλίο τοῦ Πέρυ 'Αντερσον "Στά 'Ιχνη τοῦ 'Ιστο-ρικοῦ 'Υλισμοῦ",'Εκδόσεις Verso,Λονδίνο,1984,γιά τήν στροφή τῶν Γάλλων διανοουμένων ἀπό τόν Μαρξι-σμό πού ἔκανε τό Παρίσι "Πρωτεύουσα τῆς 'Αντίδρα-σης" στήν διανόηση.

"Οταν μεγαλώσουν, θα ἀποδέχονται τους ΦΟΡΟΥΣ, τις ΠΟΛΥΚΑΤΟΙΚΙΕΣ,τους [illegible] τον ΑΝΘΡΩΠΟ ΣΤΟ ΦΕΓΓΑΡΙ,

τόν ΠΟΛΕΜΟ,τά ΠΑΡΚΟΜΕΤΡΑ, τήν ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ καί τίς ΚΗΔΕΙΕΣ!

'Η ἀκινησία μετά τό κουδούνι εἶναι ἡ κολώνα τοῦ Δυτικοῦ Πολιτισμοῦ!



ΛΕΥΤΕΡΙΑ ΣΤΟΝ ΟΤΕΛΟ ΚΑΡΒΑΛΙΟ



Γαρυφαλα τοτε, Πειθαρχια τωρα.

Στις 25 Ιούνη διάβασαμε έκπληκτοι στις εφημερίδες για την σύλληψη του ηγέτη της Επανάστασης των Γαρυφάλων, Οτέλο ντε Καρβάλιο, με την κατηγορία ότι συμμετείχε στην "τρομοκρατική" οργάνωση F.P.–25 (Forgas Populares 25 Abril –Λαϊκές Δυνάμεις–25 Απρίλη). Ο Οτέλο ντε Καρβάλιο ενεργό μέλος της επαναστατικής αριστεράς στην Πορτογαλία δυό φορές υποψήφιος Πρόεδρος, θα κατέβαινε για τρίτη φορά στις εκλογές μαζί με το F.U.P. (Δύναμη Λαϊκής Ενότητας). ένα μέτωπο της επαναστατικής αριστεράς, και οι προβλέψεις (του αγγλικού περιοδικού Economist) ήταν ότι το ποσοστό που θα έπαιρνε θα ξεπερνούσε αυτό του Κ.Κ. Πορτογαλίας. Μαζί με τον Καρβάλιο συνελήφθηκαν άλλα 42 άτομα (μεταξύ των οποίων και μέλη του F.U.P.) και η κατηγορία συμμετοχής τους στο F.P.–25 βασίζεται στις "δηλώσεις συμπάθειας(;)" που είχε κάνει το F.U.P. για το F.P.–25.

Αν και τα δημοσιεύματα που ακολούθησαν την είδηση για την σύλληψη του Καρβάλιου αναφέρουν ότι η κυβέρνηση Σοάρες αυτή την εποχή προσπαθεί να περάσει ένα "αντιτρομοκρατικό" νομοσχέδιο, λίγοι συνδέουν καθαρά το γεγονός αυτό με την σύλληψη του Καρβάλιο και των συντρόφων του. Ετσι βλέπουμε την ελληνική κυβέρνηση που το '80 σαν αντιπολίτευση, μέσω του Παπανδρέου, υποδεχόταν τον Καρβάλιο, σε μια επίσκεψή-του στην Ελλάδα, να μην λέει τίποτα απολύτως για το γεγονός βοηθούμενη και απο το συγκρότημα Λαμπράκη που σ' ένα δημοσιευμά-του στα ΝΕΑ φτάνει να αναρωτιέται μήπως ο "ρομαντικός" Καρβάλιο (σε αντίθεση με τον "ρεαλιστή" Σοάρες) παρασύρθηκε στην παγίδα των τρομοκρατικών οργανώσεων.

Μια ματιά, όμως, στην κατάσταση που επικρατεί σήμερα στην Πορτογαλία, δείχνει πως η κυβέρνηση του Σοάρες χρησιμοποιεί τον Καρβάλιο και τους συντρόφους-του του F.U.P. για να δημιουργήσει το κατάλληλο κλίμα που θα της επιτρέψει την ψήφιση του "αντιτρομοκρατικού" νόμου ώστε να τον χρησιμοποιήσει, μαζί με μια σειρά άλλα μέτρα, για την καταστολή κάθε αντίδρασης που θα μπορούσε να υπάρξει ενάντια στα σκληρά μέτρα που χρειάζεται να επιβάλει.

Η ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ ΣΗΜΕΡΑ

Η Πορτογαλία, σήμερα, της ανεργίας που φτάνει το 10% και του πληθωρισμού που μπορεί να ξεπερνάει το 30% είναι μια απο τις φτωχότερες χώρες της Δ. Ευρώπης. Πιεσμένη απο τα χρέη-της στο Δ.Ν.Τ. και κάτω απο την προοπτική της ένταξής-της στην ΕΟΚ, τον Γενάρη του '86, είναι υποχρεωμένη να εκσυγχρονίσει την βιομηχανία για να παράγει ανταγωνίσιμα προϊόντα στη διεθνή αγορά.

Ετσι, μέχρι σήμερα έχει πάρει μια σειρά μέτρα προς αυτή την κατεύθυνση. Βλέπουμε, λοιπόν, να παγώνουν οι μισθοί ενώ παράλληλα σταματούν οι προσλήψεις στο δημόσιο τομέα και παρατηρούμε και το πρωτοφανές φαινόμενο να υπάρχουν αυτή τη στιγμή 150.000 εργαζόμενοι στις κοινωνικοποιημένες επιχειρήσεις που δεν έχουν πληρωθεί εδώ και έξη μήνες. Η παραγωγή έχει πέσει κατά 0,5%. Και ενώ για φέτος αναμένεται πτώση–της κατα 2,5% παράλληλα μειώνονται οι εισαγωγές και αυξάνονται οι εξαγωγές. Και ενώ το escundo έχει υποτιμηθεί κατα 12% αφήνονται ελεύθερες οι τιμές των βασικών τροφίμων για πρώτη φορά απο την εποχή του Σαλαζάρ, και ακριβαίνουν, ενώ μέχρι τώρα ίσχυε ένα σύστημα που κρατούσε σταθερές τις τιμές-τους.

Και ενώ με τα μέτρα αυτά έχουν εκπληρωθεί οι όροι που είχε επιβάλει το Δ.Ν.Τ. η κυβέρνηση ετοιμάζεται να προχωρήσει σε μια σειρά πιο σκληρά μέτρα.

* * *

Η κατάσταση αυτή, όπως φαίνεται, δεν έχει περάσει χωρίς αντιδράσεις. Το χειμώνα γίνονται δυό μεγάλες απεργίες στο δημόσιο τομέα (στα ταχυδρομία και τα τραίνα) και στα τέλη Μάη πραγματοποιούνται μεγάλες διαδηλώσεις ενάντια στην πείνα σε μεγάλες πόλεις της Πορτογαλίας.

Στις 2 Ιούνη η CGTP (γενική συνομοσπονδία εργατών που ελέγχεται απο το Κ.Κ.Π.) αναγκάζεται να ζητήσει την παραίτηση της κυβέρνησης, ενώ η UGT (ομοσπονδία που ελέγχεται απο τους σοσιαλιστές) δεν υποστηρίζει την κυβέρνηση παρά μόνο "κριτικά" και βλέπουμε τον Γενικό Γραμματέα-της, Τόρες Κόντο, να δηλώνει ότι όταν υπάρχουν 550.000 άνεργοι και 150.000 απλήρωτοι εργάτες η κατάσταση είναι δύσκολη και προβλέπεται να έχουμε στην Πορτογαλία ένα θ ε ρ μ ό κ α λ ο κ α ί ρ ι . .

* * *

Και ενώ στις 7 Ιούνη επρόκειτο να δοθεί απο την βουλή, εκ νέου, ψήφος εμπιστοσύνης στην κυβέρνηση, όλοι αναγνωρίζουν ότι λόγω της άσκημης οικονομικής κατάστασης η συμ-

μαχία του κυβερνητικού συνασπισμού (σοσιαλδημοκράτες—σοσιαλιστές) ήταν αρκετά δύσκολη.

Αυτή τη στιγμή υπάρχει και μέσα στην κυβέρνηση ένας καυγάς για το αν πρέπει ή όχι να προχωρήσουν σε σκληρότερα μέτρα. Απ' την μια ο Υπ. Δικαιοσύνης δηλώνει ότι πρέπει να πάψει ο τσακωμός μέσα στην κυβέρνηση γιατί η κατάστασή-της είναι δύσκολη μιας και ούτε την εμπιστοσύνη των εργατών έχει (αφού οι όροι του Δ.Ν.Τ. επιτεύχθηκαν μόνο χάρη στις θυσίες των εργαζομένων), αλλά ούτε και των βιομηχάνων που εξακολουθούν να εξάγουν τα κεφάλαιά-τους και να πληρώνουν τα μεροκάματα.

Απ' την άλλη ο σοσιαλδημοκράτης αντιπρόεδρος της κυβέρνησης, Μόντα Πίντο, δηλώνει ότι θα παραιτηθεί αν δεν προχωρήσουν σε σκληρότερα μέτρα όπως:

—απολύσεις
—αγροτική μεταρρύθμιση
—αναδιοργάνωση του δημόσιου τομέα
—κλείσιμο επιχειρήσεων
—χαμήλωμα των επιτόκιων
—απελευθέρωση των νοικιών

Ο "ΑΝΤΙΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΚΟΣ" ΝΟΜΟΣ ΚΑΙ Η ΣΥΛΛΗΨΗ ΤΟΥ ΚΑΡΒΑΛΙΟ

Βέβαια επειδή η κυβέρνηση σ' όλη αυτή την προσπάθειά-της θέλει να έχει την "κοινωνική γαλήνη και συναίνεση(!)" σχεδιάζει και μία παράλληλη σειρά "θεσμικών" μέτρων όπως το κτύπημα του συνδικαλισμού και τον περιορισμό (ακόμα και την απαγόρευση) των απεργιών. Και στα πλαίσια αυτά κάνει την αρχή με τον "αντιτρομοκρατικό νόμο όχι βέβαια για να διαλύσει την F.P.—25 αλλά για να έχει την δυνατότητα να προλάβει οποιαδήποτε πιθανή αναταραχή που μπορεί να υπάρξει.

Η ύπαρξη και μόνο της F.P.—25 βέβαια δεν μπορεί να πείσει για την αναγκαιότητα ενός τέτοιου νόμου, που κατα γενική ομολογία είναι απο τους σκληρότερους που έχουν υπάρξει, καταργώντας και τα στοιχειωδέστερα δικαιώματα όπως είναι το απόρρητο της αλληλογραφίας κλπ και που δημιουργεί αντιδράσεις ακόμη και μέσα στους σοσιαλιστές.

Οταν κατα τον επίσημο γιορτασμό των 10χρονων της Πορτογαλέζικης επανάστασης κυβερνητικός εκπρόσωπος δηλώνει πανευτυχής ότι "η δημοκρατία στην Πορτογαλία έχει στερεωθεί και δ ε ν υ π ά ρ χ ε ι τ ρ ο μ ο κ ρ α τ ί α ...."(υπογρ. δική-μου) και όταν οι ενέργειες της F.P.—25 (που στρέφονται κατά κύριο λόγο σε εκπροσώπους του κεφάλειου που καταπιέζουν περισσότερο τους εργάτες, όπως π.χ. ενάντια σε διευθύντες επιχειρήσεων που δεν πληρώνουν τους εργάτες) δεν φαίνεται να έχουν δημιουργήσει κανένα κλίμα ανησυχίας ανάμεσα στον κόσμο, είναι φανερό ότι η κυβέρνηση χρειάζεται να δημιουργήσει το κατάλληλο κλίμα για την ψήφιση του νόμου-της.

Για την δημιουργία αυτού του κλίματος λοιπόν, κατασκευάζει η κυβέρνηση την σκευωρία ενάντια στον Καρβάλιο και το F.U.P. προσπαθώντας να δείξει ότι η τρομοκρατία υπάρχει απο ένα κομμάτι πλατύτερο της F.P.—25.

Ομως φαίνεται, ήδη, πολύ δύσκολο να περάσει κάτι τέτοιο. Απο την πρώτη στιγμή αγωνιστές (τόσο στην Πορτογαλία, όσο και στο εξωτερικό), αλλά και αξιωματικοί φίλοι του Καρβάλιο, αντέδρασαν στην σύλληψή-του και απαιτούν την απελευθέρωσή-του. Αυτό κάνει την κυβέρνηση να μην είναι τόσο σίγουρη για την επιτυχία της πράξης-της αυτής. Ετσι ο Εάνες δηλώνει ότι δεν ήξερε τίποτα κι ότι έμαθε την σύλληψη του Καρβάλιο απο τον Τύπο και ο Σοάρες έχοντας άλλοθι την απουσία-του στην Ν. Κορέα εκφράζει "την λύπη-του για την σύλληψη του ηγέτη της επανάστασης".

Το αν θα καταφέρει το κίνημα να αρνηθεί τα σχέδια του σοσιαλιστικού—σοσιαλδημοκρατικού συνασπισμού και να πετύχει μ' αυτό τον τρόπο και την απελευθέρωση του Καρβάλιο και των συντρόφων-του είναι το στοίχημα που θα παιχτεί την επόμενη περίοδο στην Πορτογαλία.



Πολωνία - Εκλογές με Αποχή

Τήν 17 'Ιούνη,μέρα τῶν "κοινοβουλευτικῶν" τῆς Εὐρώπης,διάλεξε ὁ Γιαρουζέλσκι γιά τίς ἐκλογές στή Πολωνία.'Ηταν μιά ἐπίδειξη δύναμης καί μιά ἀπόδειξη ὅτι ἡ κατάσταση στήν χώρα του ἔχει "ομαλοποιηθεῖ".Τά ἀποτελέσματα ὅμως ἦταν ἀρκετά ἀπογοητευτικά γιά τούς γραφειοκράτες.Τά "ἐπίσημα" στοιχεῖα μιλᾶνε για 25% ἀποχή,ἡ 'Αλληλεγγύη ὑποστηρίζει ὅτι ἡ συνολική ἀποχή ἦταν γύρω στό 40%,ἐνῶ ὑπῆρχαν περιοχές πού αὐτή ἔφτασε τό 60%.

Κι ἄν κανένας προσπαθήσει νά τήν συγκρίνει μέ τήν ἀποχή πού παρατηρήθηκε τήν ἴδια μέρα στίς εὐρωεκλογές,καί πού σέ μερικές χῶρες ἔφτασε πολύ ψηλά,αὐτή εἶναι ψεύτικη σύγκριση.Γιατί στήν Πολωνία δέν ἦταν ἀποτέλεσμα ἀδιαφορίας ἤ καί ἀπογοήτευσης τῶν ψηφοφόρων,ἀλλά ἦταν ἡ ἐνεργητική ὑποστήριξη γιά τήν ἀπόφαση τῆς 'Αλληλεγγύης νά μποϋκοταρει τίς ἐκλογές.

Οἱ ἴδιες οἱ ἐκλογές εἶχαν μικρή σημασία σάν τέτοιες,δεδομένου ὅτι ἦταν τοπικές ἐκλογές γιά νά "ἀνανεωθεῖ" ἡ ἐμπιστοσύνη στήν τοπική γραφειοκρατία (νομαρχιακά καί ἐπαρχιακά συμβούλια).'Η πολιτική τους σημασία ὅμως ἔπαιρνε ἄλλο νόημα,μετά ἀπό μία περίοδο πού ὁ Γιαρουζέλσκι ἐμφανιζόνταν ὅτι εἶχε "ἐπιτυχίες" στά ἐπί μέρους χτυπήματα τῆς 'Αλληλεγγύης.(Συλλήψεις στελεχῶν πού βρίσκονταν στήν παρανομία,ἀνέβασμα τῶν τιμῶν χωρίς νά ξεσπάσουν ἀπεργίες,διάλογος μέ τήν ἐξουσία κ.ἄ.)Τό πολιτικό νόημα λοιπόν αὐτῶν τῶν ἐκλογῶν ἦταν νά ἐκφραστοῦν καί στό κεντρικό ἐπίπεδο αὐτές οἱ ἐπι μέρους σκόρπιες "ἐπιτυχίες".'Η σημασία τους τεράστια γιά τό καθεστώς ὄχι μόνο γιά τήν ἐσωτερική κατανάλωση ἀλλά καί γιά τίς διεθνεῖς τους συμμαχίες (ἀπό Τραπεζίτες μέχρι Σύμφωνο Βαρσοβίας).

'Η 'Αλληλεγγύη ἀπό τήν ἀρχή δέχτηκε τήν πρόκληση καί ἔβγαλε γραμμή νά μποϋκοτάρουν τίς ἐκλογές. Κι αὐτό τό στήριξε μέ τεράστια κινητοποίηση μελῶν, ὀπαδῶν,συμπαθούντων ὄχι μόνο τήν προεκλογική περίοδο ἀλλά καί τήν ἴδια τήν μέρα τῶν ἐκλογῶν.Κυκλοφόρησαν δεκάδες χιλιάδες προκηρήξεις καί ἀφίσες, κάτω ἀπό τήν μύτη τῆς ἀστυνομίας,σέ ὅλη τήν προεκλογική περίοδο.Γιά νά παραπλανήσουν τίς ἀρχές,ἔβγαλαν ἀφίσες πού ἔμοιαζαν μέ τίς κρατικές,ἀλλά προπαγανδίζοντας τήν ἀποχή.'Οἱ παράνομοι ραδιοσταθμοί δούλευαν συνέχεια πάνω σ'αὐτό τό θέμα.Στό



Γκντάνσκ,15 μέρες πρίν άπό τίς έκλογές έκανε τήν έμφάνιση του στούς δρόμους ένα γουρούνι,βαμμένο κατακόκκινο,πού στή ράχη του είχε τήν λέξη "Ψηφίζω".'Επί δύο ώρες στούς δρόμους τῆς πόλης γινόταν πανζουρλισμός.

'Ανήμερα τῶν έκλογῶν ή κατάσταση ήταν άρκετά όξυμένη.'Ο ίδιος ό Βαλέσα διάλεξε νά πάει γιά ψάρεμα άντί νά ψηφίσει.Οί "παράνομοι" τῆς 'Αλληλεγγύης μοίραζαν προκηρύξεις,έκαναν διαδήλωση σέ διάφορες πολεις (Κρακοβία,Βαρσοβία,Γκντάνσκ,)πήγαιναν έξω άπό τά έκλογικά τμήματα γιά νά παρακολουθήσουν καί νά μετρήσουν τήν άποχή.Στήν περιοχή τοῦ Ούρσους (έργατική γειτονιά τῆς Βαρσοβίας καί άπό τίς πιό δυνατές βάσεις τῆς 'Αλληλεγγύης),ό κόσμος περνοῦσε μπροστά άπό τό έκλογικό τμῆμα καί δεν σταματοῦσε."Οταν κάποια άτομα τόλμησαν νά μποῦνε μέσα, τά σχόλια πού άκούστηκαν ήταν τοῦ στύλ:"δέν ντρέπεται,πάει νά ψηφίσει"...

Τά άποτελεσματα τῆς αποχῆς πού δίνει ή 'Αλληλεγγύη καί πού εἶναι άρκετά διαφορετικά άπό τά"έπίσημα",μπόρεσε καί τά συγκέντρωσε μέσα άπό μιά άρκετά όργανωμένη παρακολούθηση τῶν έκλογικῶν τμημάτων.Σύμφωνα μ'αύτά τά άποτελέσματα στίς πολεις μέ τό γερό έργατικό κίνημα ή συμμετοχή στίς έκλογές ήταν πολύ μικρή.Στό Βρόκλαβ μόλις 40%,στό Γκντάνσκ 47%,στήν Κρακοβία 48%,στό Κατόβιτσε καί στήν Βαρσοβία άπό 57% στήν κάθε μία.'Αντίθετα ή συμμετοχή στήν ύπαιθρο ήταν πιό μεγάλη άπό ότι στίς πολεις,λόγω τῆς μεγαλύτερης έξάρτησης τῶν άγροτῶν άπό τίς τοπικές άρχές καί λόγω τῆς τρομοκρατίας πού μπορεῖ καί εἶναι πιό έντονη.

Μετά απ'αύτά τά άποτελέσματα,ή κατάσταση μέσα στήν Πολωνία έχει άλλάξει.'Ενῶ μέχρι τότε ή χούντα ήθελε νά έμφανίσει "δημοκρατικό" πρόσωπο,αφήνοντας νά κυκλοφορήσουν φῆμες γιά δῆθεν άμνήστευση τῶν πολιτικῶν κρατούμενων,τώρα έτοιμάζει τήν δίκη τῶν μελῶν τοῦ ΚΟΡ,πού έχει όριστεῖ γιά τις 13 'Ιούλη.Παράλληλα προσπαθεῖ νά στηρίξει αύτή τή δίκη μέ μιά δυσφημιστική καμπάνια έναντίον τους,κατηγορόντας τους γιά δεσμούς μέ τήν διεθνή Μασσονία και τίς 'Ισραηλινές μυστικές ύπηρεσίες.Σέ έλλειψη έπιχειρημάτων οί κρατικοκαπιταλιστές καταφεύγουν στίς γνωστές γκαιμπελικές μέθοδες.

Καί μέ τό θέμα πάντως τῶν πολιτικῶν κρατούμενων ή χούντα τοῦ Γιαρουζέλσκι τά βρῆκε μπαστούνια. 'Επειδή άποτελεῖ έμπόδιο στίς σχέσεις της μέ τήν έκκλησία,μέ τούς δυτικούς καί μέ τά έσωτερικά της στηρίγματα,ή χούντα προσπάθησε νά βρεῖ μιά λύση στό προβλημα τῶν πολιτικῶν κρατούμενων.'Αρχικά τούς πρότεινε τήν αύτοεξόριση τους στίς δυτικές χῶρες."Οταν αύτοί 'αρνήθηκαν,έρριξε τό μεγάλο δόλωμα μέ τήν βοήθεια καί τήν διαμεσολάβηση τῆς έκκλησίας:ύποσχέθηκε ότι θά άπελευθέρωνε όλους τούς πολιτικούς κρατόύμενους,σήμερα φτάνουν τούς 700, κάτω άπό τήν προϋπόθεση ότι τά 4 μέλη τοῦ ΚΟΡ (Κουρόν,Μίχνικ,Βούγιεκ,Ρομαζέφσκι)καί τά 7 μέλη τῆς παλιᾶς ήγεσίας τῆς 'Αλληλεγγύης (ό Γκβίαζντα, ό Μοζελέφσκι καί οί άλλοι) θά ύπόγραφαν δήλωση μετάνοιας καί θά ύπόσχονταν ότι στά δύο έπόμενα χρόνια θά άπέχαν τελείως από τήν πολιτική.

Καί οί 11 άρνήθηκαν νά γίνουν τό άνταλλαγμα σ'αύτόν τόν συμβιβασμό καί νά παίξουν τόν ρόλο τῆς ήγεσίας πού "πρόδωσε".Σέ άντιπαράθεση δέ,μερικοί απ'αύτούς άρχισαν άμέσως άπεργία πεινας ζητώντας ή να'έλευθερωθοῦν χωρίς όρους καί άμέσως ή νά καθοριστεῖ γρήγορα ή δίκη τους.Τελικά ή χούντα,μή έχοντας πιά άλλες δυνατότητες γιά μανοῦβρες,προσδιόρισε τήν δίκη τῶν 4 μελῶν τοῦ ΚΟΡ γιά τίς 13 'Ιούλη,στέλνοντάς τους μέ τήν κατηγορία τῆς συνομωσίας ένάντια στό κράτος.

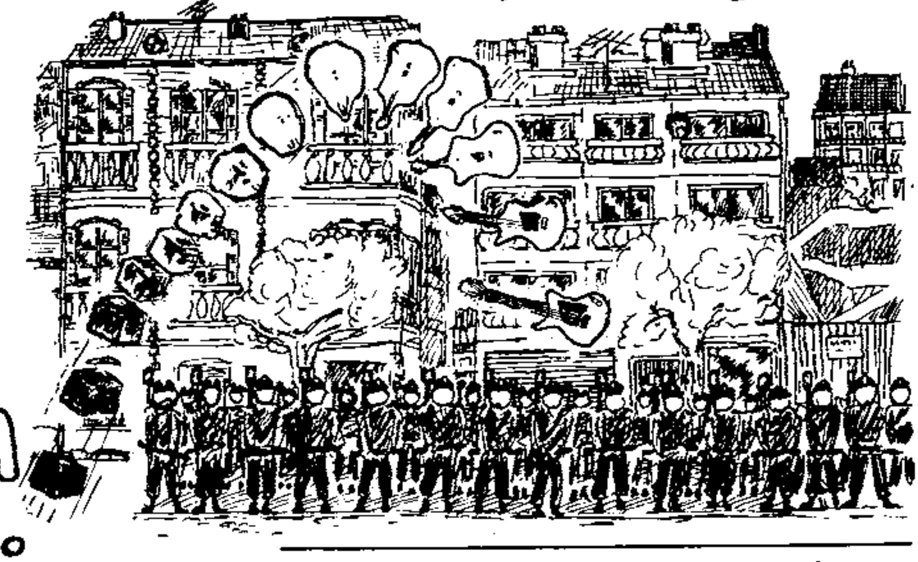
"Ετσι οί δύο προσπάθειες τοῦ Γιαρουζέλσκι-οί έκλογές καί ή έλεγχόμενη άμνηστία- γιά νά μπορέσει νά δείξει προς τά έξω τήν όμαλοποίηση μιᾶς κατάστασης,δέν άπόδωσαν όπως έλπιζαν.Οί δυτικές τράπεζες δέν πείθονται νά δώσουν καί άλλα δάνεια,όταν άκόμα διαισθάνονται τόν "κίνδυνο" τῆς 'Αλληλεγγύης 'Η 'Εκκλησία,μολονότι στήριγμα τους σ'όλη αύτή τή δύσκολη περίοδο,δέν μπορεῖ νά άγνοεῖ ότι σέ κάθε ένορία οί παπάδες εἶναι άνακατεμένοι στίς έπιτροπές "κοινωνικῆς άλληλοβοήθειας" πού μαζεύουν χρήματα καί πραγματα γιά τούς πολιτικούς κρατούμενους καί τίς οίκογένειες τους.

Οί μόνοι πού φαίνεται πώς δέν έχουν πιά πρόβλημα μέ τήν χούντα τοῦ Γιαρουζέλσκι εἶναι οί σοσιαλιστές τῆς 'Ελλάδας καί τῆς Γαλλίας."Ετσι τό ΠΑΣΟΚ άνοιξε καλλιτεχνικές άνταλλαγές (πρίν δυό χρόνια δέν θά τολμοῦσε)μέ συγκροτήματα πού πηγαινοέρχονται τούς τελευταίους μῆνες.'Η δέ σοσιαλιστική κυβέρνηση τῆς Γαλλίας,μετά τήν'άνταλλαγή κρατικῶν άντιπροσωπιῶν στίς άρχές τοῦ χρόνου,δέχτηκε σέ "άνεπίσημη ίδιωτική" έπίσκεψη τόν κυβερνητικό έκπρόσωπο (άντίστοιχο τοῦ Μαρούδα) Γιέρζυ Οὔρμπαν. Φαίνεται ότι χρειάζονται κι αύτοί μιά 'Αλληλεγγύη.

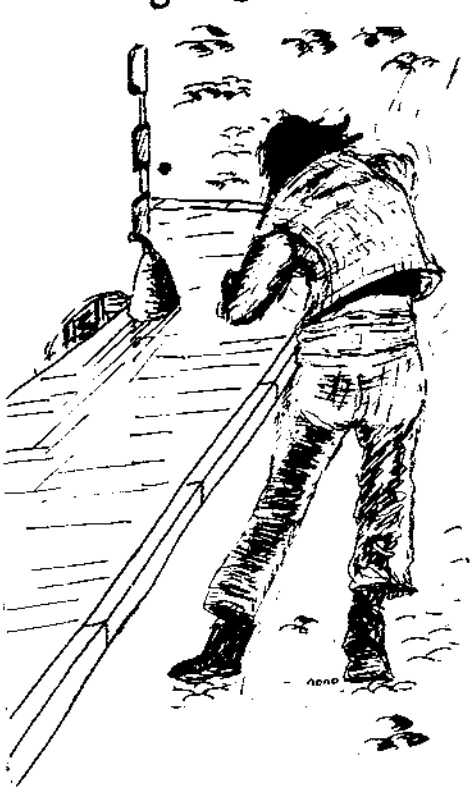


ROCK

Με το στυλ υπερανω ολων;
Με την "αντισταση στα ξενοφερτα προτυπα;
ή αναζητειστε τη μουσικη του σημερα;



*** Ἡ ἀνάγκη μιᾶς σταθερῆς συζήτησης καί πρωτοβουλίας πάνω στά ζητήματα νεολαίας,τη στιγ' πού ἕνα πολύ μεγάλο μέρος ἀπό τήν ἐπίθεση ἐκσυγχρονισμοῦ κρίσης τοῦ ΠΑΣΟΚ στρέφεται ἐνάντια σ'αὐτή,εἴτε μέσα ἀπό τήν νομιμοποίηση τοῦ ἀντινεολαιΐστικου ρατσισμοῦ,εἴτε από τήν προσπάθεια τοῦ Υπουργείου Νέας Γενιᾶς νά ἐνσωματώσει τήν νεολαία σε ἐλεγχόμενες διαδικασίες,εἴτε ἀπό τήν ἴδια τήν συγκυρία τῆς ἀνεργίας,τῆς συντηρητικοποίησης,κλπ.Βρίσκεται σά κεντρική προσπάθεια αυτῶν τῶν ἄρθρων πού καταπιάνονται μέ τά νεολαιΐστικα ζητήματα.Πάνω σ'αὐτήν τήν προοπτική προσπαθοῦν νά τοποθετηθοῦν καί τά κείμενα γιά τήν μουσική.



Η συνέχεια τοῦ προηγούμενου ἄρθρου τῆς Μαμῆς,εἶχε ἀπό πρίν μπεῖ,ὅτι θά εἶναι ὁ τρόπος πού καί στήν Ἑλλάδα ἡ μουσική ἔκφραση τῆς "ἄγριας" νεολαίας κέρδισε ἔδαφος καί τί παρουσιάζει σήμερα ὅλη αὐτή ἡ κατάσταση.

Γι'αὐτούς λοιπόν πού ἡ πρόκληση καί ὁ ἐνθουσιασμός τοῦ Rock'n'Roll ἔδειχναν ἕναν τρόπο νά ζήσης ἔντονα ἀντίθετα μέ τόν κυρίαρχο μικροαστισμό,παρουσιαζονται σήμερα δύο συχνές πραγματικότητες.

Ἀπό τήν μιά μεριά ἴσως τό πιό συνειδητό κομμάτι νοιώθει ἕνα χάσιμο,μιά ἐντύπωση ἀδιεξόδου καί ἀρνητικά σχηματίζεται μέσα του ἡ εἰκόνα ὅτι ἐκτός ἀπό τήν ἀλλαγή στήν συμπεριφορά καί στήν ἐμφάνιση γιά νά ἀλλάξει πραγματικά κάτι χρειάζονται καί ἄλλου εἴδους διαδικασίες.Εἶναι δηλαδή ὁ κόσμος ἐκεῖνος πού προσπαθώντας νά τοποθετήσει στή πράξη τό

μήνυμα τῆς ἐπανάστασης πού φέρνει τό Ρόκ ἀντιμετωπίζει τό χῶρο τῆς πολιτικοποίησης του πού τοῦ γίνεται ἀπαραίτητος καί πολλές φορές ἄγνωστος.

Ἀπ'τήν ἄλλη,ἕνα κομμάτι,τό πιό κυρίαρχο μέσα στήν σημερινή ἔκπτωση τῶν ἀπαιτήσεων τῆς νεολαίας χρησιμοποιώντας μιά εἰκόνα ἐπανάστασης μέσα ἀπ'τό μυαλό πού τοῦ τήν προσφέρει τό μαγικό ραβδί τῆς μουσικῆς προσπαθεῖ νά "χαθεῖ" βρίσκοντας ἕνα τρόπο φυγῆς στό νά γίνει μουσικάκιας.RocK'n'Roll καί τίποτα ἄλλο.Αὐτή εἶναι μιά κατάσταση πού οἱ Dead Kennedys σχολιάζοντας "τά παιδιά πού γύρισαν στό σπίτι" τῆς δεκατετίας τοῦ 60 ἔγραφαν:

"Οἱ ἴδιοι τό μόνο πού θέλουν εἶναι νά κάθονται πίσω στά μικρά τους καβούκια καί νά ἔρχονται σέ ἐπαφή μέ τόν ἔξω κόσμο μόνο μέσα ἀπό τά στερεοφωνικά τους συγκροτήματα.Πιστεύουν πώς ἔτσι δημιουργοῦν τό δικό τους τρόπο ζωῆς.Ἡ γενιά τοῦ 60 εἶνα πιό βολεμένη καί συντηρητική ἀπό τούς πατεράδες τους. Σκέφτηκα ὅτι αὐτό τό εἶδος τῆς ἥσυχης στάσης εἶναι αὐτό πούκάνει τούς φασίστες νά ὑπάρχουν Οἱ ἄνθρωποι δέν σκέφτονται νά σταματήσουν αὐτό τό τρόπο ζωῆς.Εἶναι ἕνα εἶδος εὐτυχίας."

* Στό πρῶτο κομμάτι τό πρόβλημα εἶναι τι εἴδους πολιτικοποίηση.Σίγουρα δέν εἶναι κόσμος πού δέν ἔχει πάρει χαμπάρι τίποτα καί πού δέν ἔχει κριτήριο,στό σημερινό χαμηλό ἐπίπεδο ὅμως τοῦ κινήματος κάθε εἴδους ρεφορμιστές μποροῦν νά ξεχνᾶνε τίς παλιές τους ἀπόψεις καί νά χρησιμοποιοῦν νέες μεθόδους ἕλκυσης πελατείας χωρίς αὐτό νά σημαίνει ὅτι ἀλλάζουν καί τήν γραμμή τους.Οντας ουσιαστικά σέ μία περίοδο πού τό κέντρο τῆς πολιτικῆς τους ελάχιστα διαφοροποιεῖται ἀπό τίς κυβερνητικές ἐπιλογές καί ἡ ἀριστερή τους φρασεολογία ἀμφισβητεῖται ἀπό τά ἴδια τά πράγματα,προσπαθοῦν νά τραβήξουν νεολαίίστικο κόσμο σάν "ἐναλλακτική λύση" , "φίλοι τῶν περιθωριακῶν ὁμάδων","ἐπαναστάτες τῆς καθημερινῆς ζωῆς",ἐνῶ στήν οὐσία ἐκφράζουν τήν πιό χυδαία μορφή ἀπολιτικοποίησης καί δεσίματος στήν κυρίαρχη ἰδεολογία.

* Τό δεύτερο κομμάτι στήν οὐσία βρίσκεται μπλεγμένο σέ μιά ψευδαίσθηση ἄρνησης τοῦ αστικοῦ τρόπου ζωῆς ἐνσαρκώνοντας τόν ἄλλο πόλο τῆς ἀστικῆς ἀλλοτρίωσης,τήν αὐτοκαταστροφή τήν συνειδητή βλακεία ἀπέναντι στήν βλακεία πού προωθεῖ ὁ καπιταλισμός καί τελικά ἕνα διαχεόμενο ἀγνωστικισμό ἀπέναντι στόν square κόσμο τῶν βολεμένων καί τῶν ἀστῶν.Τό ζήτημα τοῦ πῶς μιλᾶς σ'αὐτό τό κομμάτι εἶναι ἀπ'τή μιά ἡ δεδομένη ὑπεράσπιση καί γιατί ὄχι,συμμετοχή σέ κάθε μορφῆς ἀντίσταση χωρίς ὅμως νά τροφοδοτεῖς ψευδαισθήσεις γιά τό πόσο ἀποτελεσματική,ὁλοκληρωμένη ἀκόμα καί πραγματική εἶναι.

Ὑπάρχει ὅμως μιά ἄλλη ἀντιμετώπιση ἀπέναντι καί στίς δύο παραπάνω κατηγορίες πού χρειάζεται ἄμεση σύγκρουση.Εἶναι αὐτή πού λέει ὅτι ἡ μουσική τῆς νεολαίας,ὁ τρόπος πού διασκεδάζει ἀλλοτριώνονται ἀπό τό "πολιτιστικό ἰμπεριαλισμό" καί τήν "εἰσβολή ξενόφερτων προτύπων".Ἡ ἀντιπαράθεση πρέπει νά γίνει γιατί στήν οὐσία εἶναι μιά πλήρως ἀποπροσανατολιστική ἀντίληψη ἄν θέλει κανείς νά κάνει μιά κριτική στό τρόπο ζωῆς πού θέλει κυρίαρχο ὁ καπιταλισμός ἰδιαίτερα ὁ σύγχρονος καί τοῦ πῶς αὐτός διαμορφώνεται.

Ἡ παραπάνω ἀντίληψη εἶναι ἡ κύρια στίς θέσεις τῶν ΚΚ καί συναντιέται ἀπό τήν πιό σταλινική μέχρι στή πιό μοντέρνα της ἔκφραση.Εἶναι μιά ἀντίληψη τοῦ κόσμου ἤ ἀλλοιώς τοῦ πολιτιστικοῦ ἐποικοδομοίματος τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ σάν ἐθνικά κράτη μέ στατικές παραδόσεις πού ὀχυρώνονται νά ἀντισταθουν στήν ἐπίθεση τῶν ξένων καί κακῶν ἐπιρροῶν.Εἶναι



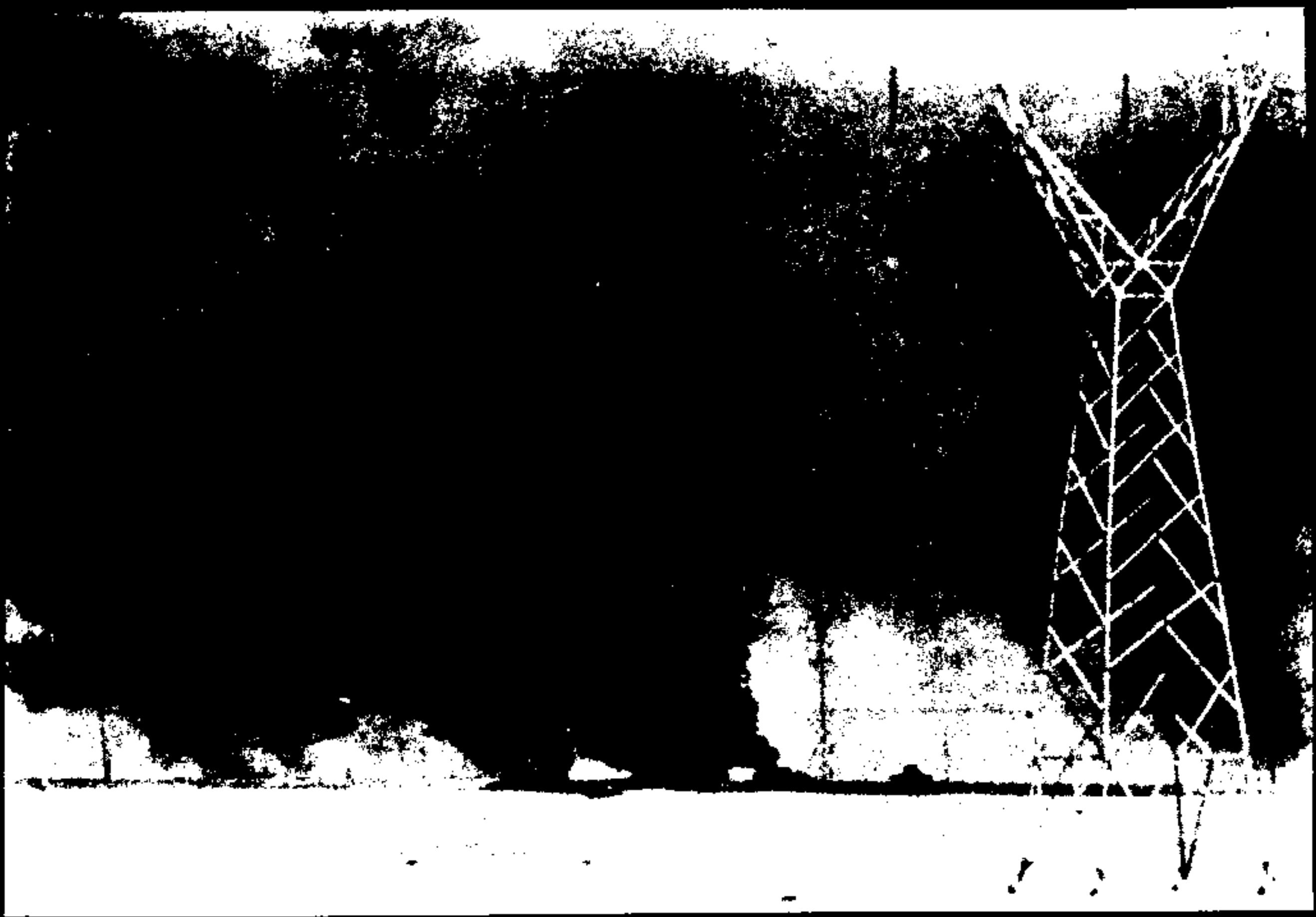
μιά θέση πού ξεχνάει πώς στή σημερινή ὀργανική σύνθεση τοῦ καπιταλισμοῦ παγκόσμια οἱ συνθῆκες ζωῆς ἀλλάζουν σέ τέτοια κλίμακα καί ἀπό μέσα πού καταντᾶναι ἀπό μόνες τους τίς ἐθνικές συνήθειες (βλ.ἡμιαγροτικές) ἄσχετες μέ τήν συγχρονη ζωή καί ἰδιαίτερα μέ τήν ζωή τῆς νεολαίας.Ἐπίσης εἶναι μιά ἀντίληψη πού στερεῖ ἀπό τήν ἐθνική ἀστική τάξη τή τιμή νά ἔχει τήν δική της μερίδα στήν ἰδεολογική χειραγώγηση τῶν ἐργατῶν,κάτιπολύ κοντά στήν αταξική ἰδεολογία τοῦ λαϊκισμοῦ.

Αὐτή ἡ λειτουργία εἶναι φανερή σέ χῶρες τοῦ "τρίτου κόσμου" ὅπου ἡ ἀντίσταση στό "πολιτιστικό ἰμπεριαλισμό" ἦταν καί εἶναι ἡ κύρια προπαγάνδα τῶν νέων ἐθνικῶν κυρίαρχων τάξεων πού θέλουν νά ἐμφανίζονται ἀντιιμπεριαλιστικές.Πάλι στήν Ἀνατ. Εὐρώπη βλέπουμε μιά κρατική χρημοδότηση τῆς "ἐθνικῆς κουλτρύρας" σάν ἀντίστοιχο τῆς ἐθνικῆς ἰδιαιτερότητας,ἑνότητας καί διαταξικῆς εἰρήνης.Πολλές φορές αὐτές οἱ ἀπόψεις χρωματίζονται μέ λίγη ἀντιεμπορευματοποίηση καί ἄρνηση τῆς παρακμιακῆς καπιταλιστικῆς τέχνης.Στήν σημερινή φυσιογνωμία,λοιπόν τῆς μουσικῆς,στή μετατροπή της σ'ἕνα σύστημα παραγωγῆς καί κατανάλωσης πού λίγο ἐμποδίζεται ἀπό τά σύνορα καί στήν νέα μορφή λαϊκῶν (ὡς πρός τήν μαζικότητα τῆς κατανάλωσης καί τήν ἐπιροή) τραγουδιῶν ὑπάρχουν ἀντιφάσεις καί ἀλλοτριώσεις πιό πλατιές ἀπό τό δίλημα ἐπιστροφή στίς ρίζες ἤ γενικῶς μοντέρνα μουσική.

Ξαναγυρίζοντας λοιπόν στήν πρώτη ἑνότητα πού εἶναι ἀκριβῶς ἕνα κομμάτι αὐτῶν τῶν αντιφάσεων μποροῦμε νά κάνουμε μερικές γενικεύσεις γιά τίς νεανικές κουλτοῦρες καί τοῦ πῶς ἐνῶ ἀπό τήν μιά ἀποτελοῦν ἕνα πολύ φανερό σημάδι ἄρνησης τῆς παθητικότητας καί τῆς προσαρμογῆς ἀπ'τήν ἄλλη πολύ εὔκολα μποροῦν μετά τήν περίοδο τῆς επανάστασης τους νά μεταμορφωθοῦν σ'ἕνα ἄδειο κέλυφος ἀπ'τό ὁποῖο μένει μόνο τό στύλ.

ΔΦ. ΝΜ.

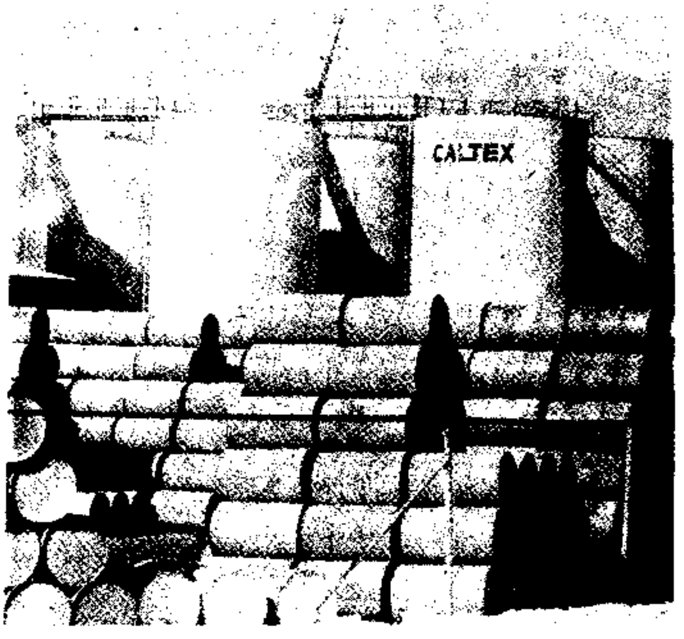
ΙΡΑΝ - ΙΡΑΚ:



Ένας πόλεμος χωρίς τέλος;

Μια μικρή συνοριακή διαμάχη μεταξύ Ιράν και Ιράκ, εξελίχθηκε σε ένα αιματηρό πόλεμο που κλείνει σε λίγους μήνες τέσσερα χρόνια. Σ' αυτό το διάστημα πάνω απο 500.000 άτομα έχασαν την ζωή-τους. Το Ιράκ χρησιμοποίησε για άλλη μια φορά στην ιστορία ασφυξιογόνα αέρια. Ιράν και Ιράκ δεν δίστασαν να βομβαρδίσουν και να βυθίσουν πετρελαιοφόρα πλοία τρίτων χωρών, ακόμα και σύμμαχικών-τους, στην προσπαθειά-τους να εμποδίσουν τις εξαγωγές πετρελαίου του αντιπάλου. Ιράν και Ιράκ κύλησαν απο την οικονομική ευφορία του '80 στην υπερχρέωση. Οι γύρω χώρες που χαιρέτησαν με υπόγεια ή ανοιχτή βοήθεια την Ιρανική επίθεση ενάντια στην απειλή των αγιατολάχ, προσπαθούν με κάθε θυσία να αποφύγουν την επέκταση του πολέμου στην περιοχή και την ανοικτή εμπλοκή-τους σ' αυτόν. Η Αμερική πολύ προσεκτική μετά την "ειρηνευτική"-της αποτυχία στον Λίβανο δηλώνει ότι ο στόλος-της που βρίσκεται έξω απο τα στενά του Ορμούζ είναι έτοιμος να επέμβει, αν ζητηθεί, σε περίπτωση που το Ιράν αποκλείσει τα στενά και την διέλευση του πετρέλαιου προς την δύση. Πράγμα που δεν εμποδίζει την αποστολή ανταλλακτικών και όπλων στο Ιράν, κύρια μέσω Ισραήλ και Β. Κορέας. Την ίδια στιγμή η τροφοδοσία του Ιράκ γίνεται ανοικτά απο τις ΗΠΑ, την ΕΣΣΔ, την Γαλλία, την Βρετανία κά.Ο πόλεμος αυτός, που άρχισε τον Σεπτέμβρη του '80 με ιρακινή επίθεση ενάντια στα αποδιοργανωμένο Ιράν, για την "ανακατάληψη αραβικών εδαφών απο τους Πέρσες" με την πεποίθηση ότι θα είναι ένας νέος πόλεμος των 6 ημερών, έχει πια μονιμοποιηθεί στη περιοχή.

Δεκαετία του ' 50 Το κλειδί είναι το πετρέλαιο



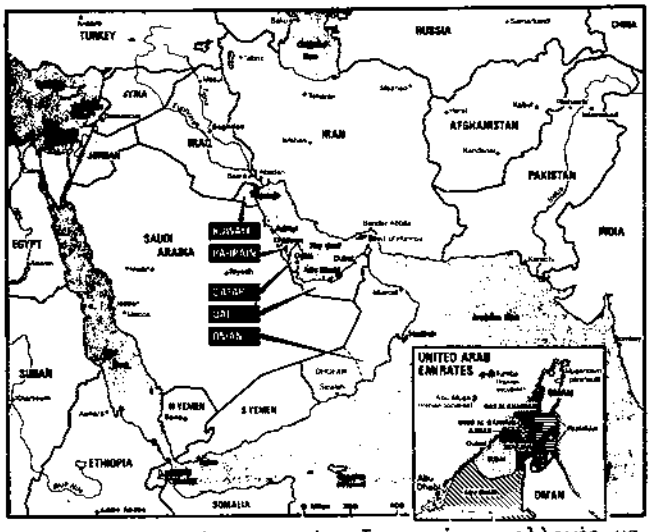
Η Ιρανική επανάσταση, κάτω απο την σημαία του Ισλάμ ανέτρεψε τον Σάχη, δίνοντας τέλος σε μια μακρά περίοδο διακυβέρνησης που είχε τις ρίζες-της στην δεκαετία του '20. Η τελευταία περίοδος της εξουσίας του Σάχη αρχίζει το 1953 με ένα πραξικόπημα οργανωμένο απο την CIA. Βρισκόμαστε στην καρδιά του ψηχρού πόλεμου. Η παγκόσμια κυριαρχία του αμερικάνικου κεφάλαιου στον δυτικό κόσμο είναι αναμφισβήτητη. Ο ανταγωνισμός ανατολής—δύσης γίνεται, μια και δεν υπάρχουν εμπορικές ανταλλαγές ή κοινές αγορές όπου να ανταγωνίζονται τα προϊόντα-τους, μέσα απο τον ξέφρενο ανταγωνισμό των εξοπλισμών. Η σχέση του αναπτυγμένου κεφάλαιου με τις χώρες του τρίτου κόσμου, είναι κύρια η αρπαγή πρώτων υλών σε χαμηλή τιμή. Και η περιοχή του Περσικού Κόλπου ήταν η περιοχή με τα μεγαλύτερα αποθέματα πετρελαίου.

Το πετρέλαιο είναι σίγουρα η μεγαλύτερη επιχείρηση στον κόσμο. Η "7 αδελφές" συγκαταλλέγονταν το '73 μεταξύ των 10 μεγαλυτέρων εταιρειών του κόσμου. Η κυριαρχία-τους ήταν αποτέλεσμα των επιχειρησιακών μεθόδων που παραδοσιακά χρησιμοποίησαν. Ο ανταγωνισμός σπάνια χαρακτήρισε το είδος. Το πετρελαϊκό τράστ χτίστηκε το 1928 απο την SHELL, STANDARD OIL NEW JERSEY, Anglo—Iranian (τώρα B.P.). Σε μια συνάντηση αποφάσισαν να μοιραστούν τις αγορές, να καθορίσουν τα επίπεδα παραγωγής και την κοινή τιμή πώλησης. Αργότερα στο τράστ συμπεριλήφθηκαν και οι άλλες μεγάλες εταιρείες, Gulf, Texaco, Mobil, Socal. Το '73 οι "7 αδελφές" ελέγχαν το 90% της παραγωγής πετρελαίου του Κόλπου.

Ο καθορισμός της τιμής του πετρέλαιου που έγινε το 1928 ήταν απλούστατος και ιδιαίτερα επικερδής για τις εταιρείες. Η τιμή καθοριζόταν απο το κόστος παραγωγής στο Τέξας συν τα έξοδα μεταφοράς στον προορισμό-του. Με αυτόν τον τρόπο οι εταιρείες εξασφάλισάν τα συμφεροντά-τους στις ΗΠΑ, ενώ κέρδιζαν τεράστια ποσά απο το πετρέλαιο της Μ. Ανατολής, όπου η εξόρυξη γίνεται πολύ φθηνότερη. Για παράδειγμα το κόστος ανά βαρέλι πριν την πετρελαϊκή έκρηξη του '73 ήταν 10 σέντς, ενώ η τιμή πωλήσεως 2,5 δολλάρια. Τα πρώτα χρόνια το μερίδιο των πετρελαιοπαραγωγών χωρών ήταν ελάχιστο. Για παράδειγμα το '47 η Anglo—Iranian πλήρωσε στην Ιρανική κυβέρνση 7 δισ. λίρες ενώ κέρδισε γύρω στις 100 δισ. λίρες.

Οι εταιρείες πετρελαίου ποτέ δεν θα μπορούσαν να αντλήσουν μ' αυτόν τον τρόπο πλούτο απο την Μ. Ανατολή, αν δεν είχαν την άμεση υποστήριξη των δυτικών κυβερνήσεων, και ειδικά της βρετανικής που κυριαρχούσε στην περιοχή. Οταν υπογράφτηκαν οι πρώτες συμφωνίες μεταξύ των χωρών και των εταιρειών, το μεγαλύτερο κομμάτι της περιοχής ελεγχόταν άμεσα απο το Λονδίνο. Το Ιράκ βρισκόταν κάτω απο βρετανική διακυβέρνηση, τα κράτη του Κόλπου —Μπαχρέϊν, Ομάρ, Κουατάρ, Αμπου Ντάμπι κ.ά.— ήταν βρετανικά προτεκτοράτα με βρετανικό στρατό, ενώ η βρετανική επιρροή στο Ιράν ήταν ικανή ν' αντικαταστήσει το 41 τον Σάχη.

Την δεκαετία του '50 η προσπάθεια οικονομικής ανάπτυξης των χωρών του τρίτου κόσμου ακολουθεί το παράδειγμα του Νάσερ. Γοητευμένες οι χώρες αυτές απο την γρήγορη οικονομική ανάπτυξη στην προπολεμική Ρωσία, οραματί-



ζονται μια αυτοδύναμη ανάπτυξη χωρίς ανταλλαγές με την ιμπεριαλιστική Δύση, με άξονα το κράτος. Ετσι, σχεδόν όλες αυτές οι χώρες η μια μετά την άλλη, γίνονται πεδίο πραξικοπημάτων "νασερικού" τύπου. Για τις εταιρείες πετρελαίου και τον δυτικό κόσμο η εμφάνιση των "αντιιμπεριαλιστικών" καθεστώτων σήμαινε ουσιαστικά κίνδυνο εθνικοποίησης των πετρελαιοπηγών. Ετσι η κυβέρνηση του Μοσαντέχ, που είχε εθνικοποιήσει το ιρανικό πετρέλαιο, ανατράπηκε ύστερα απο οικονομικό μπουκοτάζ και τέλος με το γνωστό πραξικόπημα του '53 που επανέφερε τον Σάχη. Μια νέα σύμβαση, ως το 1994, μοίραζε την παραγωγή πετρελαίου ανάμεσα στις μεγάλες δυτικές εταιρείες, καθορίζοντας την αναλογία των κερδών εταιρειών—κράτους, όπως και στις γειτονικές Σαουδική Αραβία και Κουβέϊτ. Στο Ιράκ, το '58, ο συνταγματάρχης Αμπτέλ—Καρίμ Κασέμ, με μια ομάδα άλλων αξιωματικών ανέτρεψε τον υποστηριζόμενο απο την Βρετανία Φαιζάλ β'. Τα συμφέροντα των εταιρειών πετρελαίου και του δυτικού καπιταλισμού υποστηρίχθηκαν απο τον αμερικάνικο στόλο που κατέπλευσε στον Λίβανο, απειλώντας με άμεση επέμβαση σε περίπτωση που το νέο καθεστώς θα προχώραγε σε εθνικοποιήσεις.

Ετσι λοιπόν την περίοδο αυτήν, την άμεση στρατιωτική παρουσία, —βρετανικός στρατός στον Κόλπο, 6ος αμερικάνικος στόλος στην Μεσσόγειο— συμπλήρωνε η αθώα στρατιωτική βοήθεια προς τα φιλικά καθεστώτα, που συχνά επεμβαίναν στις γύρω περιοχές. Απο την άλλη μεριά, αυτή η έντονη στρατιωτική παρουσία και απειλή έσπρωχνε τα "αντιιμπεριαλιστικά" καθεστώτα σε συμμαχία με την Ρωσία, πράγμα που αύξανε την έτσι κι αλλιώς ψηλή θερμοκρασία στην περιοχή.

Στην δεκαετία του '50, ο ισχυρός σύμμαχος των δυτικών στην περιοχή του Κόλπου είναι αναμφισβήτητα ο Σάχης. Στην

διάρκεια 53–60 ο ιρανικός στρατός αυξήθηκε ραγδαία. Οι στρατιωτικές δαπάνες εξαπλασιάστηκαν, ενώ η ετήσια αμερικάνική βοήθεια ήταν περίπου δεκαπλάσια απο την προηγούμενη τριετία, 49–52. Οι σχέσεις του ιρανικού στρατού με τον αμερικάνικο επεκτείνονται πέρα απο την απλή βοήθεια. Το 1954 το Ιράν έγινε μέλος του προ-σύμφωνου της Βαγδάτης με στόχο την αντιμετώπιση του "κίνδυνου της σοβιετικής εισβολής". Τρείς αμερικάνικες στρατιωτικές αποστολές εγκαταστάθηκαν στο ιρανικό έδαφος, ενώ ιρανοί αξιωματικοί εκπαιδεύονταν στις ΗΠΑ.

Ετσι λοιπόν στο τέλος της δεκαετίας του '50 οι χώρες του Περσικού Κόλπου δίνουν μια εικόνα έντονης υποανάπτυξης και φτώχειας σαν αποτέλεσμα είτε της κλεισμένης στον εαυτό-της και οργανωμένης γύρω απο το κράτος οικονομίας, είτε πάλι της στρατιωτικής σύνδεσης με την αμερική με μια άρχουσα τάξη που χάρη στις στρατιωτικές συμμαχίες απολάμβανε ανεξέλεγχτα προνόμια στην "κατασπατάληση" των κρατικών πόρων (η περίπτωση του βασιλιά Σαούντ της Σαουδικής Αραβίας, του άλλου ισχυρού σύμμαχου των ΗΠΑ που έχτισε το 1958 ένα παλάτι στο Ριάντ αξίας 25 εκατομμυρίων δολλαρίων, όσο δηλαδή και η αμερικάνική βοήθεια εκείνη τη χρονιά, είναι χαρακτηριστική).

Η ενσωμάτωση στη παγκόσμια οικονομία

Μπαινοντας στην δεκαετία του '60, δυτικό και ανατολικό κεφάλαιο αντιμετωπίζουν πλέον τ' αδιέξοδα της προηγούμενης πολιτικής-τους. Για τις ΗΠΑ οι αγορές της Ευρώπης και της Ιαπωνίας δεν αποτελούν πλέον λύση. Η οικονομική και τεχνολογική ανάπτυξη των χωρών αυτών ανταγωνίζεται πια ισάξια τα αμερικάνικα προϊόντα. Η λύση αναζητάται σε επενδύσεις στις υποανάπτυκτες χώρες του τρίτου κόσμου που επιτρέπουν χαμηλότερο κόστος παραγωγής, ανοίγουν καινούργιες αγορές και νέα περιθώρια κέρδους. Απο την άλλη μεριά η Ρωσία αναζητάει στη γραφειοκρατική δομή την εσωστρέφεια αλλά και τις στρατιωτικές δαπάνες τα αίτια της κρίσης-της (ο ρυθμός ανάπτυξης της οικονομίας την πενταετία 60–65 ήταν ο μισός της πενταετίας 50–55). Ομως οι πολεμικές δαπάνες αναγνωρίζονται και απο τις ΗΠΑ σαν μια απο τις αιτίες της χαμένης κυριαρχίας-της. Την ίδια στιγμή που οι επιλογές της Αμερικής είναι η μείωση των πολεμικών δαπανών και το άνοιγμα προς τις αγορές του τρίτου κόσμου, οι επιλογές της Ρωσίας είναι ανάλογες: Χαλάρωση του οικονομικού συγκεντρωτισμού, άνοιγμα στην διεθνή αγορά μείωση των εξοπλισμών.



Οι επιλογές αυτές του αναπτυγμένου κεφάλαιου υπαγορεύουν μια μετοβολή της στάσης-τους απέναντι στον τρίτο κόσμο. Την προηγούμενη πολιτική αντικαθιστά η χαλάρωση της στρατιωτικής παρουσίας και η προσπάθεια ενσωμάτωσης στην παγκόσμια οικονομία. Ετσι στην προοπτική νέων κερδών και γρηγορότερης ανάπτυξης μέσα απο δάνεια, ξένες επενδύσεις, άνοιγμα στις αγορές του κέντρου κλπ. δεν μπορούν να αντιστάθούν ούτε τα "προοδευτικά αντιμπεριαλιστικά" καθεστώτα, ούτε και τα "δεξιά νεοαποικιακά". Πολιτικές ανακατατάξεις ή προσαρμογές στα νέα δεδομένα συνοδεύουν την καινούργια φάση. Το '62, στη Σαουδική Αραβία αντικαθιστά τον σπάταλο Σαούντ ο αδελφός-του Φαιζάλ. Την θέση του υπουργού πετρελαίου καταλαμβάνει ο αργότερα πασίγνωστος Σεϊχης Γιαμανί, απόφοιτος του Χαρβαρντ. Στο κοντινό Ιράκ, το πραξικόπημα του Μπάαθ ανεβάζει λίγο αργότερα τον Σαντάμ Χουσεϊν στην εξουσία, που αντιπροσωπεύει "την αραβική σκέψη ενάντια στον ματεριαλισμό". Κάτω απο τον Χουσεΐν το Ιράκ γνωρίζει μια ταχύτατη ανάπτυξη που το κάνει δίκαια να φαίνεται το πιο ελπιδοφόρο κράτος της περιοχής. Στο Ιράν, η κυβέρνηση της Τεχεράνης ανακοινώνει το '61 ένα πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων που ονομάστηκε "λευκή επανάσταση". Στα πλαίσια αυτά δημιουργείται μεταξύ άλλων και το Κέντρο για την προσέλκυση και προστασία των ξένων βιομηχανιών. Γύρω στο '70 το Ιράν φιλοξενεί 120 ξένες εταιρείες, ενώ η βιομηχανική εργατική τάξη αριθμεί 750 χιλιάδες. Καθώς το ψυχροπολεμικό κλίμα της μεταπολεμικής περιόδου δίνει τη θέση- της στην ύφεση αποκαθίστανται και οι σχέσεις του Ιράν με την ΕΣΣΔ. Την επίσκεψη του Σάχη στην Μόσχα το '65 ακολουθούν συμφωνίες για την κατασκευή αγωγού φυσικού αερίου προς την ΕΣΣΔ, για την κατασκευή χαλυβουργείας απο τους Ρώσους στο Ισπαχάν, καθώς και για την αγορά πολεμικού υλικού απο την ΕΣΣΔ αξίας 110 εκατομμυρίων δολλαρίων.

Η ύφεση της στρατιωτικής παρουσίας σε συνδυασμό με την είσοδο των χωρών του τρίτου κόσμου στην διεθνή αγορά, δεν μπορούσε να αφήσει άθικτες τις σχέσεις των χωρών με τις εταιρίες πετρελαίου. Οι άρχουσες τάξεις του Περσικού Κόλπου αναζητούσαν κύρια στα κέρδη απο το πετρέλαιο τα αναγκαία κεφάλαια για τα αναπτυξιακά-τους προγράμματα. Απο την άλλη οι εταιρίες απέβλεπαν πια σε επέκταση των δραστηριοτήτων-τους στην περιοχή. (π.χ. κατασκευή πετροχημικών εργαστασιών κλπ). Η συνέπεια ήταν η συμφωνία για την αύξηση των μεριδίων των παραγωγών χωρών στις εταιρίες εξόρυξης και η δημιουργία κρατικών ανεξάρτητων εταιριών.

Στις αρχές της δεκαετίας του '70 δυό τάσεις χαρακτηρίζουν την περιοχή: Αφ' ενός μεν τα διάφορα κράτη που πολύ απέχουν απο την καθυστερημένη εικόνα της προηγούμενης δεκαετίας διεκδικούν όχι μόνο όλο και μεγαλύτερο μερίδιο στις αγορές και στις επενδύσεις της γύρω περιοχής αλλά και τον ρόλο του σταθμού των αναπτυγμένων χωρών σ' αυτην. Συνέπεια αυτού, αυξάνει για άλλη μια φορά η θερμοκρασία στην περιοχή. Τώρα όμως δεν είναι η διαμάχη Αμερικής Ρωσίας που ωθεί σε εξοπλισμούς, αλλά οι αντιθέσεις και οι ανταγωνισμοί των καπιταλιστικών γειτόνων. Οι στρατιωτικοί εξοπλισμοί της περιόδου γίνονται κύρια με δαπάνες των ενδιαφερομένων και όχι με ξένες βοήθειες.

Το δεύτερο χαρακτηριστικό της περιόδου είναι η δημιουργία του ΟΠΕΚ "του πρώτου καρτέλ των πετρελαιοπαραγωγών χωρών του τρίτου κόσμου, που θα διαπραγματεύεται τις σχέσεις τους με την δύση". Καθώς οι οικονομίες των πετρελαιοπαραγωγών χωρών κινούνται με βάση τα κέρδη από το πετρέλαιο, ο ΟΠΕΚ αποτελεί ουσιαστικά την προσπάθεια να ρυθμιστεί η παραγωγή και η τιμή απο κοινού. Η δυνατότητα φαίνεται ρεαλιστική. Το 70, πάνω απο το 40%της παγκόσμιας παραγωγής προερχόταν απο τον αραβικό κόσμο, ενώ η ζήτηση αύξανε συνεχώς. Τα κέρδη είναι έτσι και αλλιώς μεγάλα, η κοινή αντιμετώπιση τα κάνει ακόμα μεγαλύτερα.

Το 73, ο ΟΠΕΚ καταφέρνει μια σημαντική νίκη. Με πρόφαση τον αραβοισραηλινό πόλεμο διακόπτει την παραγωγή πετρελαίου. Το Ιράν που δεν συμμετέχει στον ΟΠΕΚ εκμεταλλεύεται την περίσταση αυξάνοντας την τιμή. Απο την άλλη οι εταιρίες κάθε άλλο παρά διευκολύνουν την κατάσταση. Η μείωση της παραγωγής παρά την αύξηση της ζήτησης ήταν μόνιμη πολιτική-τους απο το '71 με στόχο την αύξηση της τιμής. Το αποτέλεσμα της έλλειψης ήταν η ραγδαία ανατίμηση του πετρελαίου. (Απο τρία δολλάρια το βαρέλι σε δώδεκα). Τα τεράστια κέρδη των πετρελαιοπαραγωγών χωρών

που προέρχονταν σε ποσοστο πάνω απο 50% απο τις χώρες του τρίτου κόσμου, διοχετεύονταν στις δυτικές τράπεζες αυξάνοντας τα ήδη μεγάλα αποθέματα. Οι δεσμοί των χωρών του Κόλπου με την δύση γίνονται στενότεροι. Η σύσφιξη αυτή βάζει και τα πρώτα προβλήματα στο εσωτερικό του ΟΠΕΚ, σαν αποτέλεσμα της άνισης κατανομής των κερδών μεταξύ των μελών-του.

Στο στρατιωτικό επίπεδο η κυριαρχία του Ιράν ήταν αναμφισβήτητη. Οι τεράστιοι εξοπλισμοί της δεκαετίας του '50 μοιάζουν τίποτα μπροστά στους νέους. Στο διάστημα '62–68 το Ιράν απορρόφησε το 24% των συνολικών πωλήσεων στρατιωτικού υλικού των ΗΠΑ, προς τον τρίτο κόσμο. Το ύψος της δαπάνης ήταν 500 εκατομμύρια δολλάρια. Μια νέα συμφωνία μεταξύ Ιράν ΗΠΑ που υπογράφτηκε το '72 καθόριζε αγορές ύψους 2,5 δισ. δολλαρίων. Τους εξοπλισμούς συνοδεύουν στρατιωτικές επεμβάσεις στην περιοχή. Το '71 το Ιράν καταλαμβάνει τα τρία νησάκια στην είσοδο των στενών του Ορμούζ. Το '73 ο ιρανικός στρατός αποβιβάζεται στο Ομάν, για την "αποκατάσταση της τάξης". Ο Σάχης διατείνεται έτοιμος να επέμβει ως και στο Πακιστάν σε περίπτωση επανάστασης.

Συμπερασματικά, μπορούμε να πούμε ότι η περίοδος μας κληρονόμησε, την ενσωμάτωση των χωρών του Κόλπου στην παγκόσμια οικονομία τον ΟΠΕΚ που χαράζει στις αρχές της δεκαετίας του '70 την κοινή-τους οικονομική πολιτική και την αναμφισβήτητη στρατιωτική κυριαρχία του Ιράν στην περιοχή.

Η Ιρανική Επανάσταση



Το '78 ήταν μια άτυχη χρονιά όχι μόνο για τον Σάχη αλλα και για τον ιρανικό καπιταλισμό. Στις 9/2 οι "αθάνατοι" το επίλεκτο τμήμα του στρατού, που λίγα χρόνια πρίν θα έφτανε ως το Πακιστάν για να πνίξει μία επανάσταση πέρναγε με το μέρος των εργατών και των φτωχών στρωμάτων πολεμώντας πλάϊ-πλάϊ με τους Μουζαχεντίν και Φενταγίν ενάντια στον Σάχη. Οταν στις 11/2 το ιρανικό ραδιόφωνο, άρχισε να μεταδίδει σαν "Η φωνή της επανάστασης" ο κόσμος μάθαινε ότι ένα απο τα πιο βίαια καθεστώτα της μεταπολεμικής ιστορίας είχε οριστικά ανατραπεί. Το νέο καθεστώς του Χομεϊνί, που γρήγορα εξελίχτηκε σε "αντάξιο" συνεχιστή του Σάχη προσπάθησε απο την αρχή να ξαναστήσει τον κλονισμένο ιρανικό καπιταλισμό.

Για τις γειτονικές χώρες η ιρανική επανάσταση δημιούργησε και μεγάλες ευκαιρίες αλλά και κινδύνους. Στο Ιράκ η σουνίτικη κυβέρνηση διαλύει συγκεντρώσεις σιιτών —οι σιίτες αποτελούν το 65% του πληθυσμού του Ιράκ— με βόμβες, ενώ τα άλλα αραβικά κράτη κάνουν στροφή προς το Ισλάμ προσπαθώντας να προλάβουν πιθανές εξελίξεις. Απο την άλλη, η πτώση του Σάχη φέρνει στο Ιράν την οικονομική αλλά και τήν στρατιωτική διάλυση.

Ο ΟΠΕΚ βρίσκει τήν ευκαιρία να σπεκουλάρει άλλη μια φορά πάνω στην τιμή του πετρέλαιου. Η οικονομική κρίση, μειώνοντας στο μετά το '73 διάστημα τη ζήτηση πετρέλαιου και κατεβάζοντας την τιμή (σε πραγματικές τιμές) έφερε τις πετρελαιοπαραγωγικές χώρες σε αδιέξοδο. Το '77 η Σαουδική Αραβία, με πολλαπλάσια παραγωγή απο τις υπόλοιπες παρουσιάζει έλλειμα. Η πίεση αυτή τινάζει και την συνοχή του ΟΠΕΚ. Η Σαουδική Αραβία αυξάνει τήν παραγωγή-της προσπαθώντας να περισώσει τον εαυτό-της. Η τιμή του πετρέλαιου πέφτει κι άλλο. Ο ανταγωνισμός των χωρών του Κόλπου απογειώνεται.

Η ιρανική επανάσταση ξαναφέρνει στον ΟΠΕΚ τα χαμένα κέρδη. Η Σαουδική Αραβία, αντί να αυξήσει τήν παραγωγή-της για να καλύψει τό έλλειμα που προκαλεί η πτώση της ιρανικής παραγωγής σπεκουλάρει πάνω στην τιμή. Για άλλη μια φορά τινάζει τήν τιμή του πετρέλαιου στα ύψη.

Εξ' άλλου η στρατιωτική και οικονομική διάλυση του Ιράν, σε συνδυασμό με την διεθνή απομόνωση αφήνουν την δεσπόζουσα θέση-του κενή. Το Ιράκ που το τελευταίο διάστημα προωθεί τις συμμαχίες-του με τα συντηρητικά καθεστώτα της Αραβικής χερσονήσου, αποφασίζει να κάνει ένα βήμα μπρος.

Η ευκαιρία για το Ιράκ...



Για πολλά χρόνια, το μήλο της έριδας για τα γειτονικά Ιράν Ιράκ ήταν η περιοχή των συνόρων-τους γύρω απο τον ποταμό Σάτ αλ Αράμπ, προέκταση ουσιαστικά των ποταμών Τίγρη και Ευφράτη. Το 1969 ο Σάχης, αποκήρυξε την συνθήκη του '37 που καθόριζε τα σύνορα στην ανατολική πλευρά, δίνοντας ουσιαστικά τον ποταμό και τα έσοδα απο αυτόν στο Ιράκ. Το 1975 ο Σαντάμ Χουσεΐν έρχεται σε συμφωνία με τον Σάχη, παραχωρεί τον μισό ποταμό και περίπου 500 τ.μίλια της γύρω περιοχής στο Ιράν, με αντάλλαγμα την διακοπή της υποστήριξης των Κούρδων αυτονομιστών του Ιράκ. Οι Κούρδοι είχαν εξεγερθεί το 1961 ζητώντας αυτονομία. Ο έλεγχος της περιοχής απασχολούσε διαρκώς ένα μεγάλο μέρος του ιρακινού στρατού, ενώ αποσπούσε κεφάλαια αναγκαία για την ανάπτυξη της οικονομίας. Πράγματι η εγκατάλειψη των Κούρδων απο το Ιράν έφερε και την ήττα-τους. Την συμφωνία αυτή με τον Σάχη κατήγγειλε με την σειρά-του ο Χουσεΐν το 1980, κηρύσσοντας τον πόλεμο στο νέο καθεστώς του Ιράν. Οι απαιτήσεις του Ιράκ δεν περιορίζονταν στην συνοριακή περιοχή. Ο πόλεμος κηρύχθηκε αραβοπερσικός και στόχος-του ήταν και η απόδοση στα Ενωμένα Αραβικά Εμιράτα των τριών νησιών στα στενά του Ορμούζ, αλλά και η αυτονομία του ιράνικού Κουρδιστάν και Αραμπιστάν —όπως ονομάζουν οι ιράκινοί την επαρχία Κχουτστάν του Ιράν.

Ο πόλεμος φαίνονταν μια εύκολη υπόθεση για τον Χουσεΐν. Ο ιρανικός στρατός βρίσκεται σε διάλυση. Η διεθνής απομόνωση της Τεχεράνης, που έχει κορυφωθεί με την κατάληψη της αμερικάνικης πρεσβείας και την κατακράτηση των ομήρων, όχι μόνο αποκλείει τον ιράνικό στρατό απο τα απαραίτητα πολεμοφόδια και ανταλλακτικά αλλά έχει παγώσει και 8 δισ. δολλάρια του Ιράν στις αμερικάνικες τράπεζες. Στο εσωτερικό η κυριαρχία του καθεστώτος των Μουλάδων τρίζει επικίνδυνα. Οι απειλές έρχονται απο παντού: Απο τον στρατό, τους υποστηρικτές του Μπανί Σάντρ, απο τις εθνικές μειονότητες, απο τους Μουζαχεντίν..... Αλλωστε τα ιρακινά στρατεύματα δεν χρειάζεται να προχωρήσουν πάρα πολύ, για να καταφέρουν το οριστικό κτύπημα. Η γειτονική επαρχία Κχουζετστάν, είναι το πετρελαιοπαραγωγικό κέντρο του Ιράν απο όπου παίρνει το 90% της απαραίτητης ενέργειας. Η κατάληψη του αγωγού θα σήμαινε αυτόματα την ακινησία της στρατιωτικής μηχανής. Απο την άλλη απ' τα λιμάνια του Κχουζετστάν εισάγονται τα 2/3 των αναγκαίων τροφίμων του Ιράν.

Για το Ιράκ αυτή η εύκολη νίκη θα συνοδευόταν απο σημαντικά οφέλη. Οχι μόνο θα αναδεικνυόταν στον στρατιωτικό ισχυρό της περιοχής, αλλά ίσως έλπιζε και στον μελλοντικό έλεγχο των ιράνικών πετρελαιοπηγών. Οι γειτονικές χώρες έσπευσαν ανοικτά ή υπόγεια να υποστηρίξουν το Ιράκ. Καθεστώτα σαν του Χομεϊνί είναι μια απειλή για την περιοχή και οι θαυμαστές πρέπει να αποθαρρύνονται. Είναι προφανές ότι όλοι θέλουν μια νίκη του Ιράκ. Οχι όμως και πολύ μεγάλη. Κάτι τέτοιο θα ήταν στην συνέχεια επιζήμιο για την δική-τους θέση. Εξω απο τον αραβικό Κόσμο οι αντιδράσεις είναι ακόμα πιο αργές. Οι χλιαρές ανακοινώσεις για την επιθυμητή ειρήνη στην περιοχή, της Αμερικής και της Ρωσίας συνοδεύονται απο τις αμοιβαίες απειλές για την περίπτωση που κάποιος απο τους δυό θα ήθελε να επέμβει. Κατ' αρχήν οι σχέσεις και των δυό με το Ιράν και το Ιράκ δεν είναι ιδιαίτερα καλές. Η Ρωσία βλέπει το Ιράκ που η ίδια έχει εξοπλίσει να γλυστράει τα τελευταία χρόνια προς την ανεξαρτησία. Οι ελπίδες-της βρίσκονται μάλλον στο Ιράν όπου το φιλοσοβιετικό Τουντέχ έχει ακόμα καλές σχέσεις με το καθεστώς. Απο την άλλη για την Αμερική το Ιράκ είναι ο σύμμαχος της φιλικής-του Σαουδικής Αραβίας ενώ στο Ιράν ο αντιαμερικανισμός βρίσκεται στο απόγειό-του.

Το τέλος δεν φαίνεται στον ορίζοντα

Η αισιοδοξία του Χουσεΐν δεν κράτησε πολύ. Ο ιράνικός στρατός φάνηκε σε πολύ καλύτερη φόρμα απο ότι όλοι πίστευαν. Το μέτωπο γρήγορα απλώθηκε κατά μήκος της συνοριακής γραμμής. Αεροπλάνα βομβάρδιζαν τις εχθρικές βιομηχανικές εγκαταστάσεις και πετρελαιοσταθμούς. Το Ιράκ, τον πρώτο χρόνο κινήθηκε αργά προς τους στόχους-του. Στα μέσα του '81 έλεγχε σχεδόν ολοκληρωτικά τον κεντρικό αγωγό πετρελαίου του Ιράν.

Η κατάσταση ανατράπηκε οριστικά τον Σεπτέμβρη του '81. Μια νικηφόρα ιράνική αντεπίθεση αντιστρέφει σιγά-σιγά την ροή του πολέμου. Το Ιράν γίνεται ο επιτιθέμενος. Οι υποθέσεις πάνω στις οποίες στηρίχτηκε η αισιόδοξία του Χουσεΐν αποδείχτηκαν λανθασμένες. Η εσωτερική συνοχή του Ιράν κάθε άλλο παρά διασπάστηκε. Εργάτες τα χαμηλότερα στρώματα, οι Μουζαχεντίν, οι εθνικές μειονότητες στήριξαν το καθεστώς όχι απο αγάπη προς τους Μουλάδες αλλά γιατί μ' αυτό τον τρόπο υπερασπίζονταν την επανάσταση, που μέσα στην αρχική ρευστότητά-της τους έδινε ακόμα ελπίδες. Η δύναμη του εμπόριου αλλά και οι διεθνής διασυνδέσεις βοήθησαν το Ιράν στον ανεφοδιασμό-του. Σιγά-σιγά η διαμάχη στην εξουσία του Ιράν έλειξε προς όφελος των φιλοδυτικών υποστηρικτών της μικτής οικονομίας. Οι δεσμοί της Ρωσίας με το Ιράν έσπασαν με την καταστροφή του Τουντέχ. Σιγά-σιγά ξεπαγώνουν οι εμπορικές ανταλλαγές του Ιράν με την Δύση. Οι δυτικογερμανοι και οι Ιάπωνες κύρια αρχίζουν ήδη να ελπίζουν σε συμβάσεις για την μεταπολεμική ανοικοδόμηση του Ιράν.

Ενώ για το Ιράν και το Ιράκ ο πόλεμος εξελίχθηκε σε μια μακρόσυρτη περιπέτεια για τις γύρω πετρελαιοπαραγωγικές χώρες σήμανε σημαντικά κέρδη. Η έκρηξη του πολέμου το '80 και η απειλή του κλεισίματος των στενών του Ορμούζ βοήθησαν να κρατηθεί ψηλά η τιμή του πετρέλαιου παρόλη την νέα πτώση στην ζήτηση (8% το 1980) και την αύξηση της παραγωγής της Σαουδικής Αραβίας. Τα κέρδη των 13 τώρα πια μελών του ΟΠΕΚ φθάσαν 360 δισ. δολλάρια. Η κατανομή υπήρξε για άλλη μια φορά πάρα πολύ άνιση. Η Σαουδική Αραβία βρέθηκε με αποθέματα 150 δισ. το Κουβέιτ με 80. Αντίθετα, δυό χρόνια αργότερα χώρες σαν την Νιγηρία την Ινδονη-

σία, το Ιράν, το Ιράκ είναι ήδη υπερχρεωμένες. Μόνη λύση που τους απομένει η λιτότητα. Και αυτό οφείλεται σε δυό λόγους. Αφ' ενός μεν η παγκόσμια κρίση έχει ρίξει την κατανάλωση του πετρέλαιου στα επίπεδα του '60. Οι συμμαχίες μικρών και μεγάλων πετρελαιοπαραγωγών χωρών δεν έχουν τόπο μέσα στο στένεμα της αγοράς. Κυριότερη αιτία όμως είναι η ήδη άνιση ανάπτυξη των διάφορων χωρών, μέσα απο την προηγούμενη περίοδο. Πετρελαιοπαραγωγικές χώρες όπως το Μεξικό και η Σαουδική Αραβία δείχνουν το '82 μια έντονη αντίθεση. Το Μεξικό έχει ένα εξωτερικό χρέος γύρω στα 60 δισ. δολλάρια, που δυσκολεύεται να αντιμετωπίσει. Απο την άλλη η Σαουδική Αραβία υπολογίζεται ότι έχει ρίξει κύρια στις αμερικάνικες τράπεζες και επιχειρήσεις 180 δισ. Τα κέρδη της Σαουδικής Αραβίας δεν εξαρτώνται πλέον τόσο απο το πετρέλαιο. Εισπράτει μέρίσματα, τόκους, κέρδη απο επενδύσεις στο εξωτερικό. Η σύνδεσή-της με το παγκόσμιο τραπεζικό σύστημα είναι αποφασιστική. Η πολιτική-της δεν χαράζεται πλέον με βάση το πετρέλαιο αλλά τα γενικότερα κέρδη, αλλά ακόμα και την ευστάθεια της παγκόσμιας οικονομίας. Το '82 η Σαουδική Αραβία δανείζει 9,5 δισ. δολλάρια στο Δ.Ν.Τ. Ο ΟΠΕΚ σαν τράστ των χωρών του τρίτου κόσμου έχει χάσει κάθε βάση. Το σπάσιμο του ΟΠΕΚ έχει σάν συνέπεια την διαμόρφωση ολοένα και νέων συμμαχιών στην περιοχή. Σίγουρα ο μεγάλος νικητής είναι η Σαουδική Αραβία. Το Ιράκ επιζεί ουσιαστικά χάρη στην τεράστια χρηματική βοήθεια των γύρω χωρών. Το Ιράν αντίστοιχα βασίζεται στο έμψυχο υλικό. Οι 500 χιλιάδες στρατιώτες του Ιράκ δεν είναι παρά το 1/4 του ιρανικού στρατού. Η ιρακινή άμυνα βασίζεται στην ψηλή τεχνολογία, που όμως με την σειρά-της έχει τεράστιο κόστος. Μόνο τα Σούπερ Ετατάρ και το Εξοσέτ που πρόσφατα αγόρασε στοίχισαν 6,3 δισ. δολλάρια. Με ουσιαστικά τις εξαγωγές του πετραλαίου-του μπλοκαρισμένες απο τον δεύτερο κι όλας χρόνο του πολέμου, αντιμετωπίζει σταθερά την οικονομική κάθοδο. Το τεράστιο συναλλαγματικό πλεόνασμα του '80 έχει γίνει τό '83 ένα τεράστιο έλλειμα. Χωρίς την οικονομική βοήθεια απο την Σαουδική Αραβία και το Κουβέιτ το Ιράκ δεν θα μπορούσε να αντιμετωπίσει την κατάσταση. Αντίθετα το Ιράν εξακολουθεί να έχει συναλλαγματικό πλεόνασμα αφού έχει εξαγωγές πετρελαίου.

Ούτε η νίκη του ενός ούτε του άλλου φαίνεται στον ορίζοντα. Το Ιράκ βομβαρδίζει τάνκερ που φορτώνουν πετρέλαιο απο το Ιράν προσπαθώντας να το αποκλείσει. Το Ιράν αντεπιτίθεται βομβαρδίζοντας πλοία που φορτώνουν απο τα λιμάνια της Σαουδικής Αραβίας θέλοντας να εκβιάσει τούς συμμάχους του Ιράν να σταματήσουν να το βοηθάν οικονομικά. Ούτε οι μεγάλες δυνάμεις αλλά ούτε και οι γύρω χώρες θέλουν μια νίκη του ενός ή του άλλου, έτσι ώστε να βοηθήσουν αποτελεσματικά.

Η λύση και ο τερματισμός του πολέμου θα μπορούσε να έρθει μόνο απο το εσωτερικό των δυό χωρών. Στο Ιράν κάποιες κινήσεις φαίνονται στην κορυφή της ηγεσίας. Οι στρατιωτικοί φαίνονται απρόθυμοι να στέλνουν εκπαιδευμένες μονάδες στο θάνατο απο τα υπερσύγχρονα όπλα των ιρακινών. Ομως τί θα μπορούσε να σημαίνει μία τέτοια ανακατάταξη στην κορυφή της εξουσίας για την έκβαση του πολέμου είναι αβέβαιο. Απο την άλλη παρά τις επανειλημένες ελείψεις τροφίμων και καυσίμων, τη μαύρη αγορά, την υψηλή ανεργία και τους χιλιάδες νεκρούς δεν υπάρχουν ενδείξεις οργανωμένης διαμαρτυρίας.

Ούτε στο Ιράκ φαίνεται κάποια αντιπολίτευση έτοιμη να ανατρέψει την εξουσία. Η Κούρδικη μειονότητα υποστήριξε στην αρχή τον Χουσείν. Η Πατριωτική Ενωση του Κουρδιστάν μόνο τότε διέκοψε τις συνομιλίες για την συμμετοχή-του στην κυβέρνηση όταν ο Χουσείν εκτέλεσε 16 Κούρδους αγωνιστές. Ούτε και η πλειοψηφία των σιιτών Μουλσουμάνων δεν έχει δείξει κάποια αγωνιστική κινητικότητα.

Το κλίμα που επικρατεί και στις δυό χώρες αυτή τη στιγμή δεν αφήνει κανένα περιθώριο για ελπίδες σύντομης ειρήνευσης. Ομως η λιτότητα και οι θυσίες ενός στάσιμου πολέμου, μπορούν εύκολα να αντιστρέψουν αυτό το κλίμα. Αλλωστε η ιρανική επανάσταση δεν είναι μακρυνό παρελθόν για την περιοχή.



Τιμή: 100 δρχ.